

Tilinpäätös 2023

Lahti

lahti.fi

Lahti

Tilinpäätös 2023

Kaupunginhallitus 25.3.2024

Sisällysluettelo

TOIMINTAKERTOMUS	5
Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	6
Kaupunginjohtajan katsaus.....	6
Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset.....	7
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	9
Olennaiset muutokset kaupungin taloudessa ja toiminnassa.....	10
Henkilöstö.....	13
Ympäristöasiat.....	14
Hyvinvoinnin edistäminen.....	17
Muut ei-taloudelliset asiat	20
Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	22
Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	23
Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	26
Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	28
Tilikauden tuloksen muodostuminen	28
Toiminnan rahoitus	29
Rahoitusasema ja sen muutokset	30
Kokonaistulot ja -menot	31
Konsernin toiminta ja talous	32
Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt	32
Konsernin toiminnan ohjaus.....	33
Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	33
Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	33
Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.....	34
Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen	34
Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	36
Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	41
Asiaa koskeva sääntely.....	41
Tilikauden tuloksen käsittely	41
Talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	41
TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	43
Strategisten mittareiden toteutuminen	44
Strategian kärkihankkeiden toteutuminen	53
Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman toteutuminen	67
Sitovat määrärahat	69
Käyttötalouden toteutuminen	70
Konsernihallinnon palvelualue	70
Sivistyksen palvelualue.....	72
Kaupunkiympäristön palvelualue.....	76
Tuloslaskelmaosan toteutuminen	78
Investointien toteutuminen	80
Rahoitusosan toteutuminen.....	85
Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	86
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	87
Lahden kaupungin laskelmat	88
Tuloslaskelma.....	88
Rahoituslaskelma.....	89
Tase.....	90
Lahden kaupunki tunnusluvut.....	92
Lahti-konserni laskelmat	93
Tuloslaskelma.....	93
Rahoituslaskelma.....	94
Tase.....	95
Lahti-konserni tunnusluvut	97
LIITETIEDOT	99
Tilinpäätöksen liitetiedot	100
Tunnuslukujen laskentakaavat	122
Taseyksiköiden tilinpäätökset	125
Kirjanpidon eriyttäminen	139
KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT JA TOSITELAJIT	140
TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET	141

TOIMINTAKERTOMUS

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

- Kaupunginjohtajan katsaus
- Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset
- Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys
- Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa
- Henkilöstö
- Ympäristöasiat
- Hyvinvoinnin edistäminen
- Muut ei-taloudelliset asiat
- Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä
- Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

- Tilikauden tuloksen muodostuminen
- Toiminnan rahoitus

Rahoitusasema ja sen muutokset

Kokonaistulot ja -menot

Konsernin toiminta ja talous

- Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt
- Konsernin toiminnan ohjaus
- Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat
- Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä
- Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä
- Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen
- Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

- Asiaa koskeva säätely
- Tilikauden tuloksen käsittely
- Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Kaupunginjohtajan katsaus

Lahdelle, kuten koko kuntakentälle, vuosi 2023 on ollut uudenlaisen kuntamallin ensimmäinen vuosi. Hyvinvointialueiden toiminta käynnistyi vuoden alussa ja muutos vaikutti merkittävästi kaupungin rahoitukseen. Elinvoiman edellytysten vahvistaminen, verotulokertymien turvaaminen ja sivistyspalvelujen järjestäminen väestömuutos huomioiden ovat asioita, jotka ovat puhuttaneet koko kuntakenttää menneen vuoden aikana.

Lahti – tehty kestäväksi

Lahden kaupunkistrategia Lahti – tehty kestäväksi on toiminut pohjana uudenlaisen tilanteen edessä olevan kaupungin kehittämisesä. Kaupungin strategia koostuu kolmesta kokonaisuudesta: Kestävästi elinvoimainen, Kestävästi hyvinvoiva ja Kestävästi uudistuva. Näitä kolmea perusajatusta toteuttamalla on kaupunkia vahvistettu kestäväksi ja menestyväksi yritys-, yliopisto- ja tapahtumakaupungiksi, jolle ilmasto- ja ympäristöarvot ovat tärkeitä.

Lahti – elinvoimainen kaupunki

Lahden asema kansainvälisesti merkittävänä ympäristökaupunkina tukee kaupungin kasvua ja kehitystä. Strategian ympäristötavoitteita on edistetty erityisesti Hiilineutraali ympäristökaupunki -kärkihankkeen avulla.

Kaupungin tunnettuus osaamisperusteisten uusien yritysten kasvupaikkana on vahvistunut ja mielikuva Lahdesta on parantunut sekä yritys- että imagotutkimuksissa.

Lahti – yliopistokaupunki

Korkeakoulujen, elinkeinoelämän ja kaupungin välinen yhteistyö on Lahdessa tiivistä. Korkeakoulut tukevat kaupungin tavoitteita luomalla uusia mahdollisuuksia ja kehittämällä uusia ratkaisuja.

LUT-yliopiston kasvu ja kehitys Lahdessa on ollut nopeaa. Tuoreen kansainvälisen arvioinnin (Times Higher Education Rankings) mukaan Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT on Suomen kolmanneksi paras yliopisto ja koko maailmassakin 350 parhaan yliopiston joukossa. Kokonaisuudessaan LUT:lla on ollut Lahden kampuksella syksystä 2023 alkaen kymmenen maisteriohjelmia, yksi kauppatieteissä ja yhdeksän tekniikassa, sekä kolme kandidaattiohjelmia.

Keväällä 2023 LAB-ammattikorkeakoulun koulutustarjonta täydentyi uudella sähkö- ja automaatiotekniikan insinöörikoulutuksella, jolla vastataan alueen yritysten rekrytointitarpeisiin ja vahvistetaan alueen sähköisen liikenteen kasvavaa klusteria.

Lahti – elämysten kaupunki

Vuosi 2023 oli Lahdessa suurtapahtumien vuosi. Kaupungissa järjestettiin useita suuria tapahtumia, joiden aluetaloudsvaikutukset olivat merkittäviä. Merkittävimmät tapahtumat olivat muun muassa Salpausselän 100-vuotisjuhlakisat ja Ironman 70.3 -MM-kilpailut.

Visuaalisten taiteiden museo Malvan ensimmäinen vuosi oli menestys. Muotoilua ja visuaalista taidetta laajasti esittelevässä museossa kävi ensimmäisen kokonaisen toimintavuoden 2023 aikana 102 000 vierailijaa. Kaikkiaan tähän mennessä näyttelyissä ja museon tapahtumissa kävijöitä on ollut jo yli 160 000.

Lahti – uudistuva kaupunki

Kaupungin taloudessa on panostettu vuoden aikana toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman rakentamiseen.

Lahden kaupunginvaltuusto päätti talousarvion 2023 hyväksymisen yhteydessä käynnistää parlamentaarisen valmistelun talouden tasapaino-ohjelman laatimiseksi. Kaupunginhallitus perusti parlamentaarisen työryhmän 30.1.2023 ja antoi sille tehtäväksi valmistella talouden tasapaino-ohjelmaesitys. Työryhmä päätti Lahden kaupungin toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmaehdotuksestaan 5.10.2023. Ohjelmassa tasapainotetaan taloutta 50 milj. eurolla neljän vuoden aikana vuosina 2024–2027. Kaupunginvaltuusto hyväksyi tasapaino-ohjelman osana vuoden 2024 talousarviota ja vuosien 2024–2026 taloussuunnitelmaa.

Lahti – ratkaisujen kaupunki

Vaikka sote-uudistus, konsernista saatavien tulojen alhainen taso, vuoden aikana vaikuttanut korkea inflaatio sekä kunta-alalle sovitut merkittävät palkkaratkaisut heikensivät kaupungin taloutta, niin kaupungin tulos vuodelta 2023 saatiin positiiviseksi vuoden 2022 niin kutsutuilla verohännillä, omaisuusjärjestelyillä ja talouden tasapaino-ohjelman (LUMO) toteutuksilla. Lahden kaupungin vuoden 2023 tilikauden tulos oli 41,3 milj. euroa ja vuosikate 94,8 milj. euroa. Kaupungin tulorahoitus riitti kattamaan nettoinvestoinnit. Tilikauden ylijäämä siirretään taseeseen turvaamaan seuraavien vuosien taloutta, kunnes uuden tasapaino-ohjelman toimenpiteet alkavat vaikuttamaan taloutta vakauttavasti.

Työ- ja elinkeinopalvelujen uudistus (TE-uudistus) vuoden 2025 alusta tulee muuttamaan Lahden kaupungin, kuten muidenkin kuntien, palvelukokonaisuutta sekä taloutta merkittävästi. Uusi palvelukokonaisuus vastaa osuudellaan kuntien käyttökuluista peräti reilua 10 prosenttia. Kyseessä on kunnille uusi valtionosuustehtävä, joten lisäkuluihin on luvattu myöntää täysimääräinen valtionrahoitus.

Valtionosuusrahoituksen uudistusta valmistellaan parhailaan. Sen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2026 alussa ja se huomioi kuntien uuden roolin sote-uudistuksen sekä TE-uudistuksen jälkeisessä tilanteessa.

Niko Kyynäräinen
kaupunginjohtaja

Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kaupunginvaltuusto

Valtuusto vastaa kaupungin toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää kunnan päätösvaltaa.

Valtuusto päättää

1. kuntastrategiasta
2. hallintosäännöstä
3. talousarviosta ja taloussuunnitelmasta
4. omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta
5. liikelaitokselle asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista
6. varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista
7. sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista
8. palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista
9. takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta
10. jäsenten valitsemisesta toimielimiin, jollei jäljempänä toisin säädetä
11. luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista
12. tilintarkastajien valitsemisesta
13. tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta
14. muista valtuuston päätettäviksi säädettyistä ja määrätyistä asioista.

Valtuusto voi hallintosäännössä siirtää toimivaltaansa kaupungin muille toimielimille sekä luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Toimivaltaa ei kuitenkaan saa siirtää asioissa, joista valtuuston on kuntalaissa tai muussa laissa olevan säännöksen mukaan päätettävä.

Paikkajakauma 31.12.2023

SDP:n valtuustoryhmä	16
Kokoomuksen valtuustoryhmä	13
Lahden Perussuomalaiset ry:n valtuustoryhmä	8
Vihreiden valtuustoryhmä	4
Keskustan valtuustoryhmä	4
Pro Lahden valtuustoryhmä	3
Lahden Kristillisdemokraattien valtuustoryhmä (KD)	3
Vasemmistoliiton valtuustoryhmä	3
Liike Nyt Lahti -valtuustoryhmä	3
Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen valtuustoryhmä	1
Liikutamme	1
Yhteensä	59

Kaupunginvaltuuston puheenjohtajat

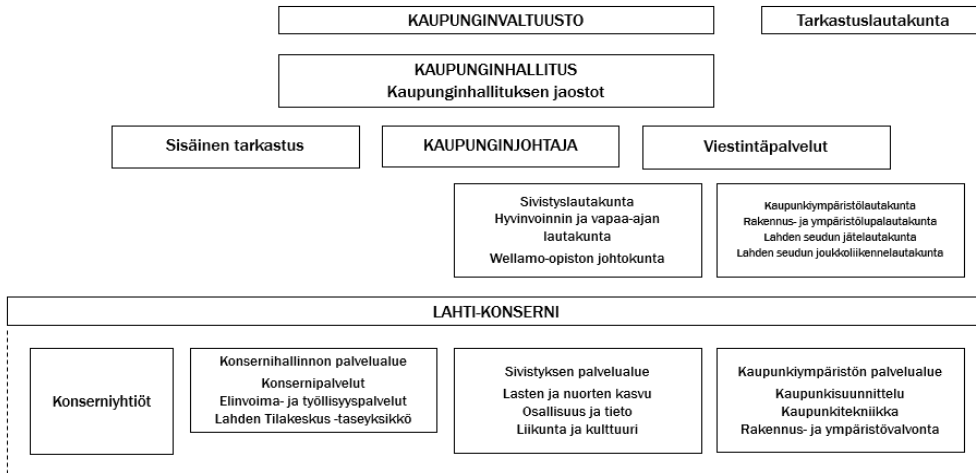
Puheenjohtaja Juha Rostedt, kok.

I varapuheenjohtaja Sonja Falk, kd.

II varapuheenjohtaja Rami Lehto, ps.

III varapuheenjohtaja Pekka Komu, sd.

LAHDEN KAUPUNGIN ORGANISAATIOKAAVIO

Kaupunginvaltuusto 31.12.2023

Aaltonen, Eveliina, vihr.	Kiljunen, Raimo, kok.	Närhi, Anita, Pro Lahti	Saloranta, Tuija, Liikutamme
Aaltonen, Kalle, Pro Lahti	Komu, Pekka, sd.	Oksanen, Reijo, kok.	Seesvaara, Eero, kd.
Arvaja, Pertti, kd.	Kupiainen, Anna, vas.	Pakkanen, Lasse, kesk.	Skinnari, Ville, sd.
Bruneau, Milla, kok.	Laakso, Jetta, sd.	Putula, Toni, kok.	Sorsa, Tuomas, ps.
Elomaa, Ville-Veikko, ps.	Lampinen, Minna, sd	Puusaari, Riina, vihr.	Talja, Martti, kesk.
Falk, Sonja, kd.	Lehto, Rami, ps.	Pykäläinen, Jari, Liike Nyt	Tapiola, Juha, RKP
Harmaala, Miina, kesk.	Lientola, Elisa, vas.	Pääatalo, Oskari, vas.	Tuomaila, Pasi, Liike Nyt
Heromaa-Karjalainen, Siru, sd.	Lindqvist, Marko, kok.	Rahkonen, Hannu, kok.	Tuomi, Maarit, ps.
Hildén, Sirkku, sd.	Liukkonen, Niko, Liike Nyt	Rantanen, Ida, kok.	Vaara, Ulla, sd.
Hälinen, Ville, Pro Lahti	Markkanen, Marju, sd.	Ratia, Jorma, ps.	Vahter, Merja, kok.
Kaasinen, Hannu, ps.	McCarron, Francis, kok.	Ripatti, Tapani, sd.	Wallenius, Jani, kok.
Kaikkonen, Jouni, vihr.	Mäkynen, Maria, sd.	Rissanen, Jari, kesk.	Viinikka, Anneli, sd.
Kari, Mika, sd.	Nieminen, Erkki, sd.	Rostedt, Juha, kok.	Viljamaa, Juha, ps.
Karjalainen, Pasi, sd.	Nieminen, Mira, ps.	Ruhberg, Jukka, kok.	Virta, Sanna, sd.
Kastehelmi, Minerva, vihr.	Niinistö, Sari, kok.	Ruuska, Sinikka, sd.	

Kaupunginhallitus

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimivat elinvoima- ja työllisyysjaosto ja konserni- ja tilajaosto.

Kaupunginhallituksen tulee

1. vastata kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta
2. vastata kaupunginvaltuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta
3. valvoa kunnan etua ja, jollei hallintosäännössä toisin määrätä, edustaa kuntaa ja käyttää sen puhevaltaa
4. edustaa kuntaa työnantajana ja vastata kunnan henkilöstöpolitiikasta
5. vastata kunnan toiminnan yhteensovittamisesta
6. vastata kunnan toiminnan omistajaohjauksesta
7. huolehtia kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Hallintosäännön kaupunginhallitusta koskevien erillissääntöjen mukaan kaupunginhallituksen tehtävänä on lisäksi

1. huolehtia kaupungin yleisestä kehittämisestä sekä tehdä kaikilla kunnallisen toiminnan aloilla esityksiä, jotka se katsoo tarpeellisiksi ja kaupungin etujen mukaisiksi
2. valmistella kaupungin strategiset linjaukset sekä seurata ja tukea strategian toteutumista
3. valvoa, että kaupungin lautakunnat, johtokunnat, toimikunnat ja kaupungin palveluksessa olevat henkilöt suorittavat tehtävänsä voimassa olevia säännöksiä ja määräyksiä noudattaen sekä toimivat kaupungin etujen mukaisesti, sekä antaa tarvittaessa yleisohjeita kaupungin hallintoon kuuluvissa asioissa
4. hoitaa kaupungin omaisuutta siltä osin kuin tehtävä ei lain tai voimassa olevien määräysten mukaan kuulu lautakunnalle, johtokunnalle, toimikunnalle tai viranhaltijalle, sekä antaa tarpeelliset ohjeet näille uskotun omaisuuden hoitamisesta.

Paikkajakauma 31.12.2023

SDP	3
Kokoomus	2
Perussuomalaiset	2
Pro Lahti	1
Vihreät	1
Keskusta	1
Yhteensä	10

Puheenjohtaja Sirkku Hildén, sd.

I varapuheenjohtaja Kalle Aaltonen, Pro Lahti

II varapuheenjohtaja Jorma Ratia, ps.

III varapuheenjohtaja Milla Bruneau, kok.

Minna Lampinen, sd.

Erkki Nieminen, sd.

Toni Putula, kok.

Mira Nieminen, ps.

Jouni Kaikkonen, vihr.

Martti Talja, kesk.

Esittelijä:

Vt. kaupunginjohtaja Mika Mäkinen (1.9.2023 lukien)

Elinvoima- ja työllisyysjaosto

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii elinvoima- ja työllisyysjaosto. Jaosto vastaa:

1. elinkeinopolitiikasta
2. korkeakoulupolitiikasta
3. koko alueen elinvoimasta erityiskysymyksinä kaupungin osakeskukset, maaseutualue ja maaseudun elinkeinot
4. työllisyyspolitiikasta
5. työllisyyspalveluista
6. maahanmuuttoasioista.

Paikkajakauma 31.12.2023

Kokoomus	1
SDP	1
Perussuomalaiset	1
Pro Lahti	1
Yhteensä	4

Puheenjohtaja Milla Bruneau, kok.

Varapuheenjohtaja Erkki Nieminen, sd.

Mira Nieminen, ps.

Kalle Aaltonen, Pro Lahti

Esittelijä:

Elinvoimajohtaja Henna Eskonsipo-Bradshaw (2.5.2023 lukien)

Konserni- ja tilajaosto

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii konserni- ja tilajaosto. Jaosto:

1. vastaa kaupungin konsernivalvontaan ja -ohjaukseen liittyvistä tehtävistä
2. valmistelee kaupunginhallituksen päätettäväksi merkittävimpien yhtiöiden tulostavoitteet, joiden omistajaohjauksesta päättää kaupunginhallitus
3. päättää muiden yhtiöiden tulostavoitteista ja
4. valvoo kaikkien yhtiöiden tulostavoitteiden toteutumista ja raportoi niistä tarvittaessa kaupunginhallitukselle
5. vastaa koko konsernin toimitiloihin ja kiinteistöihin liittyvästä tilapolitiikasta sekä siihen liittyvästä valvonnasta ja ohjauksesta
6. vastaa konsernin toimitiloihin kohdistuvien merkittävien hankkeiden periaatepäätöksistä sekä
7. vastaa kaupunginhallituksen alaisten taseyksiköiden toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta
8. vastaa kaupunginvaltuuston kaupunginhallituksen alaisille taseyksiköille asettamien palvelutavoitteiden sekä toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen valvonnasta, sekä ohjaa ja valvoo taseyksikön toiminnan ja talouden suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä toiminnan tuloksien seurannasta.

Paikkajakauma 31.12.2023

SDP	2
Perussuomalaiset	1
Kokoomus	1
Vihreät	1
Yhteensä	5

Puheenjohtaja Jorma Ratia, ps.

Varapuheenjohtaja Toni Putula, kok.

Sirkku Hildén, sd.

Minna Lampinen, sd.

Jouni Kaikkonen, vihr.

Esittelijät:

Konsernipalvelujohtaja Sari Alm (1.9.2023 lukien)

Toimitilajohtaja Jouni Arola

Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Maailmantalous tulee ennusteiden valossa olemaan lähitulevaisuudessa kasvusuuntainen hidastuneen inflaation, korkojen laskun ja korkealla pysyneen työllisyyden seurauksena. Maailmantalouden kasvu vuodelle 2024 on ennusteiden mukaan alle kolmen prosentin luokkaa. Isossa kuvassa talouskasvu jatkuu melko vahvana Yhdysvalloissa, euroalueella hitaana ja Kiinassa ennakoitua heikompana.

Euroopassa talous jatkaa hidasta kasvuaan. Talousalueen suurimman talouden Saksan talous supistui vuoden 2023 aikana hieman ja ongelmat voivat olla sen osalta pitkäaikaisia autoteollisuuden kohdistuvan kilpailun sekä energiantensiivisen teollisuuden kilpailukyyn heikentymisen myötä. Euroopassa palvelut ovat kannatelleet taloutta, mutta näköpiirissä ei ole merkittävää kasvua lähiaikoina. Venäjän hyökkäyssodan jatkuessa Ukrainassa EU:n puolustusteollisuuden ylösaajo jatkuu. Ukrainan tukemisen lisäksi keskustelua käydään valtiontukikilpailun lisääntymisestä sekä lähestyvistä kesän EU:n parlamenttivaaleista.

Suomea koskevat talouskasvun ennusteet ovat heikentyneet alkuvuodesta 2024 ja odotuksissa on, että Suomen talous supistuukin hieman myös kuluvana vuonna. Varsinkin alkuvuosi tulee olemaan taloudelle vaikea. On kuitenkin huomioitava, että ennusteiden taustalla olevaan edellisen vuoden tilastopohjaan kohdistuu edelleen varsin suurta epävarmuutta ja parempaa käsitystä viime vuoden talouskehityksestä saadaankin vasta keväällä, kun vuosittaisten tilastojen tiedot ovat käytettävissä. Konkursseja ja työttömyyden lisääntyminen kertovat joka tapauksessa kasvavista vaikeuksista yrityskentässä. Vaikka kotitalouksien reaaliensiot vuonna 2023 tehtyjen palkkatarkistusten takia ovat kääntyneet kasvuun, niin ostovoiman kasvu tulee jäämään vaikeaksi, sillä alkuvuoden jälkeen alkanut työllisyyden heikkeneminen ja sosiaalietuuksien leikkaukset hidastavat tulojen kasvua. Julkinen talous tulee pysymään lähivuosina sitkeästi alijäämäisenä, arvioi valtiovarainministeriö 19. joulukuuta julkaisemassaan talouskatsauksessa.

Kuntatalous saavutti vuonna 2023 viiden vuoden tauon jälkeen tasapainon kuntatalouden tilaa arvioivan Kuntaliiton tilinpäätösanalyysin perusteella. Kuntatalouden vahvat tunnusluvut saavutettiin sote-uudistukseen liittyneiden kertaluonteisten poikkeuserien avulla. Ilman niitä kuntien ja kuntayhtymien talous olisi ollut viime vuonna 1,9 miljardia euroa heikompi. Poikkeuserien taustalla vaikuttivat muun muassa vuodelta 2022 vuodelle 2023 siirtyneet 1,4 miljardin euron suuruisiksi arvioidut verotilitykset eli niin sanottu sote-uudistuksen verohäntä. Ilman poikkeuseriä kuntatalouden tila olisi ollut raskeasti alijäämäinen ja lähennellyt kuntatalouden vaikeimpia vuosia kiky-sopimuksen loppupuolella vuonna 2018. Kuntatalouden näkymät synkkenevät tulevina vuosina, kun sote-uudistukseen liittyvät poikkeuserät poistuvat.

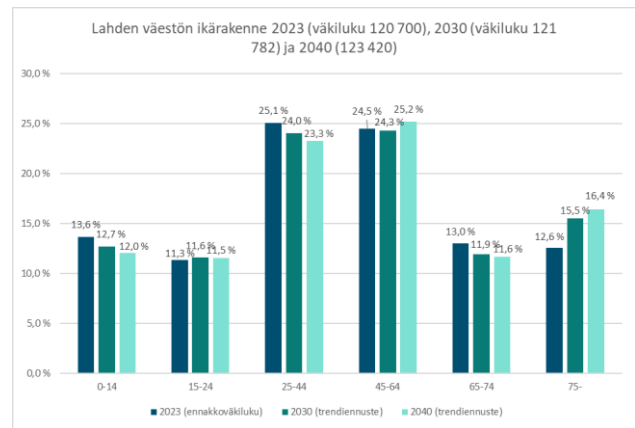
Päijät-Hämeessä kuntien talouden tilanne seuraa koko maan kuntien talouden kehitystä. Ennakoitua parempi verotulokehitys ja kertaluonteiset omaisuuden myyntivoitot tukivat kuntien taloutta vielä vuonna 2023. Kuntien toimintakulut kasvavat kuitenkin edelleen toimintatuloja voimakkaammin, mikä kasvattaa kuntatalouden rakenteellista epätasapainoa myös tulevaisuudessa.

Kasvu ja kehittyminen

Lahti oli Suomen yhdeksänneksi suurin kaupunki vuonna 2023. Kaupungissa oli vuoden lopussa ennakkotietoihin

perustuen 120 700 asukasta. Väkiluku kasvoi 525 henkilöllä (148 henkilöllä vuonna 2022). Nettomaahanmuutto kasvatti väkilukua 1 223 henkilöllä (697 henkilöllä vuonna 2022) ja kuntien välinen nettomuutto vähensi väkilukua 26 henkilöllä (kasvatti kolmella henkilöllä vuonna 2022). Kuolleita oli 657 enemmän kuin syntyneitä (566 henkilöä vuonna 2022). Lahden väestömäärä on kasvanut 2020–2023 (31.12.) 877 henkilöllä, noin 0,2 prosenttia vuodessa.

Trendinmukaisen väestöennusteen mukaan 0–14-vuotiaiden, 25–44-vuotiaiden ja 65–74-vuotiaiden osuus väestöstä pienenee vuoteen 2030 ja 2040 mennessä ja 75 vuotta täyttäneiden osuus kasvaa. Väestöllinen eli demografinen huoltosuhde (lasten tai vanhusten määrä sataa työkäistä kohti) oli vuonna 2022 Lahdessa 65,0 ja koko maassa 62,3. Tilastokeskuksen mukaan huoltosuhde on Lahdessa 70,3 ja koko maassa 67,3 vuonna 2040. Taloudellinen huoltosuhde (kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on yhtä työllistä kohti) oli vuonna 2022 Lahdessa 1,47 ja koko maassa 1,3.

Lähde: Lahden kaupungin oma väestösuunnitelma

Elinvoima ja työllisyys

Ennakkotietojen mukaan vuoden 2023 joulukuussa Lahden työttömyysaste oli 14,9 prosenttia, 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin joulukuussa 2022. Nuorisotyöttömyys oli 2023 joulukuussa 17,4 prosenttia (2022: 16,9 %) ja ulkomaalaisten työttömyysaste 38,3 prosenttia (2022: 31,9 %). Pitkäaikaisyöttömien määrä laski tasaisesti vuonna 2023. Pitkäaikaisyöttömien määrä oli 2023 joulukuussa 2 897, 567 henkilöä vähemmän kuin edellisvuonna (2022: 3 464). Avoimien työpaikkojen määrä oli huipussaan 2023 helmikuussa, yhteensä 8 475. Loppuvuodesta 2023 avoimien työpaikkojen määrä laski selvästi ja joulukuussa niitä oli 2 991. Kolmannen vuosineljänneksen aikana vuonna 2023 Lahden yritysanta oli 8 172. Aloittaneita yrityksiä oli 170 ja lopettaneita yrityksiä 112.

Rakentaminen

Lahden rakennusvalvonnan mukaan vuonna 2023 Lahteen valmistui 549 asuntoa. Kerrostaloasuntoja valmistui 386 (70,3 %), pientaloasuntoja 92 (16,7 %) ja rivitaloasuntoja 71 (13,0 %). Vuoden 2023 lopussa Lahdessa oli 77 120 asuntoa, joista 65,1 % oli kerrostaloasuntoja, omakotiasuntoja 23,4 %, rivitaloasuntoja 7,7 % ja muita asuntoja 3,8 %.

Olellaiset muutokset kaupungin taloudessa ja toiminnassa

Taloussarvion toteutuminen

Kaupunginvaltuusto muutti vuoden aikana taloussarviota kolme kertaa. Toimintatuloja lisättiin 6,5 milj. euroa ja toimintamenoja 9,1 milj. euroa. Verotuloarviota korotettiin 20,4 milj. euroa ja valtionosuusarviota 2,9 milj. euroa. Poistotasoa pienennettiin 1,7 milj. euroa. Taloussarviomuutosten jälkeen tilikauden tulos parani alkuperäisen taloussarvion -9,3 milj. eurosta lopullisen taloussarvion 13,1 milj. euroon. Investointien määrärahaa korotettiin 10,2 milj. euroa yhteensä 88,3 milj. euroon.

Vuoden 2023 tilinpäätös päättyi 41,3 milj. euron tilikauden tulokseen ja 41,4 milj. euron tilikauden ylijäämään. Tilinpäätöksen tulos on 50,7 milj. euroa parempi kuin alkuperäinen taloussarvio ja 28,3 milj. euroa parempi kuin muutettu taloussarvio.

Käyttötaloussosan ja tuloslaskelmaosa toteutuminen

Käyttötaloudessa suurimpia poikkeamia vuoden 2023 muutettuun taloussarvioon nähden olivat kaupunkitasolla:

- toimintatuottojen ylittyminen 4,7 milj. eurolla
- toimintakulujen alittyminen 13,0 milj. eurolla
- verotulojen ylittyminen 5,1 milj. eurolla
- korkotuottojen ylittyminen 9,6 milj. eurolla
- poistojen ja arvonalentumisten ylittyminen 1,9 milj. eurolla.

Vuoden 2023 muutetussa taloussarviossa kaupungin käyttötalouden toimintatuotot olivat 182,6 milj. euroa. Vuoden aikana toteutuneet toimintatuotot olivat 187,3 milj. euroa ylittäen muutetun taloussarvion 4,7 milj. eurolla. Myyntituotot ylittyivät 1,4 milj. eurolla, tuet ja avustukset 1,8 milj. eurolla ja vuokratuotot 3,0 milj. eurolla. Maksutuotot alittuivat 0,4 milj. eurolla ja muut toimintatuotot 1,1 milj. eurolla.

Toimintakulut olivat muutetussa taloussarviossa 503,6 milj. euroa. Vuoden 2023 aikana toteutuneet toimintakulut olivat 490,6 milj. euroa. Toimintakulut alittuivat 13,0 milj. eurolla. Henkilöstökulut alittuivat 0,2 milj. eurolla, palvelujen ostot 5,9 milj. eurolla, aineet, tarvikkeet ja tavarat 1,1 milj. eurolla, avustukset 3,0 milj. eurolla ja muut toimintakulut 2,8 milj. eurolla.

Taloussarvion toteumavertailuosassa esitetään taloussarvion toteutuminen palvelualueiden osalta kaupunginvaltuuston päättämien sitovuustasojen mukaisesti.

Vuoden 2023 verotulot ylittivät muutetun taloussarvion 5,1 milj. eurolla. Muutettuun taloussarvioon nähden kunnallisveroarvion toteuma oli 101,8 prosenttia, yhteisöveron toteuma 102,4 prosenttia, kiinteistöveron toteuma 100,7 prosenttia. Valtionosuudet ylittivät muutetun taloussarvion 0,6 milj. eurolla. Valtionosuuksien toteuma oli 100,6 prosenttia. Kaikkiin verorahoitusyhteensä (verot ja valtionosuudet) toteutui 101,5 prosenttisesti suhteessa muutettuun taloussarvioon.

Rahoitustuottoja ja -kuluja toteutui vuonna 2023 yhteensä 1,0 milj. euroa, joka oli 6,5 milj. euroa positiivisempi kuin muutetussa taloussarviossa oli arvioitu. Korkotuotot- ja kulut ylittyivät taloussarviossa arvioidun 7,3 milj. euroa. Muihin rahoituskuluihin on sisällytetty luottotappiot Lahti Events Oy:n ja KOKO Lahti Oy:n laina- ja korkosaamisista yht. 4,4 milj. euroa sekä muihin pakollisiin varauksiin kirjattu luottotappiovaraus Lahden Jäähalli Oy:n lainasaamisista 1,0 milj. euroa.

Vuonna 2023 poistoja ja arvonalentumisia toteutui 53,5 milj. euroa, joka oli 1,9 milj. euroa muutetussa taloussarviossa arvioitua enemmän. Arvonalentumisiin on sisällytetty KOKO Lahti Oy:n oman pääomanehtoiset sijoitukset 0,8 milj. euroa.

Investointiosan ja rahoitusosan toteutuminen

Vuoden 2023 alkuperäisen taloussarvion investointiosan tulot olivat 25,1 milj. euroa, menot 78,1 milj. euroa ja investointiosan netto 53,0 milj. euroa. Vuoden aikana kaupunginvaltuusto päätti poistaa arvopaperien ja osuuksien investointituloarvion 2,0 milj. euroa, lisätä julkisen käyttömäärärahaa 9,7 milj. euroa, lisätä talonrakennuksen investointituloarvion 25,1 milj. euroa sekä lisätä irtaimen omaisuuden menomäärärahää 0,5 milj. euroa. Muutosten jälkeen taloussarvion bruttoinvestointimenot olivat yhteensä 88,3 milj. euroa ja investointituloarvio 48,7 milj. euroa.

Bruttoinvestointimenot toteutuivat 2023 tilinpäätöksessä 81,7 milj. eurolla, joka oli 6,7 milj. euroa vähemmän kuin muutetussa taloussarviossa oli arvioitu. Määrärahat ylittyivät julkisen käyttömäärärahän investointien osalta 1,4 milj. eurolla ja alittuivat arvopaperien ja osuuksien investointien osalta 0,2 milj. eurolla, kiinteän omaisuuden osalta 0,6 milj. eurolla, talonrakennuksen osalta 6,2 milj. eurolla ja irtaimen omaisuuden osalta 1,0 milj. eurolla.

Investointitulot toteutuivat 38,9 milj. eurolla, joka oli 9,9 milj. euroa vähemmän kuin muutetussa taloussarviossa oli arvioitu. Kiinteän omaisuuden investointitulot alittuivat 7,8 milj. eurolla, julkisen käyttömäärärahän 1,1 milj. eurolla ja talonrakennuksen 1,2 milj. eurolla.

Pitkäaikaisten antolainojen lisäykseen oli varauduttu taloussarviossa 15,0 milj. eurolla, mutta niiden toteuma oli 0,01 milj. euroa. Antolainasaamisten vähennykset toteutuivat taloussarvion mukaisina. Taloussarvion antolainauksen muutokset olivat yhteensä 20,2 milj. euroa. Tilinpäätöksessä antolainauksen muutokset toteutuivat 35,2 milj. eurolla.

Pitkäaikaisten lainojen lisäyksiä oli varattu taloussarviossa 71,9 milj. euroa, mutta pitkäaikaisia lainoja ei nostettu vuoden 2023 aikana. Taloussarviossa oli suunniteltu vähennettäväksi pitkäaikaisia lainoja 71,9 milj. euroa. Lainoja lyhennettiin 5,0 milj. euroa enemmän, eli yhteensä 76,9 milj. euroa.

Hyvinvointialueuudistuksen vaikutukset kaupungin talouteen

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä vastuu siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille 1.1.2023. Uudistus oli yksi Suomen historian merkittävimmistä hallinnollisista muutoksista, ja sillä on ollut merkittävät taloudelliset vaikutukset Lahden kaupungin tuloihin ja menoihin.

Sote-uudistuksen rahoitusperiaatteeksi määritettiin kustannusneutraalisuus, jossa siirtyviä tuloja ja menoja tasataan koko maan tasolla neutraalisti. Lisäksi uudistuksessa tasattiin osittain muutoksen taloudellisia vaikutuksia kuntakohtaisesti tarkastelemalla talouden tasapainotilan muutosta. Siirtyvät kustannukset määräytyivät vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätöstietojen perusteella. Valtiovarainministeriö on tarkastellut ja täsmentänyt siirtyviä eria sekä niiden vaikutuksia kuntien talouteen useaan kertaan vuosien 2022 ja 2023 aikana. Tulorahoitusta siirrettiin hyvinvointialueille kuntien verotuloja ja valtionosuuksia leikkaamalla sekä lisäämällä valtionosuusjärjestelmään toistaiseksi pysyvänä muutosrajoin ja kunnan

talouden tasapainotilan muutoksia rajoittava järjestämämääräyksen tasaus, joka toteutetaan siirtymäkauden aikana vuosina 2023–2027. Uudistuksen toimeenpanossa (valtiovarainministeriön ilmoitus 13.4.2022) päätettiin leikata kaikkien kuntien verovuoden 2023 tuloveroprosentteja 12,64 prosenttiyksikköä verrattuna vuoden 2022 vahvistettuihin tuloveroprosentteihin. Lisäksi yhteisöverojen kuntien jako-osuutta leikattiin noin kolmanneksella.

Valtioneuvoston asetuksen perusteella kuntien valtionosuuksien rahoituslaskelman pohjana oleviin kuntien ja hyvinvointialueiden ilmoittamiin vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätöstietoihin on tehty jälkikäteistarkastus kesäkuussa 2023. Tarkistuksessa pyydettiin tiedot mahdollisista tilinpäätöstietoja vääristävistä eristä erikseen kunnilta ja hyvinvointialueilta. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä (PHHYKY) teki vuoden 2022 tilinpäätöksessään 20 milj. euron pakollisen varauksen liittyen mahdolliseen takautuvaan palkkaharmonisaattoratkaisuun. PHHYKY ilmoitti Lahden kaupungin laskennalliseksi osuudeksi 12,1 milj. euroa.

Lain sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon (616/2021) mukaan PHHYKY:n henkilöstö siirtyi liikkeenluovutuksella hyvinvointialueelle 1.1.2023. Liikkeenluovutuksen jälkeen hyvinvointialue on jatkanut PHHYKY:n aloittamaa neuvottelua palkkojen yhdenmukaistamisesta. Lahden kaupungin näkemys vuoden 2022 tilinpäätöksessä on ollut, että PHHYKY ei ole vastuussa tulevaan palkkaharmonisaattoratkaisuun liittyvistä korvauksista ja siten mahdollista korvausmenoa ei ole voitu pitää todennäköisenä tapahtumana. Huomioitavaa lisäksi on, että saatava ei ole erääntynyt ennen 1.1.2023. Työsopimuslain ja lain kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta mukaan luovuttaja on luovutuksensaajalle vastuussa ennen luovutusta erääntyneestä työntekijän saatavasta, jollei muuta ole sovittu. Muuta ei ole sovittu kuntayhtymän ja kaupungin tai hyvinvointialueen välillä. Valtioneuvoston asetuksen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (1393/2022) 7 §:n mukaisesti VM:lle on toimitettava riittävä selvitys kustannuksista ja niiden kirjausten perusteista sekä mahdollisesta tuomioistuimen päätöksestä tai sitovasta sopimuksesta, joihin takautuvien kustannusten maksaminen perustuu. PHHYKY:n tekemä yksipuolinen tilinpäätösvaraus ei ole asetuksen kuvaama päätös tai sopimus.

PHHYKY:n tekemä palkkaharmonisaatiota ennakoiva tilinpäätösvaraus on muuttanut yhtymän tilinpäätöksen 2022 alijäämäiseksi. Toimeenpanolain 33 §:n mukaan kuntayhtymien jäsenkuntien on katettava kuntayhtymän taseeseen kertynyt alijäämä kuntalain (410/2015) säännösten mukaisesti ennen kuntayhtymän siirtämistä hyvinvointialueille. Edellä kuvatuksi alijäämä on syntynyt kirjanpitolain perusteella tehdystä palkkaharmonisaatiota koskevasta varauksesta. Palkkaharmonisaation kustannus ei ole syntynyt, eikä siitä ole ollut sopimusta 31.12.2022 mennessä, jolloin kuntakuntayhtymä ei liikkeenluovutuksen jälkeen ole vastuussa 1.1.2023 jälkeen sovitusta kustannuksista. Näin ollen menoa ei olisi voinut pitää todennäköisenä, eikä siitä olisi tullut tehdä tilinpäätösvarausta. Näin ollen ei olisi myöskään syntynyt alijäämää, johon kunnilla olisi ollut kattamisvelvollisuutta.

Lahden kaupunki ei tällä perusteella ole sisällyttänyt PHHYKY:n esittämää osuutta pakollisesta varauksesta vuoden 2022 tilinpäätöslaskelmiinsa. Valtiovarainministeriön kyselyssä siirtyvien kustannuserien osalta PHHYKY on ilmoittanut yksipuolisesti pakollisen varauksen osaksi siirtyviä kustannuksia, mikä vähentää kaupungin valtionosuusrahoitusta pysyvästi vuodesta 2023 alkaen.

Lahden kaupunki hakee oikaisua valtiovarainministeriön 21.12.2023 päätökseen (VN/35660/2023) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta vuonna 2024 siltä osin kuin peruspalvelujen valtionosuuslaskelmissa on huomioitu Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän alijäämän kattamisvelvollisuus, joka aiheutuu yhtymän tekemästä tilinpäätösvarauksesta.

Lahden kaupunki pyysi alkuvuodesta 2024 kirjanpitolautakunnalta lausuntoa siitä, miten palkkaharmonisaatioasia tulee esittää Päijät-Hämeen kuntien vuoden 2023 tilinpäätöksissä. Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaosto käsiteli lausuntopyyntöä 20.2.2024 ja päätti ettei se anna asiasta lausuntoa, koska lausuntopyyntö ei sisällä sellaisia kirjanpito-oikeudellisia seikkoja, että hyvinvointialue- ja kuntajaoston tulisi hyvän kirjanpitotavan yleiseksi ohjaamiseksi antaa uusi lausunto.

Muutokset toiminnassa

Lahden kaupunginvaltuusto päätti talousarvion 2023 hyväksymisen yhteydessä käynnistää parlamentaarisen valmistelun talouden tasapaino-ohjelman laatimiseksi. Kaupunginhallitus perusti parlamentaarisen työryhmän 30.1.2023 ja antoi sille tehtäväksi valmistella talouden tasapaino-ohjelmaesitys. Työryhmä päätti Lahden kaupungin toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmaehdotuksestaan 5.10.2023. Ohjelmassa tasapainotetaan taloutta 50 milj. eurolla neljän vuoden aikana vuosina 2024–2027. Kaupunginvaltuusto hyväksyi tasapaino-ohjelman osana vuoden 2024 talousarviota ja vuosien 2024–2026 taloussuunnitelmaa.

Kaupunki otti käyttöönsä uuden HR-järjestelmän 28.3.2023. Uudeksi järjestelmäksi tuli ESS7.

Kaupunginhallitus hyväksyi 11.4.2023 yhteistyöpöytäkirjan hyvinvointialueen, Päijät-Hämeen kuntien ja maakuntaliiton strategisen johtamisen yhteensovittamisen periaatteiksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi korostuu kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö ja yhteistyöpöytäkirjassa sovittiin osapuolten välisen yhteistyön tekemisen tavoitteet ja pelisäännöt sekä yleisten yhteistyörakenteiden ja toimintamallien periaatteet.

Kaupunginhallitus hyväksyi kaupungin hankintaohjelman sekä hankintaohjeet 29.5.2023. Ohjelma uudistettiin sekä sisällöllisesti että rakenteellisesti. Uudistettu hankintaohjelma toteuttaa kaupunkistrategian tavoitteita. Hankintaohjelman linjaukset koskevat kaupungin ja kaupunkikonsernin suoria markkinaehtoisia hankintoja.

Kaupunginvaltuusto valitsi 2.10.2023 kokouksessaan uudeksi kaupunginjohtajaksi Niko Kynnäräisen. Uusi kaupunginjohtaja aloitti tehtävässä 1.1.2024.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi Lahden kaupunkiseutusunnitelman 2.10.2023. Suunnitelma on laadittu MAL-toimenpiteen yhteistyössä MAL-sopimuksessa mukana olevien kuntien kanssa ja sen tarkoituksena on luoda pohja kaupunkiseudun yhteiselle kehittämiselle.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi päivitetty Lahden kaupungin rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteet 11.12.2023. Päivitetyt muutokset koskevat sijoitustoiminnan ja vastuullisen sijoittamisen periaatteita. Päivitetyissä sijoitusperiaatteissa kaupungin sijoitustoimintaan kuuluvat toimialasijoitukset ja kassavarojen sijoitukset, jotka koostuvat kahdesta varallisuuserästä: maksuliikennevaroista ja kassalijäämästä. Vuosittaista

käytännön sijoitustoimintaa kassaylijäämän osalta ohjaa kaupunginhallituksen hyväksymä sijoitussuunnitelma, jossa määritellään valtuuston hyväksymien periaatteiden perusteella sijoitustoiminnan yksityiskohtaisemmasta toiminnasta ja tavoitteista.

Kaupunginhallitus hyväksyi 4.12.2023 sisäisen tarkastuksen toimintasäännön. Lahden kaupungin hallintosäännön yleisten määräysten 43 §:n 1 momentin mukaan sisäinen tarkastus on osa kaupunkikonsernin ohjaus- ja johtamisjärjestelmää, jota kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja käyttävät valvontatoimissaan. Hallintosäännön yleisten määräysten 43 §:n 2 momentin mukaan sisäistä tarkastusta suoritetaan sisäisen tarkastuksen toimintasäännön ja erillisen toimintasäännössä määritellyn tarkastussuunnitelman mukaisesti.

Kaupunginhallitus hyväksyi 11.12.2023 kaupungin tapahtumatoiminnan kasvu- ja kehittämissuunnitelman 2030. Ohjelman tavoitteena on Lahden aseman vahvistaminen kasvavana, elinvoimaisena ja vastuullisena tapahtumakaupunkina. Tavoitteena on, että Lahti on kansainvälisesti kilpailukykyinen kaikenkokoisten tapahtumaelämyksien mahdollistaja – täydellinen tapahtumakaupunki 2030.

Kaupunki kilpailutti työterveyshuollon palvelut ja uusi palveluntuottaja on Mehiläinen Oy. Kaupungin henkilöstön työterveyden palvelut siirtyvät Mehiläinen Oy:n tuottamiksi 1.4.2024 alkaen. Määräaikainen palvelusopimus on tehty kolmeksi vuodeksi.

Henkilöstö

Lahden kaupungin henkilöstömäärä oli vuoden 2023 viimeisenä päivänä yhteensä 3 722 (v. 2022: 3 736). Henkilötyövuosia toteutui 3 344 (v. 2022: 3 358).

Henkilöstöresurssit kasvoivat konsernihallinnon ja kaupunkiympäristön palvelualueilla, mutta vähenivät sivistyksen palvelualueella.

Henkilöstömäärä 31.12.	2021	2022	2023
Konsernihallinnon palvelualue (sis. Tilakeskus)	259	256	285
Sivistyksen palvelualue (sis. kaupunginorkesteri ja -teatteri)	3 146	3 187	3 163
Kaupunkiympäristön palvelualue	196	202	197
Yhteensä	3 601	3 645	3 645
Lisäksi työllistettyjä	90	91	77
Vakituiset yhteensä	2 748	2 742	2 699
Määräaikaiset yhteensä	943	994	1 023
Henkilötyövuodet	2021	2022	2023
Konsernihallinnon palvelualue (sis. tilakeskus)	242	248	268
Sivistyksen palvelualue (sis. orkesteri ja teatteri)	2 782	2 825	2 801
Kaupunkiympäristön palvelualue	184	190	193
Yhteensä	3 208	3 263	3 262
Lisäksi työllistettyjä	73	95	82

Henkilöstökulut

Vuonna 2023 toteutui henkilöstökuluja 179,9 milj. euroa (v. 2022: 177,8 milj. euroa). Henkilöstökulujen nousun pääasiallisena syynä olivat virka- ja työehtosopimusten mukaiset palkkorotukset. Henkilöstökuluista palkat ja palkkiot olivat 143,2 milj. euroa (v. 2022: 136,5 milj. euroa).

Työhyvinvointi

Vuonna 2023 terveysperusteisia poissaoloja toteutui 17,9 kalenteripäivää/henkilötyövuosi (v. 2022: 19,5 kalenteripäivää/henkilötyövuosi). Terveysperusteiset poissaolot ovat laskeutuneet 5 571 päivällä, joka on merkittävä lasku.

Työhyvinvointikyselyn pulssikysely toteutettiin lokakuussa 2023. Pulssikyselyllä seurataan, mihin suuntaan työhyvinvointi on kehittynyt. Yleinen kehittämiskohde oli yhteisöllisyyden lisääminen. Keskimäärin tämän koettiin hieman parantuneen. Toisaalta koetaan, ettei koronapandemiaa edeltänyt yhteishenki ole vielä aivan palautunut. Esihenkilöiden kokemus omasta työhyvinvoinnista on hieman laskenut edellisestä pulssikyselystä. Työhyvinvointikyselyllä seurataan suositteluhalukkuutta. eNPS-indeksi on parantunut edellisestä pulssikyselystä. Esihenkilöiden NPS oli 25 (vuonna 2022: 15) ja henkilöstön NPS oli 15 (vuonna 2022: -19,54). Kysely toimii hyvinvoinnin kehittämisen pohjana, ja asetettuja tavoitteita seurataan vuosittain. Varsinainen laaja työhyvinvointikysely toteutetaan alkuvuonna 2024.

Osaamisen kehittäminen

Vuoden 2023 aikana Lahden kaupungin osaamisen kehittämisen keskiössä oli kehittää johtamisosaamista, henkilöstön ICT-taitoja, työyhteisötaitoja ja työhyvinvointia alakohdista ammatillista osaamista unohtamatta. Osaava ja motivoitunut henkilöstö tuottaa kuntalaisille hyvää asiakaskokemusta. Muodollisten koulutusten lisäksi osaamista kehitettiin ennen kaikkea arjen työtä tekemällä, yhdessä muiden kanssa toimintatapoja kehittäen, ongelmia ratkoen, uutta luoden sekä omaa ja yhteistä toimintaa reflektoiden. Osaamisen kehittämisen

keskeisenä välineenä toimivat kehityskeskustelut, jotka käydään vähintään kerran vuodessa. Tavoitteena on kuitenkin jatkuva ja säännöllinen vuoropuhelu esihenkilön ja työntekijän välillä.

Osaamisen kehittämisen ja osaamisen johtamisen tukena Lahden kaupungilla on ollut käytössä intran monipuoliset sisällöt eri aiheista. Osaamisen kehittämisessä hyödynnettiin myös Eduhouse-verkko-oppimisympäristön laajoja sisältöjä koskien esimerkiksi HR- ja esihenkilötyötä, oman hyvinvoinnin johtamista, M365-osaamista ja etätyötaitoja. M365-työkalujen käyttöosaamisesta järjestettiin lisäksi koko henkilöstölle koulutusta yhteistyössä Koulutuskeskus Salpauksen kanssa.

Vuonna 2022 käynnistynyt esihenkilöille ja johtajille suunnattu valmentavan johtamisen koulutusohjelma jatkui, ja suurin osa esihenkilötyötä tekevästä osallistui koulutukseen vuonna 2023. Esihenkilöosaamista kehitettiin lisäksi etäkahvien tietoisuuden mm. osaamisen kehittämisen mallista, vuosilomista, esihenkilön vastuista ja velvollisuuksista sekä työsuorituksen arvioinnista ja henkilöarvioinneista. Esihenkilöille järjestettiin myös esihenkilöpäivä, jonka teemana oli inhimillinen johtaminen. Lisäksi henkilöstölle on tarjottu erilaisia ammatillakohtaisia koulutuksia. Koulutuspäiviä oli vuonna 2023 yhteensä 5 919 ja niihin osallistui 1 440 henkilöä (v. 2022: 5 582 päivää ja 1 733 henkilöä).

Tarkemmat tiedot henkilöstöstä esitellään erillisessä henkilöstökertomuksessa 2023.

Ympäristöasiat

Strategiset ympäristötavoitteet

Strategian ympäristötavoitteita edistettiin vuoden 2023 aikana konsernin laajuisesti Hiilineutraali ympäristökaupunki -kärkihankkeen kautta. Ympäristöpääkaupunkivuoden perintönä kestävyystyötä jatkettiin Luontoaskel terveyteen -ohjelmassa, Hiilineutraalin rakentamisen innovaatioverkostossa sekä Lahden seudun sähköisen liikenteen klusterissa. Ilmastotyötä ja ympäristön seuranta-aineistoa voi tutkia Lahden ympäristövahti -palvelussa osoitteessa www.lahdenymparisto-vahti.fi.

Konsernihallinnon palvelualueen ympäristötyö

Lahden kaupungin kestävyystyötä johdettiin kaupunkitasoisesti konsernihallinnon elinvoima- ja työllisyyspalvelujen (ETP) ympäristökehitysyksikön kautta. Lahden ilmasto-ohjelman päivitys valmistui ja hyväksyttiin kaupunginhallituksessa. Tuoreimmat päästökkenaariot osoittavat, ettei strategian päästötavoite toteudu tavoiteaikataulussa 2025, mutta hiilineutraalius on edelleen mahdollista saavuttaa lähivuosina. Osana Euroopan komission kaupunkimissiota Lahti valmisteli kaupunkien ilmastositomuksen, joka toimitettiin komissioon arvioitavaksi.

Ympäristökehityksessä jatkettiin hanketyötä Canemure-, GoGreenRoutes-, CAMPAIGNERS-, Kuntanielu- sekä Lahden ilmastobudjetti -hankkeissa. Uusina hankkeina käynnistyivät StoPWa, Sycla, One Health 4 Cities, CITISYSTEM, Maistuva ilmastoruoka sekä Sitran kanssa yhteistyönä toteutettava Lahti living lab – Luontoposiitivinen elämä.

Lahti julkaisi keväällä 2023 ensimmäisen kestävyysraporttinsa. Kestävyysviestinnän kärkenä oli onnistunut Tekstiilit kiertoon -kampanja.

Lahden kaupungin hankinnoissa käytetään ympäristökriteerejä sekä vähimmäisvaatimuksina että vertailukriteereinä riippuen hankittavasta tuotteesta tai palvelusta. Esimerkiksi kaupungin käyttämä kaukolämpö tuotettiin kierrätyspoltoaineella.

Kaupunkiympäristön palvelualueen ympäristötyö

Kaupunkitekniikka

Urakoissa käytettävän konekaluston päästövaatimukset kattavat kaikki neljä kunnossapidon hoidonjohtourakkaa loka-kuussa 2023 alkaneen pohjoisen alueen kunnossapitourakan (HJU 2023–2028) myötä.

Vuonna 2023 joukkoliikenteessä tehtiin uusi matkustajaennätys, joukkoliikennematkoja tehtiin noin 7,8 milj. matkaa. Seudullisen joukkoliikenteen kalustosta 31 % oli päästötöntä sähkökalustoa, 44 % vähäpäästöistä uusiutuvalle biodieselillä liikennöivää ja 25 % fossiilisella dieselillä liikennöivää. Lahden sisäisistä linjoista merkittävä osuus ajetaan sähköllä. Vähäpäästöisten ja päästöttömien ajoneuvojen määrä seudullisesti kasvaa jatkossa sopimusten uudistuessa.

Sähkökäyttöisten Mankeli-kaupunkipyörien määrä kaksinkertaistettiin kaudelle 2023 ja niiden käyttö lisääntyi 166 % edellisestä kaudesta. Kauden 2023 aikana kaupunkipyörillä tehtiin noin 300 000 matkaa ja ajettiin noin 850 000 kilometriä.

Kaupunkisuunnittelu

Lahti toteuttaa kestävästä kaupunkisuunnittelua kolmella kestävyden tasolla: ekonominen, ekologinen ja sosiaalinen kestävyys. Pääpaino on olemassa olevan kaupunkirakenteen täydentämisessä keskustan ja joukkoliikennevyöhykkeen alueella täysin uusien aluekohteiden rakentamisen sijaan.

Samalla huolehditaan lähivirkistysalueiden saavutettavuuden toteutumisesta ja luonnon monimuotoisuuskohteiden säilymisestä. Kaupunkirakenteen täydentäminen on kustannustehokasta kaupunki-infran rakentamisen näkökulmasta, vahvistaa palvelujen väestöpohjaa sekä mahdollistaa kestävästä kaupunkiliikennemistä.

Lahden suunta -yleiskaavatyö 2021–2025 tukee Lahden kehittymistä entistä kestävämmäksi kaupungiksi. Lahden suunnan valmistelu etenee aikataulussa. Luonnos oli nähtävillä keuhalla 2023.

Asemakaavoituksen työohjelman kohteista valtaosa täydentää olemassa olevaa kaupunkirakennetta keskustassa tai joukkoliikennevyöhykkeillä. Kestävästä kaupunkisuunnitteluun liittyy myös päästövaikutusten arviointia. Vuonna 2023 kaupunkisuunnittelu osallistui asemakaavojen vaikutustenarviointityökalun (AVA) ja Syken hiilikarttatyökalun kehittämiseen. Lisäksi kaupunkisuunnittelu osallistui ekologisen kompensatiomallin kehittämiseen BOOST-hankkeessa.

Kaupunkisuunnittelu on osaltaan edistänyt Lahden MAL-seudun yhteistyösopimuksen tavoitteita. Tavoitteena on edistää vähähiilistä ja kestävästä yhdyskuntarakennetta ja sitä tukevaa liikennejärjestelmää, parantaa elinympäristön viihtyisyyttä ja sosiaalista kestävyttä sekä kasvattaa kestävien liikemismuotojen osuutta liikennesuoritteesta, parantaa liikenneturvallisuutta ja liikennejärjestelmän taloudellisuutta. Vuonna 2023 käynnistettiin vuosien 2024–2027 MAL-neuvottelut.

Kaupunkisuunnittelu on jatkanut kestävien liikkumismuotojen verkoston suunnittelua, ohjannut kestävästä liikkumisen hankkeita ja hakenut rahoitusta kävelyn ja pyöräilyn hankkeiden toteuttamiseen.

Kiertotalous on uutena teemakokonaisuutena mukana yleiskaavatyössä. Kiertotalouden kaavaratkaisuilla on tavoitteena erityisesti mahdollistaa rakentamisen kiertotalouden edistymistä. Lisäksi Lahden kaupungin kiertotalouden tiekartan tavoitteita ja toimenpiteitä jalkautettiin työpajoissa sekä kehitettiin tiedon hallintaa pohjatutkimustietojen sekä pilaantuneisiin ja pilaantumattomiin maa-aineksiin liittyvien tietojen osalta. Kaupunkisuunnittelussa valmisteltiin myös päätöksentekoon vihreän siirtymän vetytuotantolaitoksen asemakaava.

Vuoden 2023 aikana huolehdittiin kahden käytöstä poistetun vanhan kaatopaikan jälkihoidosta, joista toisen osalta valmisteltiin peitto- ja maisemointisuunnitelma rakentamisessa syntyviä ylijäämämaita hyödyntäen. Maaperän kunnostamista toteutettiin kahdessa kohteessa Niemessä sekä rakennusten purkutöitä yhteensä kuudessatoista kohteessa. Määrärahoja näiden toteuttamiseksi käytettiin 1,02 milj. euroa.

Rakennus- ja ympäristövalvonta

Vesistöjenhoitoa jatkettiin vuoden 2023 aikana Vesijärvellä ja pienjärvillä osana Vesijärvisäätöön kanssa laadittua Vesijärvi-ohjelmaa. Ympäristöpalvelut vastasi mm. Vesijärven ja Kymijärven hoitokalastuksesta, näyteenotoista järvillä ja ojilla sekä kuuden automaattisen vedenlaatuaseman ylläpidosta. Vesijärven Paimelanlahdella oleva mittausasema uusittiin ympärivuotiseksi. Vesijärven petokalarahaston kautta istutettiin 10 000 ankeriaan poikasta tämän globaalisti äärimmäisen uhanalaisen lajin suojelemiseksi. Kymijärven alusveden puhdistusta jatkettiin kehittämishankkeessa Helsingin yliopiston kanssa.

Lahden kaupungin luonnonsuojeluohjelma valmistui vuoden 2023 aikana. Luontotyyppinä uhanalaisiksi luokiteltujen niittyjen ja paahderinteiden taantunutta kasvi- ja hyönteislajistoa elvytettiin Helmi-hankkeella ja torjuttiin vieraslajeja. Luonnonsuojelualueiden reittejä ja rakenteita kunnostettiin mm. Linnastensuolla, Häränsilmässä, Pesäkalliolla ja Vihassa. Vuoden aikana valmisteltiin kuuden uuden luonnonsuojelualan perustamishakemukset, joiden suojelusta kaupunginvaltuusto päätti loppuvuodesta. Lisäksi Hollolan puolelta suojeltiin Kintterönsuon ja Hakalaukunsuon yhteisomistuksessa olevat alueet. Myös liito-oravia ja Kilpiäistenpohjan kasvillisuutta sekä lajistoa kartoitettiin.

Vuosi 2023 oli pohjavesien yhteistarkkailun toinen hankintakausi. Edellisvuosien tapaan ympäristövalvonta osallistui maankäytön suunnitteluun, antoi ohjeistusta ja neuvontaa ulkoisille ja sisäisille asiakkaille sekä lausuntoja pohjavesien suojelemiseksi. Opinnäytetyönä laadittu historiaselvitys torjunta-aineilla pilaantuneen pohjaveden pilaantumisen syiden selvittämiseksi valmistui.

Metsätoimi jatkoi ympäristötyötä aiempien vuosien tapaan. Luonnonvarakeskuksen kanssa toteutettiin kaupunkimetsien monimuotoisuustutkimus. Luonnonvarakeskuksen sekä kaupunkien tutkimusyhteistyöhankkeena toteutettava Kaupunkimetsien virkistyskäyttötutkimus käynnistettiin. Kaupungin omistamien metsien hoito- ja käyttöperiaatteiden päivittäminen käynnistettiin osana viheralueohjelman päivytystä. Haitallisia vieraslajeja torjuttiin järjestelmällisesti ja tuloksellisesti. Jätteitä ja pilaantuneita maita poistettiin metsäalueilta.

Ympäristöneuvonta ja asukastoiminta tavoittivat vuoden aikana yhteensä hieman yli 2 000 asukasta erilaisissa tapahtumissa ja tilatuissa neuvontatilaisuuksissa sekä puhelimitse ja sähköpostilla annetulla neuvonnalla. Ympäristöviikon 2023 teemana oli Kestävä elämäntapa. Ympäristöneuvonta järjesti vuoden aikana noin 30 yleisölle avointa tapahtumaa tai retkeä ja tuotti kaksi Luontoretkiä Lahden seudulla -esitettä.

Luontokoulu Kaislan ympäristökasvatuksellinen toiminta tavoitti vuoden aikana noin 2 000 lasta ja nuorta sekä noin 600 aikuista. Salpausselkä Unesco Global Geopark -ympäristökasvatuksen alueellinen työryhmä edisti paikkaperustaisen ulko-opetuksen leviämistä kuntien kulttuurikasvatsohjelmiin. Kaksi alueen päiväkotia saavutti Salpausselkä Geopark -varhaiskasvatusohjelman kriteeristön.

Kaupungin strategian toimenpiteenä jatkettiin keskusta-alueen hulevesien siirtämistä puhdistettavaksi Länsi-Hennalaan sekä siellä sijaitsevan hulevesijärjestelmän toiminnan seuranta toteutettiin määräajoin näytteenotoilla. Vuoden aikana aloitettiin Hollolan kunnan kanssa yhteistyössä toteutettava Talviaikainen hulevesien hallinta, riskien tunnistaminen ja maankäytön suunnittelu -hanke. Lisäksi valmistauduttiin vuonna 2024 toteutettavaan lakisäätöiseen kuntien hulevesitulvariskien arviointikierrokseen yhdessä Lahti Aqua Oy:n kanssa rahoitetulla Nastolan alueen hulevesiviemäriverkostion kapasiteettimallinnuksella.

Ympäristölupia myönnettiin vuoden aikana kaksi, ympäristöluvan muutoksia tehtiin kaksi ja ympäristölupien rauettamispäätöksiä kaksi. Ympäristönsuojelun valvontaohjelman mukaisia määräaikaistarkastuksia tehtiin yhteensä 19. Maa-aineslupia myönnettiin kaksi, ja maa-ainekohteissa tehtiin yhteensä yhdeksän tarkastusta.

EU:n ympäristömeludirektiivin mukaiseen meluselvitykseen liittyvän meluntorjunnan toimenpideohjelman valmistelu

aloitettiin vuoden 2023 aikana. Sähköinen meluilmoitusten toimitusväylä otettiin käyttöön vuoden loppupuolen aikana. Ilmanlaadun yhteistarkkailuna toteutettu ilmanlaaturaportti valmistui. Raportti kuvaa ilmanlaatua ja siihen vaikuttavia tekijöitä Lahden ja Hollolan alueella. Myös ulkoilman PAH-pitoisuusraportti laadittiin. Puun pienpolton haitoista ja niiden vähentämiskeinoista vuonna 2022 aloitettua tiedotuskampanjaa jatkettiin myös vuoden 2023 aikana.

Sivistyksen palvelualueen ympäristötyö

Sivistyksen palvelualueen ympäristötyö tarkoittaa pääasiassa ympäristökasvatusta, mutta myös jo päättyneessä Green Office -hankkeessa opittujen toimintatapojen noudattamista. Ympäristökasvatus sisältyi koulujen opetussuunnitelmiin. Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmassa on eettisyys ja ympäristöosaaminen yksi kuudesta laaja-alaisen osaamisen osa-alueista. Ympäristökasvatustyötä toteutettiin vuoden 2023 aikana kaikissa lahtelaisissa peruskouluissa ja lukioissa osana koulujen normaalia opetus- ja kasvatustehtävää.

Perusopetuksessa osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen on yksi seitsemästä laaja-alaisen osaamisen taidoista. Ympäristöteemoja käsiteltiin vuoden aikana osana Lahden JunnuYliopisto -toimintaa. Lukiokoulutuksessa järjestettiin kaikille 2. opintovuoden opiskelijoille pelillinen ympäristökatastrofitapahtuma yhdessä korkeakoulutoimijoiden kanssa.

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut on sitoutunut Lahden kaupungin ilmastotavoitteen ja ilmastotavoitteiden tukemiseen syksyllä 2023. Tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalisuus vuoteen 2030 mennessä.

Vuoden 2023 aikana Päijät-Hämeen Ateriapalvelut saavutti merkittäviä edistysaskelia ruokahävikin vähentämisessä, alitetaan asetetun tavoitteen ja edellisvuoden tuloksen. Ruokahävikin tulos oli 24 g/suorite. Puhdistusaineiden käyttö väheni vertailtaessa edellisvuoteen, mikä ylitti asetetun tavoitteen. Ympäristöystävällisten pesuaineiden osuus kasvoi yli tavoitteen, ollen 70 % kokonaispesuaineiden määrästä. Tunnustukseksi näistä saavutuksista Päijät-Hämeen Ateriapalvelut palkittiin Vuoden paras kestävän kehityksen toimenpidesitoumus 2022 tunnustuksella 5.10.2023.

Päijät-Hämeen Ateriapalvelujen ja Lahden kaupungin yhteinen tavoite lisätä luomutuotteiden käyttöä julkisissa ateriapalveluissa on edennyt onnistuneesti yli tavoitteiden ja edellisen vuoden tuloksen. Vuonna 2023 luomuraaka-aineiden hankintapanostus oli lähes 125 000 euroa.

Lahti Aqua Oy

Vuonna 2023 kaikki vesinäytteet täyttivät talousvedelle asetetut laatuvaatimukset ja -suositukset. Vedenkulutus on laskenut viime vuosien aikana ja vuonna 2023 lahtelaiset käyttivät vettä keskimäärin 110 litraa vuorokaudessa asukasta kohden.

Lahdessa saneerattiin vuoden 2023 aikana vesihuoltoverkoston yhteensä 12,7 km, saneerauskustannukset olivat 4,7 milj. euroa. Vesijohtoverkoston vuotavuus oli 8 % (maan keskiarvo noin 20 %).

Lupaehdot saavutettiin vuositasolla kaikilla jätevedenpuhdistamoilla. Ali-Juhakkalan jätevedenpuhdistamolla saneerattiin mädättämösäiliöt ja työ valmistui vuodenvaihteessa. Loppuvuodesta 2023 Lahti Aqua osallistui Kyberturvallisuuskeskuksen organisoimaan valtakunnalliseen kyberturvallisuusharjoitukseen.

Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut

Laitoshuoltopalveluille myönnettiin Luonnonsuojeluliiton Eko-kompassi-sertifikaatti 22.11.2023. Yhtiö läpäisi ulkopuolisen asiantuntijan tekemän auditoinnin, jossa todettiin Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän kriteerien täytyminen. Ympäristöohjelman keskeiset kehittämisalueet olivat logistiikka ja liikuminen, kemikaalit, hankinnat ja ostot sekä viestintä ja valmennus. Vuoden 2023 aikana siirryttiin kotimaiseen vakioituun hygienia- ja puhdistusainevalikoimaan, palkittiin henkilöstön Ekotekoja, suunniteltiin työmatka-ajaja taloudellisesti, järjestettiin litku- ja romuralli, valmennettiin henkilöstöä ja viestittiin asiakkaille, ympäristölainsäädännön velvoitteiden tarkastelua unohtamatta. Ympäristötyötä jatketaan etsimällä vaikuttavia keinoja ympäristökuorman pienentämiseksi ja positiivisten ekotekojen lisäämiseksi. Yhtiö lupaa tehdä ”Puhautta ympäristöä arvostaan”.

Lahti Energia Oy

Vuoden 2023 aikana jatkunut liiketoimintaympäristön muutos on ollut Lahti Energialle taloudellisesti haastava. Koko vuoden tasaisena jatkunut bio- ja kierrätyspoltoaineiden hinnannousu alkoi kuitenkin osoittaa tasaantumisen merkkejä loppuvuodesta.

Hiilineutraaliustavoitetta on edistetty vuoden aikana tekemällä investointipäätös 60 megawatin lämpöä tuottavan sähkökattilan rakentamisesta Kymijärven voimalaitosalueelle. Hartwallin biokaasulaitoksen lisäksi on otettu tuotantokäyttöön Ali-Juhakkalan jätevedenpuhdistamon yhteydessä sijaitseva lämpöpumppulaitos. Molempien laitosten rakentamiskustannuksiin on saatu investointitukea.

Kaukolämpöverkkoa on saneerattu etenkin osana Lahden kaupungin suurimpia yhteisrakentamishankkeita, kun yhdellä avaamisella uusitaan kaikki katuinfra ja vältetään saman kadun avaaminen useampana erillisenä vuonna.

Investointeja osuusvoimaan tehtiin 3,8 milj. eurolla.

Lahti Energian oman tuotannon fossiiliset hiilidioksidipäästöt sekä kaukolämmön ominaispäästöt kasvoivat (61,69 gCO₂/kWh) edellisestä vuodesta (54,22 gCO₂/kWh), sillä uusiutuvien energialähteiden osuus pieneni edelliseen vuoteen

verrattuna huoltovarmuuden varmistamiseksi. Tilikaudella ei ole tapahtunut merkittäviä ympäristövahinkoja.

Salpakierto Oy

Vuonna 2023 Salpakierto Oy:n toimialueen yhdyskuntajätteen kierrätysaste oli 51,7 % ja hyödyntämisaste oli 99,5 %.

Poistotekstiilin keräys alkoi Salpakierron alueellisissa keräyspisteissä vuoden 2023 alusta. Salpakierto aloitti koko toimialueella taajamien vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöissä muovipakkausjätteiden kuljetukset elokuussa ja kartonkipakkausjätteiden kuljetukset lokakuussa.

Osa energia- ja sekajätteistä käsiteltiin LATE-lajittelulaitoksessa ja osa energijätteistä MURRE-murskauslaitoksessa. Niistä saatiin talteen yli 1 milj. kg muoveja ja 690 000 kg metalleja, jotka ohjattiin kierrätettäväksi materiaalina. Jätteistä tuotettiin energiaa yhteensä 186 GWh (v. 2022: 216 GWh). Biojätteet käsiteltiin LABIO Oy:n biokaasu- ja kompostointilaitoksessa, missä siitä tuotetaan biokaasua ja kompostituotetta. Kujalan suljetulta loppusijoitusalueelta kerätty kaatopaikkakaasu (3,92 GWh) toimitettiin Lahti Energian kautta hyödynnettäväksi energiana Hartwallin tehtaalle. Salpakierto tuotti omaan käyttöön uusiutuvaa energiaa yhteensä 60 MWh aurinkovoimaloilla (v. 2022: 67 MWh).

Salpakierto teetti hiilidioksidipäästölaskennan vuonna 2023. Sen mukaan Salpakierron toiminnan hiilijalanjälki vuonna 2022 oli 43 083 t CO₂ ekv./a. Kolmasosa päästöistä aiheutui loppusijoitusalueilta ja loput jätteiden käsittelystä ulkoisten toimijoiden toimesta. Päästöhyvityksiä saavutettiin jätteiden kierrätyksellä ja hyötykäytöllä -41 672 t CO₂ ekv./a.

Kierrätysvalmennusta tarjottiin monimuotoisesti ja -kanavaisesti kouluille, päiväkodeille ja toimialueen aikuisväestölle. Erilaisia tilaisuuksia toteutui 279 ja niihin osallistui lähes 10 000 asukasta.

Salpamaa Oy vastaanottaa ja käsittelee betoni-, tiili- ja asfalttijätteitä, saniteettiposliinia, pilaantuneita ja jätettä sisältäviä maa-aineksia, polttolaitosten tuhkia, epäorgaanisia teollisuusjätteitä sekä puhtaita ylijäämämaita ja lunta. Yhtiön vastaanottamista massoista hyödynnettiin 73 % (v. 2022: 49 %).

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuntalaki (410/2015) ja laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) määrittelevät hyvinvoinnin edistämisen yhdeksi kaupungin perustehtävistä.

Lain sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisestä mukaan kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

Lahden kaupungin laaja hyvinvointikertomus vuosilta 2017–2020 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa keväällä 2021. Hyvinvointikertomuksen pohjalta valmisteltiin Lahden kaupungin hyvinvointisuunnitelma vuosille 2022–2025, joka hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa keväällä 2022. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet yhdistyvät kestäväen kehityksen tavoitteisiin ja kaupungin strategiaan. Hyvinvoinnin edistämiseksi toteutettuja toimenpiteitä on sisällytetty vuosittain strategian kärkihankkeisiin.

Kunta toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten sekä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Lahti osallistui elokuussa 2023 hyvinvointialueen järjestämiin neuvotteluihin, joissa määriteltiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen maakunnalliset painopistealueet vuodelle 2024.

Lahden kaupunki myöntää vuosittain vuosivastuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekeville yhdistyksille. Yhteistyötä tehdään myös erilaisten hankkeiden kautta sekä kutsumalla yhdistykset kaksi kertaa vuodessa yhdistysiltoihin.

[Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen - Lahti](#) -sivustolle on koottu tietoa liittyen terveellisiin elintapoihin, mielen hyvinvointiin, arjen ja lähisuhteiden turvallisuuteen, osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen sekä päihteisiin ja muihin riippuvuuksiin. Tavoitteena on asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen, sairauksien ennaltaehkäisy sekä osallisuuden vahvistaminen.

Tilinpäätökseen 2023 raportoitavat tiedot on poimittu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ylläpitämästä Sotkanet-indikaattoripankista, joka tarjoaa keskeisiä väestön hyvinvointia ja terveyttä koskevia tietoja kunnista (12 vertailukaupunkia: Espoo, Helsinki, Jyväskylä, Joensuu, Kouvola, Kuopio, Lahti, Oulu, Pori, Tampere, Turku, Vantaa). Lisäksi 4.- ja 5.-luokkalaisten, 8.- ja 9.- luokkalaisten sekä 2. asteen opiskelijoihin liittyviä hyvinvointitietoja on haettu THL:n kouluterveyskyselystä 2023. Osa tiedoista on haettu Tilastokeskuksen ylläpitämistä tietokannoista. Tiedot esitetään vuonna 2020 hyväksytyjen maakunnallisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueiden (mielen hyvinvointi, päihteettömyys ja terveelliset elintavat, arjen turvallisuus, osallisuus ja yhteisöllisyys) mukaisesti. Tietoja vertaillaan vuoteen 2019, aikaan ennen koronapandemiaa.

Sote-uudistuksen yhteydessä, vuoden 2023 alussa otettiin käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tulosindikaattorit, jotka mittaavat

muutosta väestön hyvinvoinnissa, sisältyvät raportoitaviin tietoihin (HYTE-ind.).

Väestö

- Huoltosuhde on noussut tasaisesti vuosien 2012–2022 aikana (v. 2012: 53,8). Kaupunkien välisessä vertailussa Lahdessa on kolmanneksi korkein huoltosuhde Kouvolan ja Porin jälkeen.
- Lahtelaisten koulutustaso on noussut sekä miesten että naisten osalta vuosien 2012–2022 aikana (2012: 320,0), mutta se on kaupunkien välisessä vertailussa edelleen kolmanneksi alhaisin.
- Lahden työttömyysaste oli lokakuussa 2023 12,9 % (7 211 henkilöä), koko maa: 9,7 %. Työttömyys lisääntyi Lahdessa +1,1 % edellisvuodesta (+76 henkilöä).
- Pitkäaikaistyöttömänä oli lokakuussa 2023 2 956 lahtelaista. Pitkäaikaistyöttömien osuuden muutos edellisvuoteen Lahti -17,7 % (-635 henkilöä), koko maa +1,9 %.
- Ulkomaalaisten työttömyysaste oli lokakuussa 2023 30,2 %, (771 henkilöä), koko maa 23,7 %. Ulkomaalaisten työttömien määrä lisääntyi Lahdessa +18,8 % edellisvuodesta (+122 henkilöä).
- Nuorisotyöttömiä (alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat) oli lokakuussa 2023 13,3 % (727 henkilöä), koko maa: 11,1 %. Nuorisotyöttömyys väheni Lahdessa -7,6 % edellisvuodesta (-60 henkilöä).
- Työkyvyttömyyseläkettä saavia 25–64-vuotiaita on kaupunkien välisessä vertailussa Lahdessa viidenneksi eniten, saman verran kuin Joensuussa. Työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on kuitenkin laskenut vuosien 2012–2022 aikana (2012: 8,4 %). Vuodesta 2019 vähennystä -0,2 prosenttiyksikköä (HYTE-ind.).
- Lapsiperheiden määrä on pysynyt melko tasaisena vuosien 2012–2022 aikana (2012: 37,9 %). Kaupunkien välisessä vertailussa Lahdessa on kuudenneksi eniten lapsiperheitä.
- 75 vuotta täyttäneitä on Lahdessa kolmanneksi eniten kaupunkien välisessä vertailussa. 75 vuotta täyttäneiden määrä on kasvanut tasaisesti vuosien 2012–2022 aikana (2012: 8,5 %).

Väestö	
Huoltosuhde, demografinen 65,0 ↑ Koko maa 62,3 (2022)	Nuorisotyöttömät, alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat 13,3 % ↓ Koko maa 11,1 % (10/2023)
Koulutustasomittain 362,8 ↑ Koko maa 391,2 (2022)	Työkyvyttömyyseläkettä saavat, 25–64-vuotiaat 6,5 % ↓ Koko maa 6,1 % (2022)
Työttömyysaste 12,9 % ↑ Koko maa 9,7 % (10/2023)	Lapsiperheet 37,4 % ↔ Koko maa 37,7 % (2022)
Pitkäaikaistyöttömien määrä, muutos edellisvuoteen -17,7 % ↓ Koko maa +1,9 % (10/2023)	75 vuotta täyttäneet 12,0 % ↑ Koko maa 10,8 % (2022)
Ulkomaalaiset työttömät 30,2 % ↑ Koko maa 23,7 % (10/2023)	<div style="text-align: right;"> </div>

Mielen hyvinvointi

- 20 vuotta täyttäneiden osalta Lahdessa koetaan yksinäisyyttä hieman maan keskitasoa enemmän ja seitsemänneksi eniten kaupunkien välisessä vertailussa. Naiset kokevat yksinäisyyttä hieman enemmän (12,3 %) kuin miehet (9,0 %). Yksinäisyyden kokemus on lisääntynyt vuodesta 2013 (8,4 %).
- Alakouluikäisten (4.- ja 5.-luokkalaisten) mielialaan liittyvät ongelmat ovat lisääntyneet +6,9 prosenttiyksikköä vuoden 2019 tasosta (17,1 %). Kasvua on tapahtunut erityisesti tyttöjen (+10,7 prosenttiyksikköä), mutta myös poikien (+3,5 prosenttiyksikköä) osalta. Kaupunkien välisessä vertailussa mielialaan liittyvät ongelmat ovat viidenneksi yleisimpiä Lahdessa.
- Lukiolaisten ahdistuneisuus on lisääntynyt +5,7 prosenttiyksikköä vuoden 2019 tasosta (16,5 %). Vuonna 2023 naisopiskelijoista 30,8 % ja miesopiskelijoista 8,6 % koki ahdistuneisuutta. Lukiolaisten kokemus ahdistuneisuus on Lahdessa viidenneksi yleisintä kaupunkien välisessä vertailussa.
- Mielen terveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on pysynyt tasaisena vuosien 2012–2022 aikana ja on Lahdessa neljänneksi yleisintä kaupunkien välisessä vertailussa, saman verran kuin Oulussa.

Mielen hyvinvointi

Itsensä yksinäiseksi tuntevat, osuus 20 vuotta täyttäneistä

10,9 % ↑

Koko maa 10,5 % (2020)

Mielialaan liittyviä ongelmia, 4. ja 5. luokan oppilaista

24,0 % ↑

Koko maa 23,4 % (2023)

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

22,2 % ↑

Koko maa 21,1 % (2023)

Mielen terveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä, 25–64-vuotiaat

3,7 % ↔

Koko maa 3,3 % (2022)

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

- Yläkoululaisten (8.- ja 9.-luokkalaisten) tyttöjen ja poikien huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista on Lahdessa maan keskitasoa vähemmän, mutta neljänneksi eniten kaupunkien välisessä vertailussa (samalla tasolla Helsingin, Porin ja Joensuun kanssa). Huoli on lisääntynyt poikien osalta vuodesta 2019 +1,5 prosenttiyksikköä ja tyttöjen osalta +1,9 prosenttiyksikköä.
- Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden huumeekokeilut ovat Lahdessa yleisimpiä kaupunkien välisessä vertailussa. Kokonaisuudessaan kokeilut ovat lisääntyneet +0,5 prosenttiyksikköä vuoden 2019 tasosta. Naisopiskelijoiden osalta kokeilut ovat lisääntyneet +1,8 prosenttiyksikköä ja vähentyneet miesopiskelijoiden osalta -1,3 prosenttiyksikköä vuoden 2019 tasosta.
- Lahtelaisten aikuisten (20–64-vuotiaiden) alkoholin liika käyttö on vähäisempää kuin maassa keskimäärin ja viidenneksi vähäisintä kaupunkien välisessä vertailussa. Liikakäyttö on vähentynyt -1,5 prosenttiyksikköä vuoden 2018 tasosta.
- Lahtelaiset 20–64-vuotiaat tupakoivat kolmanneksi eniten kaupunkien välisessä vertailussa. Päivittäin tupakoivien osuus on kuitenkin vähentynyt neljä prosenttiyksikköä vuoden 2018 tasosta.

- 8.- ja 9.-luokkalaisten ylipainoisia on Lahdessa vähemmän kuin maassa keskimäärin ja viidenneksi vähiten kaupunkien välisessä vertailussa. Ylipainoisia yläasteikäisiä on kokonaisuudessaan hieman vähemmän kuin vuonna 2019 (-0,1 prosenttiyksikköä). Ylipainoisten poikien määrä on kuitenkin kasvanut +1,5 prosenttiyksikköä vuoden 2019 tasosta, tyttöjen osalta vähennystä on -1,7 prosenttiyksikköä. (HYTE-ind.)
- 8.- ja 9.-luokkalaisten kokemus omasta terveydentilasta on heikentynyt vuoden 2019 tasosta. Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevin tyttöjen osuus on kasvanut +8,5 ja poikien +2,2 prosenttiyksikköä. Lahdessa yläasteikäisten kokemus omasta terveydentilasta on kuitenkin parempi kuin maassa keskimäärin ja kolmanneksi paras kaupunkien välisessä vertailussa. Pojista 14,9 % ja tytöistä 34,3 % kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. (HYTE-ind.)
- Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvia 20–64-vuotiaita on Päijät-Hämeessä vähemmän kuin maassa keskimäärin. Sekä miesten että naisten liikkuminen on lisääntynyt vuodesta 2020 (miehillä +12,3 prosenttiyksikköä ja naisilla +6,3 prosenttiyksikköä). Yli puolet aikuisväestöstä liikkuu kuitenkin liian vähän.

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, 8. ja 9. luokan oppilaista

7,4 % ↑

Koko maa 7,7 % (2023)

Kokeilut laittomia huumeita ainakin kerran, ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

26,4 % ↑

Koko maa 16,6 % (2023)

Alkoholia liikaa käyttävät, 20–64-vuotiaat

29,8 % ↓

Koko maa 30,1 % (2020)

Päivittäin tupakoivat, 20–64-vuotiaat

14,7 % ↓

Koko maa 12,4 % (2020)

Ylipaino, 8. ja 9. luokan oppilaista

15,2 % ↓

Koko maa 17,4 % (2023)

HYTE-ind.

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, 8. ja 9. luokan oppilaista

24,9 % ↑

Koko maa 26,6 % (2023)

HYTE-ind.

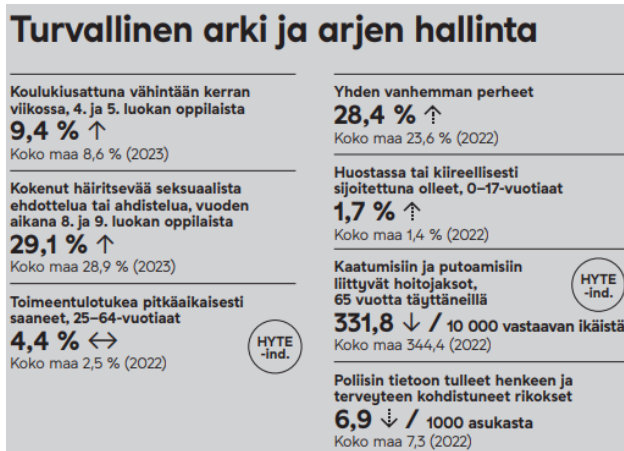
Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus, 20–64-vuotiaat

53,4 % ↓ (Päijät-Hämeen hyvinvointialue)

Koko maa 56,0 % (2022)

Turvallinen arki ja arjen hallinta

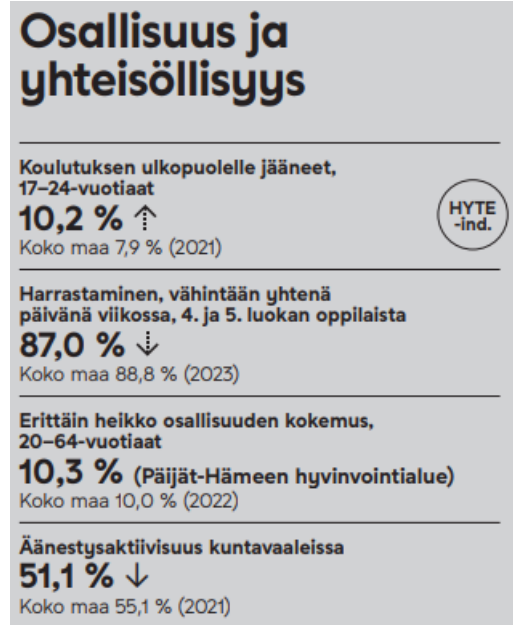
- 4.- ja 5.-luokkalaisten koulukiusaamiskokemukset ovat kokonaisuudessaan lisääntyneet kaksi prosenttiyksikköä vuoden 2019 tasosta. Poikien osalta kiusaamista koetaan +1,0 prosenttiyksikköä ja tyttöjen osalta +3,1 prosenttiyksikköä enemmän. Kiusaaminen on Lahdessa viidenneksi yleisintä kaupunkien välisessä vertailussa ja yleisempää kuin maassa keskimäärin.
- Kokemukset häiritsevistä seksuaalisesta ehdottelusta tai ahdistelusta yläkoululaisilla ovat Lahdessa hieman yleisempiä kuin maassa keskimäärin. Kaupunkien välisessä vertailussa em. kokemuksia on viidenneksi vähiten. Häirinnän kokemukset ovat lisääntyneet vuodesta 2019 tyttöjen osalta +12,1 prosenttiyksikköä ja poikien osalta +4,6 prosenttiyksikköä.
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 25–64-vuotiaita on Lahdessa enemmän kuin maassa keskimäärin ja eniten kaupunkien välisessä vertailussa. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien määrä on pysynyt ennallaan vuosien 2019–2022 aikana. (HYTE-ind.)
- Yhden vanhemman perheitä on Lahdessa enemmän kuin maassa keskimäärin ja toiseksi eniten kaupunkien välisessä vertailussa. Yhden vanhemman perheiden määrä on lisääntynyt +0,6 prosenttiyksikköä vuoden 2019 tasosta.
- Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuja 0–17-vuotiaita on Lahdessa maan keskiarvoa enemmän. Huostaanottojen ja sijoitusten määrä on lisääntynyt +0,1 prosenttiyksikköä vuodesta 2019. Lahdessa huostaanottoja tai kiireellisiä sijoituksia on viidenneksi vähiten kaupunkien välisessä vertailussa.

- 65 vuotta täyttäneiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitajaksot on Lahdessa kuudenneksi vähiten kaupunkien välisessä vertailussa ja sekä naisten että miesten osalta vähemmän kuin maassa keskimäärin. Hoitajaksot ovat vähentyneet vuoden 2019 tasosta niin miesten kuin naisten osalta. (HYTE-ind.)
- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia tuhatta asukasta kohden on vähemmän kuin maassa keskimäärin. Kaupunkien välisessä vertailussa Lahdessa rikoksia on neljänneksi vähiten, saman verran kuin Tampereella. Rikoksia tuhatta asukasta kohti on 0,1 vähemmän kuin vuonna 2019.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24-vuotiaita on Lahdessa kolmanneksi eniten kaupunkien välisessä vertailussa. Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä miehiä on 12,7 % ja naisia 7,7 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Kokonaisuudessaan tilanne on heikentynyt 0,5 prosenttiyksikköä vuoden 2019 tasosta (9,7 %). (HYTE-ind.)
- 4.- ja 5.-luokkalaisten harrastaminen on vähäisempää kuin maassa keskimäärin niin poikien kuin tyttöjen osalta. Harrastamisaktiivisuus on noussut poikien osalta +2,1 prosenttiyksikköä vuodesta 2019 ja laskenut tyttöjen osalta -2,5 prosenttiyksikköä. Harrastamisaktiivisuus on Lahdessa neljänneksi vähäisintä kaupunkien välisessä vertailussa ja kokonaisuudessaan laskenut -0,3 prosenttiyksikköä vuodesta 2019.
- Päijät-Hämeessä 20–64-vuotiaiden erittäin heikko osallisuuden kokemus on hieman yleisempää kuin maassa keskimäärin. Miehet kokevat naisia yleisemmin heikkoa osallisuuden tunnetta.
- Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa on Lahdessa alhaisempaa kuin maassa keskimäärin ja neljänneksi alhaisinta kaupunkien välisessä vertailussa. Äänestysaktiivisuus vuoden 2021 kuntavaaleissa oli 4,3 prosenttiyksikköä pienempi kuin edellisissä kuntavaaleissa 2017.

Muut ei-taloudelliset asiat

Korruption ja lahjonnan torjunta

Korruptiolla tarkoitetaan vallan ja vaikutusvallan väärinkäyttöä. Laajan määritelmän mukaan korruptio voi olla lainvastaista, moitittavaa ja epäeettistä toimintaa ja sillä on erilaisia ilmenemismuotoja. Julkishallinnon toimintaa säätelevät lait ja kaupungin sisäiset ohjeet tarjoavat tukea korruption torjunnalle. Eettisesti kestävä toimintakulttuurin rakentaminen edellyttää korruption riskien tunnistamista ja analysointia, tavoitteellista johtamista sekä määräysten ja ohjeiden toimeenpanoa.

Lahden kaupunki huolehtii korruption ja lahjonnan torjunnasta toimivalla sisäisellä valvonnalla. Tilivelvollinen toimielin ja viranhaltijajohto vastaavat toiminnan lainmukaisuudesta, tuloksellisuudesta, hallinnosta, taloudesta ja toiminnan läpinäkyvyydestä. Näistä vastatakseen toimijoiden on myös suunniteltava ja toteutettava käytännön toimenpiteet, joilla toimintaa valvotaan. Tämä arviointi ja puuttuminen ovat osa tilivelvollisten valvontavastuuta.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet, joiden tarkoituksena on turvata toiminnan lainmukaisuutta ja hyvän hallintotavan noudattamista. Lisäksi kaupunginhallitus on antanut Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohjeen, jossa on kuvattu eri toimijoiden tehtävät ja vastuut sekä konkreettiset toimintatavat toiminnan lainmukaisuuden ja eettisyyden varmistamiseksi sekä väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja väärinkäytöstapausten selvittämiseksi. Tätä tavoitetta tukee myös kaupunginvaltuuston hyväksymät Lahden kaupungin eettiset toimintaperiaatteet.

Lahjonnalla tarkoitetaan lahjuksen tai muun perusteettoman edun saamista tai edes sen mahdollisuuden pyytämistä, tarjoamista, antamista, vaatimista tai hyväksymistä joko suoraan tai välillisesti siten, että se vaikuttaa joko kohdehenkilön tehtävien asianmukaiseen suorittamiseen tai siihen, miltä hänen toimintansa ulkopuolisista vaikuttaa.

Lahti-konsernin konserniohjetta täydentävä Hyvä hallinto ja johtamistapa Lahti konsernissa -ohje, Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohje sekä Eettiset toimintaperiaatteet vastaavat osaltaan siihen, mitä asioita kaupungin viranhaltijoiden ja henkilöstön sekä luottamushenkilöiden on otettava huomioon, jos he tarjoavat tai heille tarjotaan etuisuuksia sidosryhmäyhteistyössä tai muussa toiminnassa. Rajanveto sallitun ja kielletyn edun vastaanottamisen välillä ei ole yksiselitteinen, joten ensisijaisesti kaupungin henkilöstöltä ja luottamushenkilöiltä edellytetään ohjeen mukaan pidättyväisyyttä. Eettiset toimintaperiaatteet antavat hyvät lähtökohdat oikein toimimiselle, mutta niiden toimeenpano edellyttää suunnitelmallista johtamista, koulutusta ja tiedottamista. Kaupungin anonyymien ilmoituskanavan kautta voi ilmoittaa epäilyistä väärinkäytöksistä.

Lahden kaupungin www-sivuilla on julkistettu kuntalain edellyttämä rekisteri tiettyjen kunnan luottamushenkilöiden ja toimielimissä esittelijöinä toimivien viranhaltijoiden sidonnaisuuksista. Lisäksi kaupunki on edistänyt päätöksenteon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä julkaisemalla kaupungin ostolaskutiedot avoimena datana kaikkien saataville. Kaupunki myös julkaisee nettisivuillaan hankintojen kilpailutussuunnitelmaa, jonka avulla halutaan antaa yrityksille ennakkotietoa Lahden kaupungin kilpailutukseen tulevista hankinnoista.

Ihmisoikeusasiat

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia pyritään edistämään Lahden kaupungissa monin tavoin. Lahden kaupungin strategiset arvot ovat avoimesti, vastuullisesti, yhdessä. Strategian yhtenä painopisteenä on yhteisöllisyyden lisääminen. Lahti tavoittelee tasa-arvoista, suvaitsevaa ja turvallista kaupunkia, jossa kaikilla asukkailla on mahdollisuus osallistua yhteisön kehittämiseen. Lahdessa on otettu käyttöön monenlaisia kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja, kuten osallistuva budjetointi ja kumppanuuspöydät.

Lahden kaupungin henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteena on mm. edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Lainsäädännön asettamien velvoitteiden ohella Lahden kaupungin tavoitteena on aidosti edistää niitä toimenpiteitä, joilla Lahti tunnetaan ennakkoluulottomana työnantajana, joka antaa mahdollisuuden kehittyä, osallistua ja vaikuttaa kehittämiseen. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta painotamme asiakokonaisuuksina johtamista, työyhteisökulttuuria, työhyvinvointia, rekrytointia, palkkausta, osaamisen kehittämistä ja uralla etenemistä. Osana työhyvinvointikyselyä kartoitetaan ja seurataan myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista organisaatiossa. Vuonna 2023 kaupunki otti käyttöön sukupuolineutraalit virka- ja tehtävänimikkeet.

Peruskoulujen käyttöön on laadittu Lahden perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Tasa-arvoisessa koulussa oppilaat viihtyvät ja tuntevat suurempaa osallisuutta omaan koulu yhteisöönsä.

Lahdessa on mahdollisuus käyttää anonyymia rekrytointia. Anonyymien rekrytoinnin tavoitteena on hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun ja tasa-arvon lisääminen. Se edistää tasapuolista, osaamiseen ja pätevyyteen perustuvaa käsittelyä rekrytoinnin aikana ja henkilöstön monimuotoisuutta. Lahden kaupungilla ohjeistetaan kaikissa rekrytoinneissa toimimaan niin, että kaikista vähimmäiskelpoisuuden täyttävistä hakijoista tehtävään valitaan kokonaisarvioinnin mukaan paras hakija -hakemusten, työkokemuksen, koulutuksen ja haastattelujen perusteella tehtävää hakeneista valitaan hakija, joka kokonaisarvioinnin perusteella täyttää parhaiten ne pätevyudet ja ominaisuudet, joita tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

Vammaisneuvosto toimii erityisesti vammaisten henkilöiden tarpeiden ja näkökantojen edistämisen huomioimiseksi päätöksenteossa ja päätösten toteuttamiseksi. Kuntalain mukaan vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnille. Vammaisneuvosto seuraa Lahden kaupungin vammaispoliittisen ohjelman sekä Lahden kaupungin esteettömyyssuunnitelman toteutumista.

Vanhusneuvosto edistää vanhusten palveluihin liittyvää tiedottamista ja tiedonkulkua niin, että tieto olisi kaikkien ulottuvilla. Vanhusneuvosto kehittää ja tekee yhteistyötä eläkeläis-, vanhus- ja veteraanijärjestöjen kanssa. Vanhusneuvoston tehtävät ulottuvat kaikkiin niihin asioihin, joilla on merkitystä ikäntyneiden elinolosuhteiden ja palvelujen kannalta.

Vanhusneuvoston lakisääteinen tehtävä on tukea ikääntyneiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Vanhusneuvostolle on kuntalain mukaan annettava mahdollisuus vaikuttaa toiminnan ja palveluiden suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnille.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt eettiset toimintaperiaatteet, jotka velvoittavat niin henkilöstöä kuin luottamushenkilöitä. Eettisillä toimintaperiaatteilla ohjataan toimimaan hyvän hallinnon mukaisesti ja sen avulla varmistetaan, että organisaatiossa toimitaan lakien sekä organisaation itse määrittelemien sääntöjen, periaatteiden ja arvojen mukaisesti. Minkäänlaista syrjintää, epäasiallista kohtelua tai käytöstä eikä väärinkäytöksiä ei sallita. Kaikessa toiminnassa pitää edistää avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Oma tai lähipiirin etu ei saa olla vaikuttamassa valmistelussa tai päätöksenteossa. Kaupungilla on käytössä anonyymi ilmoituskanava, jonka kautta voi ilmoittaa huolen tai raportoida epäilyistä väärinkäytöksestä tai toiminnasta, joka ei noudata kaupungin eettisiä periaatteita.

Vuonna 2023 hyväksytty Lahden kaupungin hankintaohjelma velvoittaa kaupungin toteuttamaan hankintansa vastuullisesti ja ihmisoikeuksia edistäen. Kaupungin hankinnoissa edistetään työllisyyttä hyödyntämällä hankinnoissa sosiaalisia kriteerejä. Sosiaaliset kriteerit tarjoavat tarjouskilpailuun osallistuville yrityksille mahdollisuuden saada kilpailutuksessa lisäpisteitä esimerkiksi työllistämällä pitkäaikaistyöttömän yrityksen toimintoihin sopimuskauden aikana.

Tavarahankinnoissa edellytetään, että tarjoajan tuotteita ei ole valmistettu tai koottu maissa, jotka eivät noudata ILO:n kansainvälisiä sopimuksia työoloista ja järjestäytymisvapauksista sekä työelämän peruseriaatteiden ja -oikeuksien kunnioittamisesta. Lisäksi edellytetään, että tarjoajan toimitusketjua auditoidaan säännöllisesti ja tarjoaja pystyy todentamaan toimitusketjun toimijat. Tarjoajan on myös pyydettyäessä toimitettava selvitys toimitusketjusta.

Joissakin merkittävimmissä hankinnoissa on lisäksi vaadittu, että

- Tarjoajalla on toimintaansa koskevat eettiset liiketoimintaohjeet (Code of conduct), jotka ovat vapaasti saatavilla esim. verkkosivuilla tai pyytämällä.
- Tarjoaja on määrittänyt eettiset liiketoimintaohjeet sopimustoimittajilleen (toimittajien Code of Conduct). Tarjoaja sitoutuu toimittamaan ohjeet tilaajan pyynnöstä hankintamenettelyn ja sopimuskauden aikana.
- Tarjoaja raportoi vastuullisuudestaan säännöllisesti, vähintään vuosittain, esim. YK:n kestävä kehityksen periaatteiden raportoinnin mukaisesti. Raportti on saatavilla yleisesti esim. verkkosivuilla tai pyynnöstä.

Vuonna 2023 on järjestetty harmaan talouden torjuntaan liittyvä koulutus hankintoja tekeväälle henkilöstölle.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Venäjä käynnisti 24.2.2022 Ukrainaan kohdentuvan hyökkäyssodan, joka jatkui koko vuoden 2023. Sodalla on ollut vaikutuksia Suomen kansantalouteen ja vaikutukset tulevat jatkumaan lähivuosina.

Valtiovarainministeriön (VM) Kuntatalousohjelman mukaan vuosi 2023 näyttää kuntataloudessa vahvalta. Käänteeseen on kuitenkin edessä, kun talouskasvu vaimenee ja kuntien saamat poikkeuksellisen suuret verohännät poistuvat. Kuntataloudessa paineita aiheuttaa etenkin kustannusten nousu vuonna 2023 tehdyn palkkaratkaisun ja pitkittyneen inflaation vuoksi.

Kuntien kustannuskehitystä kuvaavan peruspalvelujen hintaindeksin muutos on keskimäärin 3,1 prosenttia vuodessa vuosina 2024–2027, arvioi valtiovarainministeriö. Kuntatalouden suurimman menoerän muodostavat henkilöstökustannukset, joita sopimuskorotukset nostavat noin 3 prosenttia vuonna 2024. Kustannusten kasvua hillitsee työttömyysvakuutusmaksun alentaminen vuonna 2024. Vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokasvun arvioidaan olevan yleistä ansiokasvua hieman nopeampaa kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämissuunnitelman vuoksi.

Työkäisen väestön määrän väheneminen ja työvoiman saataisuusongelmat haastavat tulevina vuosina palvelujen järjestämistä ja hankkeiden toteuttamista. Se voi myös johtaa tilanteeseen, jossa palvelujen tuottaminen kohtuullisin kustannuksin on entistä vaikeampaa.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman suorat kuntatalousvaikutukset sekä kasvattavat että vähentävät kuntatalouden menoja ja tuloja. VM arvioi kuntatalousvaikutusten kuitenkin jäävän toistaiseksi maltillisiksi.

Arviot kuntatalouden kehitysnäkymistä on pyritty huomioimaan myös Lahden kaupungin taloussuunnitelmassa, vaikka

suurten muutosten kokonaisvaikutukset ovat vaikeasti ennakoitavissa.

Lahden kaupungin taloussuunnitelma 2024–2026 on laadittu tuloksiltaan negatiiviseksi. Taloussuunnitelma sisältää toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman tavoitteet talouden tasapainottamiseksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallitus linjasi keväällä 2021 puoliväliriihessä TE-palveluiden siirrosta paikallistasolle. Linjaus liittyi hallitusohjelman työllisyystavoitteeseen ja kuntien vastuun vahvistamiseen työllisyyspalveluissa Eduskunta hyväksyi lakiesityksen TE-palvelujen uudistuksesta 1.3.2023 ja pääministeri Petteri Orpon hallitus toimeenpanee uudistuksen niin, että julkisten työvoimapolkujen järjestämisvastuu siirtyy valtion työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille 1.1.2025 alkaen. Päijät-Hämeessä päädyttiin toteuttamaan kaksi työllisyysaluetta, Lahti ja muiden kuntien muodostama yhteinen Päijät-Häme. Uudistuksella tulee olemaan kaupungin menoihin ja tuloihin vaikutuksia, jotka tarkentuvat valmistelun ja päätöksenteon edetessä. Lahti on yhdessä Hollolan, Orimattilan, Asikkalan ja Kärkölän kanssa mukana työllisyyden kuntakokeilussa, joka käynnistyi 1.3.2021. Kuntakokeilua jatketaan 1.1.2025 asti.

Lahti jatkoi kehittämistään yliopisto-, korkeakoulu- ja opiskelu-kaupunkina. LUT-yliopisto sai helmikuussa 2024 historiallisen suuren yksityislahjoituksen 5,0 milj. euroa myynnin ja markkinoinnin koulutukseen ja tutkimukseen. LUT rakentaa lahjoitusvaroilla Lahden kampukselle kansallisesti merkittävän myynnin ja markkinoinnin osaamiskeskittymän. Yliopisto, logistinen sijainti sekä merkittävät uudet investoinnit elintarviketeollisuuteen ja kiertotalouteen tarjoavat tulevaisuuden kehitys- ja kasvumahdollisuuksia. Kaupunki pyrkii vauhdittamaan elinkeinoelämän alueiden kuten Pippon sekä Radanvarren, keskustan, Ranta-Kartanon ja Kisapuiston aluehankkeiden toteuttamista. Lisäksi vauhditetaan uusien asuntoalueiden rakentamista vastaamaan elinkeinoelämän investointien kasvavaa työvoimatarvetta.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista

Toimintakertomuksessa on arvioitava kunnan ja kuntakonsernin toiminnan laajuuteen ja rakenteeseen nähden tasapuolisesti ja kattavasti merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä muita toiminnan kehittämiseen vaikuttavia seikkoja. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteutetaan kaupunginvaltuuston hyväksymien periaatteiden mukaisesti.

Riskienhallinta on johtamisprosessi, jossa tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan sisäisiä ja ulkoisia riskejä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Riskienhallinta sisältää myös toimien suunnittelun ja toteuttamisen riskien pienentämiseksi ja mahdollisten haittavaikutusten hallitsemiseksi. Riskienhallinta on osa kaupungin johtamis- ja ohjausjärjestelmää, strategista ja operatiivista suunnittelua, päätöksentekoa, seurantaa, poikkeamiin reagoimista ja suoriutumisen arviointia. Kaupunki arvioi riskejä kokonaisvaltaisesti.

Riskienhallinnan toteutus on ohjeistettu kaupunginvaltuuston Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -pääöksessä, kaupungin hallinto- ja toimintasuunnitelmassa sekä tilivelvollisten toimielinten päätöksissä. Kaupunginhallituksen 5.12.2022 hyväksymä Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohje täydentää valtuuston antamaa ohjetta.

Lahden kaupungin hallintosäännön yleisissä määräyksissä säädetään muun muassa sisäisestä valvonnasta. Hallintosääntö sisältää myös kaupunginvaltuustoa ja palvelualueita sekä ulkoista tarkastusta koskevat määräykset.

Riskienhallinnan kentät ovat taloudellisten-, strategisten-, operatiivisten eli toiminnallisten ja vahinkoriskien muodostamat alueet. Arvioinneissa riskit nähdään pääosin uhkina, ei niinkään mahdollisuuksina. Arvioinneissa on pääosin keskeytetty tunnistettujen riskien muodostamaan uhkaan kaupungin toiminnalle, asetetuille tavoitteille ja lakisäätteiden velvoitteiden täyttämiseksi. Riskienhallintaa toteutetaan kaupunginvaltuuston hyväksymien Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden ja kaupunginhallituksen antaman Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohjeen mukaisesti.

Riskikartoituksia tehdään eri tasoilla, esimerkiksi palvelualueiden johtoryhmissä ja palveluyksiköissä. Riskien tunnistamiseen ja hallitsemiseen käytetään erilaisia välineitä. Työpaikan vaarojen arvioinnissa käytetään tarkastuslistaa, projektiriskeissä nelikenttäanalyysiä johdannaisineen tai potentiaalisten ongelmien analyysiä johtoryhmätasolla. Kaupungissa kaikki työntekijät toteuttavat osaltaan tehtävissään riskienhallintaa, vaikka eivät sitä välttämättä tunnista. Työpisteillä pelastus- ja muut turvallisuuden suunnitelmat yhdessä päivittäisten turvallisuustoimien kanssa ovat osa kaupungin riskienhallintaa.

Tilikauden aikana aloitettiin riskienhallintaohjelmiston laajempi käyttö. Kaupunki käyttää riskienhallintaohjelmistoa työpaikan vaarojen arvioinnin, uhkatilanneilmoitusten ja johtoryhmätason kokonaisvaltaisen riskienarvioinnin työkaluna. Kokonaisvaltaisen riskienhallinnan osuus on otettu käyttöön tilikauden aikana. Käytössä on työpaikan vaarojen arvioinnin sekä uhkatilanneilmoitusten osuudet. Sähköisen järjestelmän kautta tehtävät työpaikan vaarojen arvioinnit antavat aluehallintoviraston valvovalle viranomaiselle pääsyn tarkastelemaan kaupungin tilannetta, samalla työhyvinvoinnin saama kokonaiskuva paranee tiedon ollessa saatavilla kootusti sähköisessä muodossa.

Kalenterivuoden aikana riskejä tarkasteltiin eri johtoryhmissä. Havaittuja riskejä ovat esimerkiksi:

- Henkilöstön saatavuus ja työnantajakuva (esimerkiksi yltäaikainen eläköityminen, avainhenkilöriski, osaavan erityishenkilöstön saatavuus ja osaamistarpeen muutoksen tunnistaminen)
- Talouden rakenteellinen tasapaino (talouden tasapaino ei toteudu, lainojen takaisinmaksukyvyyn heikkeneminen tulojen tippuessa ja korkojen noustessa)
- Kiinteistöomaisuuden optimointi (tyhjiilleen jääneitä, tarpeettomia kiinteistöjä, joissa ylläpitokuluja, mutta ei tuottoja, alttiina ilkeille ja tilojen realisointi tai vuokraaminen haastavaa)
- Asiakas- ja asukaskokemus (TE-palvelun muutokset murroksessa)
- Ilmastonmuutos (ilmastonmuutos ja talvien lämpeneminen muodostaa uhan Lahden elinvoimaisuudelle ja tapahtumien järjestämiselle)
- Muuttuva turvallisuusympäristö & työväkivalta- ja uhkatilanteet (jengiytyminen, huumeidenkäyttö- ja saatavuus, työväkivallan ja uhkatilanteiden lisääntyminen ilmiönä, syrjäytymisriskin kasvaminen)

Eri riskikartoituksissa toistuu henkilöstön saatavuuden haasteet. Pätevän, osaavan ja motivoituneen henkilökunnan rekrytointihaasteet näkyvät jo tällä hetkellä. Sitoutuneen henkilökunnan saatavuus hankaloituu tulevaisuudessa, jolloin palvelutuotannon tavoitteet eivät täyty. Henkilöstöä ei riitä tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen, joka johtaa henkilöstön kuormittumiseen.

Riskienhallinta on kokonaisuutena tarkastellen toteutunut kohtuullisesti. Toiminta tuottaa paremman varmuuden vallitsevasta tilanteesta kuin vuosia aiemmin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen ovat osa kuntakonsernin johtamista. Palvelualueet ja konserniyhtiöt hallitsevat riskejä, jolloin merkittävät uhat hallitaan ja mahdollisuudet hyödynnetään. Konserniohjeen mukaan tytäryhtiöiden on järjestettävä toimintansa laatuun ja laajuuteen nähden riittävä riskienhallinta. Tämä näkyy esimerkiksi Lahti Aqua Oy:n tai Lahti Energia Oy:n riskienhallintatoimissa, jotka ovat kattavampia ja laajempia kuin pienillä yhtiöillä. Riskienhallinta on suhteutettu toimintaan ja sen laajuuteen. Tytäryhtiöt ovat noudattaneet konserniohjetta.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen siirtyminen hyvinvointialueelle näkyy esimerkiksi taloudellisina riskeinä. Muutokseen liittyy myös varautuminen ja riskienhallinta, jossa kaupungin sekä hyvinvointialueen yhteistyön merkitys korostuu. Sote-uudistus muuttaa kuntatalouden tunnuslukuja voimakkaasti pitkällä aikavälillä. Koronapandemia vaikutti edelleen jonkin verran kaupungin toimintaan. Vaikka kaupunki on onnistunut koronapandemian hallinnassa ja toimintansa mukauttamisessa hyvin, aiheutti koronapandemia tilikauden alussa edelleen toimia.

Kaupungin riskeihin liittyy sisäisten riskien ohella ulkoiset uhat. Keskeisimmät näistä uhkista ovat digitaalinen turvallisuus, sähkökatko sekä maantie- tai raideliikenteen onnettomuus. Ulkoisiin uhkiin liittyvää varautumista on ylläpidetty sopimusten ja harjoitusten kautta. Lahti osallistui erilaisiin valmiusharjoituksiin. Vallitsevan maailmanpoliittisen tilanteen takia kaupunki varautui sähkökatkoihin esimerkiksi ohjeistamalla toimintaa katkojen aikana. Lisäksi kaupungissa tehtiin

sähkön säästötoimenpiteitä. Kesällä lintuinfluenssa aiheutti toimenpiteitä.

Lahden kaupungin strateginen valmiussuunnitelma valmistui vuonna 2022. Tämä asiakirja ohjaa varautumista vakavien häiriötilanteiden sekä poikkeusolojen osalta. Strategisten valmiussuunnitelmien alla olevia palvelualuekohtaisia suunnitelmia päivitettiin edelleen kalenterivuoden aikana.

Riskienhallintaa kehitettiin määräaikaisen vuodelle 2023 palikatun turvallisuuskoordinaattorin toimesta. Riskienhallintaa on kehitetty riskienhallinnan ohjelmiston avulla, jolloin mm. vaaratilanteista on saatu ajantasaisia tietoja. Johtoryhmille pidetyissä riskienhallintatyöpajoissa on saatu herätettyä avointa keskustelua johtoryhmätason riskeistä. Riskienhallintajärjestelmän käyttöönotto on myös parantanut kaupungin riskienhallinnan tilan seurattavuutta ja dokumentaatiota.

Kaupungilla on ilmoituskanava väärinkäytösepäilyjen ilmoittamiseen. Anonyymi ilmoituskanava perustuu Euroopan unionin lainsäädännön rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta annettuun direktiiviin. Kanavan kautta on tullut kahden vuoden aikana neljä ilmoitusta, joista kaksi ei koskenut direktiivin tarkoittamaa ilmoitusta. Kaksi muuta ilmoitusta käsiteltiin luottamuksellisesti ja sovitun prosessin mukaisesti ja väärinkäytöstä ei todettu tapahtuneen.

Riskienhallinnan yksi osa-alue on vakuutukset. Kaupungin vakuutukset on jaettu kahteen vakuutusyhtiöön. Vakuutukset kilpailutetaan neljän vuoden välein. Riskejä on tarkasteltu johtoryhmätason lisäksi esimerkiksi talouden ja projektien osalta. Projektiriskien osalta riskejä tarkasteltiin toiminnallisten ja taloudellisten näkökulmien kautta. Riskien hallinta ja seuranta on vastuutettu henkilöille, joilla on parhaat edellytykset asian hoitamiseen ja riskienhallintaan.

Lahden kaupungin riskienhallinnan luokat

Riskialueet jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat taloudelliset, strategiset, operatiiviset eli toiminnalliset ja vahinkoriskit. Strategiset riskit ovat riskejä, jotka liittyvät Lahden kaupungin pitkän aikavälin tavoitteisiin, menestystekijöihin sekä niihin kohdistuviin sisäisiin tai ulkoisiin epävarmuustekijöihin. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan kaupungin päivittäistä toimintaa, prosesseja ja järjestelmiä uhkaavia riskejä. Taloudellisilla riskeillä tarkoitetaan talouden tasapainoon (menojen hallintaan ja tulorahoituksen riittävyyteen), investointeihin, rahoitukseen ja sijoitustoimintaan liittyviä riskejä. Vahinkoriskit kohdistuvat yleensä tiettyyn kohteeseen. Vahinkoriskeissä vahingon mahdollisuus sekä vahingon mahdolliset seuraukset ovat usein pääteltävissä, mutta vahingon todennäköisyyttä ei tiedetä. Esimerkkeinä vesivahinko ja tulipalo.

Strategiset ja taloudelliset riskit voivat toteutuessaan heikentää merkittävästi Lahden kaupungin sekä yksikön toimintaedellytyksiä. Operatiiviset riskit ja vahinkoriskit voivat puolestaan toteutuessaan heikentää Lahden kaupungin sekä yksikön tuloksellisuutta. Taloudelliset ja strategiset riskit vaikuttavat pitkän aikavälin palvelukykyyn. Toteutuessaan ne useimmiten heikentävät jopa merkittävästi kaupungin toimintaedellytyksiä. Vahinko- ja operatiiviset eli toiminnalliset riskit heikentävät kaupungin tuloksellisuutta erityisesti päivittäisessä toiminnassa.

Taloudelliset riskit

Taloudelliset riskit liittyvät mm. talouden tasapainoon, tulorahoituksen riittävyyteen, investointeihin, rahoitukseen ja sijoitustoimintaan.

Suomen talous supistui 0,5 prosenttia ja talous oli taantumassa vuonna 2023. Verotulojen arvioitua parempi kehitys, erityisesti vuoden 2022 niin kutsuttujen verohäntien ansiosta ja kertaluonteiset myyntivoitot ovat helpottaneet hetkellisesti kuntataloutta, mutta ne eivät ratkaisseet kuntatalouden rakenteellista tulojen ja menojen epätasapainoa. Kuntien menojen kasvua ylläpitää edelleen hallituksen päättämät tehtävien laajennukset, palkkaratkaisut sekä hintojen ja korkojen pysyminen aiempaa korkeammalla tasolla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirrettiin kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023. Uudistus parantaa kuntatalouden menojen ennustettavuutta, mutta menoja suurempi tulojen leikkaus ja vuoden 2022 kasvaneiden sote-kustannusten vaikutus tulevien vuosien valtionosuuksiin heikentävät talouden tasapainoa. Konsernista saatavien tulojen aleneminen heikentää omalta osaltaan talouden tasapainoa. Tasapainon parantamiseen pyritään uudella talouden tasapaino-ohjelmalla.

Lahden kaupungin talouden seuranta käsitellään palvelualueiden johtoryhmissä, vastuualueilla ja palveluyksiköissä, eikä seurannassa ole havaittu virheellisiä tai puutteellisia menettelyjä vuonna 2023. Taloustilanne raportoidaan säännöllisesti myös lautakunnille, kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle.

Rahoitus- ja sijoitusriskejä, joita ovat markkina-, vastapuoli-, valuutta- ja likvidisyysriski, hallitaan kaupunginvaltuuston hyväksymien Lahden kaupungin rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti. Rahoitustoiminnan riskienhallintaa toteutetaan hajauttamalla lainat toteuttamishetken markkina-tilanteen mukaan ja jo olemassa oleva lainasalkku huomioon ottaen, ottamalla kantaa lainan korkoperustaan, valuuttaan ja erääntymisajankohtaan sekä muuttamalla lainasalkkujen korko- ja/tai valuuttajakaumaa johdannaisopimusten avulla. Sijoitusten riskienhallintaa toteutetaan kaupunginvaltuuston hyväksymien Lahden kaupungin rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteiden ja kaupunginhallituksen laatiman yksityiskohtaisemman sijoitussuunnitelman edellyttämällä tavalla.

Lainoihin ja sijoituksiin liittyy markkinariski, jolla tarkoitetaan korkovirtariskiä ja hintariskiä. Korkovirtariski on korkojen muutoksista aiheutuvaa epävarmuutta. Kiinteäkorkoiset lainat tai saatavat eivät voimassaoloaikanaan ole korkoherkkiä. Vaihtuvakorkoisten lainojen osuus kaupungin korollisista lainoista oli tilinpäätöshetkellä 52,4 prosenttia ja niistä koronvaihtosopimuksin oli tilinpäätöshetkellä muutettu kiinteäkorkoisiksi 39,7 prosenttia. Sijoitusten markkinariskiä rajataan hajauttamalla sijoitukset rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteiden ja sijoitussuunnitelman mukaisesti.

Rahavaroihin, sijoituksiin ja johdannaisopimuksiin liittyy riski siitä, ettei vastapuoli täytä velvoitteitaan. Tätä vastapuoliin liittyvää luottoriskiä rajataan tekemällä sopimukset kaupunginvaltuuston hyväksymien Lahden kaupungin rahoitustoiminnan ja sijoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti. Tilinpäätöshetkellä ei rahavaroihin, sijoituksiin eikä johdannaisopimuksiin liity vastapuolen luottoriskiä.

Valuuttamääräisiin lainoihin liittyvä valuuttariski eliminoidaan lainojen noston yhteydessä valuuttavaihtosopimuksilla. Maksuliikennevaroista tehdyt sijoitukset tehdään pääsääntöisesti euromääräisinä. Kassaylijäämästä tehdyissä osake- ja vaihtoehtoisissa sijoituksissa voidaan jättää valuuttariski auki, mutta korkosijoituksissa valuuttariskiä ei jätetä auki. Valuuttariskiä hallinnoidaan hajauttamalla sijoituksia eri maantieteellisille alueille. Tilinpäätöshetkellä kaupungilla ei ole lainoihin, korkovirtoihin tai sijoituksiin liittyvää valuuttariskiä.

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, että kaupungin maksuvalmiutta ei pystytä turvaamaan joka tilanteessa. Kaupungin maksuvalmiutta ennakoidaan maksuvalmiussuunnittelulla ja kassaennusteilla. Likviditeettireservinä ovat rahat ja pankkisaamiset, konsernitilin luottolimiitit sekä muut luottolimiitit, kuten kuntatodistusohjelma. Tilikauden lopussa kaupungin yhteensä 300 milj. euron kuntatodistusohjelmasta oli käytössä nolla euroa.

Sijoitusten likvidisyysriski on sijoitusinstrumenttikohtainen. Maksuliikennevaroista tehdyt sijoitukset ovat kaikki jälkimarkkinakelpoisia, pois lukien määräaikaiset talletukset, ja niiden likvidisyys on hyvä. Kassajäämästä tehdyistä sijoituksista riittävä osa on jälkimarkkinakelpoisia ja niiden likvidisyys on hyvä. Hyvällä likviditeetillä tarkoitetaan sijoituskohteita, jotka ovat normaalitilanteessa myytävissä ilman markkinavaikutuksia ja aiheutonta viivettä. Tilinpäätöshetkellä kaikki maksuliikennevaroista tehdyt sijoitukset olivat määräaikaistalletuksia.

Strategiset riskit

Strategiset riskit liittyvät kunnan pitkän aikavälin tavoitteisiin, menestystekijöihin ja niihin kohdistuviin epävarmuustekijöihin. Riskiluokan alle kuuluvat esimerkiksi toimintaympäristö, kuten lainsäädäntö ja väestön ikärakenteen kehitys. Toiminnan kehittämisen osia ovat palvelujen järjestäminen, kehittämismahdollisuuksien tunnistaminen sekä maine- ja imago-riskit. Johtamisen alle kuuluvat johtamisjärjestelmät, -kulttuuri, -taito ja päätöksentekokyky. Strategisten riskien hallinta on keskeisessä osassa valtuuston ja hallituksen toimintaa. Strategisten riskien hallinta edellyttää pitkäjänteistä sekä aktiivista toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi.

Strategisiin riskeihin liittyi edelleen epävarmuustekijöitä, vaikka koronapandemia oli laantunut. Uutena huolena rakennusalan heikot näkymät ja lisääntyneet konkurssit. Erityisen huolestuttavaa oli Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Riskienhallinta sisältää myös positiivisia mahdollisuuksia. Kaupunki on hakenut elinvoimaa investoinneilla. TE-palvelu-uudistus vuonna 2025 on Lahdelle sekä riski että mahdollisuus.

Kaupungin strategisten mittareiden osoittamana esimerkiksi kasvihuonekaasupäästöjen määrän kehitys on ollut edelleen suotuisaa. Korkeakouluopiskelijoiden määrä lisääntyi ja nuorisotyöttömyydessä näkyi positiivisia merkkejä. Sen sijaan luonnollinen väestönlisäys eli elävänä syntyneiden ja kuolleiden erotus on pysynyt negatiivisena.

Edelleen nuorisotyöttömyyden, pitkäaikaistyöttömyyden ja ulkomaalaisten työnhakijoiden aktiivintasteissa on ollut positiivista kehitystä. Kuitenkin osaavan työvoiman saatavuudessa on osin haasteita. Yksi strateginen mittari on syrjäytymisvaarassa olevien määrän vähentyminen, joka ei ole toteutunut tilastojen valossa.

Luottamustoimiin liittyy epävarmuustekijöitä strategisten päätösten ja linjausten suhteen. Kaupungin ja sen asukkaiden taloudelliset ja toiminnalliset riskit kasvavat, kun toimintaympäristö muuttuu ja sen ennakoiminen vaikeutuu. Muutoksiin sopeutuminen edellyttää usein myös lisääntynyttä kehittämis- ja selvittelytyötä.

Toiminnalliset riskit

Toiminnalliset, eli operatiiviset riskit liittyvät kaupungin normaaliin toimintaan. Näitä ovat esimerkiksi hankkeiden toteuttamiseen ja toimitilojen hallintaan liittyvät riskit, sekä oikeudellisiin velvoitteisiin kuten sopimuksiin ja ICT-palveluihin liittyvät riskit. Erityisesti ICT-palvelujen osalta toiminnalliset riskit kohdistuvat palvelujen saatavuuteen ja turvallisuuteen. Toiminnallisiin riskeihin sisältyvät myös ympäristöön kohdistuvat riskit.

Omaisuuksien hankkimiseen ja ylläpitoon liittyy omaisuuteen kohdistuvia riskejä. Kaupungin tekemiä hankintoja ohjaavat julkisten hankintojen laki ja kaupungin omat ohjeet. Suuri osa kaupungin hankinnoista on kilpailutuksen alaisia.

Monipaikkatyö yleistyy ja siirtää toimitilojen riskit toisaalle, kuten koteihin, joissa työskennellään etänä. Tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät riskit kasvavat. Nämä riskit ovat monimuotoisia ja kattavat sekä fyysisen että digitaalisen maailman uhat. Samanaikaisesti monipaikkatyö vähentää toimitiloihin liittyvää riippuvuutta, jolloin toimitilan äkillinen poistuma ei heijastu yhtä voimakkaasti, kun vaihtoehtoinen työn suorittamispaikka on olemassa.

Viestintäverkkojen häiriöt voivat aiheuttaa merkittäviä menetyksiä esimerkiksi talouteen. Hankinnoissa kiinnitettiin huomiota jatkuvuudenhallintaan. Kaupungille tärkeiden palvelujen tulee toteutua myös häiriötilanteiden aikana. Tavoitteena oli varmistaa, että kaupungin kannalta keskeiset palvelut pystytään ylläpitämään myös poikkeusoloissa.

Vahinkoriskit

Henkilöstöön, toimitiloihin ja tapaturmiin liittyvät riskit ovat esimerkkejä vahinkoriskeistä. Henkilöstöriskejä aiheuttavat avainhenkilöiden menetys, henkilöstön puute tai osaamattomuus.

Kaupungin omistamat rakennukset on suojattu kattavasti vakuutuksilla, jotka kattavat odottamattomat ja äkkinäiset vahingot. Rakennuksissa on 300 000 euron omavastuuosuus. Vakuutus korvaa esimerkiksi tulipalon tai vuotovahingon aiheuttamat vahingot. Keskeytysvakuutus mahdollistaa väliaikaisen toimitilojen hankkimisen, jos rakennus pitää korjata tai uusia.

Kaupungin oma vahinkorahasto on yksi tapa varmistaa, että kaupunki selviää mahdollisista onnettomuuksista ja vahingoista, joita ei ole vakuutettu. Kaupungin kiinteistöjen riskit liittyvät lähinnä ylläpitopalvelujen tuotantoon, sopimuksiin ja hankintoihin. Kaupunki kantaa suurimman osan vahinkoriskeistä itse, eikä ota vapaaehtoisia vakuutuksia kuin harvoin. Tämän ansiosta kaupunki säästää vakuutusmaksuissa, mutta joutuu maksamaan suuret omavastuuosuudet vahinkojen satuessa.

Lahden kaupungilla on vahinkorahasto, joka kattaa taloudelliset vahingot. Vahinkorahastoon varataan joka vuosi 50 000 euroa äkillisten vahinkojen varalle. Vahinkorahaston pääoma on noin 10 milj. euroa. Vuonna 2023 rahastosta ei maksettu vahinkojen korvauksia.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoituksena on edistää strategisten, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamista, toiminnan lainmukaisuutta, hyvän hallintotavan toteutumista sekä niihin liittyvien riskien ennaltaehkäisyä ja hallintaa. Hallintosäännön 43 §:n mukaan kaupunginhallituksella ja kaupunginjohtajalla on operatiivinen vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet ja johtavat viranhaltijat vastaavat omalla tehtäväalueellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimivuudesta. Konserniohjeessa määritelty konsernijohto vastaa konserniyhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjauksesta sekä valvoo, että nämä toiminnot on järjestetty asianmukaisesti ja tuloksellisesti.

Vuonna 2022 kaupunginhallituksen hyväksymä Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohje koskee kaikkia kaupungin toimielimiä, johtoa ja esihenkilöasemassa olevia. Ohjeessa kuvataan sisäiseen valvontaan liittyvä johtamis- ja valvontajärjestelmä, sisäisen valvonnan toteuttajat ja heidän vastuunsa, riskienhallintaan liittyvät käytännöt sekä käytössä olevan valvontatoimenpiteet. Lisäksi ohje sisältää käytännöt sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta viestimiseen ja raportointiin sekä seurantaan ja arviointiin. Sisäisen valvonnan yleisohje perustuu Lahden kaupunginvaltuustossa hyväksytyyn Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteisiin. Tytäryhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytänteitä ohjaa lisäksi Lahti-konsernin konserniohje ja sitä täydentävä Hyvä hallinto ja johtamistapa Lahti konsernissa -ohje.

Sisäisen valvonnan selonteko perustuu palvelualueiden kuvauksiin ja itsearviointeihin hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä sisäisen tarkastuksen toimintavuoden aikana tekemiin havaintoihin. Palvelualueet ovat antaneet omat selvityksensä sisäisen valvonnan järjestämisestä ja sen toteutumisesta vuonna 2023 tiedoksi kullekin lautakunnalle.

Hallinto- ja johtamiskulttuuri

Lahden kaupungin hallinto- ja johtamiskulttuuri perustuu kuntalain, hallintolain sekä muiden säännösten lisäksi kaupungin toimintaa ohjaaviin periaatteisiin, sääntöihin sekä ohjeistettuihin toimintatapoihin. Eettiset toimintaperiaatteet ohjaavat henkilöstöä ja luottamushenkilöitä toimimaan yhteisten toimintatapojen ja arvojen mukaisesti. Lisäksi kaupunginhallitus on laatinut itselleen omaa työskentelyään ohjaavat tavoitteet ja pelisäännöt.

Hallinto- ja toimintasäännöt ovat ajan tasalla. Hallintosääntöön on kirjattu toimielinten ja viranhaltijoiden toimivalta ja vastuut. Tarvittaessa toimivaltainen taho tekee toimivallan delegointipäätöksen. Vuonna 2023 hallintosäännön päivityksessä hallintosääntöön lisättiin mm. kokonaan uusi luku, jolla määrätään toimivallasta poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa. Lisäksi hallintosääntöön lisättiin mahdollisuus uuteen organisaatiotasoon, joka otettiin käyttöön perusopetuksessa. Vuonna 2023 päätettiin myös kaupunkiympäristön toimintasäännöstä sekä sisäisen tarkastuksen toimintasäännöstä.

Lakien ja säännösten tai hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaaisia toimia, joista seuraisi merkittävä korvausvastuu, kanne, vaatimus tai oikeusseuraamus, ei ole tiedossa. Vuoden aikana konsernihallintoon on kohdistunut yksi kantelu, mutta ei korvausvaatimuksia. Joistakin kaupungin taloudellisia toimia

koskevista päätöksistä on tehty oikaisuvaatimuksia kaupunginhallitukselle ja valituksia hallinto-oikeudelle viitaten EU:n valtioneuvoston päätöksiin. Päätösvalmistelun parantamiseksi on laadittu ohje EU:n valtioneuvoston päätöksiin liittyvien päätösvalmistelun yhteydessä.

Henkilökunnan ja erityisesti esihenkilöiden sisäisen valvonnan osaamista on pyritty syventämään sisäisellä ohjeistuksella sekä kaupungin intranetistä löytyvän koulutusmateriaalin avulla.

Riskienhallinnan järjestäminen

Riskienhallinnan toteutus on vastuutettu kaupunginvaltuuston Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -päätöksessä, kaupungin hallinto- ja toimintasäännöissä sekä tilivelvollisten toimielinten päätöksissä.

Palvelualueilla riskienhallintaa toteutetaan laaja-alaisesti ja säännöllisesti osana palveluyksiköiden ja vastualueiden toimintaa sekä johtoryhmyöskentelyä. Riskien arviointi ja seuranta on systematisoitunut ja helpottunut vuonna 2022 käytönotetun tietojärjestelmän myötä. Riskejä arvioidaan ja seurataan kolmella tasolla:

- työpaikan vaarojen arviointi
- uhka-, vaara- ja läheltä piti -tilanteet
- johtoryhmätasoinen kokonaisvaltainen riskienhallinta.

Työpaikan vaaroja ja riskejä on arvioitu ja kirjattu tietojärjestelmään 91 %:ssa toimintayksiköistä ja tavoitteena on ulottaa arviointi kaikkiin toimintayksiköihin. Myös kokonaisvaltaisen riskienhallinnan osalta tarvitaan edelleen prosessien kehittämistyötä.

Palvelualueiden johtoryhmät tarkastelevat riskejä 1–2 kertaa vuodessa. Lisäksi talouden ja projektien osalta riskejä tarkastellaan tiiviisti osana toimintaa. Palvelualueiden selvitysten mukaan riskienarviointia ja riskienhallintaa varten on käytössä vakiintuneet menettelyt ja näiden suhteen ollaan pääosin hyvällä tasolla. Riskejä käsitellään myös ylikunnallisissa yhteistyöryhmissä sekä valtakunnallisella tasolla.

Valvontatoimenpiteet

Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa -ohjeessa on kuvattu säännöllisen valvonnan toimintoja sekä keskeisimpiin prosesseihin sisältyvät kontrollit ja valvontatoimenpiteet. Kaupungin muilla määräyksillä ja ohjeilla on lisäksi täydennetty hallinnon ja talouden hoidon menettelytapavaatimuksia. Näiden osalta ei ole tiedossa merkittäviä poikkeamia.

Johtoryhmät ja vastuuhenkilöt seuraavat ja edistävät strategian kärkitoimenpiteiden, käyttösuunnitelman toimenpiteiden, talousarvion ja henkilöstösuunnitelman toteutumista säännöllisesti kokouksissaan. Tiedoista raportoidaan puoli- ja vuosittain ja tilinpäätöksen yhteydessä. Vuosikello aikatauluttaa seuranta- ja seuranta sekä talouden että tavoitteiden osalta on systemaattista niin johtoryhmissä kuin toimielimissä. Kaupungin talouden ennustamista on vaikeuttanut Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan vaikutukset toimintaan ja hankintojen kustannustason sekä koronapandemian jälkivaikutukset kulttuuripalvelujen käyttöön.

Kaupungilla on paljon ulkoistettuja palveluita, mikä korostaa sopimusosaamisen, -hallinnan ja -valvonnan merkitystä. Asiantuntijajärjestelmän avulla sopimusten hallinta on parantunut, mutta sopimusjuridiikan, -osaamisen ja -valvonnan osalta tarvitaan edelleen kehittämistoimenpiteitä.

Palvelualueiden sisäistä valvontaa kehitetään prosessien tarkastelulla ja laatu toiminnalla. Palveluiden laatua seurataan ja kehitetään palvelualueiden laaturyhmissä, jotka kokoontuvat säännöllisesti. Itsearviointi ja auditointi ovat osa toiminnan arviointia ja kehittämistä ja niitä käytetään aktiivisesti monissa yksiköissä. Palveluyksiköissä hyödynnetään myös henkilöstö- ja asiakaskyselyjä sekä palautteita toiminnan seurannassa ja kehittämistarpeiden kartoittamisessa.

Vuonna 2023 ei ole tullut esiin merkittäviä väärinkäytöksiä tai ilmoituksia epäasiallisesta toiminnasta. Väärinkäytökset ja epäasiallisen toiminnan tapaukset käsitellään välittömästi niiden esiin tullessa sovitun toimintamallin mukaisesti. Kaupungin anonyymien ilmoituskanavan kautta voi henkilöstö ja kuntalainen ilmoittaa epäillyistä väärinkäytöksistä.

Kaupungin hankintaohjelma ja -ohje on päivitetty toukokuussa 2023. Hankintaohjeessa otetaan huomioon lainsäädännön muutokset sekä siinä on täsmennetty hankintojen käytännön toimenpiteiden toteutusta ja dokumentointia. Hankintapalvelujen satunnaistarkastuksessa on havaittu joitakin yhteishankintasopimuksen vastaisia tarvekestoja. Hankintoja tehneitä henkilöitä on ohjeistettu jatkossa toimimaan hankintaohjeen mukaisesti.

Vuonna 2023 kaupunginhallitus hyväksyi Digiturvallisuuden hallinta -asiakirjan, jossa kuvataan periaatteet kaupungin tietoturvallisuuden, tietosuojan ja riskienhallinnan hoitoon. Lisäksi digiturvallisuutta hallitaan erilaisin ohjein ja suunnitelmin, joita kuluneen vuoden aikana on tuotettu uusia sekä päivitetty olemassa olevia. Kaupungin käytössä olevien verkkojen tietoturvaa ja tietosuojaa on yhtenäistetty ja vahva tunnistautuminen on otettu käyttöön kirjaututtaessa muilta kuin kaupungin omilta laitteilta. Lisäksi tietoturvatapahtumien valvontajärjestelmä sekä työasemien ja palvelinten virustorjuntaohjelmistot on uusittu.

Tieto ja tiedonvälitys

Hallintosäännön § 26 mukaisesti Lahden kaupunki tiedottaa aktiivisesti vireillä olevista asioista, niiden käsittelystä ja tehdyistä päätöksistä sekä niiden vaikutuksista.

Strategiassa ja vuosisuunnitelmissa määritellyt tavoitteet ohjaavat palvelualueiden viestintää ja raportointia. Palvelualueet viestivät valmisteilla olevista asioista, toimielimien päätöksistä, kaupunkilaisten osallistumisen mahdollisuuksista, kaupungin palveluista ja muista ajankohtaisista asioista useissa eri viestintäkanavissa. Kaupunginvaltuuston kokoukset ovat pääsääntöisesti julkisia ja ne streamataan verkkoon, josta yleisön on mahdollista niitä seurata. Toimielinten esityslistat, pöytäkirjat, kuulutukset ja viranhaltijapäätökset julkaistaan kaupungin verkkosivuilla, ellei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Viranhaltijapäätökset pidetään pääsääntöisesti yleisesti nähtävillä. Kuntalais- ja valtuustoaloitteiden käsittely raportoidaan kerran vuodessa kaupunginvaltuustolle.

Kaupungin talousarvio, talouden ja toiminnan seurantaraportit sekä tilinpäätös julkaistaan kaupungin verkkosivuilla. Kaupungin ilmasto- ja ympäristötoimenpiteiden sekä mittareiden etenemistä voi seurata Lahden ympäristövahdissa. Myös muista kaupunkiin ja kaupunkilaisiin liittyvistä tilastotiedoista on laajasti tietoa kaupungin verkkosivuilla. Lisäksi verkkosivuilla julkaistaan avoimena datana kaupungin ostolaskuaineisto sekä liikenteeseen ja karttoihin liittyviä aineistoja.

Kuntalaisille järjestetään erilaisia tilaisuuksia asioiden esittämiseksi, tiedon välittämiseksi ja ajankohtaisista asioista keskustelemiseksi. Kaupungin osallisuusmalli sekä erilaiset kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet on

koottu kaupungin verkkosivujen Osallistu ja vaikuta -sivustolle.

Johtoryhmätyöskentely sekä erilaiset yksikkö- ja henkilökuntapalaverit ovat tärkeitä sisäisiä tiedonvälityskanavia. Kokouksista tehdään muistiot, jotka ovat henkilökunnan luettavissa intrassa. Lahden kaupungin intra on työyhteisöviestinnän alusta, josta jokainen työntekijä saa tarvitsemansa tiedon organisaation toiminnasta. Tiimin tai projektin työskentelyn, tiedonvälityksen ja yhteistyön keskuksena toimii Teams-työtila. Kaupungin viestintäpalvelut ohjaa ja toteuttaa kaupunkitasoista kriisiviestintää tai tehostettua viestintää tilanteen vaatimusten mukaisesti.

Kaupunginhallitus vastaa hallintosäännön mukaan siitä, että tiedonhallintalain mukaiset vastuut, käytännöt ja valvonta on määritelty kaupungissa. Palvelualueiden ICT-kehitysryhmät toimivat tiedonhallintamallin hallinnoijina palvelualueiden osalta. Tietosuojavastaava valvoo, että tietoja säilytetään ja käytetään tietosuojasäännösten mukaisesti. Tietojen varastointia on kehitetty projektina, mutta tiedon hyödyntäminen ja tiedolla johtaminen vaativat edelleen kehittämistä.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Vuonna 2023 sisäistä tarkastusta toteutti BDO Oy. Sisäisen tarkastuksen tehtävät, asema ja valtuudet on määritelty kaupunginhallituksen hyväksymässä sisäisen tarkastuksen toimintasäännössä, joka päivitettiin vuonna 2023. Tarkastustyö perustuu vuosittain laadittavaan toimintasuunnitelmaan, jonka kaupunginhallitus hyväksyy. Vuonna 2023 sisäisen tarkastuksen kohteina olivat

- Asiakaspalautteen kerääminen ja hyödyntäminen
- Päätösten vaikutusten ennakoarviointi
- Vuoden 2022 tilintarkastusraporttiin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen
- Vuoden 2022 tarkastuskohteiden seurantaraportit

Lisäksi sisäinen tarkastuksen toteuttaja kommentoi sisäisen tarkastuksen toimintasääntöä.

Tarkastuksissa esille tulleiden havaintojen perusteella on tehty suosituksia korjaavien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Tarkastuskohteiden vastuuhenkilöt ovat laatineet toteutus suunnitelmat sekä tehneet korjaavia toimenpiteitä. Kaupungin johtoryhmässä on käsitelty tarkastusraportit sekä toteutussuunnitelmat. Tarkastusten havainnoista raportoidaan myös vuosittain kaupunginhallitukselle.

Yhteenveto havainnoista ja arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta

Kaupunginhallitus toteaa arvionaan, että kaupungin toiminnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat tuottaneet pääosin kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta ja lainmukaisuudesta. Vastuuhenkilöillä on hyvin tiedossa käytössä olevat puuttumisen ja ilmoittamisen keinot sekä prosessit erilaisissa tilanteissa. Merkittäviä puutteita ei ole havaittu. Kaupunginhallituksen tunnistamat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämistarpeet ovat:

- riskienhallinnan kytkeminen tiiviimmin osaksi palvelualueiden normaalia toimintaa
- kaupunkitasoisen riskienhallinnan kehittäminen riskienhallintajärjestelmän avulla
- päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin käytön ja seurannan parantaminen
- tiedon hallinta ja hyödyntäminen
- sopimusten hallinta ja valvonta
- talouden seuranta
- EU:n valtioneuvoston huomioiminen päätösvalmistelussa.

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma kuvaa tilikauden tuloksen muodostumista. Kustakin tuloslaskelman erästä on esitettävä vastaava tieto viimeistä edelliseltä tilikaudelta (vertailutieto). Laskelma sisältää kaupungin ja taseyksiköiden ulkoiset tuotot ja kulut. Kaupungin sisäiset tulo- ja menoerät eivät sisälly tilinpäätöksen tuloslaskelmaan, minkä vuoksi laskelma poikkeaa talousarviossa esitettävästä tuloslaskelmasta.

Toimintakate -302,0 milj. euroa on toimintatuottojen ja -kulojen erotus eli käyttötalouden nettomeno. Toimintakate parani edellisvuodesta 393,1 milj. euroa eli 56,6 prosenttia. Merkittävimmät muutokset edelliseen vuoteen verrattuna johtuivat hyvinvointialueen toiminnan aloittamisesta vuoden 2023 alussa.

Toimintatuotot ja -kulut on luokiteltu tililuokittain. Henkilöstökulut sisältävät palkat, sosiaali- ja eläkevakuutusmaksut, kaupungin vastuulla olevat eläkkeet sekä luottamushenkilöiden palkkiot. Palvelujen ostot koostuvat asiakas- ja muiden palvelujen ostoista. Vuokratulot sisältyvät erään Muut toimintakulut.

Verotulokertymä oli yhteensä 304,8 milj. euroa, jonka taso heikkeni edelliseen vuoteen verrattuna 44,1 prosenttia. Valtionosuudet olivat 90,9 milj. euroa, jonka lasku edellisvuoteen oli 63,0 prosenttia. Verotulojen ja valtiosuuksien tarkempi erittely on esitetty tilinpäätöskirjan kohdassa Tuloslaskelmaosan toteutuminen, Verorahoituskokonaisuus.

Rahoitustuottoja ja -kuluja kertyi 1,0 milj. euroa, joka oli 3,3 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Osinkotuottojen osuus oli 4,0 milj. euroa.

Vuosikate oli 94,8 milj. euroa, mikä on 5,2 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vuosikate kuvaa kunnan tulorahoituksen riittävyyttä, jota verrataan käyttöomaisuuden poistoihin. Lahden vuosikate kattoi käyttöomaisuuden 53,5 milj. euron suuruiset poistot 177,1 prosenttisesti.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kaupungin omaa pääomaa. Tulos vuodelta 2023 oli 41,3 milj. euroa, mikä on 5,8 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna.

LAHDEN KAUPUNKI TULOSLASKELMA

Taseyksiköt mukana, ei sisällä sisäisiä tuottoja eikä kuluja.

Milj. €	TP 2023	TP 2022
Toimintatuotot	109,2	146,1
Myyntituotot	25,8	23,6
Maksutuotot	12,6	12,4
Tuet ja avustukset	13,7	15,1
Vuokratuotot	26,5	29,7
Muut toimintatuotot	30,6	65,2
Valmistus omaan käyttöön	1,3	1,1
Toimintakulut	-412,5	-842,4
Henkilöstökulut	-179,9	-177,8
Palvelujen ostot	-137,7	-577,0
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19,9	-16,8
Avustukset	-37,6	-39,1
Muut toimintakulut	-37,3	-31,7
TOIMINTAKATE	-302,0	-695,1
Verotulot	304,8	545,1
Valtiosuudet	90,9	245,7
Rahoitustuotot ja -kulut	1,0	4,3
Korkotuotot	19,0	8,2
Muut rahoitustuotot	4,9	9,6
Korkokulut	-19,5	-11,6
Muut rahoituskulut	-3,4	-2,0
VUOSIKATE	94,8	100,0
Poistot ja arvonalentumiset	-53,5	-52,8
TILIKAUDEN TULOS	41,3	47,1
Poistoeron lisäys (-) / vähennys (+)	-9,6	0,1
Varausten lisäys (-) / vähennys (+)	10,0	-20,0
Rahastojen lisäys (-) / vähennys (+)	-0,3	-0,2
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	41,4	27,1
Tuloslaskelman tunnusluvut	TP 2023	TP 2022
Toimintatuotot/Toimintakulut %	26,6 %	17,4 %
Vuosikate/Poistot %	177,1 %	189,1 %
Vuosikate, euroa/asukas	785	832
Asukasmäärä*	120 700	120 175

* Vertailuvuoden 2022 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivitykset on tehty vuoden 2022 tunnuslukuihin.

Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma tarkastelee toiminnan rahoitusta ja ilmaisee, onko toiminnan ja investointien rahavirta yli- vai alijäämäinen. Rahoituksen rahavirta kertoo muutokset lainauksissa ja rahavaroissa.

Toiminnan rahavirta 73,9 milj. euroa on toiminnasta kertynyt tulorahoitus, eli erä, joka käyttötaloudesta riittää investointien rahoitukseen. Vuosikate 94,8 milj. euroa siirtyy laskelmaan tuloslaskelmasta. Tulorahoituksen korjaukset -20,9 milj. euroa muodostuvat käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja -tappiosta sekä pakollisten varausten muutuskirjauksista, eikä niillä ole kassavaikutusta.

Investointien rahavirrassa ilmoitetaan investointien bruttomenot -81,7 milj. euroa, investointeihin kohdistuneet rahoitusosuudet 0,7 milj. euroa sekä pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot 38,2 milj. euroa. Investointien omahankintameno 81,0 milj. euroa muodostuu, kun bruttoinvestoinneista vähennetään valtionosuudet ja muu ulkopuolinen rahoitus. Kun investointimenoista vähennetään vielä pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot 38,2 milj. euroa saadaan investointeihin käytetyt varat eli rahoituslaskelman erä Investointien rahavirta -42,8 milj. euroa.

Toiminnan ja investointien rahavirta on ylijäämäinen 31,3 milj. euroa. Kyseessä on rahoituslaskelman välitulos, jonka negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee, että menoja joudutaan kattamaan joko kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

Rahoituksen rahavirta ilmaisee ne rahoitukselliset erät, joilla varsinaisesta toiminnasta ja investoinneista sekä antolainauksen, lainakannan, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutoksista syntyneet rahoitustarpeet katetaan. Pitkäaikaista lainaa ei otettu, lyhytaikaisten lainojen nettomuutos oli 7,6 milj. euroa, lainoja lyhennettiin 76,9 milj. eurolla, jolloin lainamäärä pieneni 69,3 milj. euroa.

Lahden kaupunki järjestää tarvittaessa pitkäaikaista sisäistä rahoitusta tytäryhteisöilleen, mikä näkyy rahoituslaskelmassa antolainauksen muutoksena. Antolainoja lyhennettiin 35,2 milj. eurolla. Vuoden 2023 aikana ei nostettu uusia antolainoja. Rahoituslaskelman erä antolainauksen muutokset sisältää taseen pysyviin vastaaviin kirjattujen pitkäaikaisten lainasaamisten lisäykset ja vähennykset sekä pitkäaikaisten muiden saamisten muutokset.

Rahoituslaskelman kohtaan muut maksuvalmiuden muutokset, -5,0 milj. euroa, sisältyy mm. konsernitili- ja lainasaamisten muutos tytäryhteisöiltä.

Toiminnan ja investointien rahavirran ja rahoituksen rahavirran yhdistäminen osoittaa kaupungin rahavarojen muutoksen tilivuoden aikana. Kaupungin likvidit rahavarat vähentyivät tilikauden aikana 7,7 milj. euroa.

Investointien tulorahoitus on 117,0 prosenttia, mikä kertoo kuinka paljon investoinneista pystyttiin rahoittamaan tulorahoituksella. Lainanhoitokate 1,2 kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vie-raan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Tilikauden maksuvalmius näkyy kassan riittävyydessä, joka vuoden lopussa oli 164,0 päivää.

LAHDEN KAUPUNKI RAHOITUSLASKELMA

MIJ. €	TP 2023	TP 2022
Toiminnan rahavirta	73,9	42,3
Vuosikate	94,8	100,0
Tulorahoituksen korjaukset	-20,9	-57,6
Investointien rahavirta	-42,8	16,4
Investointimenot	-81,7	-87,5
Rahoitusosuudet investointeihin	0,7	2,7
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	38,2	101,2
Toiminnan ja investointien rahavirta	31,1	58,7
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	35,2	38,9
Antolainasaamisten lisäykset	0,0	0,0
Antolainasaamisten vähennykset	35,2	38,9
Lainakannan muutokset	-69,3	-28,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-76,9	-41,2
Lyhytaikaisten lainojen muutos	7,6	13,2
Oman pääoman muutokset	0,3	0,0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-5,0	49,1
Rahoituksen rahavirta	-38,8	60,1
Rahavarojen muutos	-7,7	118,8
Rahavarat 31.12.	266,4	274,1
Rahavarat 1.1.	274,1	155,3
Rahoituslaskelman tunnusluvut	TP 2023	TP 2022
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	77 915,7	-13 973,4
Investointien tulorahoitus, %	117,0 %	117,8 %
Lainanhoitokate	1,2	2,1
Laskennallinen lainanhoitokate	1,0	1,0
Kassan riittävyys, pv	164,0	101,7
Asukasmäärä*	120 700	120 175

* Vertailuvuoden 2022 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivytykset on tehty vuoden 2022 tunnuslukuihin.

Rahoitusasema ja sen muutokset

LAHDEN KAUPUNGIN TASE

VASTAAVAA	2023 milj. €	2022 milj. €	VASTATTAVAA	2023 milj. €	2022 milj. €
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	405,1	437,2
Aineettomat oikeudet	1,6	1,0	Arvonkorotusrahasto	0,1	0,1
Muut pitkävaikutteiset menot	66,6	65,9	Muut omat rahastot	11,3	11,0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	1,3	2,1	Edellisten tilikausien ylijäämä	213,4	186,0
	69,5	69,0	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	41,4	27,1
Aineelliset hyödykkeet				671,2	661,3
Maa- ja vesialueet	139,5	138,1	POISTOERO JA VAPAAEHTOISET		
Rakennukset	290,0	257,5	VARAUKSET		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	226,8	207,9	Poistoero	10,3	0,7
Koneet ja kalusto	7,8	5,5	Vapaaehtoiset varaukset	20,0	30,0
Muut aineelliset hyödykkeet	0,3	0,2		30,3	30,7
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2,0	48,7	PAKOLLISET VARAUKSET		
	666,4	658,1	Eläkevaraukset	2,4	2,6
Sijoitukset			Muut pakolliset varaukset	9,0	10,7
Osakkeet ja osuudet	171,4	200,7		11,4	13,3
Muut lainasaamiset	314,4	350,8	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Muut saamiset	0,2	0,2	Lahjoitusrahastojen pääomat	3,1	2,3
	486,1	551,7	VIERAS PÄÄOMA		
TOIMEKSIANTOJEN VARAT			Pitkäaikainen		
Lahjoitusrahastojen varat	0,6	0,3	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	610,0	679,0
	0,6	0,3	Lainat muilta luotonantajilta	0,0	0,0
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Siirtovelat	0,0	6,0
Vaihto-omaisuus				610,0	685,0
Aineet ja tarvikkeet	0,1	0,1	Lyhytaikainen		
Saamiset			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	64,0	71,9
Pitkäaikaiset saamiset			Lainat muilta luotonantajilta	70,2	62,6
Lainasaamiset	0,0	2,1	Saadut ennakot	3,5	1,1
Muut saamiset	1,5	0,0	Ostovelat	25,2	46,6
			Muut velat	3,1	3,2
Lyhytaikaiset saamiset			Siirtovelat	32,6	32,9
Myyntisaamiset	10,6	7,8		198,7	218,4
Lainasaamiset	5,7	27,3	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 524,7	1 610,9
Muut saamiset	4,7	4,4	Lainakanta 31.12., 1 000 €	744 244	813 547
Siirtosaamiset	13,2	15,9	Lainat ja vuokratuut 31.12.	959 778 692	1 014 496 960
	35,7	57,6	Lainat ja vuokratuut, €/asukas	7 952	8 440
Rahoitusarvopaperit			Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	314 431	350 765
Osakkeet ja osuudet	7,6	7,7	Asukasmäärä	120 700	120 175
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	125,0	170,0			
	132,6	177,7			
Rahat ja pankkisaamiset	133,7	96,4			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 524,7	1 610,9			
Taseen tunnusluvut					
Omavaraisuusaste, %	46,1 %	43,0 %			
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	159,5 %	96,3 %			
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	255 432	213 741			
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	2 116	1 778			
Lainakanta 31.12. €/asukas	6 166	6 768			
Lainakanta	744 244 215	813 547 173			

* Vertailuvuoden 2022 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivitykset on tehty vuoden 2022 tunnuslukuihin.

Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot ja -menot -laskelma kuvaa rahanlähteitä ja -käyttöä. Siinä on koottu yhteen kaikki kunnan ulkoiset tulot ja menot tuloslaskelmasta sekä rahoituslaskelmasta. Kokonaistulojen ja -menojen erotus on täsmäytettävissä rahoituslaskelmaan siten, että se on muiden maksuvalmiuden muutosten ja rahavarojen muutosten itseisarvojen erotus.

Lahden kaupungin kokonaistulot vuonna 2023 olivat 603,0 milj. euroa. Suurin tuloerä muodostuu verotuloista, joiden osuus kokonaistuloista on 50,6 prosenttia. Kokonaismenot olivat tilikaudella 605,7 milj. euroa. Olennaisin menoerä koostuu toimintakuluista, joiden osuus kokonaismenoista on 68,1 prosenttia. Tulojen ja menojen erotukseksi muodostui 2,7 milj. euroa.

Kokonaistulot ja -menot, 1 000 €	2023	2023 %	2022	2022 %
Tulot				
Toiminta				
Toimintatuotot	109 216	18,11 %	146 119	13,31 %
Verotulot	304 843	50,56 %	545 068	49,66 %
Valtionosuudet	90 872	15,07 %	245 733	22,39 %
Korkotuotot	19 024	3,16 %	8 190	0,75 %
Muut rahoitustuotot	4 917	0,82 %	9 645	0,88 %
Investoinnit				
Rahoitusosuudet investointimenoihin	671	0,11 %	2 681	0,24 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	38 206	6,34 %	101 240	9,22 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset	35 229	5,84 %	38 916	3,55 %
Kokonaistulot yhteensä	602 978	100,00 %	1 097 592	100,00 %
Menot				
Toiminta				
Toimintakulut	412 513	68,11 %	842 396	81,95 %
– Valmistus omaan käyttöön	-1 302	-0,21 %	-1 147	-0,11 %
Korkokulut	19 531	3,22 %	11 584	1,13 %
Muut rahoituskulut	3 366	0,56 %	1 955	0,19 %
Tulorahoituksen korjauserät	20 902	3,45 %	57 619	5,61 %
Investoinnit				
Investointimenot	81 671	13,48 %	87 543	8,52 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten lisäykset	8	0,00 %	0	0,00 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	76 900	12,70 %	41 200	4,01 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-7 597	-1,25 %	-13 201	-1,28 %
Oman pääoman muutokset	-308	-0,05 %	0	0,00 %
Kokonaismenot yhteensä	605 684	100,00 %	1 027 950	100,00 %

Täsmäytys:

Kokonaistulot – Kokonaismenot = 602 978 – 605 684 = -2 706

Rahavarojen muutos – Muut maksuvalmiuden muutokset = -7 706 – (-4 995) = -2 706

Konsernin toiminta ja talous

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt

LAHDEN KAUPUNKIKONSERNI		Omistukset esitetty konsernin omistusosuuksina		31.12.2023
Lahden kaupunki				
TASEYKSIKÖT				
Lahden kaupunginteatteri				
Lahden kaupunginorkesteri				
Lahden Tilakeskus				
YHTEISÖT				
ASUMINEN JA TOIMITILAT		Konserni	INFRASTRUKTUURIN YLLÄPITO	Konserni
Lahden Talot Oy (alakonserni)	100,00 %	Kiinteistö Oy Hansaparkki	56,88 %	
Lahden Asunnot Oy	100,00 %	Kiinteistö Oy Lahden Siltavouti	100,00 %	
Lahden Palveluasunnot Oy	100,00 %	Lahden Pysäköinti Oy	100,00 %	
Kiinteistö Oy Nastonharjun liiketalo	75,60 %	Lahden Sairaalaparkki Oy	62,00 %	
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	54,60 %	Lahti Aqua Oy (alakonserni)	100,00 %	
Lahden Rudolf Steiner -koulun Talo Oy	91,70 %	Aqua Palvelu Oy	100,00 %	
Lahden Terveystalo Oy	100,00 %	Aqua Verkko Oy	100,00 %	
Nastolan virastotalokiinteistö Oy	100,00 %	LABIO Oy	83,43 %	
Paavolakiinteistöt Oy	100,00 %	Lahti Energia Oy (alakonserni)	100,00 %	
Päijät-Hämeen Ajoharjoittelurata Oy	92,27 %	Lahti Energia Sähköverkko Oy	100,00 %	
Spatium Toimitilat Oy (alakonserni)	100,00 %	Salpakierto Oy (alakonserni)	60,15 %	
Lahden Jäähalli Oy	47,93 %	Salpamaa Oy	60,15 %	
Radio- ja tv-museosäätiö	50,00 %			
ALUEELLINEN KEHITTÄMINEN		PALVELUTUOTANTO		
KOKO Lahti Oy	100,00 %	Lahden Konservatorio Oy	50,57 %	
Lahti Events Oy	100,00 %	Provincia Oy	52,98 %	
Tapahtuma Lahti Oy	100,00 %	Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy (alakonserni)	64,36 %	
Lahden seutu - Lahti Region Oy	52,90 %	Ateriasisko Oy	64,36 %	
Lahden Seudun Kehitys Oy LADEC	82,50 %	Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	56,65 %	
		Työterveys Wellamo Oy	59,92 %	
KUNTAYHTYMÄT				
ALUEELLINEN KEHITTÄMINEN		PALVELUTUOTANTO		
Päijät-Hämeen Liitto kuntayhtymä	58,08 %	Hollolan-Lahden vesilaitos kuntayhtymä	40,00 %	
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä (alakonserni)	65,61 %			
Salpaus-palvelut Oy	65,61 %			
YHDISTELEMÄTTÖMÄT YHTEISÖT				
Asunto Oy Kittilän Petsukka	33,33 %	Riihelän Huolto Oy	41,75 %	
Kiinteistö Oy Lahden Laiturikadun Pysäköinti	32,53 %	Seponkadun pysäköinti Oy	26,00 %	
Kiinteistö Oy Villähteen liikekeskus	29,14 %			
One1 Oy	50,00 %			
<p>Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty emoyhteisö Lahden kaupunki sekä tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa Lahden kaupunki on jäsenenä. Kuntayhtymät on yhdistelty omistusosuuden mukaan. Konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen yksityiskohtaisemmat tiedot on esitetty konsernin liitetiedoissa.</p>				

Konsernin toiminnan ohjaus

Lahden kaupungin omistajapolitiikan lähtökohtana on kaupungin kokonaisedun toteutuminen ja resurssien suuntaaminen kaupunkia parhaiten palvelevalla tavalla. Omistajaohjauksen tehtävänä on huolehtia konsernin omaisuudesta ja pääoman tehokkaasta käytöstä. Kaupungin strategiset linjaukset ohjaavat konsernissa yhteisöjen ja säätiöiden toimintaa ja omistusta.

Konserni- ja tilajaoston tehtävänä on kaupunkikonsernin toiminnan ohjaaminen ja yhteensovittaminen sekä ohjeiden antaminen kaupungin edustajille tytäryhteisöjen hallintoelimityksissä kaupungin kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin (kuntalaki 39 §). Lahti-konsernin konserniohjauksen ja -valvonnan järjestämistä koskevista ja muista Lahden konserni- ja tilajaoston tehtävistä on määrätty kaupungin hallintosäännössä.

Kaupunginhallitus antaa kuntalain 47 §:n nojalla tarvittaessa tytäryhteisöjä velvoittavia ohjeita. Konsernin operatiivisesta johtamisesta ja seurannasta vastaa kaupunginjohtaja.

Kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus ja tarkastuslautakunta saivat tilikauden aikana kolme kertaa keskeisimpien konsernin yhtiöiden tulos- ja talousraportit. Kuntayhtymien kautta tulevat välilliset omistukset tytäryhteisöissä on tilinpäätöksessä eliminoitu.

Olellaiset konsernia koskevat tapahtumat

Konserni- ja tilajaosto on hyväksynyt tilikausien 2022–2023 aikana Lahti-konsernin merkittävimmille osakeyhtiöille kirjalliset omistajastrategiat, joissa linjataan omistamisen tarkoitus, omistajastrateginen tahtotila, omistamisen riskit ja kehittämistavoitteet. Omistajastrategia kertoo yhtiön olemassaolon tarkoituksen, kuvaa omistajan tahtotilaa ja toimii pohjana yhtiön missiolle, visiolle ja liiketoimintastrategialle. Lahden kaupungin omistamissa yhtiöissä omistamisen tulee tukea ja palvella palvelujen järjestämistä, strategisia tavoitteita tai kaupungin taloutta.

Lahti Energia -konsernissa vuonna 2022 Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan seurauksena tapahtuneet muutokset energiamaarkkinoilla heijastuivat toimintaan edelleen ja vuosi 2023 oli taloudellisesti edellisvuotta heikompi. Liikevaihto laski edellisvuodesta sähkön hinnan laskun myötä, minkä lisäksi liikevoittoa rasitti erityisesti polttoaineiden kustannusten nousu. Kymijärven voimalaitoksella on aloitettu työt lämmöntuotannon sähköistämiseksi osittain uudella sähkökattilalla, jonka arvioidaan valmistuvan loppuvuodesta 2024.

Kaupunginvaltuusto päätti 25.4.2022, että Lahden kaupunki myy omistusosuutensa 59,6 prosenttia Työterveys Wellamo Oy:stä. Kaupunginvaltuusto valtuutti kaupunginhallituksen valmistelemaan kaupungin omistaman osakekannan myynnin ja päättämään osakekannan myymisestä työterveyshuoltopalvelujen hankinnan kilpailutuksen jälkeen. Lahti ja muut Työterveys Wellamo Oy:n osakkaat (Päijät-Hämeen kunnat, Myrskylä ja Pukkila sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialue ja Koulutuskeskus Salpaus) kilpailuttivat vuoden 2023 alussa työterveyshuollon palvelut. Yhteiskilpailutuksessa ei saatu tarjouksia henkilöstön työterveyshuoltopalvelujen tuottamisesta ja Työterveys Wellamon osakkeiden ostamisesta. Lahden kaupunki päätti kilpailuttaa itsenäisesti työterveyshuollon palvelut henkilöstölleen.

Kaupunginhallitus päätti 12.06.2023 § 224 merkitä Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy:n suunnatussa osakeannissa uusia osakkeita 1 600 kappaletta hintaan 254,28 euroa per osake (406 848 euroa). Osakemerkinnän jälkeen Lahden kaupungin omistusosuus yhtiössä nousi 64,4 prosenttiin. Yhtiö aloitti At-tendon uutena ryhmittymäkumppanina ottamalla vastuun Päijät-Hämeen keskussairaalaan sairaalan osastojen ja henkilöstöravintolan osuudesta 1.12.2023 alkaen.

Kaupunginvaltuusto 2.10.2023 § 92 päätti hyväksyä omistajapolitiittisena linjauksena Lahden kaupungin omistusosuuden alenemisen alle 50 %:n Provincia Oy:ssä mahdollisten osakemyyntien seurauksena. Kaupunginhallitus, 25.9.2023 § 312, päätti myydä enintään 1 700 osaketta uusille omistaja-asiaikaille viimeisen vahvistetun tilinpäätöksen mukaisella tasesubstanssiarvolla.

Kaupunginhallituksen päätöksestä (KH 12.12.2022 § 459) vahvistaa KOKO Lahti Oy:n omaa pääomaa 400 000 eurolla, joka merkitään KOKO Lahti Oy:n sijoitetun vapaan oman pääoman rahastotilille, tehtiin valitus. Hallinto-oikeus ratkaisi valitusasian ja kumosi kaupunginhallituksen päätöksen (HAO 2283/2023). Myös toinen yhtiötä koskeva kaupunginhallituksen päätös (KH 30.1.2023 toistuvaisavustus 1,9 milj. euroa) kumottiin (HAO 2284/2023). Oikeuden päätösten mukaan KOKO Lahti Oy on taloudellisissa vaikeuksissa oleva yritys, mikä tekee omistajalle haasteelliseksi yhtiön pääomittamisen tai lainoittamisen. Kaupunginhallitus päätti 15.1.2024 § 17 KOKO Lahti Oy:n liiketoiminnan jatkuvuuden ja siihen liittyvien epävarmuuksien vuoksi kirjata alas saatavia luottotappiona yhteensä 1 306 549,50 euroa ja oman pääoman sijoitusten tasearvon arvonalennuskirjauksina yhteensä 768 246,84 euroa. Konsernin edellä mainitut keskinäiset erät erottavat, koska ne ovat edelleen KOKO Lahti Oy:n taseessa velkana ja oman pääoman erinä.

Lahti Events Oy on asetettu selvitystilaan 27.2.2023. Kaupunginhallitus, 4.12.2023, § 410, päätti antaa anteeksi Lahti Events Oy:n velat per 30.11.2023 yhteensä 2,873 milj. euroa, näihin velkoihin liittyvät korkosaatavat per 30.11.2023 yhteensä 0,103 milj. euroa sekä myönnetyn luottolimiitin enintään 4,0 milj. euroa ja siihen liittyvät korkosaatavat per 26.11.2023 yhteensä 68 007,65 euroa, kaikki edellä yhteensä 7 043 985,02 euroa. Lisäksi kaupunginhallitus päätti, että Lahti Events Oy tulee purkaa viivytyksettä. Akordipäätöksestä on jätetty oikaisuvaatimus. Kaupunginhallitus päätti 4.12.2023 § 417 kirjata luottotappioksi yhteensä 3 043 985,02 euroa Lahti Events Oy:n saatavia. Lahti Events Oy ei ole tehnyt vastaavia kirjauksia, jonka vuoksi konsernin keskinäiset lainasaamiset ja velat erottavat vastaavan määrän.

Kaupunginhallitus, 18.12.2023 § 444, päätti perustaa Tapahtuma Lahti Oy:n ja merkitä 1,0 milj. eurolla Tapahtuma Lahti Oy:n osakkeita ja tehdä 2,8 milj. euron sijoituksen yhtiön SVOP-rahastoon. Tapahtuma Lahti Oy:lle on tarkoituksena siirtää vuoden 2024 aikana uudistunut KOKO Lahti Oy:n liiketoiminta ainakin osittain. Päätöksestä on jätetty oikaisuvaatimus.

Kaupunginhallitus, 13.11.2023 § 383, päätti kirjata Lahden Jäähalli Oy:n lainasaamisista luottotappiovarauksen 1,0 milj. euroa.

Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Lahti Energian vuoden 2024 konsernituloksen odotetaan nousevan vuodesta 2023 ja kannattavuuden palautuvan vuoden 2022 tasoon. Heikot talousnäkymät, geopoliittinen tilanne ja erityisesti sähkön tukkumarkkinoiden voimakas hintaheilunta vaikeuttavat niin kuluvan vuoden kuin tulevien vuosien tuloksen ennustamista.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 29.1.2024 § 47, että Työterveys Wellamo Oy:n toiminnan alasaajo hoidetaan vapaaehtoisen selvitysmenettelyn kautta ja yhtiö voidaan asettaa selvitystilaan. Yhtiön vastaanotto toiminta päättyy 31.3.2024 ja koko yhtiön toiminta päättyy arviolta noin 30.9.2024 mennessä.

Konserni- ja tilajaosto päätti kokouksessaan 22.1.2024 § 4 kiinteistöjärjestelyistä, jossa Lahden kaupunki ostaa Spatium Toimitilat Oy:ltä tontilla 398–32–292–1 sijaitsevan Suurhalli ja messuhallikiinteistön (Lahti- ja Vesijärvi halli) kauppasummalla 19,9 milj. euroa ja Spatium Toimitilat Oy siirtää rakennuksia koskevat vuokrasopimukset Lahden kaupungille. Lahden kaupunki myy tontilla 398–2–2370–13 Tikkula -nimisen rakennuksen 800 000 eurolla Spatium Toimitilat Oy:lle ja vuokraa maanvuokrasopimuksella tontin ostajalle sekä siirtää rakennuksia koskevat vuokrasopimukset Spatium Toimitilat Oy:lle. Päätöksestä on jätetty oikaisuvaatimus.

Lahden kaupunki jatkaa konsernirakenteen tarkastelua valtuuston hyväksymien omistajapolitiikan periaatteiden ja hyväksytyin talousarvion pohjalta.

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kaupunkikonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa sekä lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan sekä omaisuus ja voimavarat turvataan. Kaupungin konsernivalvonnasta vastaa konsernijohto, johon kuuluvat kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja sekä muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Konsernijohto voi käyttää konsernivalvonnassa apuna palvelualuejohtoa, kunnan sisäisen tarkastuksen yksikköä tai erikseen tehtävään valittua henkilöä.

Toimivalta ja vastuujako konserniohjauksessa

Kaupunginvaltuusto päättää Kuntalain 14 §:n mukaan omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Lisäksi kaupunginvaltuusto kaupunkikonsernin ylimpänä päättävänä elimenä asettaa kaupunkikonsernin toiminnan ja talouden keskeiset tavoitteet. Lahden kaupunkikonsernin konsernivalvonnasta vastasi vuonna 2023 konsernijohto. Konserni- ja tilajaosto päättää erikseen konserniyhteisöjen valvonta- ja seurantavastuiden jakamisesta kaupunginjohtajan ja palvelualuejohtajien välillä. Konserniohjauksen ja -valvonnan järjestäminen edellyttävät toimivaa tiedonkulkua ja vuorovaikutusta konsernijohtoon ja tytäryhteisöjen sekä -säätiöiden välillä. Kaupunginvaltuusto päättää tytäryhteisöjen ja -säätiöiden vuotuisista toiminnallisista tavoitteista kaupungin talousarviossa.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Konserni- ja tilajaosto on valinnut kaupungin edustajat yhtiö- ja yhtymäkokouksiin sekä nimennyt jäsen ehdokkaat ja jäsenet yhteisöjen ja säätiöiden hallintoelimiin. Konserniohjeessa määritellään, että Lahden kaupungin omistamien yhtiöiden hallituksissa tulee erityisesti kiinnittää huomiota hallituksen jäsenten osaamiseen. Hallituksen tulee olla mahdollisimman osaava, toimiva ja vireä. Laajan osaamis pohjan takaamiseksi hallituksessa tulee olla sekä yleistä toimialan asiantuntemusta että sen eri osa-alueiden osaamista. Konserni- ja tilajaoston tehtävänä on kaupunkikonsernin toiminnan ohjaaminen ja yhteensovittaminen sekä ohjeiden antaminen kaupungin edustajille kaupungin kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin. Yhteisöjen tulee jo valmisteluvaiheessa hankkia omistajan ennakkokäsitys tehdessään päätöstä merkittävästä asiasta.

Konsernitavoitteiden asettamista ja toteutumista koskeva arviointi

Konsernitavoitteiden toteutumista selvitetään toimintakertomuksen erillisessä luvussa. Kaupungin tytäryhteisöille asetetaan valtuuston toimesta toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita, joiden toteutumista seurataan kaupungin normaalien seurantajärjestelmien mukaisesti. Tytäryhteisöiltä edellytetään omassa toiminnassaan hyvää johtamis- ja hallintotapaa.

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Talousarviokäsittelyn yhteydessä kaupungin tytäryhteisöille ja -säätiöille hyväksytään vuotuiset toiminnalliset tavoitteet. Toiminnallisten tavoitteiden asettamisen lähtökohtana on kaupungin strategia. Kaupunginvaltuuston hyväksymät strategiset linjaukset ohjaavat omistuksen kehittämistä. Tytäryhteisöjen ja -säätiöiden kanssa neuvotellaan tarvittaessa toiminnallisten tavoitteiden sisällöstä ja toteutumisesta. Yhteisöille asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta sekä yhteisöjen taloudellista kehitystä ja tunnuslukuja seurataan säännöllisesti osavuosi- ja tilinpäätösraporteissa.

Keskitettyjen konsernitoimintojen ja -palvelujen käyttö

Konserniohjeessa on määritelty muun muassa, että tytäryhteisön on noudatettava kaupunginvaltuuston hyväksymiä rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteita, tytäryhteisön tulee laatia strategia huomioiden omistajan kaupunkistrategia ja että tytäryhteisön on noudatettava soveltuvin osin kaupungin hankintaohjelmaa sekä Lahden kaupungin henkilöstöpolitiikan linjauksia.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Tytäryhteisöjen riskienhallintaa ja sen periaatteita ohjataan kaupunginvaltuuston antaman Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -ohjeen avulla. Kunkin yhteisön hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuudesta lainsäädännön ja konserniohjeen mukaisesti. Konsernijohtoon tehtävä on valvoa tytäryhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuutta ja tuloksellisuutta. Konserniohjeen avulla yhtenäistetään Lahti-konsernissa toteutettavaa riskienhallintatyötä ottaen huomioon tytäryhteisöjen ja säätiöiden toimiala, koko ja muut erityispiirteet. Konserniohjeessa on myös ohjeistettu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vastuista ja raportoinnista. Tytäryhteisöjen hallitusten systemaattista sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävyyden arviointia tulee kehittää edelleen ja samalla selkiyttää tytäryhteisöjen ja konserniohjauksen välistä ohjausta ja tiedonvälitystä.

Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen

Lahti-konserniin kuuluville yhteisöille ja säätiöille on asetettu toiminnallisten tavoitteiden lisäksi taloudellisia tavoitteita.

Yleisiä tavoitteita ovat olleet:

- Konserniyhtiöiltä edellytetään tervettä pitkäjänteistä taloudenpitoa ja kannattavuutta. Tavoitteeksi asetetaan, että tytäryhteisöjen taloudelliset tunnusluvut ovat edellisvuotta paremmat.
- Yhtiöt osallistuvat vähähiilisen rakentamisen kehittämiseen omista rakennushankkeistaan.
- Tytäryhteisöjen tulee hankinnoillaan tukea alueen yritysten innovaatioita ja edistää niiden markkinoille pääsyä ja kilpailukykyä. Yhtiöt edistävät Lahden hiilineutraaliustavoitteen 2025 saavuttamista ja toteuttavat hiilineutraaliustavoitetta hankinnoissaan. Tavoitteeksi asetetaan, että tytäryhteisöjen hankinnat kohdentuvat vuonna 2023 alueen yrityksiin edellisvuotta enemmän. Hankinnoissa tulee soveltaa ympäristökriteerien lisäksi sosiaalisia ja eettisiä kriteerejä.
- Tytäryhteisöjen tulee madaltaa työttömien ja opiskelijoiden kynnystä siirtyä työelämään palkkaamalla tukityöllistettyjä, harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä. Tavoitteeksi asetetaan, että harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä palkataan edellisvuotta enemmän.
- Yhtiöt kehittävät omaa vastuullisuusraportointiaan YK:n kestävä kehityksen luokittelun mukaisesti, hyödyntäen GRI-standardin mukaisia mittareita. Yhtiöt raportoivat vähintään kolme GRI-standardin mukaista mittaria.

Vastuullisuustyötä tulee kehittää auditointien suuntaan yhtiön valitsemissa aikataulussa ja muodossa.

- Yhtiöt tuottavat yhtiökohtaiset päästölaskelmat ja raportoivat mahdolliset päästökompensaatiot. Tavoitteena on hiilineutraalius Lahti-konsernin tasolla vuoteen 2025 mennessä.

Tytäryhtiöt ovat toimineet kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian mukaisesti. Tytäryhtiöt toteuttivat pitkäjänteistä ja kannattavaa taloudenpitoa. Yhtiökohtaisten tavoitteiden seuranta on esitetty tilinpäätöksen liitetiedoissa. Lisäksi yhtiöt

raportoivat tavoitteiden saavuttamisesta konserniohjeen mukaisesti yhtiökohtaisissa tilinpäätöksissä.

Saadut osingot, 1 000 €	TP 2023	TP 2022
Lahden Talot Oy - alakonsemi	500	500
Lahti Aqua Oy - alakonsemi	1 000	850
Lahti Energia Oy - alakonsemi	1 000	5 000
Salpakierto Oy (Lahden osuus)	56,0	58,7
	2 556	6 409

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut**KONSERNIN TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT**

TULOSLASKELMA 1 000 €	2023	2022
Toimintatuotot	437 847	719 320
Toimintakulut	-678 683	-1 332 564
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-415	-487
TOIMINTAKATE	-241 251	-613 732
Verotulot	303 358	543 183
Valtionosuudet	131 528	284 217
<u>Rahoitustuotot ja -kulut</u>		
Korkotuotot	10 507	2 029
Muut rahoitustuotot	5 431	17 604
Korkokulut	-23 436	-16 766
Muut rahoituskulut	-4 695	-20 296
Rahoitustuotot ja -kulut	-12 192	-17 429
VUOSIKATE	181 443	196 239
<u>Poistot ja arvonalentumiset</u>		
Suunnitelman mukaiset poistot	-114 372	-116 536
Omistuksen eliminointierot	0	-396
Arvonalentumiset	-1 529	-282
Poistot ja arvonalentumiset	-115 901	-117 214
Satunnaiset erät	554	-208
TILIKAUDEN TULOS	66 096	78 816
Tilinpäätössiirrot	-276	-182
Tilikauden verot	-3 288	-7 437
Laskennalliset verot	-2 047	-2 368
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-233	-763
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	60 252	68 065

KONSERNIN TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Tuloslaskelman tunnusluvut		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	64,5 %	54,0 %
Vuosikate/Poistot, %	156,5 %	168,0 %
Vuosikate, €/asukas	1 503	1 633
Asukasmäärä*	120 700	120 175
Henkilöstön lukumäärä	5 606	9 514

* Vertailuvuoden 2022 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivitykset on tehty vuoden 2022 tunnuslukuihin.

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

RAHOITUSLASKELMA 1 000 €	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
VUOSIKATE	181 443	196 239
Satunnaiset erät	554	-208
Tilikauden verot	-3 288	-7 437
Tulorahoituksen korjauserät	-24 185	-30 131
Toiminnan rahavirta	154 523	158 462
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-133 435	-236 268
Rahoitusosuudet investointimenoihin	680	2 762
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	29 711	190 401
Investointien rahavirta	-103 044	-43 105
Toiminnan ja investointien rahavirta	51 479	115 356
Rahoituksen rahavirta		
<u>Antolainauksen muutokset</u>		
Antolainasaamisten lisäykset	0	-173
Antolainasaamisten vähennykset	554	132
Antolainauksen muutokset	554	-40
<u>Lainakannan muutokset</u>		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	75 506	63 956
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-106 454	-70 038
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-1 223	-31
Lainakannan muutokset	-32 171	-6 112
<u>Oman pääoman muutokset</u>		
Oman pääoman muutokset	9 208	851
<u>Muut maksuvalmiuden muutokset</u>		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	593	-67
Vaihto-omaisuuden muutos	-1 990	-5 429
Saamisten muutos	-1 814	-10 745
Korottomien velkojen muutos	-27 586	23 716
Muut maksuvalmiuden muutokset	-30 797	7 475
Rahoituksen rahavirta	-53 206	2 173
Rahavarojen muutos	-1 726	117 529
Rahavarat 31.12.	297 282	334 419
Rahavarat 1.1.	299 008	216 890
Rahavarojen muutos	-1 726	117 529
Rahoituslaskelman tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä		
5 vuodelta, euroa *	160 591 729	6 486 000
Investointien tulorahoitus, %	136,7 %	84,0 %
Lainanhoitokate	1,6	2,5
Laskennallinen lainanhoitokate	1,2	1,2
Kassan riittävyys, pv	114,1	72,5

* Toiminnan ja Investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta edellisen vuoden vertailulukuihin on muuttunut, laskentakaava oli virheellinen vuoden 2022 tilinpäätöksessä.

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

LAHTI-KONSERNITASE

VASTAAVAA	2023	2022	VASTATTAVAA	2023	2022
Milj. €			Milj. €		
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	405,1	437,2
Aineettomat oikeudet	8,4	9,0	Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	0,0	0,0
Muut pitkävaikutteiset menot	70,2	68,6	Arvonkorotusrahasto	0,1	0,4
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödyk.	2,4	4,3	Muut omat rahastot	12,4	12,6
	81,0	81,9	Edellisten tilikausien ylijäämä	378,2	306,4
Aineelliset hyödykkeet			Tilikauden ylijäämä	60,3	68,1
Maa- ja vesialueet	158,2	157,0	OMA PÄÄOMA	856,1	824,7
Rakennukset	796,4	858,6	VÄHEMMISTÖOSUUDET	16,5	14,5
Kiinteät rakenteet ja laitteet	435,6	414,1	PAKOLLISET VARAUKSET		
Koneet ja kalusto	231,0	237,5	Eläkevaraukset	2,4	2,6
Muut aineelliset hyödykkeet	1,7	2,5	Muut pakolliset varaukset	20,9	37,9
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	28,8	73,3		23,2	40,5
	1 651,7	1 743,0	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	4,9	6,0
Sijoitukset			VIERAS PÄÄOMA		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	2,8	2,4	Pitkäaikainen vieras pääoma		
Muut osakkeet ja osuudet	107,6	109,0	Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	1 044,6	1 129,3
Joukkovelkakirjasaamiset	0,2	0,2	Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	84,5	90,9
Muut lainasaamiset	18,9	19,4		1 129,1	1 220,2
Muut saamiset	0,1	0,1	Lyhytaikainen vieras pääoma		
	129,5	131,1	Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	92,1	104,5
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 862,2	1 955,9	lyhytaikainen koroton vieras pääoma	135,7	225,4
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	1,9	2,3		227,8	329,9
VAIHTUVAT VASTAAVAT			VIERAS PÄÄOMA	1 357,0	1 550,1
Vaihto-omaisuus	12,0	14,3	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 257,6	2 435,8
Saamiset			Taseen tunnusluvut		
Pitkäaikaiset saamiset	5,3	3,7	Omavaraisuusaste, %	38,7 %	34,6 %
Lyhytaikaiset saamiset	78,9	125,2	Suhteellinen velkaantuneisuus, %	154,8 %	99,7 %
	84,2	128,9	Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	438 466	374 465
Rahoitusarvopaperit	143,4	189,8	Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	3 633	3 115
Rahat ja pankkisaamiset	153,9	144,6	Lainakanta 31.12. €/asukas	9 418	10 267
VAIHTUVAT VASTAAVAT	393,5	477,6	Lainakanta 31.12.	1 136 756 457	1 233 791 974
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 257,6	2 435,8	Lainakanta 31.12., 1 000 €	1 136 756	1 233 792
			Lainat ja vuokravastuut 31.12.	1 421 300 404	1 686 096 597
			Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	11 775	14 030
			Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	19 069	19 597

Konsernin kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot ja -menot -laskelma kuvaa rahan lähteitä ja käyttöä. Siinä on koottu yhteen kaikki konsernin tulot ja menot tuloslaskelmasta sekä rahoituslaskelmasta. Kokonaistulojen ja -menojen erotus on täsmäytettävissä rahoituslaskelmaan siten, että se on muiden maksuvalmiuden muutosten ja rahavarojen muutosten itseisarvojen erotus.

Konsernin kokonaistulot vuonna 2023 olivat 992,0 milj. euroa. Suurin tuloerä muodostuu toimintatuotoista, joiden osuus kokonaistuloista on 44,1 prosenttia. Kokonaismenot olivat tilikaudella 962,9 milj. euroa. Olennaisin menoerä koostuu toimintakuluista, joiden osuus kokonaismenoista on 70,5 prosenttia. Tulojen ja menojen erotukseksi muodostui 29,1 milj. euroa.

Kokonaistulot ja -menot, 1 000 €	2023	2023 %	2022	2022 %
Tulot				
Toiminta				
Toimintatuotot	437 847	44,14 %	719 320	39,62 %
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-415	-0,04 %	-487	-0,03 %
Verotulot	300 070	30,25 %	535 745	29,51 %
Valtionosuudet	131 528	13,26 %	284 217	15,66 %
Korkotuotot	10 507	1,06 %	2 029	0,11 %
Muut rahoitustuotot	5 431	0,55 %	17 604	0,97 %
Satunnaiset erät	554	0,06 %	-208	-0,01 %
Investoinnit				
Rahoitusosuudet investointimenoihin	680	0,07 %	2 762	0,15 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	29 711	3,00 %	190 401	10,49 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset	554	0,06 %	132	0,01 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	75 506	7,61 %	63 956	3,52 %
Kokonaistulot yhteensä	991 973	100,00 %	1 815 471	100,00 %
Menot				
Toiminta				
Toimintakulut	678 683	70,48 %	1 332 564	78,14 %
Korkokulut	23 436	2,43 %	16 766	0,98 %
Muut rahoituskulut	4 695	0,49 %	20 296	1,19 %
Tulorahoituksen korjauserät	24 185	2,51 %	30 131	1,77 %
Investoinnit				
Investointimenot	133 435	13,86 %	236 268	13,85 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten lisäykset	0	0,00 %	173	0,01 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	106 454	11,06 %	70 038	4,11 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 223	0,13 %	31	0,00 %
Oman pääoman muutokset	-9 208	-0,96 %	-851	-0,05 %
Kokonaismenot yhteensä	962 903	100,00 %	1 705 417	100,00 %

Täsmäytys:

Kokonaistulot - Kokonaismenot = 991 973 – 962 903 = 29 070

Rahavarojen muutos - Muut maksuvalmiuden muutokset = -1 726 – (-30 797) = -29 070

(itseisarvojen summa, kun rahoituserät ovat erimerkkiset)

Yhtiökohtaiset tavoitteet

Yhteisö	Tavoite	Tila
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	Merkittävä osallistuminen vähähiilisen rakentamisen keskuksen kehittämiseen	Suunnitellusti
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	Rakennuksissa toimivien korkeakoulujen ja yritysten yhteistyön tiivistäminen.	Suunnitellusti
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	Täyttöaste vähintään 95 %	Suunnitellusti
KOKO Lahti Oy	Lahden aseman vahvistaminen kasvavana ja elinvoimaisena tapahtumakaupunkina	Suunnitellusti
KOKO Lahti Oy	Vuonna 2023 vierailijoita on yli 400 000	Poikkeamia
KOKO Lahti Oy	Yhtiön toiminnan liiketaloudellinen tehokkuus kasvaa	Poikkeamia
Lahden Pysäköinti Oy	Aktiivinen osallistuminen kaupunkitasoiseen pysäköintitratkaisujen suunnitteluun	Poikkeamia
Lahden Pysäköinti Oy	Hankinnat kohdistuvat alueen yrityksiltä tehtyihin hankintoihin.	Suunnitellusti
Lahden Pysäköinti Oy	Kartanoparkin avautuminen aikataulussaan ja toimintakuntoisena 7/2023.	Suunnitellusti
Lahden Pysäköinti Oy	Latausinfraan kehittäminen ja latauspisteiden lisääminen tarpeen mukaan.	Suunnitellusti
Lahden Pysäköinti Oy	Myynnin välineet kuntoon: organisaatio, verkkosivut, tavoitteet ja toimintamallit	Suunnitellusti
Lahden Pysäköinti Oy	Oman toiminnan tuotoilla katetaan yhtiön operatiivinen toiminta, kehitys ja lainojen hoito. Plus-tulos tavoitteena	Suunnitellusti
Lahden Pysäköinti Oy	Palkkaamme kesätyöntekijän ja mahdollisuuksien mukaan tukityöllistettyjä	Suunnitellusti
Lahden Pysäköinti Oy	Remonttien toteuttaminen suunnitelmallisesti ja mahdollisimman vähän asiakkaille haittaa aiheuttaen (Siltapuisto, Hansa, Tori)	Suunnitellusti
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	Kehittämispalvelut kasvaville ja kehittyville yrityksille -tavoite: 40 yritystä TeamFinland-palvelujen piiriin	Suunnitellusti
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	Neuvonta- ja kehittämispalveluissa vuosittain 1 500 asiakasta	Poikkeamia
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	Toiminnan taloudellisuus ja toiminnan vaikuttavuuden jatkuva kasvaminen	Suunnitellusti
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	Yhtiön kokonaisasiakastytyväisyys pysyy samassa tai kasvaa edellisvuodesta	Suunnitellusti
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	Yrityshankinta/sijoittumispalvelut -tavoite: alueelle sijoituvissa yrityksissä 120 työpaikkaa LADECin myötävaikutuksella	Suunnitellusti
Lahden seutu - Lahti Region Oy	Kansainvälisten majoitusvuorokausien pitkänaikavälin kasvu yli 3 % ja kotimaisten majoitusvuorokausien kasvu yli 4 %.	Suunnitellusti
Lahden seutu - Lahti Region Oy	Osallistuminen yhteistyössä elinkeino-yhtiöiden kanssa toimialan investointien houkutteluun seudulle osana matkailun kasvustrategiaa	Suunnitellusti
Lahden Talot Oy	Oman pääoman tuotto vähintään 10 %.	Poikkeamia
Lahden Talot Oy	Osallistuminen MAL-sopimuksen toteuttamiseen.	Suunnitellusti
Lahden Talot Oy	Osinkotavoite 500 000 euroa vuodelta 2022, maksetaan vuoden 2023 aikana	Suunnitellusti
Lahden Talot Oy	Vuokra-asuminen turvallista, kohtuuhintaista ja energiatehokasta	Suunnitellusti
Lahti Aqua Oy	Edellytysten luominen veteen ja vesiosaamiseen sekä ympäristökuormituksen vähentämiseen perustuvien tuote- ja palvelukonseptien muodostumiselle	Suunnitellusti
Lahti Aqua Oy	Kaupungille kuuluvan vastuun kantaminen hulevesien hallinnasta asemakaava-alueella kaupungin puolesta, erikseen sovittavalla tavalla	Suunnitellusti
Lahti Aqua Oy	Oman pääoman tuotto vähintään 10 %.	Poikkeamia
Lahti Aqua Oy	Osinkotavoite 1 000 000 euroa vuodelta 2022, maksetaan vuonna 2023	Suunnitellusti
Lahti Energia Oy	Oman pääoman tuotto vähintään 10 %	Poikkeamia
Lahti Energia Oy	Osinkotavoite 1 milj. euroa vuodelta 2022 maksetaan vuoden 2023 aikana.	Suunnitellusti
Provincia Oy	Järjestelmäudistus- hankkeen laadukas ja tehokas läpivienti.	Suunnitellusti
Provincia Oy	Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden tyytyväisyyden jatkuva parantuminen.	Suunnitellusti
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	Oman pääoman tuotto on positiivinen.	Suunnitellusti
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden tyytyväisyyden jatkuva parantaminen	Suunnitellusti
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	Aktiivinen osallistuminen Työllisyyden Kuntakokeiluun	Suunnitellusti
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden tyytyväisyyden jatkuva parantaminen	Suunnitellusti
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	Oman pääoman tuotto positiivinen	Suunnitellusti
Salpakierto Oy	Korkea yhdyskuntajätteen kierrätysaste. Tavoitteena edellisvuotta korkeampi kierrätysaste ja kierrätysaste 2035 vuonna 65 %.	Poikkeamia
Salpakierto Oy	Oman pääoman tuotto vähintään 5 %.	Poikkeamia
Salpakierto Oy	Osinkotavoite 56 000 euroa vuodelta 2022 maksetaan vuoden 2023 aikana.	Suunnitellusti
Spatium Toimitilat Oy	Toimitilojen vuokrausaste nousee viime vuodesta	Suunnitellusti
Spatium Toimitilat Oy	Yhtiön käyttökate % parantuu viime vuodesta	Poikkeamia
Työterveys Wellamo Oy	Kaupungin työnantaja-aseman tukeminen työhyvinvointia ja työssä jaksamista edistävillä laadukkailla palveluilla.	Suunnitellusti
Työterveys Wellamo Oy	Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden sekä henkilöstötyytyväisyyden jatkuva parantaminen.	Poikkeamia
Työterveys Wellamo Oy	Oman pääoman tuotto- % vähintään 5 %	Suunnitellusti
Työterveys Wellamo Oy	Palvelujen tuottaminen kustannustehokkaasti	Suunnitellusti

Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

Asiaa koskeva sääntely

Kuntalain 115 §:n mukaan kaupunginhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Tilikauden tuloksen käsittely

Hyväksyttäväksi esitetystä tilinpäätöksessä tilikauden tulos on 41 260 647,14 euroa ylijäämäinen.

Kaupunginhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelyksi seuraavaa:

- Kirjataan investointeihin liittyvää poistoeron lisäystä -9 597 035,29 euroa.
- Kirjataan investointivarausten vähennys Pippon alueen elinkeinoelämän tonttien esi-infrarakentamiseen ja liikennejärjestelyihin liittyen. Varausten vähennys +10 000 000,00 euroa.
- Kirjataan rahastojen lisäystä Vahinkorahastolle, korkotuottoja sijoituksista ja talletuksista. Rahastojen lisäys -259 113,19 euroa.

Lahden kaupungin tilikauden 2023 ylijäämäksi muodostuu edellä mainittujen kirjausten jälkeen 41 404 498,66 euroa, joka lisätään edellisinä tilikausina kertyneeseen ylijäämään (213,4 milj. euroa), jonka jälkeen ylijäämä on yhteensä 254,8 milj. euroa.

Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Lahden kaupungilla ei ole taseessa kertynyttä alijäämää ja näin ollen talouden tasapainottamisen selvitykselle ei ole erityistä säädöksistä johtuvia velvoitteita.

Talousarvio 2023 toteutui oman toiminnan osalta kokonaisuutena tarkasteltuna pääosin suunnitellun mukaisesti. Kaupunginvaltuusto muutti vuoden aikana talousarviota kolme kertaa. Talousarviomuutoksikäsittelyjen jälkeen tilinpäätöksen yhteydessä ilmeni vielä joitakin sitovuustasojen poikkeamia, joille haettiin kaupunginvaltuustolta ylitysluvat (KV 11.3.2024).

Kaupunginvaltuuston päätös talousarvion 2023 hyväksymisen yhteydessä, ”edellyttää, että vuoden aikana mahdollisesti esitettävien talousarviomuutosten valmistelussa tutkitaan ensisijaisesti mahdollisuudet kattaa ylitykset kaupungin talousarvion sisältä vuosikatetta heikentämättä silloin, kun tämä on mahdollista aiheuttamatta kohtuutonta haittaa muille toiminnolle” toteutui vuonna 2023.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Strategisten mittareiden toteutuminen
Strategian kärkihankkeiden toteutuminen

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman toteutuminen

Sitovat määrärahat

Käyttötalousoosan toteutuminen

- **Konsernihallinnon palvelualue**
- **Sivistyksen palvelualue**
- **Kaupunkiympäristön palvelualue**

Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Investointien toteutuminen

- **Kiinteä omaisuus**
- **Talonrakennus**
- **Julkinen käyttöomaisuus**
- **Arvopaperit ja osuudet**
- **Irtain omaisuus**

Rahoitusosan toteutuminen

Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Strategisten mittareiden toteutuminen

Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 14.3.2022 Lahden kaupungin päivitetyn strategian. Strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategisilla mittareilla, jotka kuvaavat kehityksen suuntaa yleisellä tasolla. Strategiset mittarit eivät suoraan kuvaa organisaation oman toiminnan vaikuttavuutta, sillä mittareiden toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät. Oman toiminnan strategialähtöisyys varmistetaan kytkemällä talousarvio, sekä siihen kirjattavat toiminnalliset tavoitteet kiinteästi kaupungin strategiaan. Toiminnallisten tavoitteiden seuranta tehdään puolivuositain. Strategisten mittareiden raportoinnissa esitetään otsikon alla mittarin kehityssuunta. Ohessa on kuvattuna strategisten mittareiden sisältöä, lähteitä ja tiedon saatavuutta.

- Vihreä ylöspäin osoittava nuoli kertoo kehityksen olleen suotuisaa.
- Keltainen vaakanuoli tarkoittaa lähes tasaista kehitystä tai sitä, että vertailuvuosi ei vielä ole.
- Punainen alaspäin osoittava nuoli viestii negatiivisesta kehityksestä.

Yhteenveto strategisten mittareiden toteutumisesta

ELINVOIMAN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Lahti on hiilineutraali 2025

- Kasvihuonekaasupäästöjen määrän kehitys
- Kaupungin alueen nettohiilinielujen kehitys

Kiertotalousliiketoiminta kasvaa

- Yritysten resurssiviisaus ja vastuullisuus paranee

Yritysten ja työpaikkojen määrä kasvaa

- Yritysten määrä
- Työpaikkojen määrä

Yrittäjien arvio elinkeinopolitiikasta paranee

- Kokonaisarvosana kunnan elinkeinopolitiikasta

Yritysten investoinnit lisääntyvät Lahden alueella

- Lahtelaisiin/päijäthämäläisiin yrityksiin kanavoitu ELY-, BF- ja Finnvera-yritysrahoitus ja rahoituksen suhde verokkialueisiin: Kanta-Häme ja Pirkanmaa
- Bruttokansantuote asukasta kohden maakunnittain

Muuttoliike on positiivinen, väkiluku kasvaa v. 2026 0,5 %

- Väestön kasvuprosentti
- Muuttoliike
- Luonnollinen väestönlisäys

Lahdessa on korkeakouluopiskelijoita v. 2026 yhteensä 8 500 ja v. 2023 yhteensä 10 000

- Korkeakouluopiskelijoiden määrä

Lahden koulutustaso nousee

- Väestön koulutus rakenne (%)
- Korkea-asteen suorittaneiden muuttoliike (15–64-vuotiaat), nettomuutto

Työllisyys kehitty positiivisesti

- Nuorisotyöttömyys (%)
- Pitkäaikaistyöttömyys (%)
- Ulkomaalaisten työnhakijoiden aktiivointiaste

Osaavan työvoiman saatavuus parantuu

- Osaavan työvoiman saatavuus
- Uudet avoimet työpaikat

Vierailijoiden lukumäärä Lahdessa palaa vuoden 2019 tasolle ja kasvaa sen jälkeen vuosittain 1,5 %

- Tapahtumien määrän kehitys
- Majoituskapasiteetin ja käytön kehitys

Keskustan viihtyisyys kasvaa

- Keskustan elinvoimalaskenta
- Koettu turvallisuus keskustassa
- Katuturvallisuusindeksi

Suurin osa uudesta rakentamisesta sijoittuu kestäville kaupunkirakenteen vyöhykkeille

- Uuden rakentamisen sijoittuminen kestävä kaupunkiliikkumisen vyöhykkeille

HYVINVOINNIN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän

- THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu
- Terveyslääkintasuositusten mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%)
- Terveytensä keskitasoisiksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%)

Päihteiden käyttö vähenee

- Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa (%)
- Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran (%)
- Huumeiden määrä jätevedessä

Syrjäytymisriskissä olevien määrä vähenee

- Ilman toisen asteen koulutusta olevien 20–24-vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verokkikaupunkeihin
- Tuntee itsensä yksinäiseksi (%)
- Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 20–64-vuotiaat, 65 vuotta täyttäneet ja 75 vuotta täyttäneet
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet (%), 18–24-vuotiaat ja 25–64-vuotiaat
- Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opinnoissa, ei varusmiespalveluksessa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastavaan ikäisistä

Lasten ja nuorten terveelliset elintavat, turvallisuuden ja osallisuuden kokemukset sekä koettu hyvinvointi paranevat

- Terveytensä keskitasoiseksi tai huonommaksi kokevien osuus (%) 8. ja 9. luokat (HYTE-ind.)
- Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (%)
- Lihavien/ylipainoisten osuus (%), 8. ja 9. luokat (HYTE-ind.)
- Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä (%)
- Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista (%)

Lähiluonnon virkistyskäyttömahdollisuudet kasvavat

- Enintään 300 m etäisyydellä asemakaavoitetusta viheralueesta asuvien osuus

Luonnon monimuotoisuus vahvistuu

- Luonnonsuojelualueiden osuus Lahden kaupungin maa-alasta

Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saatavuus paranee

- Mittari valmistuu kulttuurihyvinvointisuunnitelman yhteydessä
- Ulkoliikuntapaikat

Aktiivisesti osallistuvien asukkaiden määrä ja osallistumismahdollisuudet lisääntyvät

- Osallistuvan budjetoinnin osallistujamäärä
- Kaupungin osallisuustilaisuuksien määrä ja osallistujat
- Osallistuminen

UUDISTUMISEN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Kaupungin tulo-rahoitus vuonna 2026 riittää kattamaan nettoinvestoinnit

Investointien tulo-rahoituksen osuus

Lahti nähdään hyvänä kumppanina

- Kumppanuuskysely

Tuotamme oikeaa tietoa avoimesti

- Vaikutusten ennakoarviointien lukumäärä
- Valtuuston itsearviointi

Palvelukokemus paranee

- Palvelutytytyväisyys kuntapalveluihin

Lahden maine hyvänä työnantajana vahvistuu

- Työhyvinvointikysely, suositte-luindeksi NPS

Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi parantuu

- Työhyvinvointikysely, voimavarat ja palautuminen kokonaiskeskiarvo
- Terveysperusteiset poissaolot

Erittely strategisten mittareiden toteutumisesta

ELINVOIMAN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Lahti on hiilineutraali 2025

➔ Kasvihuonekaasupäästöjen määrän kehitys

- Toteutuma: Tuotantoperusteiset kokonaispäästöt (CO₂e) suhteessa vuoden 1990 tasoon. 2010 +8%, v.2015 -38%, 2021 -67%, v. 2022 -67%.
- Päästöt vähentyneet pitkällä aikavälillä merkittävästi ja vuodesta 2022 vuoteen 2021 hieman.
- Lähde: Lahden ympäristövahti
- Kuvaus: Laskentamalli selvittää, kuinka paljon kunnan alueen energiantuotannosta, liikenteestä, teollisuus- ja maataloustoiminnasta sekä jätteiden ja jätevesien käsittelystä syntyy vuoden aikana kasvihuonekaasupäästöjä. Laskenta noudattaa IPCC:n laskentaperiaatteita. Laskentamalli päivitetty vuonna 2023.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Kaupungin alueen nettohiilinielujen kehitys

- Toteutuma: 2021: 20kt CO₂e
- Lähde: Lahden ympäristövahti
- Kuvaus: Laskenta huomioi Lahden maantieteellisen alueen kasvillisuuden hiilinielut sekä maaperän hiilidioksidipäästöt.
- Tiedon päivitys: Noin kahden vuoden välein

Kiertotalous-liiketoiminta kasvaa

➔ Yritysten resurssiviisaus ja vastuullisuus paranee

- Toteutuma: n = 468 yritystä.
7 % (keskiarvo) yrityksiä liikevaihtoista koostui tuotteiden myynnistä uudelleenkäytettäväksi tai uudelleenvalmistetuista tuotteista.
8 % (keskiarvo) Kuinka paljon yritykset käyttivät (v.2021) kiertäytymateriaaleja, tuotannon sivuvirtoja ja /tai biopohjaisia materiaaleja tuotannossaan.
- Lähde: 500 yrityksen haastattelututkimus
- Kuvaus: Lahtelaisten yritysten osuus, jotka hyödyntävät resurssiviisautta/kiertotaloutta omassa toiminnassaan. Lahtelaisten yritysten osuus, jotka kokevat vastuullisuuden tärkeäksi osaksi liiketoimintaa
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Yritysten ja työpaikkojen määrä kasvaa

➔ Yritysten määrä

- Toteutuma: 2018 Q4: 7 087; 2019 Q4: 7 374; 2020 Q4: 7 603; 2021 Q4: 7 887; 2022 Q4: 8 101; 2023 Q3: 8 179
- Lähde: Tilastokeskus, Aloittaneet ja lopettaneet yritykset, Yrityskanta
- Kuvaus: Yrityskanta on poikkileikkaustieto kaikkien toimivien yritysten lukumäärästä tietyssä ajankohtana. Yritysten lukumäärään vaikuttavat muutokset yritysten aloittamis- ja lopettamistietojen kertymisessä. Tieto julkistetaan yritysrekisterin Aloittaneet ja lopettaneet yritykset -tilastossa.
- Tiedon päivitys: Kerran vuodessa

➔ Työpaikkojen määrä

- Toteutuma: 2019: 51 485; 2020: 48 780; 2021: 50 872; 2022:51 608
- Lähde: 115j – Alueella työssäkäyvät (työpaikat) alueen, työnantajasektorin, sukupuolen ja vuoden mukaan
- Kuvaus: Seuraava päivitys 2023 lopulla.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Yrittäjien arvio elinkeinopolitiikasta paranee

➔ Kokonaisarvosana kunnan elinkeinopolitiikasta

- Toteutuma: 2018: 6,2; 2020: 6,76; 2022: 7,0 (arvosana 2,94 muunnettu 1–5 asteikosta kouluarvosanaksi)
- Lähde: Elinkeinopoliittinen mittaristo (ELPO)-kysely, Suomen Yrittäjät
- Kuvaus: Suomen Yrittäjien jäsenkunnan verkkokyselynä selvitetty näkemykset kuntien elinkeinopolitiikasta sekä kuntien ja yrittäjien yhteistyön kehittymisestä.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Yritysten investoinnit lisääntyvät Lahden alueella

➔ Lahtelaisiin/päijäthämäläisiin yrityksiin kanavoitu ELY-, BF- ja Finnvera-yritysrahoitus ja rahoituksen suhde verrokialueisiin: Kanta-Häme ja Pirkanmaa

- Toteutuma:
BF Päijät-Häme: 2020: 40,82 m€; 2021: 7,64 m€; 2022: 10,30 m€ 2023: 12,8 m€
BF Kanta-Häme: 2020: 26,71 m€; 2021: 6,23 m€; 2022: 11,68 m€ 2023: 3,9 m€
BF Pirkanmaa: 2020: 190,73 m€; 2021: 67,15 m€; 2022: 92,86 m€, 2023: 69,7 m€

ELY Päijät-Häme 2021: 7,42 m€; 2022: 1,34 m€ 2023: 3,1 m€
ELY Kanta-Häme 2021: 6,33 m€; 2022: 1,16 m€, 2023: 2,1 m€
ELY Pirkanmaa 2021: 13,1 m€; 2022: 2,1 m€, 2023: 9,8 m€

Finnvera Päijät-Häme 2021: 111 m€; 2022: 110 m€
Finnvera Kanta-Häme 2021: 29 m€; 2022: 26 m€
Finnvera Pirkanmaa 2021: 348 m€; 2022: 185 m€

- Lähde: BF, ELY ja Finnvera
- Kuvaus: TEM kanavoi yritystukia ELY-keskuksen, Business Finlandin ja Finnveran kautta. Yritystukien kokonaismäärä vaihtelee vuosittain, mutta Lahden alueen yritysten suhteellinen osuus yritysrahoituksesta mittaa yritysten investointihalukkuutta.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Bruttokansantuote asukasta kohden maakunnittain

- Toteutuma: 2018: 33 015 €; 2019: 33 193 €; 2020: 33 015,3 €; 2021: 34 916,0 €
- Lähde: Tilastokeskus / Kansantalouden aluetilinpito / 12bc – Bruttokansantuote asukasta kohden alueittain
- Kuvaus: Kansantalouden aluetilinpito, Bruttokansantuote asukasta kohden alueittain, maakuntatasoinen indikaattori.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Muuttoliike on positiivinen. Väkiluvun kasvuvauhti v. 2026 on 0,5 %

➔ Väestön kasvuprosentti (%)

- Toteutuma: 2019: -0,11 %; 2020: 0,13 %; 2021: 0,04 %; 2022: 0,12 %; 2023: 0,44 %
- Lähde: Tilastokeskus, väestötilasto
- Kuvaus: Väestön lukumäärä 31.12.
- Tiedon päivitys: Vuosittain, ennakkotieto kuukausittain

➔ Muuttoliike

- Toteutuma:
Nettomahaanmuutto: 2019: 316; 2020: 276; 2021: 395; 2022: 697; 2023: 1 223

Kuntien välinen nettomuutto; 2019: -114; 2020: 205; 2021: 54; 2022: 3; 2023: -26

- Lähde: Tilastokeskus, väestötalustalpalvelu
- Kuvaus: Lopulliset väestötiedot.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

🔴 Luonnollinen väestönlisäys

- Toteutuma: Koko vuosi 2019: -328; 2020: -309; 2021: -377; 2022: -566; 2023: -657
- Lähde: Tilastokeskus/Väestömuutosten kuukausitiedot/119e, 2021 ja 2022 ovat ennakkotietoja
- Kuvaus: Luonnollinen väestönlisäys eli syntyneiden enemmitys on elävänä syntyneiden ja kuolleiden erotus.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lahdessa on korkeakouluopiskelijoita 8 500 hlöä v. 2026 ja 10 000 hlöä v. 2030

🟢 Korkeakouluopiskelijoiden määrä

- Toteutuma: HY/LUT/LAB: 2018: 123/105/5208 = 5436; 2019: 78/276/5211 = 5565; 2020: 42/438/5484 = 5964; 2021: 24/786/5556 = 6366; 2022: 12/1095/5826 = 6933; 2023: 6/1377/6228 = 7611
- Lähde: Vipunen
- Kuvaus: Ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen opiskelijat, koulutuksen maakunta: Päijät-Häme. Helsingin yliopisto (HY), Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto (LUT) ja LAB-ammattikorkeakoulu (LAB).
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lahden koulutustaso nousee

🟡 Väestön koulutus rakenne, %

- Toteutuma:
2019: vain perusaste: 27,7 %; 2. aste: 72,3 %; korkea-aste: 29,0 %
2020: vain perusaste: 27,5 %; 2. aste: 72,5 %; korkea-aste: 29,3 %
2021: vain perusaste: 27,1 %; 2. aste: 72,9 %; korkea-aste: 29,8 %
2022: vain perusaste: 27,0 %; 2. aste: 73,0 %; korkea-aste: 30,1 %
Lähde: Tilastokeskus, Kuntien avainluvut ja Väestön koulutus-rakenne
- Kuvaus: Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %, 2020. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %, 2020.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

🔴 Korkea-asteen suorittaneiden muuttoliike (15–64-vuotiaat), nettomuutto

- Toteutuma: 2017: -106; 2018: 4; 2019: -59; 2020: 2; 2021: 137; 2022: 37
- Lähde: Tilastokeskus/Väestötalustalpalvelu/Muuttoliike ja väestömuutokset
- Kuvaus: Korkea-asteen suorittaneet (15–64-vuotiaat), netto-muutto.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Työllisyys kehitty positiivisesti

🔴 Nuorisotyöttömyysaste (%)

- Toteutuma: 2019: 18,5 %; 2020: 23,2 %; 2021: 17,1 %; 2022: 16,0 %; 2023: 17,4 %
- Lähde: Tilastokeskus

- Kuvaus: Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden %-osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta.
- Tiedon päivitys: kuukausittain, tilanne joulukuun lopussa

🟢 Pitkäaikaistyöttömyys

- Toteutuma: 2 226; 2020: 2 557; 2021: 3 965; 2022: 3 796; 2023: 3 124
- Lähde: TEM Työnvälitystilasto, kuntapohjaiset vuosikeskiarvot
- Tavoite: Vuonna 2026 pitkäaikaistyöttömyys laskee 28 % vuoden 2021 tasosta
- Kuvaus: Yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleet (tarkastelukuukausi joulukuu).
Tiedon päivitys: Kuukausittain

🔴 Ulkomaalaisten työnhakijoiden aktiivointiaste

- Toteutuma: 2019/12: 48; 2020/12: 37,3; 2021/12: 50,3; 2022/12: 46,7; 2023: 44,5
- Lähde: StatFin/Työmarkkinat/Työnvälitystilasto/Kuukausitilastot 12u5
- Tavoite: Vuonna 2026 ulkomaalaisten työnhakijoiden aktiivointiaste on 50 %
- Kuvaus: TE-hallinnon palveluissa olevien ulkomaalaisten osuus ulkomaalaisista työttömistä työnhakijoista ja TE-hallinnon palveluissa olevien ulkomaalaisten summasta % (tarkastelukuukausi joulukuu).
- Tiedon päivitys: Kuukausittain

Osaavan työvoiman saatavuus parantuu

🔴 Osaavan työvoiman saatavuus

- Toteutuma: 2018: 72 %; 2020: 61 %; 2022: 68 %
- Lähde: Lahden kaupungin kyselytutkimus 500 lahtelaisyriykselle
- Kuvaus: Osaavan työvoiman saatavuus on ongelma yritysten kasville.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi
EI OLE UUTTA TIETO SAATAVILLA, PÄIVITETÄÄN JOKA TOINEN VUOSI

🔴 Uudet avoimet työpaikat

- Toteutuma: 2019/01: 2001; 2020/01: 2004; 2021/01: 1805; 2022/01: 2455; 2023/01: 2244
- Lähde: 12tx – Avoimet työpaikat tapahtumien mukaan kuukauden aikana (2310), 2006M01-2022M01
- Kuvaus: Avoimet työpaikat.
- Tiedon päivitys: Vuosittain (tarkastelukuukausi tammikuu)

Vierailijoiden lkm. Lahdessa palaa vuoden 2019 tasolle ja kasvaa sen jälkeen vuosittain 1,5 %

🟢 Tapahtumien määrän kehitys

- Toteutuma: vuosittainen toteutuma ja vertailukohtana vuosi 2019
Tapahtumia yhteensä: 2019: 138, 2022: 109, 2023:170;
Kansainvälisiä: 2019: 18, 2022: 30, 2023: 26;
Kansallisia: 2019: 36, 2022: 33, 2023:38;
Maakunnallisia: 2019: 21, 2022: 13, 2023:25;
Paikallisia: 2019: 63, 2022: 33, 2023: 81

- Lähde: Lahden kaupungin tapahtumapalvelujen oma listaus.
- Kuvaus: Tapahtumien määrä jaoteltuna paikalliseen, maakunnalliseen, kansalliseen ja kansainväliseen tasoon. Lähtökohdanna vertailulle vuosi 2019 ennen koronapandemiaa ja mukana

vertailussa ovat vain suuremmat yleisötapahtumat. Koropandemian takia vuosia 2020 ja 2021 ei tarkastella. Viimeiset tapahtumarajoitukset poistuivat vasta 1.3.2022, joten 2022 ei ole vielä aivan täysin vertailukelpoinen.

- Tiedon päivitys: Vuosittain tammikuun lopussa

➔ Majoituskapasiteetin ja käytön kehitys

- Toteutuma:
Majoitusvuorokaudet: 2019: 282 296; 2020: 148 726; 2021: 190 241; 2022: 270 916; 2023: 272 200
Hotellihuoneiden lkm: 2019: 894; 2020: 814; 2021: 966; 2022:964; 2023:954
Hotellien käyttöaste: 2019: 55,6 %; 2020: 33,4 %; 2021: 35,4 %; 2022: 40,8 %; 2023: 47,1 %
- Lähde: Tilastokeskuksen majoitustilastosta sekä <https://visitor.io/fi/>.
- Kuvaus: Majoitusvuorokausien lkm. Lahdessa sekä hotellien käyttöaste.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Keskustan viihtyisyys kasvaa

➔ Keskustan elinvoimalaskenta

- Toteutuma:
- Liiketilojen määrä: 2019: 810; 2020: 814; 2021: 818; 2022: 810; 2023: 815
- Kuumien yritysten määrä: 2019: 370; 2020: 368; 2021: 356; 2022: 333; 2023: 331
- Vapaina olevien liikekiinteistöjen määrä: 2019: 96; 2020: 83; 2021: 87; 2022: 94; 2023: 95
- Elinvoimaluku: 2019: 2,636; 2020:2,742; 2021: 2,482; 2022: 2,30; 2023: 2,27
- Lähde: Elävät kaupunkikeskustat ry:n Elinvoimalaskenta
- Kuvaus: Vuosittain seurataan rajatun elinvoimaisen keskusta-alueen rajauksen sisältä a) liiketilojen kokonaismäärää b) lauantaisin satunnaisesti asiakkaiden saavutettavissa olevien keskustan kuluttajapalvelujen ja -kaupan liikkeiden määrää sekä ravintoloiden ja kahviloiden määrää = kuumat yritykset. c) vapaina olevien liikekiinteistöjen määrää sekä d) Elinvoimalukua, joka saadaan kaavasta (kuumat yritykset – vapaina olevat liiketilat) / asukasmäärä *1 000.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Koettu turvallisuus keskustassa

- Toteutuma 2022: a)76,4 % b) 29,8 % c) 42 %
- Lähde: Hyvinvointi- ja turvallisuuskysely (Lahden kaupunki)
- Kuvaus: Tunnetko olosi turvalliseksi Lahden keskustassa seuraavissa tilanteissa. a) ”kävellessäsi yksin Lahden keskustassa päiväsaikaan?”, b) ”Kävellessäsi yksin ilta- tai yöaikaan perjantaina tai lauantaina?” c) ”Kävellessäsi yksin muina ilta-aikoina?” Täysin ja jokseenkin samaa mieltä vastanneiden osuus.
- Tiedon päivitys: Noin 2 vuoden välein

➔ Katuturvallisuusindeksi

- Toteutuma: 2018: Lahti 93,0; 2019: Lahti 88,6; 2020: Lahti 94,8; 2021: Lahti 87,5, koko maa 100; 2022: Lahti 88,6, koko maa 92,2; 2023: Lahti 84,3, koko maa 87,4
- Lähde: Poliisihallitus
- Kuvaus: Kuntien katuturvallisuutta voidaan seurata Poliisin laatiman katuturvallisuusindeksin perusteella. Indeksiluvussa huomioidaan rikokset, joita tehdään tyypillisesti julkisilla paikoilla. Rikokset painotetaan niiden vakavuuden mukaan ja

suhteutetaan asukaslukuun siten, että mitä suurempi indeksiarvo on, sitä parempi katuturvallisuus.

- Indeksissä huomioituihin rikoksiin lukeutuvat painokertoimella 10: törkeä pahoinpitely, ryöstö, törkeä ryöstö, terroristisessa tarkoituksessa tehty törkeä pahoinpitely; painokertoimella 5: pahoinpitely, lievä pahoinpitely, vaaran aiheuttaminen; painokertoimella 1: rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, huumaantuneena ajaminen, raide-, junaliikennejuopumus, ilmailiikennejuopumus, vesiliikennejuopumus, vahingonteko, törkeä vahingonteko, lievä vahingonteko.
- Tiedon päivitys: Vuosittain (Poliisi on lakkauttanut katuturvallisuusindeksin käytön ja tilalle on tulossa häiriöindeksi)

Suurin osa uudesta rakentamisesta sijoittuu kestäville kaupunkirakenteen vyöhykkeille

➔ Uuden rakentamisen sijoittuminen kestävä kaupunkiliikenteen vyöhykkeille

- Toteutuma 2020: Omakoti- ja paritalot (asuntojen lkm.) 30/93, Asumisen kaikki kerrosala 52 756 k-m²/ 65 110 k-m², Elinkeinoelämän kerrosala 5 723 k-m²/ 14 113 k-m².
- Toteutuma 2021: Omakoti- ja paritalot (asuntojen lkm.) 33/100, Asumisen kaikki kerrosala 23 973 k-m²/ 39 728 k-m², Elinkeinoelämän kerrosala 4 415 k-m²/ 7 327 k-m²
- Toteutuma 2022: Omakoti- ja paritalot (asuntojen lkm.) 49/125, Asumisen kaikki kerrosala 72 216 k-m²/ 86 870 k-m², Elinkeinoelämän kerrosala 6 544 k-m²/ 9 015 k-m²
- Lähde: Elinympäristön tietopalvelu Liiteri, 2023
- Kuvaus: Tämä mittari kuvaa uuden rakentamisen sijoittumista yhdyskuntarakenteen kestävä kaupunkiliikenteen vyöhykkeille. Suomen ympäristökeskus on tuottanut vyöhykkeet luokittelemalla yhdyskuntarakenteen seurannan (YKR) 250 x 250 metrin ruutuja jalankulku-, joukkoliikenne- ja autovyöhykkeisiin keskustaetäisyyden ja joukkoliikenteen palvelutason mukaan.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

HYVINVOINNIN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän

➔ THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu (kansallinen terveysindeksi 2019–2021)

- Lahti, toteutuma: 2019: 110,0; 2020: 108,9; 2021: 104,8
- Päijät-Hämeen hyvinvointialue, toteutuma: 2019: 109,1; 2020: 107,8; 2021: 104,1
- Lähde: Kela ja THL
- Kuvaus: Indeksii kuvaa kuntien ja alueiden väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Indikaattorissa huomioitavat 10 sairausryhmää ovat syövät, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat, muistisairaudet, keuhkosairaudet, diabetes ja alkoholisairaudet. Kunkin sairausryhmän yleisyyttä painotetaan sen perusteella, mikä on ko. sairausryhmän merkitys väestön kuolleisuuden, työkyvyttömyyden, elämänlaadun ja sote-palvelukäytön kustannusten kannalta. (ind. 5641). Aikasarjoja tarkasteltaessa on huomioitava, että myös aiempien tarkasteluviikkojen indeksin arvot muuttuvat uuden päivityksen myötä. Kansallisen terveysindeksin 2019–2021 indeksitiedot tuottavat THL, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ **Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%)**

- Toteutuma (v. 2020) 20–64 v.: Lahti 63,3 %; Päijät-Hämeen hyvinvointialue 63,0 %; Koko maa 59,3 %, yli 65-vuotiaat: Lahti 64,8 %; Päijät-Hämeen hyvinvointialue 66,2 % Koko maa 65,9 %
- Toteutuma (v. 2022) 20–64 v.: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 53,4 %; Koko maa 56,0 %, yli 65-vuotiaat: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 65,9 %; Koko maa 64,3 %
- Lähde: THL, Terve Suomi -tutkimus
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden 20–64 vuotiaista (ind. 5528) ja yli 65-vuotiaista (ind. 5529), jotka eivät liiku viikoittain säännöllisesti terveysliikuntasuosituksen mukaisesti. Liian vähäinen liikunta lisää riskiä sairastua keskeisiin kansantauteihin, kuten sydän- ja verisuonitauteihin, syöpiin, muistisairauksiin, verenpaineeseen ja tyypin 2 diabetekseen. Liikunta ja liikkuminen tukevat terveen painon ylläpittoa, mielen hyvinvointia sekä riittävää ja laadukasta unta.
- Tiedon päivitys: Kahden vuoden välein

➔ **Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%)**

- Toteutuma (v. 2020) 20–64 v.: Lahti 34,6 %; Päijät-Hämeen hyvinvointialue 34,8 %; Koko maa 32,2 %, yli 65-vuotiaat: Lahti 49,0 %; Päijät-Hämeen hyvinvointialue 48,7 % Koko maa 48,1 %
- Toteutuma (v. 2022) 20–64 v.: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 34,7 %; Koko maa 32,7 %, yli 65-vuotiaat: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 48,3 %; Koko maa 46,8 %
- Lähde: THL, Terve Suomi -tutkimus
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee terveytensä enintään keskitasoiseksi kokevien prosenttiosuuden 20–64 -vuotiaista (ind. 4334) ja 65 vuotta täyttäneistä (ind. 4335). Itseilmoitettuna mittarina se täydentää objektiivisempien mittareiden valikoimaa terveystutkimuksissa. Koettuun terveyteen vaikuttavat mm. henkilön tiedossa olevat todetut sairaudet, erilaiset oireet, toimintakyky ja elintavat. Koettu terveys tiivistää terveydentilan eri puolia, ja se ennustaa yksilötasolla hyvin kuolleisuutta, toimintakykyä, laitoshoitoon pääymistä ja terveystalvelujen käyttöä yksilötasolla. Yli 75-vuotiaista lahtelaisista tietoja vain vuodelta 2018 (2015–2020).
- Tiedon päivitys: Joka vuosi (vaihtelua ikäryhmittäin)

Päihteidenkäyttö vähenee

➔ **Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %**

- Toteutuma:
8. ja 9. lk.: 2017: 8,6 %; 2019: 8 %; 2021: 6,6 %; 2023: 8,4 %
lukion 1. ja 2. lk.: 2019: 16,9 %; 2021: 11,2 %; 2023: 11,7 %
am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 24 %; 2021: 18,1 %; 2023: 24,1 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee alkoholia tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa käyttävien osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. lkäluokassa Lahdessa. (8.–9. lk. ind. 289; lukion 1.–2. lk. ind. 3920; ammatillisen oppilaitoksen 1.–2. lk. ind. 3935).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

➔ **Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, %**

- Toteutuma:
8. ja 9. lk.: 2017: 8,1 %; 2019: 8 %; 2021: 7,4 %; 2023: 9,1 %
lukion 1. ja 2. lk.: 2017: 12,5 %; 2019: 17,6 %; 2021: 13,2 %; 2023: 10,6 %
am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2017: 20,3 %; 2019: 25,9 %; 2021: 21,2 %; 2023: 26,4 %

- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniä, kokaiiniä, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita kokeilleiden osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa Lahdessa. (8.–9.lk. ind. 290; lukion 1.–2. lk. ind. 3922; ammatillisen oppilaitoksen 1.–2. lk. ind. 3937).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

➔ **Huumeiden määrä jätevedessä**

- Toteutuma: 2020
Ekstaasi: Q1: 169,79 Q2: 211,00 Q3: 85,63 Q4: 56,30
Kokaiini: Q1: 105,10 Q2: 76,61 Q3: 195,34 Q4: 154,02
Amfetamiini: Q1: 905,75 Q2: 652,15 Q3: 630,51 Q4: 925,15
Metamfetamiini: Q1: 28,38 Q2: 6,57 Q3: 3,21 Q4:3,79
- Toteutuma 2022
Ekstaasi: Q1: 29,12 Q3:26,44
Kokaiini: Q1: 159,48 Q3: 203,52
Amfetamiini: Q1: 514,78 Q3:637,05
Metamfetamiini: Q1: 10,15 Q3:7,88
- Lähde: THL Jätevesitutkimus.
- Kuvaus: Mittarin arvona on huumeikäyttö (mg/1000as/pvä). THL:n tekemä jätevesitutkimus tuottaa tietoa huumeiden käytön alueellisesta esiintyvyydestä ja siinä tapahtuvista muutoksista. Lahden seudulla tutkimus tehdään Kariniemen ja Ali-Juhakkalan puhdistamoihin menevistä Lahden ja Hollolan 123 000 asukkaan jätevesistä. Jätevesitutkimusta tehdään Lahdessa parillisina vuosina neljä kertaa vuodessa.
- Tiedon päivitys: Parillisina vuosina

Syrjäytymisriskissä olevien määrä vähenee

➔ **Ilman 2. asteen koulutusta olevien 20–24-vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verrokkikaupunkeihin**

- 20–24-vuotiaiden osuus / osuuden muutos edellisvuoteen:
- 2018: Lahti 20,9 % / -0,8 %; Tampere 11,9 % / -0,8 %; Kuopio 11 % / -0,4 %; Kotka 20,1 % / -1,9 %
- 2019: Lahti 21,8 % / +0,9 %; Tampere 12,1 % / +0,2 %; Kuopio 11,9 % / +0,9 %; Kotka 21,2 % / +1,2
- 2020: Lahti 23,3 % / +1,4 %; Tampere 12,5 % / +0,3 %; Kuopio 13,2 % / +1,3 %; Kotka 22 % / +0,8 %
- 2021: Lahti 24,7 % / +1,4 %; Tampere 12,8 % / +0,3 %; Kuopio 14,1 % / +0,9 %; Kotka 22,5 % / +0,5 %
- 2022: Lahti 26,3 % / +1,6 %; Tampere 13,4 % / +0,6 %; Kuopio 15,0 % / +0,9 %; Kotka 22,5 % / 0 %
- Lähde: Tilastokeskus, Väestön koulutusrakenne
- Kuvaus: Ilman 2. asteen koulutusta olevien 20–24-vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verrokkikaupunkeihin (Tampere, Kuopio ja Kotka).
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ **Tuntee itsensä yksinäiseksi, %**

- Toteutuma:
4.–5.lk.: 2019: 4,8 %; 2021: 4 %; 2023: 3,4%
8.–9. lk.: 2019: 10,1 %; 2021: 16,5 %; 2023: 15,2 %
am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 10,9 %; 2021: 20,4 %; 2023: 21,8 %
lukion 1. ja 2. lk.: 2017: 2019: 12,8 %; 2021: 19,6 %; 2023: 15.1 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori 4.–5.-luokkalaisilla: Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, %. Indikaattori 8.–9. luokkalaisilla, ammatillisen oppilaitoksen (AOL), 1.–2. luokkalaisilla ja lukion 1.–2. luokkalaisilla: Tuntee itsensä yksinäiseksi, %.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

📌 Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 20–64-vuotiaat, 65 vuotta täyttäneet ja 75 vuotta täyttäneet

- Toteuma Päijät-Sote:
20–64-vuotiaat: 2020: 9,8 %; 2022: 13,2 %
65 vuotta täyttäneet, 2020: 9,0 %; 2022: 9,4 %
75 vuotta täyttäneet: 2020: 12,4 %; 2022: 12,2 %
- Lähde: THL
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden ko. ikäryhmistä, jotka tuntevat itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

📌 Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18–24-vuotiaat ja 25–64-vuotiaat, %

- Toteuma:
- 18–24-vuotiaat 2019: 5,2 %; 2020: 5,8 %; 2021: 5,9 %; 2022: 4,9 %
- 25–64-vuotiaat 2019: 4,4 %; 2020: 4,7 %; 2021: 4,8 %; 2022: 4,4 %
- Lähde: Sotkanet.fi
- Kuvaus: 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä, ja 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Indikaattori ilmaisee toimeentulotukea saavissa kotitalouksissa asuvien pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien 18–24-vuotiaiden sekä 25–64-vuotiaiden (viitehenkilö ja puoliso) osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä kalenterivuoden aikana. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet: vuoden aikana vähintään 10 kuukautena toimeentulotukea saaneet. Väestösuhteutus on tehty THL:ssä käyttäen Tilastokeskuksen Väestötietojen tietoja. 18–24-vuotiaiden indikaattori kertoo, kuinka suuri osuus nuorista on pitkäaikaisesti toimeentulotuen piirissä. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneet nuoret ovat usein syrjäytymisvaarassa olevia.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

📌 Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opinnoissa, ei varusmiespalveluksessa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

- Toteuma: 2019: 21,0 %; koko maa 16,1 % (Lahti, muutos 2016–2019, %, +0,1) 2020: 23,1 %; koko maa 18,3 %; 2021: Lahti 19,8 %; koko maa 15,4 %
- Lähde: Sotkanet.fi
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee syrjäytymisriskissä olevien nuorten ja nuorten aikuisten osuuden ikäluokasta 15–24-vuotiaat. Syrjäytymisriskissä ovat nuoret, jotka eivät opiskele, työskentele tai ole varusmiespalveluksessa. Väestösuhteutus on tehty THL:ssä käyttäen Tilastokeskuksen Väestötietojen tietoja. Luokitukset: 18–24-vuotiaat.
- Tiedon päivitys: Vuosittain (päivitetty 2/2024)

Lasten ja nuorten terveelliset elintavat, turvallisuuden ja osallisuuden kokemukset sekä koettu hyvinvointi paranevat

📌 Terveytensä keskitasoisiksi tai huonommaksi kokevien osuus, % (8. ja 9. lk.; HYTE-ind.)

- Toteuma: 8.–9. lk. 2019: 19,6 %; 2021: 24,4 %; 2023: 24,9 %
4.–5. lk. 2017: 7,5 %; 2019: 8,6 %; 2021: 11,1 %; 2023: 11,9 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai melko tai erittäin huonoksi kokevien peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisten (ind. 4817) sekä 8. ja 9. luokkalaisten (ind. 286) osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokissa.

- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

📌 Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, %

- Toteuma:
4.–5. lk.: 2019: 17,1 %; 2021: 22,8 %; 2023: 24 %
8.–9. lk.: 2017: 10,9 %; 2019: 12,4 %; 2021: 19,3 %; 2023: 22,5 %
lukion 1.–2. lk.: 2019: 16,5 %; 2021: 23,8 %; 2023: 22,2 %
am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 12 %; 2021: 20,4 %; 2023: 26,0 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori 4.–5. luokkalaisten on nimeltään Mieli-alaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, %. Indikaattori ilmaisee mielialaan liittyviä ongelmia kokevien peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa (ind. 4818). Yläkoulussa ja 2. asteella indikaattori ilmaisee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokeneiden osuuden (%) ko. ikäluokissa, jotka vastasivat Kouluterveyskyselyn ko. kysymykseen. 8.–9. lk.: ind. 328; ammatillinen oppilaitos 1.–2. lk.: ind. 346; lukion 1.–2. lk.: ind. 337.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

📌 Lihavien/ylipainoisten osuus (8. ja 9. lk.; HYTE-ind.)

- Toteuma: 2017: 13,2 %; 2019: 15,3 %; 2021: 16,3 %; 2023: 15,2 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: 8. ja 9. lk.; HYTE-ind. (ind. 3906).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

📌 Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, %

- Toteuma:
4.–5. lk.: 2019: 3,7 %; 2021: 3,2 %; 2023: 4,3 %
8.–9. lk.: 2019: 9,3 %; 2021: 11,8 %; 2023: 14,6 %
lukion 1.–2. lk.: 2019: 10,5 %; 2021: 12,6 %; 2023: 9,2 %
am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 6,8 %; 2021: 9,3 %; 2023: 13,4 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee niiden vastaajien osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa, jotka eivät koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä. Indikaattori perustuu kysymykseen: koen olevani tärkeä osa 1) luokkayhteisöä ja 2) kouluyhteisöä.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

📌 Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, %

- Toteuma:
4.–5. lk.: 2019: 50,8 %; 2021: 54,1 %; 2023: 58,7 %
8.–9. lk.: 2019: 44,2 %; 2021: 43,5 %; 2023: 43,7 %
Am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 48,8 %; 2021: 51,7 %; 2023: 49,2 %
Lukio 1–2 lk. 2019: 48,1 %; 2021: 46,7 %; 2023: 53,0 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee oppilaiden osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokissa, joilla on mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Lähiluonnon virkistyskäyttömahdollisuudet kasvavat

➔ Enintään 300 m etäisyydellä asemakaavoitetusta viheralueesta asuvien osuus

- Toteutuma: 2016 95 %, 2020 96,4 %; 2021 96,2 %; 2022: 96,1 % 2023: 96,1 %
- Lähde: Viheralueet ja asemakaavoitetut alueet, Lahden kaupungin kaavarekisteri. Väestötiedot, Lahden kaupungin väestörekisteri. Saavutettavuus on laskettu rakennuspisteiden väestötiedosta. Saavutettavuusalueet on leikattu asemakaavoitetulla alueella.
- Kuvaus: Tällä mittarilla mitataan, miten suuri osuus asemakaavoitetuilla alueilla asuvista ihmisistä asuu niiden enintään 300 metrin etäisyydellä asemakaavoitetusta puistosta tai viheralueesta. Viheralueen minimikoko on 1,5 ha. Tarkastelussa käytetään linnuntie-etäisyyttä, eli viheralueiden ympärille lasketaan 300 metrin etäisyysvyöhyke.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Luonnon monimuotoisuus vahvistuu

➔ Luonnonsuojelualueiden osuus Lahden kaupungin pinta-alasta

- Toteutuma: 2019: 1,9 %; 2020: 1,9 %; 2021: 1,9 %; 2022: 1,95 %, 2023: 1,95 %
- Lähde: Lahden ympäristövahti
- Kuvaus: Luonnonsuojelualueiden osuus Lahden kaupungin pinta-alasta (mukaan lukien vesistöt).
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saavutettavuus paranee

➔ Mittari valmistuu kulttuurihyvinvoinnissuunnitelman yhteydessä.

- Toteutuma: Ei tietoa
- Lähde: Sivistyspalvelut
- Kuvaus: Kulttuurihyvinvointisuunnitelmatyön yhteydessä valmistuu mittarit matalan kynnyksen kulttuurin käytön seurantaan. Lahti on mukana maakunnallisessa Kaiku-kortti-selvityksessä. "Kaiku-kortti parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien yksilöiden ja perheiden mahdollisuuksia osallistua kulttuurielämään ja harrastaa taiteen tekemistä.
- Tiedon päivitys: Tarkentuu

➔ Ulkoliikuntapaikat

- Toteutuma: Ulkokuntolaitteet 48 (2020); 50 (2023); Hiekkakentät: 26 (2020); 29 (2023); Nurmi/tekonurmikentät: 16 (2020); 16 (2023); Luistelukentät ja kaukalot: 28 (2020); 39 (2023); Uimarannat: 21 (2020); 21 (2023)
- Lähde: Lahden kaupunki
- Kuvaus: Lahden kaupungin ulkoliikuntapaikat. Pohjalla vuonna 2020 tehty palveluverkkoselvityksen pohjatyö.
- Tiedon päivitys: Kahden vuoden välein

Aktiivisesti osallistuvien asukkaiden määrä ja osallistumismahdollisuudet lisääntyvät

➔ Osallistuvan budjetoinnin osallistujamäärä

- Toteuma:
- Ideoiden määrä 2020: 713; 2021: 950; 2023 956
- Yhteiskehitettyjen ideoiden määrä: 2020: 14; 2021: 44; 2023: 27
- Ideoiden määrä äänestyksessä: 2020: 58; 2021: 177; 2023: 171
- Äänestäneiden määrä ja -prosentti 2020: 3 896 (3,3 %); 2021: 4 691 (3,9 %); 2023: 5 098 (4,2 %)
- Lähde: Osallisuus- ja hyvinvointipalvelut -palveluyksikkö
- Kuvaus: OSBU-ideoiden määrä, yhteiskehitettyjen ideoiden määrä, ideoiden määrä äänestyksessä, äänestäneiden määrä sekä äänestysprosentti.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Kaupungin osallisuustilaisuuksien määrä ja osallistajat

- Toteuma: 2021: Tilaisuuksia 48, osallistujia 4 768; 2022: Tilaisuuksia 54, osallistujia 2 448, 2023 Tilaisuuksia 65, osallistujia 5 296.
- Lähde: Osallisuuden ja tiedon vastuualue
- Kuvaus: Kuvataan kuinka monta osallisuustilaisuutta kaupunki on järjestänyt ja kuinka paljon osallistujia ne keräsivät.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Osallistuminen

- Toteuma:
- 2022 aktiivisesti osallistui 26 %, silloin tällöin 22 %
- 2020 aktiivisesti osallistui 26 %, silloin tällöin 24 %
- Lähde: KAPA-tutkimus
- Kuvaus: Vastaajilta tiedusteltiin, osallistuvatko he jonkin kerhon, järjestön, yhdistyksen, harrastusryhmän tai hengellisen tai henkisen yhteisön toimintaan. Esimerkkeinä annettiin urheiluseura, asukastoiminta, puolue, kuoro tai seurakunta. Vaihtoehdot olivat 1. aktiivisesti 2. silloin tällöin ja 3. ei.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

UUDISTUMISEN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Kaupungin tulorahoitus vuonna 2026 riittää kattamaan nettoinvestoinnit

➔ Investointien tulorahoituksen osuus

- Toteuma: 2016: 61,3 %; 2017: 89,9 %; 2018: 39,0 %; 2019: 24,3 %; 2020: 99,7 %; 2021: 121,2 %; 2022: 117,8 %, 2023: 117,0 %
- Lähde: tilinpäätös (kh toimialan toiminnallinen tavoite)
- Kuvaus: =100*vuosikate/investointien omahankintameno.
- Tiedon päivitys: Vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä

Lahti nähdään hyvänä kumppanina

➔ Kumppanuuskysely

- Toteuma: 2023: 3,97 (n. 36)
- Lähde: Konsernihallinto
- Kuvaus: Lähetetään vuosittain kysely sidosryhmille ja kumppaneille, jossa selvitetään, minkälaisena kumppanina Lahti nähdään. Kysymyksenä Kuinka hyvä kumppani Lahden kaupunki mielestäsi on? Asteikko: 1 = Yhteistyö Lahden kanssa toimii todella huonosti, 5 = Yhteistyö Lahden kanssa toimi todella hyvin.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Tuotamme oikeaa tietoa avoimesti

➔ Vaikutusten ennakoarviointien lukumäärä

- Toteuma: 124 kpl (2021); 176 kpl (2/2022); 182 kpl (2023)
- Lähde: Asianhallinta Dynasty
- Kuvaus: Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) on lakisääteistä (mm. Hallintolaki 31 §, Kuntalaki 22 §). Lahden kaupunginhallitus on päättänyt 1/2021 suosituksesta vaikutusten ennakoarvioinnille osana päätösvalmistelua. Kuntalais-, organisaatio-, ympäristö- ja talousvaikutuksia arvioidaan monialaisesti lyhyellä ja pitkällä aikavälillä sekä ovatko vaikutukset myönteisiä vai kielteisiä. Päätösehdotukselle tehdään tarvittaessa vaihtoehtoisia esityksiä.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Valtuuston itsearviointi

- Toteuma: 2021: Kysymys 1: ka. 3,52, kysymys 2: ka. 3,02, kysymys 3: ka. 3,11. Kysymysten yhteenlaskettu keskiarvo = 3,22
2023: Kysymys 1: ka. 3,88, kysymys 2: ka. 3,20, kysymys 3: ka. 3,00. Kysymysten yhteenlaskettu keskiarvo = 3,36
- Lähde: Valtuuston itsearviointi
- Kuvaus: Mittarissa seurataan kolmea kysymystä valtuuston itsearvioinnissa ja niiden keskiarvotulosta. Kysymys 1: Esittelytekstit ovat hyvin valmisteltuja, kysymys 2: Viranhaltijat tiedottavat kuntalaisille asianmukaisesti valmisteilla olevista asioista ja tehdyistä päätöksistä, kysymys 3: Tiedonkulku on hyvää ja avointa. Asteikko kysymyksissä on 1-5, joissa 1 = toimii erittäin huonosti ja 5 = toimii erittäin hyvin.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Palvelukokemus paranee

➔ Palvelutyytyväisyys kuntapalveluihin

- Toteuma: 2015: 3,55; 2017: 3,46; 2020:3,64; 2022: 3,50
- Lähde: Kaupunki- ja kuntapalvelut – tutkimus (KAPA)
- Kuvaus: Laaja asuinkuntaindeksi, yleinen palvelutyytyväisyys, asteikko 1–5, keskiarvo kaupungin palveluista, vastaajina 18–79-vuotiaat, satunnaisotos.
- Tiedon päivitys: 2. vuoden välein

Lahden maine hyvänä työnantajana vahvistuu

➔ Työhyvinvointikysely, Suosittelemme indeksi NPS

- Toteuma: 2018: - 15,01; 2020: -8,96; 2022: -3
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvointikysely
- Kuvaus: Perustuu työhyvinvointikyselyn kysymykseen ”Kuinka todennäköisesti suosittelet Lahden kaupunkia työpaikkana perheenjäsenellesi tai ystävällesi?”. Arviointiasteikko 0=Erittäin epätodennäköisesti, 10=Erittäin todennäköisesti. Suosittelemme indeksi NPS = Suosittelemme % - Arvostelijat %.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi parantuu

➔ Työhyvinvointikysely: Voimavarat ja palautuminen kokonaiskeskiarvo

- Toteuma: 2020: 3,33; 2022: 3,25
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvointikysely
- Kuvaus: Yhteenvetoindeksi työhyvinvointikyselyn tuloksista koko henkilöstön osalta. (arviointiasteikko yhdestä viiteen).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

➔ Terveysperusteiset poissaolot

- Toteuma: 2020: 17,7; 2021: 16,1; 2022: 19,5, 2023: 17,9
- Lähde: Lahden kaupungin henkilöstökertomus
- Kuvaus: Terveysperusteiset poissaolot per henkilötyövuosi.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Strategian kärkihankkeiden toteutuminen

Kärkihankkeiden toteumat 2023

1. Hiilineutraali Lahti

2. Osaava Lahti

3. Elävä Lahti

4. Hyvinvoiva Lahti

5. Houkutteleva työnantaja Lahti

Tavoitteet toteutuivat
 Tavoitteet toteutuivat osittain
 Tavoitteet eivät toteutuneet

17_{KPL} 14_{KPL} 1_{KPL}

Lahti

KESTÄVÄSTI ELINVOIMAINEN

Lahti tarjoaa kansainvälisesti kiinnostavan toimintaympäristön älykkäiden ja kestävien ratkaisujen kehittämiseen ja liiketoimintaan.

Hiilineutraali Lahti

Tavoitteet toteutuivat
 Tavoitteet toteutuivat osittain
 Tavoitteet eivät toteutuneet

	Vauhditamme energiamurrosta
	Luomme edellytyksiä sähköisen liikenteen lisäämiselle
	Laajennamme kaupunkipyöräjärjestelmää
	Kehitämme joukkoliikenteen tarjontaa, maksamista ja kasvatamme lippituloja.
	Edistämme hiilineutraalia rakentamista ja nostamme energiatehokkuutta olemassa olevassa rakennuskannassa.
	Jalkautamme EU:n kaupunkien mission.
	Parannamme tapahtumien hiilineutraaliusedellytyksiä.
	Edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti.
	Lisäämme koulu- ja päiväkotiruokailussa kasvisruokapainotteisuutta.

Tukee strategian tavoitteita:

- Lahti on hiilineutraali 2025
- Kiertotalous liiketoiminta kasvaa
- Lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän
- Suurin osa uudesta rakentamisesta sijoittuu kestäville kaupunkirakenteen vyöhykkeille
- Luonnon monimuotoisuus vahvistuu

Lahti

Tiivistelmä:

Hiilineutraali ympäristökaupunki -kärkihanke jatkui vuonna 2023 saaden runsaasti uusia toimenpiteitä toteutettavaksi. Erityisen hyvin toteutui ilmastotavoitteita edistävän EU:n kaupunkimission jalkautus, johon liittyen saatiin alueelle miljoonan euron pilot-tirahoituksen sekä valmisteltiin Lahden kaupungin ja Euroopan komission välille solmittavan ilmastosopimuksen. Niin ikään hyvin edistyi uusiutuvan energian vauhdittaminen, kasvisruokapainotteisuuden edistäminen kouluissa ja päiväkodeissa, luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutusten edistäminen sekä joukkoliikenteen kilpailukyvyyn parantaminen. Sen sijaan hiilineutraalin rakentamisen osuus jäi vaatimattomaksi, ja sähköisen liikenteen edistäminen edellyttää vielä lisätoimia.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Vauhditamme siirtymistä kestäväan energiaan (KOHA + KYMP)</p> 	<p>Lähtötaso: Kestävän energian ja ilmastomuutoksen toimintasuunnitelma päivitettävänä. Päästövähennysten kiritystarve.</p> <p>Tavoite: Hiilineutraali Lahti 2025, päästövähennystavoite -75,6 % vuonna 2023.</p>	<p>Päästövähennykset</p> <p>Uusiutuvan energian tuotanto</p> <p>Energiatehokkuus</p>	<p>Ren-Gas Oy:n asemakaava eteni ehdotusvaiheeseen. Valtuusto käsittelee kaavan tammikuun 2024 aikana. Lainvoimainen asemakaava on edellytys TEM tukien saannille.</p> <p>Vetytankkausaseman selvityksen tekemiseen on saatu rahoitajalta lisäaikaa 8/24 asti (yhteistyö Ladecin kanssa).</p> <p>Lahden suunta -työ 2021–2025 etenee aikataulussa. Lahden suunta -työn luonnos oli nähtävillä kesällä 2023 ja ehdotuksen valmistelu on käynnissä. Yleiskaavaluonnoksessa esitetty uusiutuva energia edistävät kaavamerkinnyt- ja määräykset.</p> <p>Sähköenergian hankinta kilpailutetaan toimitusjaksolle 1.1.2025–31.12.2027 + optiot 2028 ja 2029. Kilpailutuksessa huomioidaan hiilidioksidineutraali sähkö.</p> <p>Kaikissa tulevilla ja suunnitteluvaiheessa olevissa hankkeissa selvitetään aurinkopaneelijärjestelmän toteutettavuus.</p> <p>KETS -sopimuksen säästötavoitteiden toteutumisen seuranta ja raportointi</p>
<p>Luomme edellytyksiä sähköisen liikenteen kasvulle (KOHA + KYMP)</p> 	<p>Latausasemia ei ole riittävästi. Toistaiseksi yksityisautoilun sähköistyminen ei ole riittävästi hiilineutraaliustavoitteeseen nähden. Selvitetään julkisten rakennusten ja yleisten alueiden latausinfra malli ja laajuus. Toteuttamissuunnitelman laatiminen yleisistä latauspisteistä</p>	<p>Autokanta lkm</p> <p>Latauspisteiden lkm</p> <p>Sähköisen liikenteen toteuttamissuunnitelman toimeenpano-aste</p>	<p>Latausinfra sijoittamisen periaatepäätös valmistelussa. Mahdollisia henkilöautojen latauspaikkoja selvitetty kaupunkisuunnittelun ja kaupunkitekniikan yhteistyönä (LE Sähköverkon näkemys huomioitu). Etsitty hyviä käytäntöjä henkilöautojen latausinfra toteuttamiseen ja pysäköintiin ehtoihin muista kaupungeista. Kilpailutus siirtynyt vuodelle 2024. Yhteisessä kasvusopimuksessa Lahti kehittää sähköistä liikennettä yhteistyössä Kempowerin kanssa.</p> <p>Tilakeskuksen rakennusten osalta latausinfra tarve ja operaattorimalli on selvitetty. Operaattorin ja latausinfra kilpailutusta valmistellaan.</p>
<p>Edistämme hiilineutraalia rakentamista ja nostamme energiatehokkuutta olemassa olevassa rakennuskannassa (KOHA + KYMP)</p> 	<p>Tavoite: Määritetään nykytila. Edistetään puurakentamista. (puurakentaminen on merkittävä hiilivarasto) Kierrätysbetoniin liittyvän lainsäädännön muutos. Uusi asetus 1.9.2022.</p>	<p>Puurakennusten määrä</p> <p>0-energiarakennusten määrä</p> <p>Investointien määrä</p> <p>EU-rahoituksen määrä</p>	<p>Merkittävä puurakentamisen osuus on otettu huomioon kaikkien hankkeiden valmistelussa. Kisaapuiston pääkatsomohanke on muista syistä viivästynyt.</p> <p>Kaupunkisuunnittelu mukana kiertotalous-tontinluovutuskriteerien yhteiskehittämishankkeessa muiden suurimpien kaupunkien kanssa. Kiertotalous-tontinluovutuskriteeristö ja työkalu luovutetaan kunnille käyttöön 2024 alkuvuodesta</p> <p>Tie-, katu- ja aluesuunnittelun sekä vesihuoltosuunnittelun puitesopimuskilpailutuksen vähimmäiskriteerinä ollut osaaminen hiilijalanjäljen laskemisesta</p> <p>Puurakentaminen näkyvillä Ranta-Kartanon ja Kisaapuiston rakennushankkeissa sekä Svinhufvudinkadun puukerrostaloissa. Alueen toiselle puukerrostalolle on myönnetty rakennuslupa ja sen rakentaminen on käynnistynyt.</p> <p>Koulutus kaavoittajille: Joitakin kaavoittajia on osallistunut koulutukseen. Tarve jatkaa toimenpidettä.</p>

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Jalkautamme EU:n kaupunkimission (KOHA + KYMP)</p> 	<p>Lähtötilanne: Lahti mukana EU:n kaupunkimissiossa.</p> <p>Tavoite: Kaupunkimission hyödyntäminen EU-rahoituksen ja investointien houkuttelemisessa.</p> <p>Hiilineutraaliustavoitteen toteuttamisen edistäminen.</p> <p>Sidosryhmien osallistaminen.</p>	<p>Kaupungin ilmastopöytäkirja solmittu kyllä/ei</p> <p>Alueelle kohdentunut kaupunkimissiorahoitus €.</p> <p>Sidosryhmien sitoumukset kpl</p>	<p>Ilmasto-ohjelman päivitys hyväksytty KH.</p> <p>Pilottirahoitus 1Milj. saatu Lahteen/seudulle kestävän työmatkaliikunnan teemaan "Systemic change towards sustainable commuting", SYCLA.</p> <p>Kaupungin ilmastopöytäkirjan valmistelu tehty ja paperit toimitettu euroopan komissiolle. Tuloksia odotettavissa helmikuussa.</p> <p>Sidosryhmätilaisuuksia järjestetty yrityksille ja konserniyhtiöille.</p> <p>Kaupunkien missio Lahdessa –hanke päättynyt.</p> <p>Suomalaisten missiokaupunkien välinen yhteistyö on aktiivista.</p> <p>Kestävän kaupunkiliikunnan ohjelma 2021–2025 luonnos nähtävillä 26.6-31.8.2023 osana Lahden suunta luonnosta. Ehdotuksen valmistelu käynnissä.</p> <p>Transformative cities -hanke käynnistynyt (kokeilujen kautta kestävien liikkumismuotojen edistäminen) (Suomen akatemia)</p> <p>Lahti Viimeinen kilometri hanke valmistunut (LAB) - Pyöräpysäköinnin edistäminen erityisesti esillä vuoden 2023 investoinneissa.</p>
<p>Parannamme tapahtumien hiilineutraaliusedellytyksiä (SIVI + KOHA + KYMP)</p> 	<p>Parannetaan tapahtumien vastuullisuutta kehittämällä neuvontaa ja ohjausta:</p> <p>Työkaluja laadittu tapahtumien hiilijalanjäljen pienentämiseksi.</p>	<p>Työkalut otettu käyttöön kyllä/ei</p>	<p>Tapahtumien hiilijalanjälkilaskuri on valmistunut, ja siitä viestintä tapahtumajärjestäjille aloitettu.</p> <p>Ympäristöopas päivitetty Lahden uuteen ilmeeseen.</p> <p>Tapahtumajärjestäjille jätehuollosta tehdyn kyselyn perusteella ohjeistusta kehitetään.</p> <p>Tapahtumapalveluiden tekemä työkalu on otettu käyttöön ja siitä kerrotaan jokaiselle tapahtumaluvan hakijalle.</p> <p>LUT:n seitsemän opiskelijaa työsti laajan paketin toimenpide-ehdotuksia orkesterille.</p> <p>Museokohteiden opasteiden suunnitteluprosessi käynnistetty.</p>
<p>Lisäämme koulu- ja päiväkotiruokailussa kasvisruokapainotteisuutta (SIVI)</p> 	<p>Valmistetut / syödyt ateriat.</p> <p>Kouluruokailun suosio kasvaa.</p> <p>Kestävät valinnat ruokapalvelusopimuksissa.</p>	<p>Kasvispainotteisen aterian tarjonta/määrä koulu- ja päiväkotiruokailussa.</p> <p>Ruokahävikin määrä vähenee.</p> <p>Palvelusopimusten tarkastelu kestävien hankintojen osalta</p>	<p>Päijät-Hämeen Ateriapalveluiden tuotekehityksessä on painopisteenä ollut kasvisruokareseptien kehittäminen. Maistuva ilmasto-ruoka –hankkeessa on osallistettu oppilaita kouluruokailun kehittämiseen.</p> <p>Asiakkaiden lempiruokaviikot ovat saavuttaneet suuren suosion.</p> <p>Kasvisruoan tarjonta (kg) on lisääntynyt päiväkodeissa ja vähentynyt kouluissa vuodesta 2022 vuoteen 2023. Koulujen tarjonnan väheneminen perustuu entistä tarkempaan hävikkiseurantaan ja sekä tarjolle asetettavan ruoan määrän tarkempaan arviointiin.</p> <p>Kasvisruokaa on tarjottu joka päivä kasvisruokavaihtoehtona ja lisäksi on joka viikko ollut yksi kasvisruokapäivä, jolloin on tarjottu vain kasvisruokaa.</p> <p>Päiväkoti: Vuonna 2022: 47 600 kg / Vuonna 2023: 49 300 kg</p> <p>Koulut: Vuonna 2022: 91 400 kg / Vuonna 2023: 77 000 kg</p> <p>Luomutuotteiden kg-määrää on onnistuttu kasvattamaan vuodesta 2022 (1 %) vuoteen 2023 (3.25 %).</p>
<p>Kehitämme joukkoliikenteen kilpailukykyä ja houkuttelevuutta (KYMP)</p> 	<p>Tavoite: Matkustajaosuuksien ja lipputulosten kasvattaminen vähintään koronapandemiaa edeltävälle tasolle. Kestävien kulkumuotojen osuus 51 % vuonna 2030.</p>	<p>Kestävien kulkumuotojen osuus</p> <p>Lipputulosten kehitys</p>	<p>2023 lipputulot olivat 8 % yli vuoden 2019 tason.</p> <p>2023 matkustus oli +4 % yli vuoden 2019 tason.</p> <p>Vyöhykeuudistus otettu käyttöön 1.3.2023. Palautteen ja kokeilujen perusteella linjastoon toteutettu pieniä muutoksia ja hienosäätöä 8/2023 alkaen.</p> <p>VR-yhteislippu siirtynee vuoden 2024 puolelle johtuen ohjelmistomuutosten aikataulusta.</p>

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti (SIVI + KOHA + KYMP)</p> 	<p>Luontoaskel terveyteen – ohjelman jalkautus käynnistynyt. / Luonnon monimuotoisuus vahvistuu; lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän; lähiluonnon virkistyskäyttömahdollisuudet kasvavat.</p>	<p>Luontoaskel terveyteen -ohjelman toteutuminen v. 2023 osalta, kyllä / ei</p>	<p>Toimintaohjelma on käsitelty johtoryhmissä ja ohjelman priorisointi vuosille 2023–2024 on tehty palautteiden perusteella. Kansainvälinen ohjelmaa tukeva URBACT- rahoitteen hanke käynnistynyt. Kouluruokailun kasvispainotteisuuden kehittämiseksi käynnistynyt YM:n rahoittama työ. Asukkaille suunnattu ideakysely asuinympäristöjen terveellisuuden lisäämisestä tuotti yli 180 ideaa, joita on työstetty eteenpäin. Luonto elvyttää -hankkeesta saatiin hyvät tulokset.</p> <p>Polkuverkostojen yleissuunnittelu on käynnistynyt resurssipulan takia hitaasti. Opastettuja luontopolkuja valmistunut mm. Renkomäkeen ja Kintterönsuolle. Linnaistensuon pitkospuut on uusittu kesäkuun. Luontoretkestä on laadittu 2 krt/v luontoretkestä.</p> <p>Luonnonsuojeluohjelma on laadittu ja käsitelty kaupungin sisällä. SL-merkinnällä kaavassa oleville alueille (7/8) sekä Kintterönsuon loppuosalle ja Hakalaukunsuolle haettiin rauhoitusta vuonna 2023.</p> <p>Kaupungin omistamien metsien hoito- ja käyttöperiaatteet päivitetään.</p> <p>Lahden suunta –työn 2021–2025 osana laadittu uusi, yleiskaavatasoinen selvitys taajama-alueen arvokkaista luontotyypeistä. Tieto jalostettu yleiskaavamerkinnoiksi ja –määräyksiksi Lahden yleiskaava 2035.</p> <p>Ilmanlaatu- ja terveystiedon yhdistämisen suunnittelu aloitettu.</p> <p>Sivistyksen palvelualueella on tarkennettu ohjelman teemoja (ruoka, liikkuminen, elinympäristö, luontoyhteys) ja määritelty keskeiset tarkennetut tavoitteet vuosille 2023–2024. Hyvinvointiryhmä on seurannut hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumista.</p> <p>Kumppanuuspöydille on valmistunut Luontoaskel terveyteen –ohjelman teemaiset KerroPois-keskustelukortit, jotka on otettu käyttöön uuden toimintakauden alettua. Asuinaluetapahtumissa on keskusteltu kestäviin ratkaisuihin ja elämäntapaan liittyvistä teemoista. Asukkaille suunnattu kestävä elämäntapa -kysely on toteutettu 2022–2023; vastaajia n. 400.</p> <p>Osallistuvassa budjetoinnissa saatiin 38 kestävyysaiheista ja 244 ympäristöaiheista ideaa. Toteutukseen eteni 1 kestävyysaiheinen ja 10 ympäristöaiheista ideaa.</p> <p>Wellamo-opistossa toteutettu Luontoaskel terveyteen –teemaisia kursseja ja luentoja keväällä ja syksyllä 2023.</p>
<p>Laajennamme kaupunkipyöräjärjestelmää (KYMP)</p> 	<p>Kaupunkipyörien määrä: Lähtötilanne (2022): 250, tavoite: 500</p> <p>Pyörien käyttöasteen kasvu: lähtötaso 2,1 matkaa / pyörä/päivä, tavoitteena 4.</p>	<p>Kaupunkipyörien määrä.</p> <p>Mankeli-matkoja / pyörä / päivä</p>	<p>Pyörä- ja asemamäärä tuplattu (+100 %) kaudelle 2023.</p> <p>Lipputuotteet uudistettu kaudelle 2023.</p> <p>Kaudella 2023 käyttäjämäärät kasvoivat 166 % ja lipputulot (ALVO%) 114 %, vaikka lippujen ALV-kanta korjattiin suuremmaksi. Vertailukelpoinen arvonlisäverollinen lipputulot kasvoi 141 % edellisestä kaudesta. Tavoitellusta lipputulosta jäätettiin noin 43 t€, jonka takia hinnoitteluun tehdään muutoksia seuraavalle kaudelle.</p> <p>Käyttöaste (matkaa/pyörä/päivä) kasvoi edellisen kauden 2,1:stä 2,8 matkaan/pyörä/päivä, jääden kuitenkin alle tavoitetason 4,0. Elo- ja syyskuussa kuukausittainen käyttöaste oli 3,5 ja kesäkuusta syyskuuhun yli 3,0. Kauden alun ja lopun hiljaisemmat kuukaudet laskevat koko kauden käyttöastetta.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Osaava Lahti

- Tavoitteet toteutuivat
- Tavoitteet toteutuivat osittain
- Tavoitteet eivät toteutuneet

	Vakiinnutamme Junnuyliopiston toiminnan.
	Parannamme Lahden imagoa ja uudistamme Lahden kaupungin ilmettä.
	Parannamme opiskelijoiden työllistymistä ja yrittäjyyttä alueella.
	Käynnistämme toimintamallin tukemaan kansainvälisten asukkaiden kotoutumista ja työllistymistä.
	Houkuttelemme uusia yrityksiä ja turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet
	Kasvatamme ja varmistamme monipuolisen yritystonttitarjonnan riittävyyden pitkällä aikajänteellä
	Vahvistamme alueellista innovaatiotoimintaa entistä kansainvälisemmälle tasolle.
	Kehitämme entistä asiakaslähtöisempiä työnantaja- ja työnhakijapalveluita

Tukee strategian tavoitteita:

- Yritysten ja työpaikkojen määrä kasvaa
- Yrittäjien arvio elinkeinopolitiikasta paranee
- Yritysten investoinnit lisääntyvät Lahden alueella
- Lahdessa on korkeakouluopiskelijoita 8500 hlöä v. 2026 ja 10 000 hlöä v.2030
- Lahden koulutustaso nousee
- Työllisyys kehittyi positiivisesti
- Osaavan työvoiman saatavuus parantuu

Lahti

Tiivistelmä:

Vuonna 2023 Lahti jatkoi kasvuaan yliopisto-, korkeakoulu- ja opiskelukaupunkina. Uusia avauksia olivat mm. kestävä mekatroniikan professuuri, sähköisen liikenteen tutkimuskeskus sekä yhteistyön tiivistyminen opiskelija- ja ylioppilaskuntien kanssa. Elintarvikealan uusi kasvualue Food Campus Finland sekä sähköisen liikenteen kehitysklusteri GEM vahvistuivat alueella yritysten, oppilaitosten ja muiden sidosryhmien yhteistyössä. Kokonaisuudessaan yritysten arviot Lahden kaupungin elinkeinopolitiikasta paranivat myös tänä vuonna (mm. Kuntaranking, elinvoimabarometri). Kasvusopimusyhteistyötä toteutettiin Fazerin ja Kempowerin kanssa aktiivisesti. Työllisyydenhoidossa Lahti oli vuoden aikana yksi suurimpia työttömyyden pudottajia.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Houkuttelemme uusia yrityksiä ja turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet</p> <p>(KYMP + KOHA)</p> 	<p>Houkutellaan & helpotetaan yritysten sijoittumista.</p> <p>Turvataan olemassa olevien yritysten laajennusmahdollisuuksia.</p> <p>Rakennetaan yhdessä alueen sidosryhmien kanssa tiivis uudenlainen toimintamalli, jolla edistetään sijoittuvien yritysten houkuttelua ja niiden konkreettista sijoittumista alueelle.</p> <p>All inclusive –asettautumispalvelun kehittäminen yritysten henkilöstölle aloitetaan 2023 aikana</p>	<p>Aloittaneet yritykset / syntyneet työpaikat / verotulojen keskiansion kehitys.</p> <p>Sijoittuvien yritysten palaute palveluista.</p> <p>Tavoitteena kokonaisarvio väh. 4.</p> <p>Alueellinen sijoittumisen tukipalvelu on käytössä sidosryhmien yhteistyössä, kyllä/ei</p> <p>All inclusive –palvelu on/ei ole kokeilussa</p>	<p>Yhteistoimintamalli luotu yhdessä Ladecin kanssa erikokoisten yritysten sijoittumiselle.</p> <p>Fazer Oy yhteistyösopimus laadittu.</p> <p>Kempower Oy kasvusopimus laadittu.</p> <p>Sijoittumispolku/toimintapa Lahden lähiseudun kuntien kanssa alueelle mahdollisesti sijoittuville yrityksille luotu Ladecin johdolla.</p> <p>All inclusive malli testissä yritysten henkilöstön sijoittumisen helpottamiseksi seudulle Fazerin kanssa. Ensimmäiset paikkakunta-kohtaiset tilaisuudet pidetty.</p> <p>Kempowerin kasvusopimusyhteistyö palaverikäytännöt luotu ja toimenpiteiden eteenpäinvienti aloitettu.</p> <p>Henkilöstön sijoittumista tukeva all inclusive –palvelumalli konseptoitu ja valmiudessa käynnistettäväksi.</p> <p>Digimarkkinointia pilotoitu. Invest in- markkinointia tullaan kohdentamaan erityisesti Fazerin potentiaalisille alihankkijoille mahdollisen suklaatehtaan investointipäätöksen jälkeen.</p>
<p>Kasvatamme ja varmistamme monipuolisen yritystonttitarjonnan riittävyyden pitkällä aikajänteellä (KYMP)</p> 	<p>Yritystonttitarjonnan (myös suuryritykset) kasvattaminen ja monipuolistaminen.</p> <p>Asemakaavoitetaan uutta yritystonttimaata vähintään 20 ha.</p>	<p>Elinkeinoelämän toimintojen mahdollistavien asemakaavamuutosten ehdotusvaihe asetettu nähtäville yhteensä 20 ha osalta, kyllä/ei</p>	<p>Pippon II-vaiheen tonttien esirakentamisen urakka valmis.</p> <p>Pippon III-alueen kaavarunko laadittu ja laajennusalueen asemakaavaehdotus laitettu ehdotuksena nähtäville.</p> <p>Jokimaan yrityspuiston asemakaavan luonnosvaiheen kuuleminen pidetty.</p> <p>Yleiskaavaehdotuksen 2035 valmistelu käynnissä ja yritysalueiden priorisointi laadittavana osana Lahden suunta ehdotusta. Valmistuu vuoden 2024 aikana.</p>

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Vakiinnutamme Junnuyliopiston toiminnan (SIVI)</p> 	<p>Tavoitetaso: Junnuyliopiston toiminta on osa esi- ja perusopetuksen sekä lukio-koulutuksen opetussuunnitelmien toteuttamista eri vuosiluokilla Junnuyliopiston rakenteen mukaisesti.</p> <p>Kaikki esioppilaat, perusopetuksen 3., 5., 8. ja 9. luokkien oppilaat sekä luokkoulutuksen 2. opintovuoden opiskelijat osallistuvat toimintaan.</p>	<p>Oppilaiden ja opiskelijoiden osallistuminen, osallistumisaste %</p>	<p>Lukiokoulutuksen kaikki 2. opintovuoden opiskelijat osallistuivat yhden päivän kestävään Veden armoilla- oppimistapahtumaan.</p> <p>Perusopetuksen 3., 5. ja 8. luokkalaisten materiaalipaketit ovat olleet kaikkien opettajien käytössä. Vuoden 2023 aikana on käynnistetty materiaalipakettien päivitys. 3.luokkalaisten materiaalipaketti saatiin valmiiksi loppuvuodesta ja se on käytössä vuoden 2024 alusta.</p> <p>Kaikkien Lahden peruskoulujen 9. luokkien vierailut tiedeluokka SOLUssa ovat toteutuneet suunnitellusti vuoden 2023 aikana.</p> <p>Vesitutkimuksia-tiedeboksi ja tutkimustehtävien materiaali on ollut käytettävissä kaikissa esiopetusyksiköissä</p>
<p>Vahvistamme alueellista innovaatiotoimintaa entistä kansainvälisemmälle tasolle (KOHA)</p> 	<p>Yliopistokaupungissa innovaatiotoimintaa on tarpeen nostaa entistä kansainvälisemmälle tasolle. Pyritään kasvattamaan kansainvälisten EU-hankkeiden määrää ja rahoitusta yhdessä korkeakoulujen, yritysten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa. (Eri-tyiskärkenä ympäristöteema)</p> <p>TKI-yritysten palveluseteli-toiminnan jatkaminen</p>	<p>Tavoitteena vähintään 2 uutta kansainvälistä hankehakemusta.</p> <p>Ympäristöteemaisten hakemusten määrä.</p> <p>Myönnettyjen seteleiden määrän kehitys verrattuna edellisvuoteen</p>	<p>Cities Mission kestävän työpaikkaliikkumisen hanke on haettu EU:n Horisontti-rahoituskanavasta (1 M€).</p> <p>StopWa - kestävän rakentamisen hanke haettu Interreg Central Europe-rahoituksesta (1,5 M€).</p> <p>TKI-setelikampanja toteutettu ja setelit jaossa.</p> <p>TKI-seteleitä toteutettu 2 kpl.</p>
<p>Parannamme opiskelijoiden työllistymistä ja yrittäjyyttä alueella (KOHA)</p> 	<p>Laaditaan toimintamalli yhteistyössä korkeakoulujen ja avainyrityksien kanssa harjoitteluiden ja työllistymisen edistämiseksi.</p>	<p>Valmistumisen jälkeen alueelle jäävien opiskelijoiden määrä edellisvuoteen verrattuna.</p> <p>Toimintamalli testattu ja käytössä.</p> <p>StarHUBiin hakeutuvien tiimien määrä.</p>	<p>Käynnistetty yhdessä alueen yritysten ja LUT-konsernin kanssa tulevaisuuden osaajat-kampanja opiskelijoiden työllistymisen edistämiseksi.</p>
<p>Kehitämme entistä asiakaslähtöisempiä työnantaja- ja työnhakijapalveluita (KOHA)</p> 	<p>Työvoimatarpeet paremmin huomioivat työnhakijapalvelut ja työllistymiseen johtava asiakasohjaus.</p> <p>Työnantajapalveluiden kehittäminen yhteistyössä LA-DECin ja muiden sidosryhmien kanssa.</p> <p>Kuntakokeilun hyvien käytäntöjen siirtäminen TE2024-valmisteluun. Kaupungin TE-2024 projektisuunnitelma on valmis.</p> <p>Vahva toimenpiteiden kohdentaminen osatyökykyisten työllistymistä edistäviin tarpeisiin. Tähän uusi tiimi ja hanke/hanketta korvaavat toimenpiteet.</p> <p>Työllisyyspalveluiden vaikuttavuusperusteisen pilotin hyödyntäminen palvelumallien kehittämisessä. Tavoitteena pilottiin ohjautuu 250 hlöä ja heistä 100 % työllistyy.</p>	<p>Työmarkkinatuen kantaosuuden lasku, työttömyys-% lasku</p> <p>Osaavan työvoiman saatuus parantunut (Suomen Yrittäjien pk-barometri)</p> <p>TE2024-valmistelun muutostukihankkeeseen on/ei ole osallistuttu. Projektisuunnitelma on/ei ole valmis.</p> <p>Tiimi käynnistynyt/ei toteudu. Hanke toteutuu/ei toteudu</p> <p>Pilottiin ohjautuneet henkilöt (lkm.). Pilottiin osallistuneiden työllistyminen.</p>	<p>Työllisyyspalvelujen osalta aktivointiin liittyviä prosesseja ja sen merkitystä omavalmmentajille on painotettu. Aktivointiaste on noussut lähes 5 % vuoden takaisesta. Työmarkkinatuen sakkomaksuihin lisätalousarviossa myönnetty lisämäärärahoja.</p> <p>Työllisyys- ja yrityskoordinaattoreita palkattu 2 lisää. Heidän tehtävänä kehittää elinkeinoelämän ja työllisyyspalvelujen välistä yhteistyötä.</p> <p>Projektsuunnitelma muutettu muutosohjelmaksi Järjestämisuunnitelma käsitelty KH:ssa ja KV:ssa osana järjestämistrakkaista. TE24-päätökset tehty kaupunkitasolla ja päätökset toimitettu TEM:lle.</p> <p>Tiimin toiminta on käynnistynyt 2/23 alkaen.</p> <p>Työ- ja toimintakyvyn selvittelyyn liittyvä TOTTA-hanke aloittaa viimeistään 2024 alussa.</p> <p>Asiakasmäärä vaikuttavuusperusteiseen pilottiin saavutettu (250) ja työllistyneiden osuus on tavoitteen yli 10 %.</p>

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Parannamme Lahden imagoa ja uudistamme Lahden kaupungin ilmeen (KOHA)</p> 	<p>Vahvistamme Lahden kaupungin tunnettuutta Suomen johtavana ympäristökaupunkina viestinnän ja markkinoinnin keinoin. Vietimme kestävästä elämäntavasta ja hyvinvoinnista nykyisille ja tuleville asukkaille. Uudistamme Lahden kaupungin ilmettä. Tavoitteena parantaa suositteluindeksiä.</p> <p>Vahvistamme Lahden tunnelmaa opiskelija- ja yliopistokaupunkina.</p>	<p>Lahden tunnettuus ja mielikuva –tutkimus. Suositteluindeksin nousu.</p> <p>Tunnelmakampanja, joka on suunnattu LU-Tin, LABin ja Salpauksen opiskelijoille ja toteutunut.</p>	<p>Lahden kaupungin ilme on uudistettu onnistuneesti. Uusi kampanja Rihmat kiertoon käynnissä, jolla tavoitellaan kansallista näkyvyyttä suurimmissa kaupungeissa. Lahti ympäristö- ja kiertotalouskaupunkina on nostanut tekstiilikierrätyksen julkiseen keskusteluun ja kilpailu uusien tuoteinnovaatioiden kehittämiseksi on loppusuoralla. Suunnitelmassa asumisen markkinointikampanja, jota tehdään yhteistyössä lähikuntien ja yritysmaailman kanssa.</p> <p>Toteutettiin laaja opiskelijakysely, jolla kartoitettiin miten opiskelijat tuntevat Lahden omakseen ja miten Lahti voisi parantaa siinä.</p> <p>Opiskelijoille luodaan kaupungin kanssa yhteistyössä vuosikalenteriin sopivat tapahtumat; uusien opiskelijoiden aloitusjuhla, Aleksin approt, joulutapahtuma, talvitapahtuma ja wappu.</p>
<p>Käynnistämme toimintamallin tukemaan kansainvälisten asukkaiden kotoutumista ja työllistymistä (KOHA)</p> 	<p>Käynnistetään Lahti International House –toimintamalli, joka tukee kansainvälisten asukkaiden kotoutumista, viihtymistä ja työllistymistä alueelle.</p>	<p>Lahti International House –toimintamalli on käytössä.</p> <p>Kansainvälisten asukkaiden määrä Lahdessa kasvaa.</p>	<p>International House Lahti –sivusto rakennettu julkaisuvalmiiksi. International House –toimintamalli lanseerataan ja käynnistetään vuoden 2024 alkupuolella uuden kansainvälisen osaamisen päällikön johdolla. Vuoden 2023 aikana saatu 1,7 m€ rahoitus vieraskielisten työllistämiseen suunnatulle International Work –hankkeelle.</p> <p>Lahdessa yli 10 000 vieraskielistä asukasta ja määrä kasvussa. Vuonna 2023 maahanmuuttojen määrä oli mittaushistorian korkein, toista vuotta peräkkäin. Myös nettomaahanmuutto oli vuonna 2023 mittaushistorian korkein, 1 223 henkeä</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, SIVI sivistry, KYMP kaupunkiympäristö

Elävä Lahti

Tavoitteet toteutuivat

Tavoitteet toteutuivat osittain

Tavoitteet eivät toteutuneet

	Toimimme aktiivisesti tapahtumien supervuoden onnistumiseksi; ylläpidämme ja parannamme onnistumisen edellytyksiä
	Kehitämme Lahtea kansainvälisenä tapahtumakaupunkina.
	Kehitämme osallistuvaa budjetointia, jolla parannamme asukastyytyväisyyttä ja osallisuuden kokemusta.
	Elävöitämme kaupungin keskustaa

Tukee strategian tavoitteita:

- Vierailijoiden lkm. Lahdessa palaa vuoden 2019 tasolle ja kasvaa sen jälkeen vuosittain 1,5%
- Keskustan viihtyisyys kasvaa
- Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saavutettavuus paranee
- Aktiivisesti osallistuvien asukkaiden määrä ja osallistumismahdollisuudet lisääntyvät

Lahti

Tiivistelmä:

Suurtapahtumavuosi 2023 onnistui erinomaisesti. Suurtapahtumien järjestäjät olivat tyytyväisiä Lahteen, paikalliseen osaamiseen, tiloihin, vapaaehtoihin ja kaiken toimivuuteen. Tapahtumatyyppiin mukaan joko osallistuja- ja/tai yleisötavoitteet pääsääntöisesti saavutettiin. Tapahtumien ja elinkeinon välille tarvitaan jatkossa vielä lisää tietoisuutta ja keinoja yhdistää eri osapuolten intressejä kaikkien osapuolten menestyksen lisäämiseksi. Keskustan katutilojen ilmeen brändäystä tehtiin Lahti City ry:n hankkeen kautta.

Kaikkien osapuolten yhteispäätöksellä uutta Urheilukeskuksen Masterplan-työtä ei tulla tekemään, vaan tehdään laajempi Lahden tapahtumainfran kehittämissuunnitelma, joka kattaa laajemmin Lahden tapahtuma-alueita. Tähän yhdistetään Lahti Host City -hankkeen lisäksi myös Sustainable Sport- ja MM29 -hankkeiden tavoitteet ja tuotokset sekä muut viimeisten 5 vuoden aikana jo tehdyt ko. aiheeseen ja alueisiin liittyvät selvitykset ja suunnitelmat. Kaikki keskustan alueen kehittämistyö on uudelle Keskustavisio 2040:lle alisteista, eli ensin odotetaan sen valmistumista toukokuussa 2024 ja sen jälkeen päästään viemään eteenpäin tapahtumainfran laajaa suunnitelmaa, sisältäen myös Kauppatorin kehittämissuunnitelman.

Tapahtumatoiminnan kasvu- ja kehittämisohjelma 2030 on valmistunut ja hyväksytty, mutta se ei ota kantaa yksityiskohtiin, vaan on laaja yltäosan suunnitelma. Tiedekongressien haku on aktivoitunut hankkeen turvin Visit Lahdessa. KV-tapahtumien hakukonseptin malli on valmistunut, minkä jälkeen myös hakutoimenpiteissä aktivoitutaan entisestään. Uusien tapahtumien kartoitukset ja haut ovat käynnistyneet aktiivisesti kaikilla tapahtumasektoreilla. Tapahtumien määrän mittaamisen toimivaa mallia haetaan edelleen manuaalisen keräämisen sijaan. Samoin alueilla kävijöiden mittaamiseen haetaan myös nykyistä kattavampaa järjestelmää.

Tapahtumien tukemisen konsepti on laajassa uusiutumisosuudessa, jossa otetaan huomioon myös pienet tapahtumat ja niiden mahdollistaminen ja se valmistuu syyskuksi 2024. Opiskelijajärjestöjen kanssa on aloitettu tapahtumayhteistyö ja kumppanuuspöydillä on omaa, vahvistuvaa tapahtumatuotantoa.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
Kehitämme osallistuvaa budjetointia, jolla parannamme asukastyytyväisyyttä ja osallisuuden kokemusta (SIVI) 	Osallistuvan budjetoinnin toimintamalli ja vaiheet pidetään säännöllisenä joka toinen vuosi toteutuvana asukasosallisuuden toimintamuotona.	Saadut asukasideat. Yhteiskehitetyt ideat Äänestäneet asukkaat. Toteutettavat hankkeet Osun budjetti. Asukastyytyväisyys / yleisarvosana	Osun ideointivaihe toteutui 26.1.–5.3.; arviointivaihe 6.3.–14.4.; yhteiskehittämisvaihe 24.4.–5.5.; äänestysvaihe 22.5.–11.6.2023. Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päätti toteutettavista hankkeista elokuussa 2023. Toteutettavia hankkeita v. 2024 yhteensä 41. Osbutelefooniin soitti alle 10 asukasta. Saadut asukasideat 956 kpl. Ideat olivat avoimesti tutustuttavissa ideointialustalla kaupungin verkkosivuilta. Yhteiskehitettyjä ideoita 27. Äänestäneitä asukkaita 5 098 (8 %-yksikön kasvu edelliseen osbukierrokseen verrattuna). Äänestysprosentti 4,2. Osun budjetti > 33 000 €, hankkeiden toteuttamisvuonna 233 000 €. Asukas- ja henkilöstökysely toteutettiin 6–7/2023 (n=155 ja n=27); yleisarvosana 8,2 (kouluarvosana). Edellisten kierrosten v. 2021 osbu:n yleisarvosana (asteikolla 1–5) 3,67 ja v. 2020 3,55.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Toimimme aktiivisesti tapahtumien supervuoden onnistumiseksi; ylläpidämme ja parannamme onnistumisen edellytyksiä</p> <p>(SIVI + KOHA + KYMP)</p> 	<p>Säästöpainot / onnistuminen yli odotusten. Tyytyväiset osallistujat.</p> <p>Urheilukeskuksen alueen masterplan-suunnitelma laadittu. Eriytisesti huomioidaan MM-kisahauun 2029 tarpeet.</p>	<p>Asiakaskyselyn tulos eriryhmistä.</p> <p>Urheilukeskuksen alueen masterplan-suunnitelman valmiusaste.</p>	<p>Suur tapahtumavuosi onnistui isossa kuvassa erinomaisesti. Suur tapahtumien järjestäjät olivat tyytyväisiä Lahteen, osaamiseen, tiloihin, vapaaehtoiisiin ja kaiken toimivuuteen. Osallistuja-/yleisötavoitteet saavutettiin.</p> <p>Lahti Host City -hanke on käynnistynyt. Masterplan-nimellä työtä ei tulakaan kaikkien toimijoiden yhteispäätöksellä tekemään, vaan tehdään tapahtumainfran kehittämissuunnitelma, joka kattaa kaikki Lahden tapahtumapaikat. Tähän yhdistetään Sustainable Sport-hankkeen talviurheilun liittyvä hanke, jossa saadaan materiaalia myös MM29-hankkeeseen liittyen. Työ tehdäänkin kuitenkin KYMP:n toiveesta Keskustavisiolle alisteisena, eli se valmistuu vasta toukokuussa 2024 ja sen jälkeen päästään vasta viemään loppuun muita osioita.</p> <p>Urheilukeskuksen visiotavoitteen määrittely on ollut mukana syksyn 2023 Keskustavision 2040 -työssä. Vision päätöskäsittely on maaliskuussa 2024.</p> <p>MM2029 infran tarvekartoitus on tehty Urheilukeskuksen osalta yhteistyössä kaupunkiympäristön ja Lahden tilakeskuksen kanssa.</p>
<p>Kehitämme Lahtea kansainvälisenä tapahtumakaupunkina</p> <p>(SIVI + KOHA + KYMP)</p> 	<p>Tavoitetaso:</p> <p>Tapahtumia ympärivuotisesti. Kansainvälisten tapahtumien määrän kasvu/pysyvyys.</p> <p>Tiedekongressien haun ja toteuttamisen aktiivointi. Kv-opiskelijatapahtumien lisäys.</p>	<p>Vierailijoiden lkm. Lahdessa palaa vuoden 2019 tasolle ja kasvaa sen jälkeen vuosittain 1,5 %.</p> <p>Tapahtumia ympärivuotisesti.</p> <p>Tapahtumien lkm. kasvaa/pysyy.</p>	<p>Tapahtumaohjelman laadinta on aikataulussa; siinä tähdätään, että on valmista vuoden 2023 loppuun mennessä. Tiedekongressien haku on jo aktivoitunut asiaan palkatun henkilön ansiosta. KV-tapahtumien hakukonsepti valmistuu elokuun loppuun mennessä, minkä jälkeen myös hakutoimenpiteissä aktivoidutaan entisestään.</p> <p>Päijät-Hämeessä kirjattiin 2023 lähes 850 000 maksettua majoitusvuorokautta, mikä on reilut 100 000 enemmän vuoteen 2022 verrattuna.</p> <p>Tapahtumaluvat</p> <p>2019: 68, 2021: 53, 2022: 52, 2023: 101</p> <p>Tapahtumia yhteensä 2023: 170, 2022: 109</p> <p>Kasainvälisiä 2023: 26, 2022: 30</p> <p>Maakunnallisia 2023: 25, 2022: 13</p> <p>Paikallisia 2023: 81, 2022: 33</p>
<p>Elävöitämme kaupungin keskustaa</p> <p>(SIVI + KOHA + KYMP)</p> 	<p>Kauppatorin tulevaisuuden kuvan selkeyttäminen.</p> <p>Keskustan katu- ja kaupunkitilojen brändäys yhdessä yrittäjien kanssa.</p> <p>Laaditaan keskustan liikennetarkaisu ja yleissuunnitelma (KYMP).</p> <p>Tapahtumatoiminnan tulevaisuuskuvan selkeyttäminen ja elvyttäminen.</p> <p>Luodaan pientapahtumien tukemisen konsepti, jonka avulla kaupunki mahdollistaa tapahtumien helpon järjestämisen.</p>	<p>Kauppatorin kehittämissuunnitelman valmiusaste.</p> <p>Keskustan liikennetarkaisu ja yleissuunnitelma on/ei ole valmis.</p> <p>Kävijämäärän muutokset.</p> <p>Tapahtumaohjelma keskustan osalta on valmis.</p> <p>Tapahtumien määrän kasvu koko kaupunki/keskusta.</p> <p>Konsepti valmis ja järjestelmä luotu.</p>	<p>Kauppatorin kehittäminen on osa Keskustavisiota, joka valmistuu toukokuussa 2024. Tapahtumapalvelut ottavat kantaa myös Kauppatorin tapahtumavuonna osana tapahtumainfran kehittämissuunnitelmaa (ent. Masterplan).</p> <p>Kauppatorin tulevaisuuskuvan ideointi kuuluu Keskustavision työsisältöön. Varsinainen kehittämissuunnitelma on mahdollista käynnistää vision hyväksynnän jälkeen.</p> <p>Keskustan liikennetarkaisu ja katujen brändäys, sekä yleissuunnitelman laadinta siirtyy toteutettavaksi myöhemmin.</p> <p>Keskustan ja katutilojen brändäystä on tehty lahti City ry:n toimesta yhdessä yrittäjien kanssa. Samoin kulkijamittauksia on tehty lahti City ry:n ja KYMP:n toimesta.</p> <p>Tapahtumatoiminnan kasvu- ja kehittämissuunnitelma on valmistunut 2023 lopussa. Ohjelma ei ota kantaa yksityiskohtiin (esim. keskusta), vaan laajoihin linjauksiin.</p> <p>Tapahtumien tukemisen konsepti on laajassa uusiutumisosiossa, jossa otetaan huomioon myös pienet tapahtumat ja niiden mahdollistaminen ja se valmistuu syyskuksi 2024.</p> <p>Opiskelijajärjestöjen kanssa on aloitettu yhteistyö tapahtumiin liittyen. Kumppanuuspöydillä on omaa, vahvistuvaa tapahtumatuotantoa.</p> <p>Tapahtumien määrän mittaamisen keskitetty malli on edelleen kesken. Nyt tietoa haetaan vielä manuaalisesti eri paikoista.</p>

KESTÄVÄSTI HYVINVOIVA

Lahti on kaikkien lahtelaisten kaupunki, jossa jokaisella on mahdollisuus osallistua yhteisön kehittämiseen.

Hyvinvoiva Lahti

✔ Tavoitteet toteutuivat

⚠ Tavoitteet toteutuivat osittain

✘ Tavoitteet eivät toteutuneet

	Laadimme kulttuurihyvinvointisuunnitelman
	Tarjoamme uusille lahtelaisille tervetulo-paketin, jossa esittelemme kaupungin liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksia houkuttelevasti.
	Kehitämme Salpausselän liikuntareitistöjä.
	Hyödynnämme paremmin järvimatkailua kehittämällä Satamia ja Rantaraittia, mm. vierasvenesataman toiminta
	Kehitämme ulkoliikumispaiikkojen palveluverkkoa (liikuntapaikkastrategia)

Tukee strategian tavoitteita:

- Lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän
- Lähiluonnon virkistyskäytömahdollisuudet kasvavat
- Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saavutettavuus paranee
- Vierailijoiden lkm. Lahdessa palaa vuoden 2019 tasolle ja kasvaa sen jälkeen vuosittain 1,5%

Lahti

Tiivistelmä:

Kulttuurihyvinvointisuunnitelman kaksivuotinen kehittämistehtävä käynnistyi Päijät-Hämeen liiton vetovastuulla. Tervetulo-paketti uusille lahtelaisille toteutettiin yhteistyössä kaupungin eri toimijoiden kanssa. Salpausselän liikuntareitistöihin liittyvä talvikunnossapitokokeilu koettiin merkityksellisenä ja hoitoa jatketaan tulevana talvena. Ulkoliikumapaikkastartegan valmistelu aloitettiin. Järvimatkailua kehitettiin; Bout-palvelu käytössä yhteistyössä Lahti Regionin kanssa. Matkailu piristyi monipuolisesti eri kohderyhmissä. Päijät-Hämeessä kirjattiin vuoden aikana arviolta lähes 850 000 maksettua majoitusvuorokautta, mikä on reilut 100 000 enemmän vuoteen 2022 verrattuna.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
Laadimme kulttuurihyvinvointisuunnitelman, joka valmistellaan yhdessä kaupungin, hyvinvointialueen, sekä yhdistys- ja järjestötoimijoiden kanssa. Koordinoimme suunniteltua toimintaa sovitulla tavalla. (SIVI + KOHA) 	Toteutuu osin osana hyvinvointisuunnitelmaa. / Tavoite: Toimiva ja koordinoitu järjestöyhteistyö kaupungin ja hyvinvointialueen välillä. Koordinaattori nimetty. Vastuut ja omistajuudet sovittu. Vuosiaavustukset käytetään yhteisesti määriteltyjen tarpeiden mukaisesti.	Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutuminen. Kerro pois -osallisuustilaisuuksien osallistujamäärä Henkilöstö sekä vastuut resursoitu. Talousarvioon varatun vuosiaavustusten määrä	Kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa on edistetty kahden oppinäytetyön avulla. Kaksivuotinen kehittämistehtävä on käynnistynyt suunnitelman mukaisesti, sen vetovastuu Päijät-Hämeen liitolla. Lahti on mukana maakunnallisessa Kaiku-kortti-selvityksessä. "Kaiku-kortti parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien yksilöiden ja perheiden mahdollisuuksia osallistua kulttuurilämää ja harrastaa taiteen tekemistä." 2 626 asukasta osallistui 16 Kerro Pois! tilaisuuteen vuoden 2023 aikana. Kirjastoissa on tammi-joulukuussa järjestetty 554 tapahtumaa, joihin on osallistunut 8 790 asiakasta. Erätaukokeskusteluja on järjestetty mm. päihdetilanteesta Lahdessa, epävarmuudessa elämisestä, turvallisemmasta tulevaisuudesta sekä musiikkikirjastopalveluiden tulevaisuudesta.
Tarjoamme uusille lahtelaisille tervetulo-paketin, jossa esittelemme kaupungin liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksia houkuttelevasti (SIVI + KOHA) 	Ei ole / Toteutetaan resurssien mukaan. Tervetulo-pakettikokonaisuus on resursoitu.	Toteutunut / ei toteutunut. Jakelumäärä (erityishuomio opiskelijat).	Aikataulu hieman viivästyi, sillä kirje ja tervetulo-pakettikokonaisuus haluttiin toteuttaa pysyväksi toimintamalliksi yhteistyössä eri kaupungin toimijoiden kesken. Ensimmäinen kirje lähti kesäkuussa. Seuraava kirje ja tervetulo-paketti lähtee vuoden 2024 alussa. Kaupunkilaisille ja erityisesti uusille kaupunkilaisille halutaan samalla tutustuttaa keskitetty asiakaspalvelupiste, Lahti-Piste, joka mukana asiakkaille suunnatuissa lähetyksissä, sekä yhteydenottopaikkana. Muuttaneiden määrä vuonna 2022: 5 896 Kirjeiden määrä (1 per kotitalous): 4 287 Käytetyt edut: Kaupunginteatteri: 172, Sinfonia Lahti: 102, Hiihtomuseo: 17, Mastola: 54, Malva 367

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Kehitämme Salpausselän liikuntareitistöjä</p> <p>(SIVI + KYMP)</p> 	<p>Markkinoinnin parantaminen ja kohdentaminen erityisesti pk-seudulle</p> <p>Saavutettavuuden parantaminen.</p> <p>Vanhan raviradan alueen kehityskuvan laatiminen, mikä on alueen tuleva maankäyttö, toimintojen sijoittuminen alueelle.</p>	<p>Verkoston laajuus km.</p> <p>Käyttäjämäärä, kilometrit, mittausteknologia,</p> <p>Raviradan alueen kehityskuva on / ei ole laadittu.</p>	<p>Kävijämäärälaskuri (Suomen ladun talvipolkuhankkeesta saatu) asennettu talvipolun varteen (Raviksen rennolle) 22–23 aikana. Tammi-heinäkuun ohitukset noin 9 000 kpl. Päiväkävijöiden keskiarvo 42 hlö. Etäluettavat laskurit (4 kpl) asennettu 27.7.2023. Raviksen Rennon laskurin mukaan ohituksia on 8 788 kpl aikavälillä 27.7. – 31.12.2023.</p> <p>Kävijöiden vuorokausikeskiarvio on 56 kpl.</p> <p>Talvikunnossapitokokeilu koettiin merkityksellisenä ja hoitoa jatketaan tulevina talvina, samalla hoidettu reitti laajenee 10 km (yhteensä 20 km). Syksyn aikana toteutetaan Talvipolun opasteet, porttiaiheet eivät toteudu tänä vuonna.</p> <p>Kaupunkiympäristön hallinnoiman maa-alueen (vanha ravirata) suunnitelmat tarkentuvat myöhemmin tulevaisuudessa. Liikuntapalvelun osuus tässä suunnittelussa on toimia tarvittaessa asian tuntijan roolissa.</p> <p>Maastoliikuntapolut on karttapalvelu kuvannut omaan sovellukseensa.</p>
<p>Kehitämme ulkoliikkumapaikkojen palveluverkkoa (liikuntapaikkastrategia)</p> <p>(SIVI + KOHA + KYMP)</p> 	<p>Palveluverkkosuunnitelma laadittu</p>	<p>Palveluverkkosuunnitelman toimenpiteet toteutuksessa</p>	<p>Liikuntapaikkasuunnitelma on tekeillä ja valmistuu keväällä 2024.</p>
<p>Hyödynnämme paremmin järvi- ja rantamatkailua kehittämällä Satamia ja Rantaraittia, mm. vierasvenesataman toiminta</p> <p>(KOHA + KYMP)</p> 	<p>Edellytysten luominen</p> <p>Yksityisten toimijoiden aktivoiminen</p>	<p>Matkailijamäärän kehitys</p>	<p>Laitureiden suunnittelu on käynnissä, rakennetaan keväällä 24.</p> <p>Mahdollisten saunaoperaattoreiden kanssa neuvoteltu.</p> <p>Bout-palvelu käytössä yhteistyössä Lahti Regionin kanssa. Tarkoitus, että palvelu on markkinaehtoista 2024 lähtien.</p> <p>Matkailu piristyi monipuolisesti eri kohderyhmissä. Päijät-Hämeessä kirjattiin vuoden aikana arviolta lähes 850 000 maksettua majoitusvuorokautta, mikä on reilut 100 000 enemmän vuoteen 2022 verrattuna. Majoituksen myyntitulo yltäneen ennätysliseen lähes 50 miljoonaan euroon, jolloin kasvua kirjataan noin 25 % verrattuna vuoteen 2022.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

KESTÄVÄSTI UUDISTUVA

Lahti on innostava ja palveleva kaupunki, joka tunnetaan uudistuvasta ja kokeilevasta toiminnastaan.

Houkutteleva työnantaja Lahti

👍 Tavoitteet toteutuivat

👉 Tavoitteet toteutuivat osittain

👎 Tavoitteet eivät toteutuneet

Tukee strategian tavoitteita:

- Lahden maine hyvänä työnantajana vahvistuu
- Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi parantuu

👎	Päivitämme perehdytysprosessin monitasoisia menetelmiä tarjoavaksi kokonaisuudeksi
👉	Kehitämme henkilökohtaisen työsuorituksen arviointia osana palkitsemista
👍	Varmistamme yhtenäiset johtamiskäytännöt ja tuemme esimiehiä johtamisessa
👉	Tuemme työyhteisöjä työelämän arjessa
👍	Varmistamme henkilöstön monipuolisen osaamisen kehittymisen
👍	Kehitämme työyhteisöviestintää (uusi intranet) ja tuemme viestintäosaamista

Lahti

Tiivistelmä:

Vuonna 2023 Houkutteleva työnantaja Lahti -kärkihankkeen toimenpitein pyrittiin vaikuttamaan positiiviseen sisäiseen työnantajakuvaan ja henkilöstön työhyvinvointiin. Työyhteisöjä on tuettu työelämän arjessa kannustamalla työn vaarojen ja riskien arviointiin sekä päivittämällä strategisen työkykyjohtamisen mallia. Päivityksen loppuunsaattamiseksi tarvitaan työterveyshuollon asiantuntemusta, joten malli saadaan valmiiksi, kun yhteistyö uuden kilpailutetun työterveyshuollon kumppanin kanssa käynnistyy vuonna 2024. Henkilökohtaisen työsuorituksen arvioinnin kokonaisuutta kehitettiin mm. uudistamalla kertapalkitsemista. Kehitystyötä jatketaan edelleen, mutta on myös tunnistettu, että kaupunkitasoisesti yhteismitallisten palkitsemiseen liittyvien käytänteiden omaksuminen vaatii kulttuurimuutosta pidemmällä aikavälillä. Henkilöstön monipuolisen osaamisen kehittymisen varmistamiseksi luotiin osaamisen kehittämisen malli, jossa on keskeistä, että valtaosa oppimisesta tapahtuu työssä; työtä tekemällä ja toisilta työyhteisön jäseniltä oppimalla. Lisäksi esihenkilöitä ohjeistettiin strategiseen osaamisen johtamiseen. Yhtenäisten johtamiskäytäntöjen varmistamiseksi johtamiskulttuuria kehitettiin valmentavaan johtamiseen esihenkilöille järjestetyn koulutuksen avulla. Luotiin myös yhteistä kuvaa johtamisen rooleista ja tarvittavasta osaamisesta organisaation eri tasoilla ja tunnistettiin keinoja esihenkilöosaamisen kehittämisen jatkossa. Työyhteisöviestintään panostettiin kehittämällä uutta intranettiä, tukemalla verkkopäivittäjien osaamista ja kannustamalla positiiviseen viestintään. Perehdytyskokonaisuuden päivittäminen siirrettiin seuraavalle vuodelle. Yleisperehdytysohjeet ovat olemassa ja päivityksen myötä otetaan moderneja perehdytyksen keinoja käyttöön.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
Päivitämme perehdytysprosessin monitasoisia menetelmiä tarjoavaksi kokonaisuudeksi (KOHA) <div style="text-align: center; margin-top: 10px;">👎</div>	Yleisperehdytysohjeet olemassa. / Perehdytyksellä tuetaan työntekijän onnistunut aloitus tehtävässä	Luotu päivitetty perehdytysprosessi Kyllä / Ei	Perehdytyskokonaisuus ei tullut päivitettyksi vuoden loppuun mennessä eikä järjestetty kaupunkitasoista perehdytystilaisuutta. Toimenpide siirretty vuodelle 2024.
Kehitämme henkilökohtaisen työsuorituksen arviointia osana palkitsemista (KOHA + SIVI + KYMP) <div style="text-align: center; margin-top: 10px;">👉</div>	Yleisohjeet olemassa. / Luodaan yhteismitallinen kaupunkitasoinen malli osana palkitsemista tukemaan palvelutoiminnan tavoitteita	Prosessi päivitetty ja otettu käyttöön Kyllä / Ei	Kertapalkitsemisen uudistaminen (kriteerit) laadittu ja käsitelään yhteistoiminnassa. Viestintä ja jalkautus pidemmällä aikavälillä. Henkilökohtaisen työsuorituksen arvioinnin malli toteutuu osittain (nykytilan kartointus ja analysointi, jakautuminen), mutta työ jatkuu ensi vuonna. Kulttuurin muutos pidemmällä aikavälillä. Vanhan palkitsemisjärjestelmän mukaiset kertapalkitsemiskäytännöt ovat olleet kymppissä käytössä.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Tuemme työyhteisöjä työelämän arjessa</p> <p>(KOHA + SIVI + KYMP)</p> 	<p>Tavoite: hyvinvoivat työyhteisöt</p> <p>Päivitetään strategisen työkykyjohtamisen malli</p>	<p>Pulssikysely (arvosana 1–5) työyhteisöemme osion keskiarvo (nyt 3,69), työn vaarat ja riskit arvoitu jokaisessa toimintayksikössä (100 %)</p>	<p>Strategisen työkykyjohtamisen malli on lähes valmis, mutta loppuunsaattamiseksi tarvitaan työterveyshuollon asiantuntemusta. Työterveyshuollon kilpailutus on päättynyt ja kumppaniksi valittiin Mehiläinen Oy.</p> <p>Pulssikysely toteutettu. Pulssikyselyssä ei ole työyhteisöemme osiota. Työhyvinvointikysely toteutetaan 2/2024. 74 % on ilmoittanut, että työn vaarat ja riskit on arvioitu. 16 % on ilmoittanut, että ei ole arvioitu.</p> <p>Esimiesten osallistuminen valmentava johtaminen-koulutukseen.</p> <p>Riskien arviointi Impact-ohjelmistolla tuotettu kaupunkitekniikassa jokaisesta yksiköstä. Jokaisesta rakennustyömaasta ja kunnossapidon urakasta tuotetaan riskikartoitus. Toimenpiteitä tunnistettuja riskejä kohtaan tuotetaan jatkuvasti ja seurataan kuu-kausittain.</p> <p>Kaupunginmuseon toimipisteissä riskienarvioinnit tehty.</p> <p>Orkesterissa riskienarvioinnit tehty.</p> <p>Perusopetuksessa riskienarvioinnit tehty.</p>
<p>Varmistamme henkilöstön monipuolisen osaamisen kehittämisen</p> <p>(KOHA + SIVI + KYMP)</p> 	<p>Tavoite: Laadimme mallin strategiseen osaamisen johtamiseen ja mallin osaamisen kehittämiseen.</p>	<p>Malli luotu</p> <p>Koulutuspäivät / työntekijä</p>	<p>Osaamisen kehittämisen malli ja strategisen osaamisen johtamisen malli on luotu ja käsitelty syyskuussa YTR:ssä. Malleja on jalkautettu; intrasivu on luotu ja malleja on esitely esihenkilökahveilla ja palvelualueiden johtoryhmissä.</p> <p>Koulutuspäivät/työntekijä: 2,2</p> <p>KYMP: Koulutussuunnitelma kuluvalle vuodelle tuotettu ja sen toteutumista seurataan. Koulutussuunnitelman mukaisiin koulutus-tilaisuuksiin osallistuttu. Uudentyyppisiä koulutuksia kehitetty ja otettu käyttöön esim. Paikkatiedon aamukahvit.</p> <p>Lakimuutosten tuomien koulutustarpeiden tunnistamista ja tarvetta kerätty sekä koulutus toteutettu.</p> <p>SIVI: Kaupunginmuseossa ohjeistettu koulutuksiin osallistumisesta. Perusopetus on järjestänyt ja mahdollistanut henkilöstön osallistumisen koulutussuunnitelman mukaisiin koulutuksiin. Koulutukset on koottu perusopetuksen tapahtumakalenteriin tiedotuksen varmistamiseksi.</p> <p>Liikuntapalvelun osalta ammatillinen koulutus on järjestetty (liikuntapaikkojenhoitajat) Vierumäen Urheiluopiston kanssa.</p> <p>Orkesterilla 2–4 kehityspäivää vuodessa, hallinnon edustajat osallistuvat alan seminaareihin. Muusikoille kehityspäivien ulkoista koulutusta ei pystytty järjestämään taloudellisten resursien takia. Osallisuus ja hyvinvointipalveluilla kaksi kehityspäivää vuodessa.</p>
<p>Varmistamme yhtenäiset johtamiskäytännöt ja tuemme esimiehiä johtamisessa</p> <p>(KOHA)</p> 	<p>Tavoite: Johtamiskulttuurin kehittäminen valmentaman johtamiseen, luotu esihenkilöiden osaamisvaatimukset ja osaamisen kehittämisen portaat/määrittely johtamisen vastuut ja roolit eri organisaatiotasolle.</p>	<p>Johtamista/esihenkilötyötä koskeva arvosana (pulssikysely syksy –23, arvosana asteikolla 1–5)</p>	<p>Valmentavan johtamisen koulutukset päättyivät (n. 120 osallistujaa).</p> <p>Johtamisen vastuiden ja roolien määrittely valmistui.</p> <p>Esihenkilöiden osaamisvaatimukset ja osaamisen kehittämisen keinot on määritetty.</p> <p>Johtamisen ja esihenkilötyön kehittämisen viitekehys on esitely johtoryhmälle. Viestintä ja jalkautus pidemmällä aikavälillä. Johtamisen teemaa työestetään jatkossa lisää.</p> <p>Pulssikyselyn johtamista/esihenkilötyötä koskeva arvosana: 3,8</p>

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Kehitämme työyhteisöviestintää ja tuemme viestintäosaamista</p> <p>(KOHA)</p> 	<p>Tavoite: entistä parempi tiedonkulku, vuorovaikutteisuuden ja viestintäosaamisen kasvattaminen, henkilöstö kokee tulevansa huomoiduksi. Tarvittava tieto löytyy. Työnantajamielikuva koetaan positiivisena.</p>	<p>Intran kävijämäärien, reagoitien ja vuorovaikutuksen kasvu. Henkilöstö kokee, että tieto löytyy ja se huomioidaan. Hyödynnetään Intran palautekyselyä ja analytiikkaa. (Pulssikysely).</p>	<p>Viestintä organisoi säännöllisesti koulutuksia ja tietoiskuja, viimeisimpinä saavutettavuus, Lahden brändiuidistus ja asiantuntijana somessa -koulutus.</p> <p>Intran päivittäjien tukena on Teams-verkosto. Päivittäjät voivat esittää kehittämisideoita ja saavat tukea verkkopäivittämiseen. Tiedon löydettävyyteen panostetaan päivittäjien koulutuksella.</p> <p>Työnantajamielikuvaa edistetään sisäisesti positiivisella viestinnällä mm. työhyvinvoinnista, palkitsemisesta ja henkilöstöeduista. Meillä töissä -blogi tuo henkilöstön äänen esiin, käyttö on aktiivista ja kirjoitukset herättävät kommentointia ja reaktioita. Viestintä toteutti sarjan haastatteluja, joissa työntekijät kertovat, milaista on olla töissä</p> <p>Lahden kaupungilla. Työelämätarinoita hyödynnetään verkkosivuilla ja somessa.</p> <p>Intran kehittämiseksi toteutettiin kattava palautekysely. Yleisarvosana intralle on hyvä. Tulosten perusteella tehdään henkilöstön toiveiden mukaisia parannuksia intraan yhdessä Sulavan kanssa.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman toteutuminen

Lahden kaupungin toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelma 2019–2022 hyväksyttiin vuonna 2019. Sillä tavoiteltiin tuotavuushyötyjä kaupungin talouteen. Muuttuneessa talustilanteessa vuonna 2021 arvioitiin, että ohjelman toimenpiteet eivät riitä tasapainoisen talousarvion toteuttamiseen talousarviokauden aikana. Vuoden 2021 talousarviovalmistelun yhteydessä laadittiin Lahden 30 kk:n uudistumis- ja muutoshjelma (LUMO), joka sisälsi uusia tulojen lisäämiseen, menojen pienentämiseen, omaisuuden realisoimiseen ja omaisuudesta saatavien tuottojen kasvattamiseen tähtäviä toimenpiteitä. Ohjelmassa oli mukana myös edellisen tasapaino-ohjelman toimenpiteitä. Ohjelmaan sisältyi palvelujen ja organisaation uudistamis- ja kehittämistoimenpiteitä tuottavuuden ja tulokellisuuden parantamiseksi. Alla raportoidaan talousarvion 2023 yhteydessä hyväksytyjen toimenpiteiden toteutumista. LUMO-ohjelma päättyi vuoteen 2023. Lahden kaupunginvaltuusto on hyväksynyt osana vuoden 2024 talousarviota ja 2024–2026 taloussuunnitelmää uuden toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman vuosille 2024–2027.

Konsernihallinnon palvelualue

Konsernihallinnon palvelualueen tavoitteena on ollut tasapainottaa taloutta tehostamalla ja automatisoimalla hallinnon prosesseja. Sähköisen tilaamisen edistämistä on toteutettu pääkäyttäjätehtävää kehittämällä ja käyttöönottamalla tuotetuotteita. Maksusuunnitelmia on laadittu ostolaskujen käsittelyn automatisoimiseksi. Tekoälyn käyttöönotosta ostolaskujen tiliöinnin automatisoimiseksi on sovittu Provincia Oy:n kanssa, käyttöönotto toteutetaan keväällä 2024. HR-järjestelmä ESS7 korvasi SAP HR:n 28.3.2023. Uusi järjestelmä on käyttökustannuksiltaan halvempi, monipuolisempi ja käyttäjäystävällisempi.

Tukipalvelujen kustannuksia on pyritty vähentämään osin kilpailuttamalla ja osin neuvottelemalla sekä palvelutuotantoa uudistamalla. Korkean inflaation vuoksi edellä mainituilla toimilla on pystytty vain vähäisesti hillitsemään kustannusten nousua.

Tiukalla kulukurilla on aikaansaatu säästöjä lähes kaikissa kululajeissa ja lähes kaikissa yksiköissä. Lisäksi strategisten avustusten määrää on pienennetty. Etätyötä on hyödynnetty niissä tehtävissä, joihin se on soveltunut. Avautuneita tehtäviä on jätetty täyttämättä ja tehtäviä on organisoitu uudelleen.

Kaupungin toimitilojen päivitys on valmistunut vuoden 2023 lopulla ja tulee päätöksentekoon alkuvuodesta 2024. Myös kiinteistöikannan salkutus päivitettiin vuoden 2023 aikana. Kiinteistöjen ylläpidon vuosikorjaustöitä priorisoitiin talouden tasapaino-ohjelmaan vaikuttavana toimenpiteenä.

Investointisuunnitelmaa päivitettiin vuoden 2021 talousarvion valmistelun yhteydessä tavoitteen mukaisesti. Poistoja tarkasteltiin tavoitteen mukaisesti mm. pidentämällä Lahden eteläisen kehätien (LETKE) poistoaikaa 15 vuodesta 20 vuoteen. Tulojen kertaluonteisessa kasvattamisessa onnistuttiin yli tavoitteiden myymällä kuntoutussairaala Jalmarin kiinteistö vuonna 2023.

Asian- ja dokumentinhallintajärjestelmän (Dynasty) käyttö on vakiintunut vuonna 2023. Järjestelmän avulla hoidettavat asianshallinta- sekä viranhaltija- ja toimielinpäätösprosessit ovat tehostuneet käyttäjien osaamisen kasvun myötä. Keskenäisinä osina ovat sähköisen arkiston toteutus ja siihen liittyvät

vanhojen järjestelmien (Tweb-asianhallinta- ja Doris-dokumenttienhallintajärjestelmä) tietojen siirto arkistoon ja sitä kautta kaikkien käyttäjien saataville.

Vuoden 2023 aikana toteutettiin perustietotekniikan palveluiden kilpailutus. Kilpailutus toteutettiin neuvottelumenettelyllä ja siihen osallistui kolme palvelutuottajaa. Hankintapäätös tehtiin joulukuussa, mutta päätöksestä valitettiin markkinaoikeuteen. Uuden palvelutuottajan palveluiden käyttöönotto viivästyy suunnitellusta markkinaoikeuskäsittelyn takia ja sen seurauksena tavoitellut kustannussäästöt eivät ainakaan täysimääräisenä toteudu. Vuonna 2022 aloitettu ja vuonna 2023 loppuun saatettu omasta Mustankallion konesalista luopumisen hanke toteutui kustannussäästöjen osalta vuoden 2023 aikana ennakoitua suurempana.

Sivistyksen palvelualue

Sivistyksen palvelualueella talouden tasapainottamisen toimenpiteet muodostuvat palvelu- ja tilaverkon sekä palvelujen laatuun tarkastelusta, toiminnan tehostamisen toimenpiteistä sekä maksujen korotuksista. Talousarvioon sisältyneet tasapainottamisen tavoitteet ja toimenpiteet saavutettiin osittain, mutta kokonaistaloudellisesti tarkasteltuna talouden tasapainottamisen tavoite ei toteutunut ja määrärahojen ylityksiin jouduttiin hakemaan vuoden aikana lisätalousarvioita.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen talousarvioon sisältyi uusien toimenpidetavoitteiden lisäksi osittain myös aikaisemmilta vuosilta toteutumattomia tasapainottamisen tavoitteita, mikä vaikeutti entisestään tasapainottamisen tavoitteiden toteutumista. Varhaiskasvatuksessa onnistuttiin tavoitteiden mukaisesti vähentämään perhepäivähoitajien määrää ja kotihoidon tuen käyttöä. Perusopetuksessa tuntikehystä ja avustajapalveluja vähennettiin. Nämä toimenpiteet eivät riittäneet kattamaan kustannusten nousun ja talouden tasapainottamisen kokonaistavoitteita.

Lukiopalveluissa talouden tasapainottamisen toimenpiteet saavutettiin vähentämällä opintojaksoja ja karsimalla kuluja. Wellamo-opiston kurssimaksutuloja pystyttiin lisäämään. Kirjasto- ja tietopalveluissa sekä osallisuus ja hyvinvointipalveluissa pystyttiin vähentämään palvelu- ja materiaalihankintoja.

Kaupunginmuseon talouden tasapainottamisen tavoite vähentää ostopalveluja palkkaamalla salivalvoja saavutettiin. Kaupunginorkesterin ja -teatterin talouden tasapainottamisen tavoitteet eivät toteutuneet, koska tulotavoitteita ei saavutettu. Lipputulokertymät jäivät odotettua alhaisemmaksi, koska asiakasmäärät eivät vielä palautuneet koronapandemian edeltävälle tasolle.

Kaupunkiympäristön palvelualue

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmalla tavoiteltiin tuotavuushyötyjä vuonna 2023 kaupunkiympäristön palvelualueella muun muassa seuraavassa kuvatuin toimenpitein.

Kaupunkisuunnittelussa toimintojen uudelleenjärjestelyillä sekä eläkejärjestelyillä saavutettiin yhden henkilötyövuoden säästö. Sähköistä asiakirjojen myyntipalvelua laajennettiin, mikä mahdollistaa jatkossa yhden henkilövuoden vähennyksen, vaikkakin tietyt toimenpiteet jäävät vielä manuaalisesti tehtäviksi. Kaikki maksut ja taksat tarkistettiin 5–10 % 1.8.2023 lähtien. Tonttien hinnoista tarkistusvuorossa olivat

omakotitonttien vyöhykehinnat, joiden kohdalla korotukset olivat suuruudeltaan noin 5 %. Korotusten vaikutus tulokertymään tulee näkymään markkinan mukaan.

Yleisten alueiden käyttöön liittyvien taksojen korotus toteutettiin vuoden 2023 aikana kaikissa taksoissa pois lukien terasialueet. Kaupunginhallitus päätti kadunvarsipysäköinnin taksojen korotuksesta 21.8.2023, korotukset tulivat voimaan syksyllä. Taksojen korotuksen vaikutus on vuositasolla noin 0,2 miljoonaa euroa. Lisäksi asukaspysäköinnin taksoja korotettiin. Kaupunkitekniikka jatkoi asiakaspalvelutyön keskittämistä ja kehittämistä Lahti-pisteen kanssa, henkilötyövuosiin kohdistuva muutos on mahdollista toteuttaa tulevien vuosien aikana. Yleisten alueiden valaistuksen ohjausjärjestelmän pilotointia jatkettiin vuoden 2023 aikana.

Joukkoliikenteen osalta toiminnalliset muutokset kulujen vähentämiseksi on toteutettu uuden 1.7.2022 viimeisiltä osiltaan käyttöön otetun linjaston toteutuksessa, sekä vuosina 2021 ja 2022 alkaneiden liikennöintikohteiden kilpailutuksissa. Inflaatio on nostanut merkittävästi liikennöintikustannuksia nostaten kaikkien liikennöintisopimuksien yksikköhintoja. Indeksinousu on ollut poikkeuksellisen voimakasta Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan alettua vuoden 2022 alussa. Sopimukset on sidottu linja-autoliikenteen kustannusindeksiin. Vuonna 2020 liikennöintikustannukset olivat noin 19,7 milj. euroa. Linja-autoliikenteen kustannusindeksin nousu vuodesta 2020 on noin 20 %. Vuoden 2020 liikenteen kustannus indeksitarkistettuna nykytasoon olisi noin 23,7 milj. euroa.

Vuonna 2023 toteutuneet liikenteen ostot olivat noin 21,9 milj. euroa. Säästötoimilla on torjuttu indeksinousun vaikutusta merkittävästi. Vyöhykeuudistus toteutettiin 1.3.2023 ja sen yhteydessä hinnoitteluun tehtiin laajoja muutoksia. Lipputuloissa ylitettiin vuonna 2023 aikaisempi vuoden 2019 ennätys. Lipputulaja vuonna 2019 oli noin 11,4 milj. euroa ja vuonna 2023 12,3 milj. euroa. Vuoden 2023 lipputulokertymä oli noin 0,9 milj. euroa aikaisempaa ennätystä suurempi.

Matkustajamäärissä tehtiin vuonna 2023 uusi ennätys. Lisääntynyt matkustus on aiheuttanut haasteita aikatauluissa ja kapasiteetissa. Säästöjen takia linjaston ajoajat ja kapasiteetit on suunniteltu osittain riittämättömiksi suhteessa nykyiseen kasvaneeseen käyttäjämäärään, joka aiheuttaa joukkoliikenteen luotettavuuteen merkittäviä ongelmia. Pitkittyessään ongelmat voivat vaikuttaa joukkoliikenteen houkuttelevuuden ja matkatapaosuuden laskemiseen.

Sitovat määrärahat

Kaupunginvaltuusto hyväksyi talousarviossa kaupungin sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Käyttötalousosassa valtuustoon nähden sitovaksi tasoksi on määritelty bruttoperiaatteella määräraha ja tuloarvio tai nettoperiaatteella toimintakate. Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot on budjetoitu erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus on määritelty nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena. Taseyksiköiden osalta sitovaksi tasoksi on määritelty tilikauden yli-/alijäämä.

Käyttötalousosa	Sitova taso
Konsernihallinnon palvelualue	
Konsernipalvelut-vastuualue	määräraha ja tuloarvio
Elinvoima- ja työllisyyspalvelut -vastuualue	
Elinvoimapalvelut	toimintakate
Työllisyyspalvelut	toimintakate
Tarkastustoimi	määräraha ja tuloarvio
Määrärahavaraus	
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	ei sitova
Taseyksikkö	
Lahden Tilakeskus	tilikauden ylijäämä (alijäämä) ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja ja -tappioita
Sivistyksen palvelualue	
Palvelualueen yhteiskustannukset	toimintakate
Lasten ja nuorten kasvun vastuualue	määräraha ja tuloarvio
Osallisuuden ja tiedon vastuualue	
Osaaminen	määräraha ja tuloarvio
Wellamo-opisto	toimintakate
Osallisuus	määräraha ja tuloarvio
Liikunnan ja kulttuurin vastuualue	
Liikunta ja kulttuuri	määräraha ja tuloarvio
Kaupunginmuseo	toimintakate
Kansainväliset urheilutapahtumat	toimintakate
Taseyksikkö	
Lahden kaupunginorkesteri	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Lahden kaupunginteatteri	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Kaupunkiympäristön palvelualue	
Palvelualueen yhteiskustannukset	toimintakate
Kaupunkisuunnittelun, kaupunkitekniikan ja rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualueet yhteensä	määräraha ja tuloarvio
Joukkoliikenne	toimintakate
Tuloslaskelmaosa	Sitova taso
Korkötulot ja -menot	nettoarvio
Muut rahoitustulot ja -menot	nettoarvio
Rahoitusosa	Sitova taso
Antolainat	ei sitova
Lainanotto ja lyhennykset (pitkäaikainen)	ei sitova
Investointiosa	Sitova taso
Kaupunginvaltuustoon nähden sitovat	
Kiinteä omaisuus	investointisuunnitelman menot
Julkinen käyttöomaisuus	investointisuunnitelman menot
Irtain omaisuus	investointisuunnitelman menot
Arvopaperit ja osuudet	investointisuunnitelman menot
Talonrakennusinvestoinnit	investointisuunnitelman menot
Kaupunginhallitukseen nähden sitovat	
Kiinteistöjen ostot	hankeryhmän menot
Konsernihallinnon palvelualue	irtaimen omaisuuden menot
Sivistyksen palvelualue	irtaimen omaisuuden menot
Kaupunkiympäristön palvelualue	irtaimen omaisuuden menot
Lahden Tilakeskus	irtaimen omaisuuden menot
Lahden kaupunginorkesteri	irtaimen omaisuuden menot
Lahden kaupunginteatteri	irtaimen omaisuuden menot

Käyttötalouden toteutuminen

Konsernihallinnon palvelualue

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	15 724,0	-1 507,1	14 216,9	12 936,6	-1 280,3
Menot	87 756,5	-2 935,0	84 821,5	76 210,0	-8 611,5
Toimintakate	-72 032,5	1 427,9	-70 604,6	-63 273,3	7 331,3

Luvut eivät sisällä Lahden Tilakeskusta

Konsernihallinnon palvelualueen päätöksentekoeleminä toimivat kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, elinvoima- ja työllisyysjaosto sekä konserni- ja tilajaosto.

Konsernihallinnon muodostavat konsernipalvelu-vastuualue, elinvoima- ja työllisyyspalvelu -vastuualue, suoraan

kaupunginjohtajan alaiset viestintäpalvelu-palveluyksikkö ja sisäinen tarkastus sekä taseyksikkönä toimiva Lahden Tilakeskus. Tarkastustoimi toimii itsenäisesti osana konsernihallintoa. Lisäksi konsernihallintoon sisältyy tuloarvio käyttöomaisuuden myyntivoitoista.

Konsernipalvelut vastuualue

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	7 073,4	367,9	7 441,3	7 783,4	342,1
Menot	47 511,3	-3 860,0	43 651,3	37 679,3	-5 972,0
Toimintakate	-40 437,9	4 227,9	-36 210,0	-29 895,9	6 314,1

Konsernipalvelujen vastuualueelle kuuluvat seuraavat kaupungin päätöksentekoelementit: kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, elinvoima- ja työllisyysjaosto sekä konserni- ja tilajaosto.

Kaupunginvaltuusto on kaupungin ylin toimielin, jonka vahvaa asemaa kuntalaki (410/2015) korostaa. Kaupunginhallitus vastaa hallinnosta ja taloudesta sekä valmistelee valtuustossa käsiteltävät asiat.

Virkaorganisaatio koostuu seuraavista toiminnoista ja palveluyksiköistä: kaupunginjohtaja, viestintäpalvelut sekä hallinto-, henkilöstö-, kehitys-, laki-, omistajaohjaus- ja talouspalvelujen palveluyksiköt.

Konsernipalveluissa vastataan vastuualueelle keskitetyistä toimisto- ja asiantuntijatehtävistä yhden kaupungin toimintamallissa:

- kaupungin johdon linjaukset
- sisäisen tarkastuksen organisointi

- päätöksentekoelementtien päätösvalmistelu, kaupungin asiakirjahallinto ja arkistotoimi, toimistopalvelut sekä johdon tukipalvelut
- henkilöstöpoliittiset linjaukset, henkilöstö- ja työhyvinvointipalvelut sekä riskienhallinnan toiminnot
- strategiavalmistelun ohjaus
- kehitys-, tietohallinto-, tilasto- ja tietopalvelut -toiminnot sekä kaupungin yhteiset neuvontapalvelut
- kaupungin tiedonhallintamallin toimeenpano
- lakipalvelut
- konsernin omistajaohjaus
- talouden ohjaus, taloussuunnittelu ja -hallinto, rahoituspalvelut, talouden ja toiminnan raportointi, sisäinen laskenta
- hankintojen ohjaus, konserniyhteisöjen yhteishankintayksikötoiminnot
- kaupungin viestintä ja markkinointi.

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut -vastuualue, elinvoimapalvelut

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	1 812,9	125,0	1 937,9	2 022,2	84,3
Menot	13 426,2	-1 075,0	12 351,2	10 854,7	-1 496,5
Toimintakate	-11 613,3	1 200,0	-10 413,3	-8 832,4	1 580,9

Elinvoimapalvelut vastaa elinkeino-yhteistyöstä, tapahtumatoiminnasta, ympäristökehityksestä, korkeakoulu-yhteistyöstä, innovaatio- ja hanketoiminnasta, maahanmuuttotyöstä ja kansainvälisistä asioista. Palveluyksikkö huolehtii edunvalvonnasta ja sidosryhmäyhteistyöstä ja edistää kaupungin elinvoimaisuutta sekä tulevaisuuden kasvun edellytyksiä.

Elinvoimapalvelujen tavoitteita toteutetaan omana toimintana sekä kehitysyhtiöiden, korkeakoulujen ja muiden kumppanuuksien avulla. Palveluyksikkö rahoittaa strategisesti ja elinvoimapolitiittisesti merkittävää alueellista kehittämistoimintaa, hankkeita ja tapahtumia. Määrärahavaraus sisältää rahoitusosuudet Lahden seudun kehitys LADEC Oy:lle, Lahden seutu - Lahti Region Oy:lle ja yliopistotoiminnalle.

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut -vastuualue, työllisyyspalvelut

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	1 717,7	0,0	1 717,7	1 232,7	-485,0
Menot	26 461,9	2 000,0	28 461,9	27 305,3	-1 156,6
Toimintakate	-24 744,2	-2 000,0	-26 744,2	-26 072,7	671,5

Työllisyyspalvelut-palveluyksikkö vastaa Lahden seudun työllisyyden kuntakokeilusta ja tuottaa lakisääteiset palvelut kuntakokeilun eri asiakasryhmille Lahdessa. Työllisyystoimissa painotetaan työnhakijoille suunnattujen tukitoimenpiteiden vaikuttavuutta ja joustavia yhteistyömalleja eri toimijoiden kesken. Kuntakokeilun asiakaspalveluprosessissa painotetaan työnhaun vahvaa alkua ja asiakkaiden nopeaa ohjautumista työllistämistä edistävien palvelujen piiriin. Työllisyyden tukitoimilla tavoitellaan työnhakijoiden sijoittumista avoimille

työmarkkinoille tai tutkintoon johtavaan koulutukseen. Tämä edellyttää kuntakokeilussa yritysasiakkaiden rekrytointiin liittyvien palvelujen kehittämistä ja oppilaitosyhteistyön tiivistämistä. Työllisyyden kuntakokeilut jatkuvat 31.12.2024 saakka, jolloin TE-palvelut siirtyvät valtiolta paikallistasolle kuntiin tai kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille (työllisyysalueet).

Tarkastustoimi

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Menot	357,1	0,0	357,1	366,7	9,6
Toimintakate	-357,1	0,0	-357,1	-366,7	-9,6

Lahden kaupungin ulkoisesta tarkastuksesta vastaavat tarkastuslautakunta ja sen alaisuudessa toimiva tarkastustoimisto sekä tilintarkastaja. Niiden toiminta on kaupungin muusta organisaatiosta ja johdosta riippumatonta, mikä on huomioitu myös kuntalaisissa (410/2015). Sen mukaan tarkastuslautakunta valmistelee kaupunginhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi. Kaupunginhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksistä vain kaupungin hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen

liittyvästä perustellusta syystä. Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Poikkeama sitovuustasossa

Tarkastustoimen toimintakulut ylittivät talousarvion 9 574 euroa. Ylitys johtui tilintarkastuksen ostopalvelujen ennakoitua suuremmista menoista. (Tarkastuslautakunta 30.1.2024 § 10)

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot

Määrärahavaraus (ei valtuustoon nähden sitova)

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	5 120,0	-2 000,0	3 120,0	1 898,3	-1 221,7
Menot	0,0	0,0	0,0	4,1	4,1
Toimintakate	5 120,0	-2 000,0	3 120,0	1 894,3	-1 225,7

Tulot muodostuvat käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja menot mahdollisista myyntitappioista. Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot eivät ole kaupunginvaltuustoon nähden sitovia.

Sivistyksen palvelualue

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	18 839,4	-921,0	17 918,4	20 965,1	3 046,7
Menot	277 854,2	11 297,0	289 151,2	288 979,0	-172,2
Toimintakate	-259 014,8	-12 218,0	-271 232,8	-268 013,9	3 218,9

Luvut eivät sisällä Lahden kaupunginorkesteria ja Lahden kaupunginteatteria

Sivistyksen palvelualue vastaa opetus-, kasvatus-, kulttuuri- ja liikuntapalvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin kehittämisestä ja terveyden edistämisestä. Palvelualue vastaa edellä mainittujen asioiden suunnittelusta, valmistelusta, toimeenpanosta ja seurannasta. Palvelualueen palveluilla edistetään kaupunkilaisten hyvinvointia, elämänhallintaa, oppimista ja osallisuutta sekä kaupunkiseudun vetovoimaisuutta. Lasten ja nuorten hyvinvointityö on palvelualueen keskeinen painopistealue.

Sivistyksen palvelualueen päätöksenteko tapahtui kahdessa lautakunnassa. Sivistyslautakunta päättää palvelualueen yhteiskustannusten, lasten ja nuorten kasvun vastuualueen sekä osallisuuden ja tiedon vastuualueelle kuuluvien lukio-koulutuspalvelujen ja Wellamo-opiston asioista. Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päättää liikunnan ja kulttuurin vastuualueen sekä osallisuuden ja tiedon vastuualueen osalta kirjasto- ja tietopalvelujen sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin palveluyksiköiden asioista. Lisäksi hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuuteen kuuluvat Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri.

Palvelualueen yhteiskustannukset

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	4 509,5	34,0	4 543,5	5 447,8	904,3
Menot	5 393,7	161,0	5 554,7	6 445,8	891,1
Toimintakate	-884,2	-127,0	-1 011,2	-998,1	13,1

Sivistyksen palvelualueetta johtaa sivistysjohtaja ja palvelualueen hallinnolliset tukipalvelut on hoidettu konsernihallinnossa. Palvelualueen yhteisenä resurssina toimii seudullinen kehittämisyksikkö, joka vastaa seudun sivistyspalvelujen

koordinoinnista ja kuntien yhteistyöverkoston ylläpitämisestä. Sivistystoimen kehittämisohjelmalla tähdätään Päijät-Hämeen alueen kilpailuaseman vahvistamiseen suhteessa muihin alueisiin.

Lasten ja nuorten kasvun vastuualue

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	9 052,3	-1 000,0	8 052,3	9 719,2	1 666,9
Menot	198 571,4	10 351,4	208 922,8	208 010,8	-912,0
Toimintakate	-189 519,1	-11 351,4	-200 870,5	-198 291,6	2 578,9

Lasten ja nuorten kasvun vastuualue sisältää varhaiskasvatuspalvelujen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen palveluyksikköjen käyttömenot. Lisäksi vastuualuetta koskevat yhteiset kustannukset, aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä maahanmuuttajaopetuksen käyttömenot on keskitetty lasten ja nuorten kasvun yhteiskustannuksiin. Vastuualueen yhteinen palvelutuotanto lisää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia.

Vastuualueen keskeisinä tehtävinä ovat hyvinvointityön edistäminen kaupunkitasolla sekä palveluyksiköiden yhteisten prosessien ja alueellisen yhteistyön kehittäminen ja koordinoiminen. Lasten ja nuorten kasvun vastuualueen toimijoiden yhteistyö toteutuu ydinprosessien mukaisesti. Ydinprosessit ovat:

1. Hyvä oppiminen ja kasvu
2. Osallisuus ja yhteisöllisyys
3. Hyvinvointi ja turvallisuus

Varhaiskasvatuspalvelujen toiminta-ajatuksena on tarjota lahtelaisille lapsiperheille laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta perheiden tarpeita vastaavasti.

Perusopetuspalvelut huolehtii kaupungin perusopetuksesta ja osaltaan esiopetuksesta sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta hyväksytyjen tavoitteiden mukaisesti.

Nuorisopalvelut edistää nuorten hyvinvointia yhteisöllisellä ja yksilöllisellä tuella ja toiminnalla.

Osallisuuden ja tiedon vastuualue

Osallisuuden ja tiedon vastuualueeseen kuuluvat lukiokoulutuspalvelut, kirjasto- ja tietopalvelut, osallisuus ja hyvinvointipalvelut sekä Wellamo-opisto. Vastuualue jakautuu kolmeen eri sitovaan tasoon: osaaminen (lukiokoulutus), Wellamo-opisto sekä osallisuus (kirjasto- ja tietopalvelut sekä osallisuus ja hyvinvointi). Sivistyslautakunta päättää lukiokoulutuksen ja Wellamo-opiston asioista ja hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päättää kirjasto- ja tietopalvelujen sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin asioista.

Osallisuuden ja tiedon vastuualueen toiminnalla pyritään edistämään erilaisia kansalaisvalmiuksia, kuten tietoyhteiskunnan vaatimia kansalaistaitoja, monikulttuurisessa ympäristössä toimimista ja elinikäisen oppimisen taitoja. Lisäksi vastuualueella koordinoidaan hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämistyötä kaupungissa sekä yhteensovitetaan toimia muiden toimijoiden kanssa. Vastuualueen yksiköt toimivat myös maakunnallisina kehittäjinä.

Osallisuuden ja tiedon vastuualue, osaaminen

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	55,0	0,0	55,0	74,9	19,9
Menot	19 689,8	128,0	19 817,8	19 660,8	-157,0
Toimintakate	-19 634,8	-128,0	-19 762,8	-19 586,0	176,8

Osallisuuden ja tiedon vastuualueen osaaminen-sitovuustasoon kuuluu lukiokoulutuspalvelut ja sen määrärahat sisältävät osaamisen avustukset. Lahden kaupungin lukiokoulutus järjestää toisen asteen koulutusta, jonka tavoitteena on monipuolisen jatko-opintokelpoisuuden saavuttaminen.

Osallisuuden ja tiedon vastuualue, Wellamo-opisto

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	1 225,3	45,0	1 270,3	1 416,1	145,8
Menot	4 171,0	74,0	4 245,0	4 217,4	-27,6
Toimintakate	-2 945,7	-29,0	-2 974,7	-2 801,3	173,4

Wellamo-opisto tarjoaa mahdollisuuden paikalliseen vapaan sivistystyön lain mukaiseen opiskeluun. Opisto järjestää toiminta-alueensa asukkaiden tarpeisiin perustuvaa yleissivistävää koulutusta, joka antaa elämän eri vaiheissa tilaisuuden omaehtoiseen ja monipuoliseen oppimiseen sekä itsensä

kehittämiseen eri aineissa. Lahdessa toimiva Taide- ja muotoilukoulu Taika kuuluu hallinnollisesti Wellamo-opistoon.

Osallisuuden ja tiedon vastuualue, osallisuus

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	562,2	0,0	562,2	601,1	38,9
Menot	9 157,4	67,6	9 225,0	8 525,3	-699,7
Toimintakate	-8 595,2	-67,6	-8 662,8	-7 924,2	738,6

Osallisuuden ja tiedon vastuualueen osallisuus-sitovuustaso sisältää kirjasto- ja tietopalvelujen sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin palveluyksiköt. Yksiköiden päätöksenteosta vastaa hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta.

käyttöön asukkaiden opiskeluun, työskentelyyn ja vapaa-aikaan.

Lahden kaupunginkirjasto edistää ja tukee kirjastolain mukaisesti kuntalaisten hyvinvointia, osaamista ja osallisuutta. Kirjasto tarjoaa sisältö-, mediakasvatus-, asiakas- ja tapahtumapalveluja sekä tiloja ja toimintaympäristöjä myös omatoimi-

Osallisuuden ja hyvinvoinnin tehtävänä on kehittää osallisuuden ja hyvinvoinnin toimintakulttuuria kaupunkitasoisesti sekä toteuttaa ehkäisevän päihde- ja mielenterveyshyönteiden toimintaohjelman mukaisia toimenpiteitä yhteistyössä kaupungin toimijoiden, hyvinvointialueen toimijoiden, asukkaiden ja kolmannen sektorin kanssa.

Liikunnan ja kulttuurin vastuualue

Liikunnan ja kulttuurin vastuualueen palveluyksiköitä ovat liikuntapalvelut, kaupunginmuseo, toimintayksikkönä toimiva kulttuuripalvelut sekä taseyksikköinä toimivat Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri.

Vastuualue jakautuu viiteen eri sitovaan tasoon: liikunta- ja kulttuuri (kulttuuripalvelut ja liikuntapalvelut), kaupunginmuseo, kansainväliset urheilutapahtumat ja erillisinä tase-

yksikköinä toimivat Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri. Vastuualueen yksiköt kuuluvat hyvinvoinnin- ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuuteen. Vastuualueella vahvistetaan Lahden elinvoimaa, vetovoimaisuutta ja tunnettavuutta yksiköiden toiminnan kautta, hankkeiden avulla sekä tukemalla lahtelaisia liikunta- ja kulttuuritoimijoita eri tavoin.

Liikunta ja kulttuuri vastuualue, liikunta ja kulttuuri

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	2 167,0	0,0	2 167,0	2 454,6	287,6
Menot	32 289,8	458,0	32 747,8	33 522,9	775,1
Toimintakate	-30 122,8	-458,0	-30 580,8	-31 068,3	-487,5

Luvut sisältävät kaupunginteatterille ja kaupunginorkesterille myönnetty avustukset

Liikunta- ja kulttuuripalvelujen määrärahat sisältävät Lahden kaupunginteatterin ja Lahden kaupunginorkesterin toimintaan liittyvät määräraha-avustukset sekä Lahden konserttitalon sivistyspalvelujen vastuulla olevien tilojen kustannukset.

Kulttuuripalvelujen tehtävänä on järjestää kulttuuripalveluja lahtelaisille, koordinoida yleistä kulttuuritoimintaa sekä toteuttaa osaltaan kaupungin ja toimialan strategisia tavoitteita.

Liikuntapalvelujen ydintehtävänä on edistää lahtelaisten terveyttä ja hyvinvointia. Liikuntapalvelut-yksikkö huolehtii hallinnassaan olevien liikuntapaikkojen kunnossapidosta ja luo liikunta- ja urheilutoiminnalle edellytyksiä edistääkseen

kaupunkilaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä ylläpitääkseen Lahden kaupungin aktiivista elämäntapaa mahdollistavaa palvelutarjontaa kaiken ikäisille.

Poikkeamat sitovuustasossa

Liikunnan ja kulttuurin vastuualueen liikunta ja kulttuuri -sitovuustason toimintakulut ylittivät talousarvion 775 080 euroa. Ylitys koostuu pääosin energia- ja vuokratkustannusten noususta. Sitovuustason tuloarvio ylittyi 0,3 milj. euroa, mikä osittain kattaa määrärahojen ylitystä. (Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta 15.2.2024 § 18)

Liikunnan ja kulttuurin vastuualue, kaupunginmuseo

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	1 268,1	0,0	1 268,1	1 251,5	-16,6
Menot	7 675,4	57,0	7 732,4	7 768,3	35,9
Toimintakate	-6 407,3	-57,0	-6 464,3	-6 516,7	-52,4

Lahden kaupunginmuseo toimii Päijät-Hämeen alueellisena vastuumuseona ja hoitaa alueen kulttuuriympäristöä koskevat viranomaistehtävät sekä neuvoo ja opastaa korjausrakentamiseen, alueelliseen taidemuseotyöhön ja paikallismuseotyöhön liittyvissä asioissa.

Kaupunginmuseo panostaa neljään vahaan museobrändiin (Malva, Hiihtomuseo, Historiallinen museo sekä Radio ja tv - museo Mastola). Museon erikoisalut ovat Lahden ja Päijät-Hämeen historia, käyttögrafiikka, talviurheilu, huonekalut sekä radio- ja tv-historia. Museo palvelee yleisöä, tuottaa ja välittää

uutta tietoa niin lahtelaisesta, kansallisesta kuin kansainvälisestä kulttuuriperinnöstä.

Poikkeamat sitovuustasossa

Liikunnan ja kulttuurin vastuualueen kaupunginmuseo-sitovuustason toimintakate ylitti talousarvion 52 444 euroa, mikä johtui tulojen jäämisestä 1,3 % alle talousarvion sekä menojen ylittymisestä 0,5 %, mikä johtui yleisen kustannustason noususta vuoden kuluessa. (Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta 15.2.2024 § 18)

Liikunnan ja kulttuurin vastuualue, kansainväliset urheilutapahtumat

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Menot	905,7	0,0	905,7	827,6	-78,1
Toimintakate	-905,7	0,0	-905,7	-827,6	78,1

Kansainvälisten urheilutapahtumien määrärahoilla ylläpidetään ja edistetään Lahden kaupungin asemaa kansainvälisesti tunnustettuna liikunta- ja urheilukaupunkina. Määrärahaa osoitetaan resursseja välillisenä tukena erikseen sovitaville kansainvälisille urheilutapahtumille.

Vuosi 2023 oli kansainvälisten suur tapahtumien vuosi. Salpausselän kilpailut juhlivat 100-vuotista historiaansa.

Ironman 70.3 -kilpailuita oli kaksi. Puolimatkan kilpailut järjestettiin tuttuun tapaan alkukesästä ja maailmanmestaruuskilpailut elokuussa. Uutena kansainvälisenä tapahtumana aloitti FNLD GRVL -pyöräilytapahtuma. Lahdessa järjestettiin myös yleisurheilun Kalevan kisat, sekä SM-viikkomonilajitapahtuma. Lisäksi perinteiset tapahtumat järjestettiin suur tapahtumina lomassa.

Kaupunkiympäristön palvelualue

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	43 253,3	800,0	44 053,3	46 682,4	2 629,1
Menot	60 494,6	2 758,1	63 252,7	62 246,3	-1 006,4
Toimintakate	-17 241,3	-1 958,1	-19 199,4	-15 564,0	3 635,4

Kaupunkiympäristön palvelualueella toimieliminä ovat kaupunkiympäristölautakunta, rakennus- ja ympäristölupalautakunta, Lahden seudun jätelautakunta ja Lahden seudun joukkoliikennelautakunta.

Lautakunnat edistävät ja ohjaavat lautakuntien alaisten vastualueiden toiminnan ja tulosten laatua. Toiminnassaan lautakunnat noudattavat niissä edustettuina olevien kuntien valtuustojen tahtoa seuraavasti:

- Kaupunkiympäristölautakunta: Lahti
- Rakennus- ja ympäristölupalautakunta: Lahti
- Lahden seudun jätelautakunta: Asikkala, Heinola, Hollola, Kärkölä, Lahti, Myrskylä, Orimattila, Padasjoki ja Pukkila.
- Lahden seudun joukkoliikennelautakunta: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Lahti, Padasjoki, Orimattila ja Sysmä

Kaikki vastualueet toimivat kaupunkiympäristölautakunnan alaisina.

Palvelualueen yhteiskustannukset

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0,0	0,0	0,0	6,7	6,7
Menot	692,3	0,0	692,3	428,4	-263,9
Toimintakate	-692,3	0,0	-692,3	-421,7	270,6

Palvelualueen yhteiskustannuksiin on kohdennettu vastuualueisiin kuulumaton henkilöstö, palvelualueitasoiset hankkeet, kaupunkiympäristölautakunnan, rakennus- ja ympäristölupalautakunnan sekä palvelualueen yhteisiä kustannuksia.

Kaupunkisuunnittelun, kaupunkitekniikan ja rakennus- ja ympäristövalvonnan vastualueet yhteensä

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	25 697,1	800,0	26 497,1	28 632,9	2 135,8
Menot	34 749,4	2 758,1	37 507,5	36 735,6	-771,9
Toimintakate	-9 052,3	-1 958,1	-11 010,4	-8 102,7	2 907,7

Kaupunkisuunnittelun vastuualue luo perusedellytykset kaupungin kestäväälle kehitykselle, yrittämiselle, asumiselle ja kaupunkielämälle. Kaupunkisuunnittelu vastaa yleis- ja asemakaavoituksesta, liikenne-, katu- ja vihersuunnittelusta, kiinteistönmuodostuksesta, paikkatietopalveluista ja maastomittauksesta, kaupungin maapolitiikasta, asuntotoimen tehtävistä sekä kaupungin merkittävien aluekehityshankkeiden toteuttamisesta.

Kaupunkitekniikka johtaa yleisten alueiden infran rakentamishankkeita, järjestää yleisille alueille tarvittavan kunnossapidon, toimii kaupungin vastuulla olevien satamien satamaviranomaisena ja antaa lupia yleisten alueiden käyttöön. Kaupunkitekniikka vastaa seudullisesta joukkoliikenteestä, pysäköinninvalvonnasta ja Lahden alueen koulukuljetusten suunnittelusta.

Rakennus- ja ympäristövalvonta toimii kaupunkialueen ympäristöllisiin lupiin liittyvänä lupa- ja valvontaviranomaisena, jätehuollon viranomaisena sekä leirintäalueviranomaisena.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan yksiköt ovat rakennusvalvonta, ympäristöterveys, ympäristöpalvelut ja jätehuolto. Rakennusvalvonta huolehtii rakentamisen lupien myöntämisestä sekä valvonnan kautta hyvästä rakentamisesta ja rakennusten kunnossapidosta. Ympäristöterveys toimii terveydensuojeluviranomaisena, jonka tehtäviin kuuluvat elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka- ja nikotiinivalvonta sekä eläinlääkintähuolto, eläinsuojelu- ja eläintautivalvonta. Ympäristöpalvelut vastaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien valmistelusta ja valvoo alueellaan ympäristönsuojelun yleis- ja erityislakien noudattamista. Ympäristöpalvelut huolehtii ympäristönsuojelun edistämisestä kunnassa, vesiensuojelusta, metsienhoidosta, luonnonsuojelusta, ympäristö- ja maa-ainelupien valvonnasta sekä ympäristötilan seurannasta sekä ympäristökasvatuksesta. Jätehuoltoyksikkö valmistele jätehuollon viranomaistehtäviä ja seuraa jätehuoltoon liittymistä viranomaisen toimialueella Asikkalassa, Heinolassa, Hollolassa, Kärkölässä, Lahdessa, Myrskylässä, Orimattilassa, Padasjoella ja Pukkilassa.

Kaupunkitekniikka: Joukkoliikenne

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	17 556,2	0,0	17 556,2	18 042,8	486,6
Menot	25 052,9	0,0	25 052,9	25 082,3	29,4
Toimintakate	-7 496,7	0,0	-7 496,7	-7 039,5	457,2

Lahden kaupunki toimii joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Iitin, Kärkölän, Lahden, Padasjoen, Orimattilan ja Sysmän alueilla. Toimivaltaisen viranomaisen tehtävänä on seudullisen joukkoliikenteen suunnittelu ja toteutus. Viranomaisen tehtävä on määritellä joukkoliikenteen palvelutaso ja päättää joukkoliikenteen järjestämistavasta toimivalta-alueellaan.

Viranomainen suunnittelee ja hankkii seudullisen joukkoliikenteen alueelleen sekä mahdollisesti aluetta ylittävää liikennettä muiden viranomaisten kanssa. Viranomainen vastaa myös lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmistä, tariffisuunnittelusta, lippujen myynnistä, joukkoliikenteen tiedotuksesta ja markkinoinnista sekä muista joukkoliikenteen kehittämishankkeista.

Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Talousarvion tuloslaskelman toteutumisvertailu (ilman taseyksiköitä).
Sisältää sisäiset tuotot ja kulut.

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Talousarvio/ toteutuma	TA yhteensä/ toteutuma
Toimintatuotot	77 303	-1 628	75 675	79 995	2 692	4 320
Myyntituotot	23 813	542	24 355	25 433	1 620	1 078
Maksutuotot	11 707	-1 101	10 606	10 697	-1 009	92
Tuet ja avustukset	12 356	-452	11 904	13 670	1 314	1 766
Vuokratuotot	16 824	1 131	17 955	20 409	3 585	2 454
Muut toimintatuotot	12 604	-1 747	10 857	9 787	-2 817	-1 070
Valmistus omaan käyttöön	514	0	514	699	185	185
Toimintakulut	426 105	11 120	437 225	427 435	1 330	-9 790
Henkilöstökulut	163 376	5 003	168 379	167 967	4 591	-412
Palvelujen ostot	127 037	1 476	128 512	124 231	-2 806	-4 282
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	9 759	862	10 621	10 106	347	-514
Avustukset	51 747	2 040	53 787	50 814	-933	-2 973
Muut kulut	74 187	1 740	75 927	74 317	130	-1 610
Toimintakate	-348 289	-12 748	-361 037	-346 741	1 547	14 295
Verotulot	279 316	20 384	299 700	304 843	25 527	5 143
Valtionosuudet	87 372	2 934	90 306	90 872	3 500	567
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 244	-1 000	-2 244	4 164	5 408	6 408
Korkotuotot	13 536	-1 000	12 536	22 141	8 605	9 605
Muut rahoitustuotot	3 038	0	3 038	4 917	1 879	1 879
Korkokulut	17 207	0	17 207	19 531	2 324	2 324
Muut rahoituskulut	611	0	611	3 363	2 752	2 752
Vuosikate	17 155	9 569	26 724	53 137	35 982	26 413
Poistot ja arvonalentumiset	31 913	0	31 913	34 092	2 179	2 179
Tilikauden tulos	-14 758	9 569	-5 189	19 045	33 803	24 234
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	9 667	9 667	9 667
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	-10 000	-10 000	-10 000
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	259	259	259
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-14 758	9 569	-5 189	19 119	33 878	24 308

Tuloslaskelman toteutuminen taulukossa verrataan toteutunutta alkuperäiseen sekä voimassa olevaan talousarvioon. Kaupungin alkuperäiseen talousarvioon 2023 (ilman taseyksiköitä) verrattuna käyttötalouden toimintakate toteutui 1,5 milj. euroa parempana. Vuosikate toteutui 35,9 milj. euroa ja tilikauden tulos 33,8 milj. euroa parempana.

Rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat 5,4 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempana. Verotulot ja valtionosuudet toteutuvat 29,0 milj. euroa arvioitua paremmin.

Tilikauden ylijäämä toteutui 33,9 milj. euroa parempana alkuperäiseen talousarvioon verrattuna.

Verorahoituskokonaisuus

Verorahoitus, johon kuuluvat verotulot ja valtionosuudet, ylitti alkuperäisen talousarvion 25,5 milj. eurolla ja muutetun talousarvion 5,1 milj. eurolla. Keväällä 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, hidastuva talouskasvu ja inflaatio sekä verojen tilitysajankohdat vaikeuttivat verotulojen arviointia.

Kuntien verorahoitusta siirrettiin vuonna 2023 valtiolle hyvinvointialueiden rahoituksen kattamiseksi (sote-uudistus), minkä vuoksi kunnallisveroprosenttia leikattiin 12,64 prosenttiyksiköllä ja yhteisöverojen jako-osuutta kolmanneksella. Uudistus ei näkynyt vielä täysimääräisenä vuoden 2023 aikana, koska osa aiempien vuosien verotuloista tilitettiin vasta

vuoden 2023 aikana aiemmin voimassa olleiden kunnallisveroprosenttien ja yhteisöverotulojen jako-osuuksien mukaisena. Sote-uudistuksen vuoksi myös valtionosuuksia leikattiin merkittävästi.

Kuntaryhmän tuloverojen tilityksiin vaikutti parantunut työllisyys, palkkasumman kasvu sekä hallituksen veroperustemuutokset ja ansiotasoindeksin tarkastukset, joista jälkimmäiset korvataan valtionosuusjärjestelmän kautta verotulomenetysten korvauksina. Joustava verotuksen valmistumisaika sekä yritysten verosuunnittelu vaikuttivat verojen tilitysajankohtiin siirtäen niistä osan maksuun vuoden 2024 puolelle.

Verotulot, 1000 €	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	206 785	14 515	221 300	225 383	4 083
Osuus yhteisöveron tuotosta	29 331	2 569	31 900	32 652	752
Kiinteistövero	43 200	3 300	46 500	46 807	307
Yhteensä	279 316	20 384	299 700	304 843	5 143

Lahden tuloverojen tilitysmäärä aleni edellisvuoteen verrattuna 227,1 milj. euroa, 50,2 %, valtakunnallisesti alenema oli 52,5 %. Vuoden 2023 tilityksiin vaikuttivat alkuvuonna palkkasumman positiivinen kehitys, talouden kasvun hidastuminen syksyllä ja hallituksen veroperustemuutokset. Tilitysmäärä sisältää verovuoden 2022 jäännösveroja yhteensä 35,0 milj. euroa. Verovuoden 2022 valmistuminen marraskuussa kasvatti verotilityksiä noin 3,0 milj. euroa. Joulukuussa tehty kuntakohtainen oikaisu oli Lahdelle positiivinen.

Yhteisöverojen tilitykset alenivat edellisvuodesta valtakunnallisesti 32,3 % ja Lahdessa 32,5 %, 15,7 milj. euroa. Yhteisöverototeumaa kasvatti verovuoden 2022 jäännösverot, joita kertyi noin 11,6 milj. euroa.

Verovuoden 2023 maksuunpantu kiinteistövero oli 47,6 milj. euroa, jossa kasvua edellisvuoteen oli 3,6 milj. euroa, 8,2 %. Kiinteistöverotuloihin vaikutti merkittävimmin rakennuskustannusindeksin nousu, jonka myötä rakennusten verotusarvot kasvoivat, koska niiden jälleenhankinta-arvoja korotettiin. Kiinteistöverotus valmistui vasta lokakuun lopussa, mikä vaikuttaa tilitysten jaksottumiseen osittain seuraavalle vuodelle. Tilitykset kasvoivat edellisvuodesta valtakunnallisesti 4,4 % ja Lahdessa 5,8 %, 2,6 milj. euroa.

Valtionosuuksien erittely

Valtionosuudet, 1000 €	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (ilman tasauksia)	50 528	775	51 303	51 714	412
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	22 241	2 372	24 612	24 612	0
Opetuksen ja kulttuuritoiminnan muut valtionosuudet	-4 100	323	-3 778	-3 622	155
Verotulomenetysten korvaus	18 703	-535	18 168	18 168	0
Valtionosuudet yhteensä	87 372	2 934	90 306	90 872	567

Valtionosuudet ylittivät alkuperäisen talousarvion noin 3,5 milj. eurolla ja muutetun talousarvion 0,6 milj. eurolla. Sote-uudistuksen vuoksi valtionosuudet pienenevät edellisvuoteen nähden 154,9 milj. euroa, 63,0 % ja noin 1 290 euroa/asukas. Valtion toisessa lisätalousarviossa lisättiin kunnille peruspalvelujen valtionosuuksia palauttamalla käyttämätöntä

Tuloveroprosentti ja veronalaiset tulot

Vuosi	Vero-%	Saajien lukumäärä*	Tulot keskimäärin*
2018	20,75	103 852	28 561
2019	20,75	104 649	29 655
2020	20,75	104 170	29 764
2021	20,75	104 712	31 265
2022	20,75	105 351	32 140
2023	8,11		

* Verotuksen päättymisajankohdan tiedot. Tilinpäätöskirjoissa ennen vuotta 2022 ennakkotiedot.

Kiinteistöveroasteet	2022	2023
Yleinen kiinteistövero	1,35	1,35
Vakituinen asuinrakennus	0,60	0,60
Muu kuin vakituinen asuminen	1,35	1,35
Rakentamaton asuinpaikka	4,00	4,00
Yleishyödyllinen yhteisö	0,60	0,60
Voimalaitos	3,10	3,10

määrärahaa vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien yhdistymisavustusten sekä kuntien harkinnanvaraisten yhdistymisavustusten ja valtionosuusmenetysten korvausten vuoden 2022 käyttämättä jääneitä osia. Kokonaisvaikutus Lahdelle oli noin 0,4 milj. euroa.

Investointien toteutuminen

Investoinnit (1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutos	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Kiinteä omaisuus					
Tulot	10 120	0	10 120	2 369	-7 751
Menot	2 500	0	2 500	1 869	-631
Nettomeno	-7 620	0	-7 620	-499	7 121
Talonrakennus*					
Tulot	11 774	25 140	36 914	35 754	-1 160
Menot	27 672	0	27 672	21 473	-6 199
Nettomeno	15 898	-25 140	-9 242	-14 281	-5 039
Julkinen käyttöomaisuus					
Tulot	1 200	511	1 711	623	-1 087
Menot	36 014	9 679	45 693	47 056	1 363
Nettomeno	34 814	9 169	43 983	46 432	2 450
Irtain omaisuus*					
Tulot	0	0	0	0	0
Menot	7 450	525	7 975	6 961	-1 014
Nettomeno	7 450	525	7 975	6 961	-1 014
Arvopaperit ja osuudet					
Tulot	2 000	-2 000	0	132	132
Menot	4 500	0	4 500	4 312	-188
Nettomeno	2 500	2 000	4 500	4 181	-319
Yhteensä					
Tulot	25 094	23 651	48 745	38 878	-9 867
Menot	78 136	10 204	88 340	81 671	-6 669
Nettomeno	53 042	-13 446	39 596	42 794	3 198

* taseyksiköiden investoinnit mukana

Kiinteä omaisuus

Kiinteän omaisuuden määräraha vuonna 2023 oli 2,5 milj. euroa.

Maa- ja vesialueita hankittiin yhteensä 173,5 hehtaaria, josta maa-alueiden osuus oli 55,1 hehtaaria ja vesialueiden osuus 118,4 hehtaaria. Kiinteän omaisuuden hankintamenot olivat 1,87 milj. euroa. Euromääräisesti suurin yksittäinen hankinta vuoden aikana oli Niemen kaupunginosan 1,68 hehtaarin kauppa, jolla kaupunki osti itselleen toimitila- ja koulutusrakennusten korttelialueen tontin 0,4 milj. euron kauppahinnalla Niemen alueen tulevaisuuden tarpeita varten. Pinta-alaltaan suurin yksittäinen hankinta vuoden aikana oli yhteisalueelta ostetut 118,5 hehtaarin suuruinen maa- ja vesialue

Kymijärveltä, jonka kauppahinta oli 0,12 milj. euroa. Lukumääräisesti kauppvoja tehtiin eniten Kariston alueelta, josta hankittiin laajennusalueita neljällä kaupalla 0,29 milj. eurolla 3,59 ha tulevaisuuden tarpeisiin. Rakennusten hankintaan kaupunki käytti 0,03 milj. euroa.

Maa-alueiden myyntitulot olivat vuonna 2023 yhteensä 2,37 milj. euroa, josta myyntivoiton osuus oli 1,90 milj. euroa ja hankintamenon osuus 0,47 milj. euroa. Kaupunkiympäristön palvelualue ei myynyt vuoden aikana rakennuksia. Myyntituloista pääosa noin 1,65 milj. euroa koostui kahden kerrostalotontin kaupasta lopun muodostuessa lähinnä yksittäisistä omakotitalotonttien kaupoista.

Sitova investointisuunnitelman menot

Kiinteä omaisuus	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	10 120 000	2 368 542	7 751 458
Menot	2 500 000	1 869 354	630 646
Netto	-7 620 000	-499 188	-7 120 812

Talonrakennus

Talonrakennusinvestointien menoihin oli vuonna 2023 varattu 27,7 milj. euroa. Tuloja talousarvioon oli kirjattu 36,9 milj. euroa.

Toteutuneet kustannukset olivat 21,5 milj. euroa, josta perusparannusinvestointien osuus oli 18,3 milj. euroa ja korvausinvestointien 3,2 milj. euroa.

Tuloja kertyi yhteensä 35,8 milj. euroa, josta 0,05 milj. euroa oli opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitustukea tehdyille investoinneille ja lisäksi rakennusten myynneistä kertyi tuloja 35,7 milj. euroa.

Merkittävimmät valmistuneet hankkeet olivat elinkaarimallilla toteutettu Renkomäen monitoimitalo Aura ja Kivimaan

monitoimitalo Aarteen perusparannusvaihe alkuvuodesta sekä allianssimallilla toteutettu kaupungintalon perusparannus kesällä.

Myllypohjan monitoimitalo päädyttiin toteuttamaan allianssimallilla, ja allianssisopimus allekirjoitettiin syksyllä. Ahtialan koulun laajennuksen rakentaminen aloitettiin syksyllä, ja koulun muutostöitä ja korjauksia jatkettiin. Kisapuiston pääkatso-morakennuksen hankinta SR-urakamallilla jouduttiin keskeyttämään ja tarjoukset hylkäämään asetetun kattohinnan ylityksen vuoksi ja hankkeen valmistelu aloitettiin karsittuna uudelleen.

Sitova investointisuunnitelman menot

Talonrakennus	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	36 914 000	35 754 130	1 159 870
Menot	27 672 000	21 473 416	6 198 584
Netto	-9 242 000	-14 280 714	5 038 714

PERUSPARANNUSINVESTOINNIT	Talousarvio	Menot	Poikkeama	Tulot	Netto
1 000 euroa					
Konsernihallinnon hankeryhmä	7 826	10 178	-2 352	0	10 178
Kaupungintalon perusparannus	6 115	10 178			
Muut kohteet yhteensä	211				
Keskeneräiset hankkeet	1 500				
Sivistystoimialan hankeryhmä	10 751	7 019	3 732	48	6 971
Kivimaan monitoimitalon perusparannus	1 693	3 161			
Myllypohjan monitoimitalo, perusparannus	872	260			
Kasakkamäen koulun perusparannus	46	13			
Kaupunginteatterin perusparannus	1 000	386			
- josta kaupunginteatterin korjaus	90				
Historiallisen museon toiminnalliset muutokset	480	101			
- josta Historiallisen museon toiminnallinen keittäminen	48			48	
Päiväkotien perusparannukset	1 402	248			
Urheilukeskuksen perusparannukset yhteensä	400	273			
-Urheilukeskuksen valtionaputulot	40				
Palvelualueen pienet työkohteet yhteensä	4 858	2 577			
Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä	1 414	1 123	291	0	1 123
Imagorakennusten korjaukset yhteensä	1 144	1 121			
Muu kohteet yhteensä	270	2			
Perusparannusinvestoinnit, tulot yhteensä:	178			48	18 272
Perusparannusinvestoinnit, menot yhteensä:	19 991	18 320	1 671		
KORVAUSINVESTOINNIT	Talousarvio	Menot	Poikkeama	Tulot	Netto
1 000 euroa					
Sivistystoimialan hankeryhmä	7 681	3 153	4 528	0	3 153
Renkomäen monitoimitalo, uudisrakennus	1 873	1 842			
Kisapuiston pääkatsomorakennus	1 765	118			
- josta pääkatsomon valtionavustus	96				
Kaarikadun päiväkodin uudisrakennus	289	370			
Myllypohjan monitoimitalo, uudisrakennus	1 836	433			
Harjun koulua korvaava uudisrakennus	110				
Ahtialan koulun laajennus	1 681	175			
Mukkulan monitoimitalo uudisrakennus	127	117			
Muu kohteet yhteensä		98			
Korvausinvestoinnit, tulot yhteensä:	96			0	3 153
Korvausinvestoinnit, menot yhteensä:	7 681	3 153	4 528		
Kiinteän omaisuuden myyntitulot	36 640	35 706	934	35 706	
- sisältäen lisätalousarvio					
Talonrakennus, tulot yhteensä:	36 914			35 754	-14 281
Talonrakennus, menot yhteensä:	27 672	21 473	6 199		

Julkinen käyttöomaisuus

Julkisen käyttöomaisuuden menomääräraha vuonna 2023 oli 45,7 milj. euroa, joka sisälsi lisätalousarvion 9,7 milj. euroa. Määräraha ylittyi 1,4 milj. euroa.

Lahti Aqua Oy:n vesihuollon saneeraushankkeiden yhteydessä parannettiin liikenneympäristöä seitsemässä kohteessa.

Vuoden 2023 sekä tulevien vuosien kunnallisteknisten hankkeiden toteutusedellytyksiä suunnitelmien osalta edistettiin lähes 30 eri kohteessa. Katujen uudelleenpäällystystöitä sekä urapaikkauksia toteutettiin ja ajoratamerkintöjä parannettiin. Silloista peruskorjattiin Hennalan ylikulkusilta ja uusittiin Mytjäisten alikulkutunneli Helsingintiellä, lisäksi Sammalsuonkadun retkeilyreitit korotettiin. Ulkovaloverkkoa peruskorjattiin ja täydennettiin sekä elohopeavalaisuuden korvaamista toteutettiin.

Vuorikatua jäseneltiin uudelleen ja Hennalankadun sekä Ala-Okeroistentien liittymäjärjestelyjä uusittiin kiertoliittymällä. Lahdenkadulle Kivimaan koulun kohdalle rakennettiin meluseinä.

Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parannettiin pyöräilyn pääverkon opasteilla, pyöräilyn ja joukkoliikenteen liityntäpysäköinneillä ja Matkakeskuksen pyörätallilla. Liikuntarakentamisen ohjelmassa merkittävimmät kohteet olivat Kivimaan monitoimitalon kentän saneeraus, Renkomäen monitoimitalon liikunta-alue ja Sepänniemen lähiliikuntapaikan peruskorjauksen aloitus. Lisäksi saneerattiin kaksi tenniskenttää Kalevan tiellä.

Viheralueiden investointiohjelmassa vuonna 2023 valmistuneita puistorakentamisen kohteita olivat mm. Kaupungintalon puiston vaihe 1, Lahden kartanon puisto sekä Kankaanpäänkadun puistoraitti. Niemen kampuspuiston rakentamista jatkettiin. Piisamipuistoa ja Pikku-Vesijärvenpuistoa peruskorjattiin. Leikkialueiden rakentamistöinä valmistui uusi leikkialue Kariston Havurinteeseen. Nykyisten leikkialueiden saneerauskohteina valmistuivat Kurppasten ja Kerinkallion leikkialueet. Lisäksi Pikku-Vesijärven puistoon valmistui lasten seikkailupaikka.

Satamahankkeista käynnistettiin Niemen sataman vaihe 1, virkavenealaturin sekä vieras- ja kalastuslaiturien kohta.

Hyvinvointia ja liikkumista tukevin rakenteina valmistui mm. Kankaankadun laskun leventäminen ja kaiteen uusiminen ja Kaukkarin soutuvenepaikkojen peruskorjaus. Lisäksi Mustankallion portaiden rakennustyöt valmistuivat. Kasakkamäelle ja Hennalaan rakennettiin kuntoiluryhmät.

Kaupunkitilaan sijoittuvina tilataideteoshankkeina valmistui Ympäristöpääkaupunki-taideos (Strutsi Nikkilään ja strutsin muna Keski-Lahteen).

Pippo-Kujala II esirakentaminen saatettiin loppuun.

Määrärahan ylitys selittyy Kivimaan koulun kentän lisä- ja muutostöillä. Lisäksi ennustamisessa on jäänyt huomiotta rakennuttamiskulut.

Sitova investointisuunnitelman menot

Tulot	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Kadunrakennus	1 710 700	463 334	1 247 366
Liikuntarakentaminen	0	60 000	-60 000
Viheralueiden rakentaminen	0	100 000	-100 000
Yhteensä	1 710 700	623 334	1 087 366
Menot	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Kadunrakennus	11 130 000	11 896 734	-766 734
Satamat	1 853 000	1 938 570	-85 570
Ulkovalaistus	4 854 700	5 336 257	-481 557
Liikennevalohankkeet	250 000	190 906	59 094
Liikuntarakentaminen	2 966 000	3 406 386	-440 386
Viheralueiden rakentaminen	2 900 000	3 714 067	-814 067
Kasvun edellyttämät uudet alueet	21 739 600	20 572 909	1 166 691
Yhteensä	45 693 300	47 055 827	-1 362 527
Netto yhteensä	43 982 600	46 432 494	-2 449 894

Irtain omaisuus

Konsernihallinnon palvelualueelle on keskitetty kaupunkitason ICT-hankinnat, joiden menot olivat yhteensä 1,5 milj. euroa. Perusparannetun kaupungintalon irtainhankinnat olivat 0,7 milj. euroa ja velvoiteautopaikat 0,5 milj. euroa. Sivistyksen palvelualueen irtainhankinnat olivat 3,6 milj. euroa, josta suurimmat kokonaisuudet olivat Tiirismaan peruskoulun 1,2

milj. euron sekä Lahden lukio Gaudian 0,5 milj. euron kalustaminen. Historiallisen museon irtainhankinnat olivat 0,8 milj. euroa. Kaupunkiympäristön palvelualueen irtainhankinnat olivat 0,2 milj. euroa, Lahden kaupunginteatterin 0,1 milj. euroa ja kaupunginorkesterin 0,03 milj. euroa. Lahden Tilakeskusten irtainhankinnat olivat 0,04 milj. euroa.

Sitova investointisuunnitelman menot

Irtain omaisuus	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0	0	0
Menot	7 975 000	6 960 510	1 014 490
Netto	7 975 000	6 960 510	1 014 490

Arvopaperit ja osuudet

Menot muodostuvat pääasiassa Tapahtuma Lahti Oy:n osakkeiden merkinnästä 1,0 milj. euroa ja sijoitetun vapaan pääoman rahastosijoituksesta 2,8 milj. euroa (KH 18.12.2023 § 444) sekä Päijät-Hämeen Ateriapalvelu Oy:n osakeannin osakkeiden merkinnästä 0,4 milj. euroa (KH 12.6.2023 § 222). Tulot muodostuvat Provincia Oy:n osakkeiden

myynneistä. Tapahtuma Lahti Oy:n KH 18.12.2023 § 444 päätöksestä on jätetty oikaisuvaatimus.

Sitova investointisuunnitelman menot

Arvopaperit	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0	131 595	-131 595
Menot	4 500 000	4 312 346	187 654
Netto	4 500 000	4 180 752	319 248

Rahoitusosan toteutuminen

1 000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Tulorahoitus	27 880	12 457	40 337	73 862	33 525
Vuosikate	44 000	20 682	64 682	94 764	30 082
Tulorahoituksen korjauserät	-16 120	-8 225	-24 345	-20 902	3 443
Investointien rahavirta	-53 042	13 446	-39 596	-42 794	-3 198
Investointimenot	-78 136	-10 204	-88 340	-81 671	6 669
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 474	511	1 985	671	-1 313
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	23 620	23 140	46 760	38 206	-8 554
Toiminnan ja investointien rahavirta	-25 162	25 903	741	31 068	30 327
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset	20 236		20 236	35 221	14 986
Antolainasaamisten lisäykset	-15 000		-15 000	-8	14 992
Antolainasaamisten vähennykset	35 236		35 236	35 229	-7
Lainakannan muutokset	0		0	-69 303	-69 303
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	71 900		71 900	0	-71 900
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-71 900		-71 900	-76 900	-5 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0		0	7 597	7 597
Oman pääoman muutokset	0		0	308	308
Muut maksuvalmiuden muutokset	3 125		3 125	-4 995	-8 120
Rahoituksen rahavirta	23 361		23 361	-38 770	-62 130
Rahavarojen muutos	-1 801	25 903	24 102	-7 702	-31 804

Kaupunki varautui alkuperäisessä talousarvioissaan rahoittamaan omien investointiensä lisäksi myös tytäryhteisöjään 15,0 milj. eurolla. Maksuvalmius säilyi koko vuoden hyvällä tasolla eikä yhtiöiden suunniteltuja rahoitustarpeita toteutettu sisäisillä antolainoilla. Antolainojen lisäykseen sisältyy muut saamiset -erä, jonka lisäys 7 750 euroa muodostuu palautuskelpoisista liittymismaksusaamisista.

Vuoden 2023 aikana ei myönnetty uusia antolainoja ja niitä lyhennettiin 35,2 milj. euroa. Rahoituslaskelman antolainauksen muutokset sisältävät taseen pysyviin vastaaviin kirjattujen

pitkäaikaisten lainasaamisten lisäykset ja vähennykset. Pitkäaikaisten lainojen ei nostettu ja niitä lyhennettiin talousarvion mukaisesti 71,9 milj. euroa. Lisäksi kaupunki teki ylimääräisen 5,0 milj. euron lyhennyksen 30,0 milj. euron pitkäaikaisen lainan konvertoinnin yhteydessä. Pitkäaikaisten lainojen vähennykset vuonna 2023 olivat yhteensä 76,9 milj. euroa. Tilinpäätöshetkellä ei ollut nostettuna ulkoisilta rahoittajilta lyhytaikaisia lainoja. Lyhytaikaisten lainojen muutos 7,6 milj. euroa on seurausta tytäryhteisöjen konsernitiliasaldojen muutoksista.

Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

	Sito- vuus N B	Määrärahat, 1 000 euroa					Tuloarviot, 1 000 euroa				
		Alkup. ta- lousarvio	TA- muutokset	TA- muu- tosten jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Alkup. talousar- vio	TA- muutokset	TA- muu- tosten jäl- keen	Toteu- tuma	Poik- keama
KÄYTTÖTALOUSOSA											
KONSERNIHALLINNON PALVELUALUE											
Konsernipalvelut	B	47 511,3	-3 860,0	43 651,3	37 679,3	-5 972,0	-7 073,4	-367,9	-7 441,3	-7 783,4	-342,1
Elinvoimapaalvelut	N	13 426,2	-1 075,0	12 351,2	10 854,7	-1 496,5	-1 812,9	-125,0	-1 937,9	-2 022,2	-84,3
Työllisyyspalvelut	N	26 461,9	2 000,0	28 461,9	27 305,3	-1 156,6	-1 717,7	0,0	-1 717,7	-1 232,7	485,0
Tarkastustoimi	B	357,1	0,0	357,1	366,7	9,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Käyttöomaisuuden myyntivoitot/-tappiot		0,0	0,0	0,0	4,1	4,1	-5 120,0	2 000,0	-3 120,0	-1 898,3	1 221,7
SIVISTYKSEN PALVELUALUE											
Palvelualueen yhteiskustannukset	N	5 393,7	161,0	5 554,7	6 445,8	891,1	-4 509,5	-34,0	-4 543,5	-5 447,8	-904,3
Lasten ja nuorten kasvu	B	198 571,4	10 351,4	208 922,8	208 010,8	-912,0	-9 052,3	1 000,0	-8 052,3	-9 719,2	-1 666,9
Osaaminen	B	19 689,8	128,0	19 817,8	19 660,8	-157,0	-55,0	0,0	-55,0	-74,9	-19,9
Wellamo-opisto	N	4 171,0	74,0	4 245,0	4 217,4	-27,6	-1 225,3	-45,0	-1 270,3	-1 416,1	-145,8
Osallisuus	B	9 157,4	67,6	9 225,0	8 525,3	-699,7	-562,2	0,0	-562,2	-601,1	-38,9
Liikunta- ja kulttuuri	B	32 289,8	458,0	32 747,8	33 522,9	775,1	-2 167,0	0,0	-2 167,0	-2 454,6	-287,6
Kaupunginmuseo	N	7 675,4	57,0	7 732,4	7 768,3	35,9	-1 268,1	0,0	-1 268,1	-1 251,5	16,6
Kansainväliset urheilutapahtumat	N	905,7	0,0	905,7	827,6	-78,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE											
Palvelualueen yhteiskustannukset	N	692,3	0,0	692,3	428,4	-263,9	0,0	0,0	0,0	-6,7	-6,7
Kaupunkisuunnittelu, kaupunkitekniikka ja rakennus- ja ympäristövalvonta	B	34 749,4	2 758,1	37 507,5	36 735,6	-771,9	-25 697,1	-800,0	-26 497,1	-28 632,9	-2 135,8
Joukkoliikenne	N	25 052,9	0,0	25 052,9	25 082,3	29,4	-17 556,2	0,0	-17 556,2	-18 042,8	-486,6
TASEYKSİKÖT											
Lahden Tilakeskus (tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja ja tappioita)							-5,0	2,6	-2,4	2,3	7,2
Lahden kaupunginorkesteri (tilikauden yli-/alijäämä)							0	0	0	-212,2	-212,2
Lahden kaupunginteatteri (tilikauden yli-/alijäämä)							0	0	0	-600,6	-600,6
TULOSLASKELMAOSA											
Verotulot							-279 316,0	-20 384,0	-299 700,0	-304 842,7	-5 142,7
Valtionosuudet							-87 372,0	-2 933,6	-90 305,6	-90 872,4	-566,8
Korkotulot ja -menot	N	-7 879,0	0,0	-7 879,0	-506,5	7 372,5					
Muut rahoitustulot ja -menot	N	2 423,6	0,0	2 423,6	1 550,7	-872,9					
INVESTOINTIOSA											
Kiinteä omaisuus	B	2 500,0	0,0	2 500,0	1 869,4	-630,6					
Tilakeskus, talonrakennus	B	27 672,0	0,0	27 672,0	21 473,4	-6 198,6					
Julkinen käyttöomaisuus	B	36 014,0	9 679,3	45 693,3	47 055,8	1 362,5					
Irtain omaisuus	B	7 450,0	525,0	7 975,0	6 960,5	-1 014,5					
Arvopaperit ja osuudet	B	4 500,0	0,0	4 500,0	4 312,3	-187,7					
RAHOITUSOSA											
Antolainat		-20 236	0,0	-20 236	-35 221	-14 986					
Lainanotto ja lyhennykset (pitkäaikaiset)							0,0	0,0	0,0	-76 900	-76 900

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Lahden kaupungin laskelmat

- **Tuloslaskelma**
- **Rahoituslaskelma**
- **Tase**
- **Lahden kaupunki tunnusluvut**

Lahti-konserni laskelmat

- **Tuloslaskelma**
- **Rahoituslaskelma**
- **Tase**
- **Lahti-konserni tunnusluvut**

Lahden kaupungin laskelmat

Tuloslaskelma

LAHDEN KAUPUNGIN TULOSLASKELMA

€	2023	2022
Toimintatuotot		
Myyntituotot	25 785 109,01	23 633 256,79
Maksutuotot	12 640 529,74	12 412 576,28
Tuet ja avustukset	13 709 079,02	15 135 008,07
Vuokratuotot	26 472 733,77	29 690 647,51
Muut toimintatuotot	30 608 258,81	65 247 858,27
	<u>109 215 710,35</u>	<u>146 119 346,92</u>
Valmistus omaan käyttöön	1 302 031,01	1 147 124,24
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-143 214 489,23	-136 452 532,87
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-31 332 434,81	-36 289 169,95
Muut henkilösivukulut	-5 399 954,31	-5 037 459,48
Palvelujen ostot	-137 744 985,91	-577 026 826,75
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 885 002,10	-16 796 906,31
Avustukset	-37 627 618,15	-39 089 529,55
Muut toimintakulut	-37 308 655,88	-31 704 034,24
	<u>-412 513 140,39</u>	<u>-842 396 459,15</u>
Toimintakate	-301 995 399,03	-695 129 987,99
Verotulot	304 842 665,75	545 067 561,41
Valtionosuudet	90 872 396,00	245 733 054,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	19 024 028,91	8 190 418,24
Muut rahoitustuotot	4 916 635,32	9 645 022,90
Korkokulut	-19 530 504,05	-11 584 373,65
Muut rahoituskulut	-3 365 898,09	-1 954 590,94
	<u>1 044 262,09</u>	<u>4 296 476,55</u>
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	1 044 262,09	4 296 476,55
Vuosikate	94 763 924,81	99 967 103,97
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-52 477 934,99	-52 552 175,88
Arvonalentumiset	-1 025 342,68	-296 568,69
	<u>-53 503 277,67</u>	<u>-52 848 744,57</u>
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-53 503 277,67	-52 848 744,57
Tilikauden tulos	41 260 647,14	47 118 359,40
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	-9 597 035,29	139 880,24
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	10 000 000,00	-20 000 000,00
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-259 113,19	-173 602,71
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	41 404 498,66	27 084 636,93

Rahoituslaskelma

LAHDEN KAUPUNGIN RAHOITUSLASKELMA

€	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	94 763 924,81	99 967 103,97
Tulorahoituksen korjauserät	<u>-20 902 126,54</u>	<u>-57 619 282,14</u>
	73 861 798,27	42 347 821,83
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-81 671 453,62	-87 542 890,62
Rahoitusosuudet investointimenoihin	671 333,71	2 681 219,62
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	<u>38 206 266,94</u>	<u>101 239 770,05</u>
	-42 793 852,97	16 378 099,05
Toiminnan ja investointien rahavirta	31 067 945,30	58 725 920,88
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-7 750,00	0,00
Antolainasaamisten vähennykset	<u>35 228 977,79</u>	<u>38 915 622,65</u>
	35 221 227,79	38 915 622,65
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-76 900 000,00	-41 200 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	<u>7 597 042,57</u>	<u>13 200 594,13</u>
	-69 302 957,43	-27 999 405,87
Oman pääoman muutokset	307 598,72	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	575 405,18	-240 941,81
Vaihto-omaisuuden muutos	37 918,89	-34 556,06
Saamisten muutos	19 346 459,28	29 679 282,86
Korottomien velkojen muutos	<u>-24 955 230,81</u>	<u>19 740 006,00</u>
	-4 995 447,46	49 143 790,99
Rahoituksen rahavirta	-38 769 578,38	60 060 007,77
Rahavarojen muutos	-7 701 633,08	118 785 928,65
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	266 352 323,39	274 053 956,47
Rahavarat 1.1.	<u>274 053 956,47</u>	<u>155 268 027,82</u>
	-7 701 633,08	118 785 928,65

Tase**LAHDEN KAUPUNGIN TASE**

VASTAAVAA €	2023	2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	1 567 069,95	1 038 360,09
Muut pitkävaikutteiset menot	66 609 582,32	65 897 703,40
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	1 329 281,65	2 090 161,42
	<u>69 505 933,92</u>	<u>69 026 224,91</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	139 498 339,27	138 093 926,63
Rakennukset	290 003 138,12	257 549 978,09
Kiinteät rakenteet ja laitteet	226 804 095,13	207 900 873,93
Koneet ja kalusto	7 845 562,64	5 533 384,06
Muut aineelliset hyödykkeet	260 105,93	242 508,98
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 960 999,29	48 743 116,85
	<u>666 372 240,38</u>	<u>658 063 788,54</u>
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	171 446 811,40	200 687 333,91
Muut lainasaamiset	314 430 962,79	350 764 940,58
Muut saamiset	231 945,14	224 195,14
	<u>486 109 719,33</u>	<u>551 676 469,63</u>
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	561 336,24	342 386,24
	<u>561 336,24</u>	<u>342 386,24</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	88 335,68	126 254,57
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	0,00	2 127 795,17
Muut saamiset	1 530 777,67	10 498,69
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	10 591 421,29	7 833 432,90
Lainasaamiset	5 677 203,32	27 304 834,51
Muut saamiset	4 663 815,74	4 425 240,79
Siirtosaamiset	13 207 778,92	15 940 654,16
	<u>35 670 996,94</u>	<u>57 642 456,22</u>
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	7 631 181,15	7 696 021,78
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	125 000 000,00	170 000 000,00
	<u>132 631 181,15</u>	<u>177 696 021,78</u>
Rahat ja pankkisaamiset	133 721 142,24	96 357 934,69
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 524 660 885,88	1 610 931 536,58

VASTATTAVAA €	2023	2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	405 062 050,09	437 196 267,29
Arvonkorotusrahasto	80 009,68	80 009,68
Muut omat rahastot	11 268 123,36	11 009 010,17
Edellisten tilikausien ylijäämä	213 360 027,35	185 975 328,38
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	41 404 498,66	27 084 636,93
	<u>671 174 709,14</u>	<u>661 345 252,46</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	10 287 852,58	690 817,29
Vapaaehtoiset varaukset	20 000 000,00	30 000 000,00
	<u>30 287 852,58</u>	<u>30 690 817,29</u>
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	2 370 700,00	2 596 900,00
Muut pakolliset varaukset	9 045 629,26	10 659 671,26
	<u>11 416 329,26</u>	<u>13 256 571,26</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	3 096 830,72	2 302 475,54
	<u>3 096 830,72</u>	<u>2 302 475,54</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	610 000 000,00	679 000 000,00
Lainat muilta luotonantajilta	20 000,00	20 000,00
Siirtovelat	0,00	5 964 209,82
	<u>610 020 000,00</u>	<u>684 984 209,82</u>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	64 000 000,00	71 900 000,00
Lainat muilta luotonantajilta	70 224 215,43	62 627 172,86
Saadut ennakot	3 509 212,93	1 132 659,04
Ostovelat	25 206 034,43	46 639 571,52
Muut velat	3 139 183,05	3 170 802,94
Siirtovelat	32 586 518,34	32 882 003,85
	<u>198 665 164,18</u>	<u>218 352 210,21</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 524 660 885,88	1 610 931 536,58

Lahden kaupunki tunnusluvut

TUNNUSLUVUT	2023	2022
Tuloslaskelman tunnusluvut		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	26,6 %	17,4 %
Vuosikate/Poistot, %	177,1 %	189,1 %
Vuosikate, €/asukas	785	832
Asukasmäärä*	120 700	120 175
Henkilöstön lukumäärä	3 722	3 736

* Vertailuvuoden 2022 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivitykset on tehty vuoden 2022 tunnuslukuihin.

Rahoituslaskelman tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, euroa	77 915 692	-13 973 451
Investointien tulorahoitus, %	117,0 %	117,8 %
Lainanhoitokate	1,2	2,1
Laskennallinen lainanhoitokate	1,0	1,0
Kassan riittävyys, pv	164,0	101,7
Taseen tunnusluvut		
Omavaraisuusaste, %	46,1 %	43,0 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	159,5 %	96,3 %
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	255 432	213 741
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	2 116	1 778
Lainakanta 31.12. €/asukas	6 166	6 768
Lainakanta 31.12.	744 244 215	813 547 173
Lainakanta 31.12., 1 000 €	744 244	813 547
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	959 778 692	1 014 496 960
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	7 952	8 440
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	314 431	350 765

Lahti-konserni laskelmat

Tuloslaskelma

LAHTI-KONSERNI

TULOSLASKELMA 1 000 €	2023	2022
Toimintatuotot	437 846,8	719 319,9
Toimintakulut	-678 682,8	-1 332 564,4
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-415,2	-487,2
TOIMINTAKATE	-241 251,2	-613 731,7
Verotulot	303 358,2	543 182,6
Valtionosuudet	131 527,6	284 217,1
<u>Rahoitustuotot ja -kulut</u>		
Korkotuotot	10 507,5	2 029,1
Muut rahoitustuotot	5 431,3	17 603,9
Korkokulut	-23 435,6	-16 765,9
Muut rahoituskulut	-4 694,8	-20 296,5
Rahoitustuotot ja -kulut	-12 191,7	-17 429,3
VUOSIKATE	181 442,9	196 238,7
<u>Poistot ja arvonalentumiset</u>		
Suunnitelman mukaiset poistot	-114 371,9	-116 536,1
Omistuksen eliminointierot	0,0	-396,4
Arvonalentumiset	-1 529,3	-281,8
Poistot ja arvonalentumiset	-115 901,1	-117 214,3
<u>Satunnaiset erät</u>		
Satunnaiset tuotot	60,1	7,6
Satunnaiset kulut	494,0	-215,9
Satunnaiset erät	554,0	-208,3
TILIKAUDEN TULOS	66 095,8	78 816,1
Tilinpäätössiirrot	-276,3	-182,0
Tilikauden verot	-3 288,1	-7 437,4
Laskennalliset verot	-2 046,9	-2 368,3
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-233,0	-763,1
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	60 251,5	68 065,4

Rahoituslaskelma

LAHTI-KONSERNI

RAHOITUSLASKELMA 1 000 €	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
VUOSIKATE	181 442,9	196 238,7
Satunnaiset erät	554,0	-208,3
Tilikauden verot	-3 288,1	-7 437,4
Tulorahoituksen korjauserät	-24 185,4	-30 131,3
Toiminnan rahavirta	154 523,4	158 461,7
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-133 435,1	-236 268,2
Rahoitusosuudet investointimenoihin	680,3	2 762,4
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	29 710,6	190 400,6
Investointien rahavirta	-103 044,1	-43 105,2
Toiminnan ja investointien rahavirta	51 479,3	115 356,5
Rahoituksen rahavirta		
<u>Antolainauksen muutokset</u>		
Antolainasaamisten lisäykset	0,0	-172,6
Antolainasaamisten vähennykset	554,5	132,2
Antolainauksen muutokset	554,5	-40,5
<u>Lainakannan muutokset</u>		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	75 505,9	63 956,3
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-106 454,0	-70 037,7
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-1 223,1	-31,0
Lainakannan muutokset	-32 171,3	-6 112,4
<u>Oman pääoman muutokset</u>		
Oman pääoman muutokset	9 207,6	851,0
<u>Muut maksuvalmiuden muutokset</u>		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	593,4	-66,8
Vaihto-omaisuuden muutos	-1 989,7	-5 429,5
Saamisten muutos	-1 814,3	-10 745,4
Korottomien velkojen muutos	-27 585,9	23 716,2
Muut maksuvalmiuden muutokset	-30 796,5	7 474,5
Rahoituksen rahavirta	-53 205,8	2 172,7
Rahavarojen muutos	-1 726,5	117 529,2
Rahavarat 31.12.	297 281,6	334 418,7
Rahavarat 1.1.	299 008,1	216 889,6
Rahavarojen muutos	-1 726,5	117 529,2

Tase**LAHTI-KONSERNI**

TASE 1 000 €	2023	2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
<u>Aineettomat hyödykkeet</u>		
Aineettomat oikeudet	8 394,2	9 031,5
Muut pitkävaikutteiset menot	70 166,4	68 606,0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	2 434,8	4 258,8
Aineettomat hyödykkeet	80 995,5	81 896,3
<u>Aineelliset hyödykkeet</u>		
Maa- ja vesialueet	158 203,2	156 999,5
Rakennukset	796 383,6	858 600,8
Kiinteät rakenteet ja laitteet	435 620,4	414 146,7
Koneet ja kalusto	231 014,0	237 497,8
Muut aineelliset hyödykkeet	1 653,3	2 452,4
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	28 776,9	73 291,4
Aineelliset hyödykkeet	1 651 651,4	1 742 988,6
<u>Sijoitukset</u>		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	2 754,4	2 406,3
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonkorotukset	107 621,9	108 952,7
Joukkovelkakirjasaamiset	154,9	172,6
Muut lainasaamiset	18 914,1	19 424,3
Muut saamiset	69,8	95,7
Sijoitukset	129 515,2	131 051,6
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 862 162,0	1 955 936,5
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	1 913,0	2 317,2
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	12 040,0	14 281,7
<u>Saamiset</u>		
Pitkäaikaiset saamiset	5 337,5	3 730,5
Lyhytaikaiset saamiset	78 890,0	125 160,8
Saamiset	84 227,6	128 891,3
Rahoitusarvopaperit	143 408,4	189 848,2
Rahat ja pankkisaamiset	153 873,2	144 570,6
VAIHTUVAT VASTAAVAT	393 549,1	477 591,7
VASTAAVAA	2 257 624,1	2 435 845,4

LAHTI-KONSERNI

TASE 1 000 €	2023	2022
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	405 062,1	437 196,3
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	12,6	12,6
Arvonkorotusrahasto	121,0	383,4
Muut omat rahastot	12 433,1	12 622,7
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	378 214,4	306 399,4
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	60 251,5	68 065,4
OMA PÄÄOMA	856 094,7	824 679,8
VÄHEMMISTÖOSUDET	16 495,5	14 531,4
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	2 370,7	2 596,9
Muut pakolliset varaukset	20 852,7	37 890,1
PAKOLLISET VARAUKSET	23 223,4	40 487,0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	4 856,5	6 013,1
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	1 044 626,3	1 129 338,8
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	84 500,4	90 896,8
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	92 130,2	104 453,2
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	135 697,2	225 445,3
VIERAS PÄÄOMA	1 356 954,0	1 550 134,2
VASTATTAVAA	2 257 624,1	2 435 845,4

Lahti-konserni tunnusluvut

LAHTI-KONSERNI	2023	2022
Tuloslaskelman tunnusluvut		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	64,5 %	54,0 %
Vuosikate/Poistot, %	156,5 %	168,0 %
Vuosikate, €/asukas	1 503	1 633
Asukasmäärä*	120 700	120 175
Henkilöstön lukumäärä	5 606	9 514

*Vertailuvuoden 2022 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivitykset on tehty vuoden 2022 tunnuslukuihin.

Rahoituslaskelman tunnusluvut

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, euroa *	160 591 729	6 486 000
Investointien tulorahoitus, %	136,7 %	84,0 %
Lainanhoitokate	1,6	2,5
Laskennallinen lainanhoitokate	1,2	1,2
Kassan riittävyys, pv	114,1	72,5

*Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta edellisen vuoden vertailuluku on muuttunut, laskentakaava oli virheellinen vuoden 2022 tiinpäätöksessä.

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste, %	38,7 %	34,6 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	154,8 %	99,7 %
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	438 466	374 465
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	3 633	3 115
Lainakanta 31.12. €/asukas	9 418	10 267
Lainakanta 31.12.	1 136 756 457	1 233 791 974
Lainakanta 31.12., 1 000 €	1 136 756	1 233 792
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	1 421 300 404	1 686 096 597
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	11 775	14 030
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	19 069	19 597

LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen liitetiedot

Tunnuslukujen laskentakaavat

Taseyksiköiden tilinpäätökset

Kirjanpidon eriyttäminen

Tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Kaupungin tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelmanmukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen painotetun keskihankintahinnan tai sitä alemman todennäköisen hankintamenoa tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon. Rahoitusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaissopimuksilla hallitaan lainoihin liittyvää korkoriskiä tavoitteena korkotason muutosten vaikutusten tasaaminen, kassavirtojen parempi ennakoitavuus sekä korkokustannusten alentaminen. Lahden kaupungin johdannaissopimukset ovat koronavaihtosopimuksia ja niiden kesto ulottuu enimmäkseen vuoteen 2042. Sopimukset on tehty Lahden kaupungin rahoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti olemassa olevien tai tulevien lainojen korkoriskin suojaamistarkoituksessa ja ne on esitetty tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen mm verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudella sekä pääomalainojen korkosaatavia seuraavilta yhtiöiltä vuonna 2023.

- Kuntien Tiera Oy, 20 277,78 euroa, yhteensä 146 541,67 euroa

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenoa vähennykseksi.

Koronapandemian vaikutukset

Koronapandemia ei enää vaikuttanut olennaisesti toimintaan vuonna 2023.

Tilikauden muut tapahtumat

Muut pakolliset varaukset sisältävät Lahden kaupungin lainasaamisten luottotappiovarauksen 1 000 000,00 euroa, joka muodostuu Lahden Jäähalli Oy:n lainasaamisista.

Konsernin keskinäiset saamiset ja velkaerät erottavat 4 350 534,52 euroa Lahden kaupungin kirjattua luottotappioksi KOKO Lahti Oy:n ja Lahti Events Oy:n laina- ja korkosaatavat, jotka ovat edelleen yhtiöiden velkana.

Lahden kaupunki on kirjannut pysyvien vastaavien sijoitusten tasearvon alentumisena KOKO Lahti Oy:n oman pääomanehtoiset sijoitukset 768 246,84 euroa, jotka ovat edelleen yhtiön taseessa oman pääoman erinä.

Kaupunginhallitus päätti 12.6.2023 § 222 siirtää Suomen Hiihtoliitto ry:n saatavan Lahti-konsernin sisällä KOKO Lahti Oy:ltä Lahden kaupungille yhteensä 2 012 434,15 euroa. Saatavan siirrosta on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Kaupunginhallitus päätti 4.12.2023 § 410 antaa anteeksi Lahti Events Oy:n velat per 30.11.2023 yhteensä 2,873 milj. euroa, näihin velkoihin liittyvät korkosaatavat per 30.11.2023 yhteensä 0,103 milj. euroa sekä myönnetyn luottolimitin enintään 4,0 milj. euroa ja siihen liittyvät korkosaatavat per 26.11.2023 yhteensä 68 007,65 euroa, kaikki edellä yhteensä 7 043 985,02 euroa. Lisäksi kaupunginhallitus päätti, että Lahti Events Oy tulee purkaa viivytyksettä. Akordipäätöksestä on jätetty oikaisuvaatimus.

Kaupunginhallitus päätti 18.12.2023 § 444 perustaa Tapahtuma Lahti Oy:n ja merkitä 1, 0 milj. eurolla Tapahtuma Lahti Oy:n osakkeita ja tehdä 2,8 milj. euron sijoituksen yhtiön SVOP-rahastoon. Päätöksestä on jätetty oikaisuvaatimus.

Tilikaudelle 2023 tehdyt muutokset, joilla vaikutusta vertailukelpoisuuteen

Tilikaudella 2023 on kirjattu kuntayhtymien hyvinvointialueille siirtyneet pääomaerät sekä siirtyvien henkilöiden lomapalkkavelka kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunnon 128 mukaisesti. Kirjanpitojärjestelmä ei teknisesti mahdollistanut kirjausta avaussaldoihin vaan kirjaukset tehtiin kauden muutoksina. Lahden kaupungilta on siirtynyt Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle henkilöstöä lomapalkkavelkoineen. Lahden kaupungin omistus Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymästä on lakannut 1.1.2023. Lahden kaupungin omistus Eteva-kuntayhtymästä on lakannut 1.1.2023. Muutokset ovat tarkemmin eriteltynä liitetieto 25 Oman pääoman erittelyssä.

Tilikaudelle 2023 tehdyt oikaisut

Lahden kaupungille on kirjattu edellisten tilikausien yli-/alijäämään vuonna 2023 Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymältä vuoden 2019–2021 alv-oikaisut 319 000 euroa, kaupunkipyöriä vuosilta 2021–2022 koskevat alv-oikaisut 11 000 euroa sekä myydyin rakennuksen kahden liittymän alaskirjaukset taseesta 7 000 euroa.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Vertailuvuoden 2022 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Asukasmäärän päivitys vaikuttaa vuoden 2022 osalta seuraaviin tunnuslukuihin: tuloslaskelman vuosikate €/asukasmäärä, taseen kertynyt yli-/alijäämä €/asukas, lainakanta €/asukas ja lainat ja vuokratavuut €/asukas.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta edellisen vuoden vertailulukua on muuttunut, laskentakaava oli virheellinen vuoden 2022 tilinpäätöksessä.

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernirakenne

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kaupungilla on määräysvalta. Vuoden 2023 lopussa kaupunkikonserniin kuului 35 tytäryhteisöä ja 1 säätiö, jotka on yhdistelty kuntakonserniin suoraan tai alakonsernitilinpäätösten kautta. Konsernitilinpäätökseen on lisäksi yhdistelty 2 kuntayhtymää ja 1 kuntayhtymäkonserni, joissa Lahden kaupunki on jäsenenä. Kuntayhtymäkonsernien kautta kuntakonserniin on yhdistelty 1 kuntayhtymäkonsernin tytäryhteisö. Konserniyhtiöt ovat osakkaana 6 osakkuusyhteisössä, joista 1 osakkuusyhteisö on yhdistelty alakonsernin luvuissa. Loput osakkuusyhteisöt ovat konsernin kannalta merkitykseltään vähäisiä ja ne ovat jätetty pieninä yhtiöinä yhdistelemättä (KPL 6:3.1).

Konserniin on yhdistelty seitsemän alakonsernia, jotka on kuvattu konsernirakenteessa. Ko. yhtiöistä tehdyt konsernilaskelmat on yhdistelty Lahti-konserniin.

Konsernitilinpäätöksen yhdistellyt yhteisöt:

	2023
Tytäryhteisöt	
Yhtiöt	
- Asuminen, kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöt	12
- Kunnallista liiketoimintaa harjoittavat yhtiöt	18
- Muut yhtiöt	5
Säätiöt	1
Kuntayhtymät	3
Yhdistelemättömät yhteisöt	6
Yhteensä	45

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäisen omistuksen eliminoinnit on tehty Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston konserniyleisohjeen mukaisesti käyttäen ns. sovellettua hankintamenomenetelmää. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudella tilikauden tulokseen.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty. Kuntakonsernin sisäiset kiinteistöverot on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden rakennusten poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi niillä yhtiöillä, jotka eivät ole tehneet suunnitelman mukaisia poistoja.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Kirjanpitolautakunnan mukaisesti vapaaehtoisten ja verotusperusteisten varausten ja poistoeron muutokset on

konsernituloslaskelmassa laskettu laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli-/alijäämään ja vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on konsernitaseessa jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa ja vähemmistöosuuksien erottamisessa. Laskennallinen verovelka on esitetty kokonaisuudessaan pitkäaikaisen vieraana pääomana.

Konserniin on kirjattu alakonsernin liiketoiminnan aiheuttamien vientien perusteella laskennallisia verosaamisia. Verosaamiset on jaoteltu pitkä- ja lyhytaikaiseen niiden mahdollisen toteutumisen perusteella

Konserniin on kirjattu laskennallisia veroja seuraavasti:

- Saamiset: pitkäaikaiset 0,7 milj. euroa, Lyhytaikaiset 0,03 milj. euroa
- Velat: pitkäaikaiset 45,5 milj. euroa

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt, lukuun ottamatta viiteen alakonserniin yhdisteltyä, on pieninä yhtiöinä jätetty yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen (KPL 6:3.1).

Konsernirakenteen muutokset tilikaudella

- Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän ja Eteva Kuntayhtymän siirtyminen hyvinvointialueille ja pois Lahti-konsernista
- Tapahtuma Lahti Oy, perustettu 19.12.2023

Yksikköhintarahoituksen oikaisu valtionosuuksiin

Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymälle maksettu yksikköhintarahoitus 61,97 milj. euroa on konsernitilinpäätöksessä siirretty toimintatuotoista valtionosuuksiin.

Kiinteistöverojen käsittely

Konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen kunnalle maksamat kiinteistöverot 1,48 milj. euroa on eliminoitu.

Tilikauden muut tapahtumat

Muut pakolliset varaukset sisältävät Lahden kaupungin lainasaamisten luottotappiovarauksen 1 000 000,00 euroa, joka muodostuu Lahden Jäähalli Oy:n lainasaamisista.

Konsernin keskinäiset saamiset ja velkaerät erottavat 4 350 534,52 euroa Lahden kaupungin kirjattua luottotappioksi KOKO Lahti Oy:n ja Lahti Events Oy:n laina- ja korkosaatavat, jotka ovat edelleen yhtiöiden velkana.

Lahden kaupunki on kirjannut pysyvien vastaavien sijoitusten tasearvonalentumisena KOKO Lahti Oy:n oman pääomanehtoiset sijoitukset 768 246,84 euroa, jotka ovat edelleen yhtiön taseessa oman pääoman erinä.

Kaupunginhallitus päätti 12.6.2023 § 222 siirtää Suomen Hiihtoliitto Ry:n saatavan Lahti-konserniin sisällä KOKO Lahti Oy:ltä Lahden kaupungille yhteensä 2 012 434,15 euroa. Saatavan siirrosta on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Kaupunginhallitus päätti 4.12.2023 § 410 antaa anteeksi Lahti Events Oy:n velat per 30.11.2023 yhteensä 2,873 milj. euroa, näihin velkoihin liittyvät korkosaatavat per 30.11.2023 yhteensä 0,103 milj. euroa sekä myönnetyn luottolimitin enintään 4,0 milj. euroa ja siihen liittyvät korkosaatavat per 26.11.2023 yhteensä 68 007,65 euroa, kaikki edellä yhteensä 7 043 985,02 euroa. Lisäksi kaupunginhallitus päätti,

että Lahti Events Oy tulee purkaa viivytyksettä. Akordipäätöksestä on jätetty oikaisuvaatimus.

Kaupunginhallitus päätti 18.12.2023 § 444 perustaa Tapahtuma Lahti Oy:n ja merkitä 1, 0 milj. eurolla Tapahtuma Lahti Oy:n osakkeita ja tehdä 2,8 milj. euron sijoituksen yhtiön SVOP-rahastoon. Päätöksestä on jätetty oikaisuvaatimus.

Vertailukelpoisuus edellisten tilikausien tilinpäätökseen

Edellisen tilikauden asukasmäärän tunnuslukua on korjattu. Asukasmäärä vaikuttaa tuloslaskelman tunnuslukuun vuosikate €/asukasmäärä sekä taseen tunnuslukuun lainat €/asukas ja kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas.

Hyvinvointialue 1.1.2023 muutoksen osalta Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän ja Eteva kuntayhtymän omistusosuudet sekä omanpääoman muutokset vaikuttavat edellisen vuoden vertailukuihin merkittävästi.

Lahti konsernin 2023 tilinpäätökseen liitetietoon konserniohjelman teknisen virheen korjaus selvitys

Lahti-konsernin 2023 konsernitilinpäätöksessä on jäänyt eliminoitumatta järjestelmäteknisestä syystä 2,99 milj. euron sisäinen kate Lahti Energia Oy:n ja Lahden kaupungin välisestä ulkovaloverkkokaupasta. Lahti Energia Oy:ssä ulkovaloverkko oli jo poistettu kokonaan pysyvistä vastaavista ja kauppa kirjattiin näin ollen kokonaan myyntivoitoksi. Tämän olisi pitänyt eliminoida pois sisäisenä katteena. Koska eliminointi ei ole toteutunut, konsernin tilikauden yli-/alijäämä on jäänyt 2,99 milj. euroa liian suureksi.

Konsernitilinpäätösjärjestelmässä ohjelman sisäinen tili ei ole toiminut odotetulla tavoin ja virhettä on selvitetty järjestelmätoimittajan kanssa. Konsernitilinpäätöksen kirjaus korjataan omasta pääomasta edellisen tilikauden muutoksiin Q1 raportoinnissa vuonna 2024 ja samalla tehdään sisäisen katteen eliminointi.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

6.TOIMINTATUOTOT TEHTÄVÄALUEITTAIN *)	Konsemi		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Sosiaali- ja terveyspalvelut	5 442 573	252 198 891	0	0
Opetus ja kulttuuripalvelut	28 530 539	27 552 938	23 172 262	22 547 550
Yhdyskuntapalvelut	269 577 844	293 052 849	43 228 329	41 556 934
Asumis- ja kiinteistöpalvelut	91 078 262	114 638 183	29 872 327	67 578 911
Yleishallinto	34 744 912	20 308 532	12 942 792	14 435 952
Muut palvelut	8 472 628	11 568 508	0	0
Toimintatuotot yhteensä	437 846 757	719 319 901	109 215 710	146 119 347

*) Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

7.VEROTULOJEN ERITTELY	Konsemi		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Kunnan tulovero	225 383 374	452 477 252	225 383 374	452 477 252
Osuus yhteisöveron tuotosta	31 167 724	46 235 395	32 652 219	46 235 395
Kiinteistövero	46 807 072	44 469 981	46 807 072	46 354 915
Verotulot yhteensä	303 358 170	543 182 627	304 842 666	545 067 561

8.VALTIONOSUUKSIEN JA VEROTULOMENETYSTEN KORVAUSTEN ERITTELY	Konsemi		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	51 714 152	157 697 854	51 714 152	157 697 854
Verotuloihin perustuva valtionosuuden taseus	24 612 317	32 769 461	24 612 317	32 769 461
Verotulomenetysten korvaus	18 168 314	59 126 553	18 168 314	59 126 553
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	94 494 783	249 593 868	94 494 783	249 593 868
Koulutuskuntayhtymien valtionosuus	40 655 238	38 484 085	0	0
Muu opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-3 622 387	-3 860 814	-3 622 387	-3 860 814
Valtionosuudet yhteensä	131 527 634	284 217 139	90 872 396	245 733 054

9.PALVELUJEN OSTOT ERITELTYNÄ	Kaupunki	
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	12 788 205	461 324 187
Muiden palvelujen ostot	124 956 781	115 702 640
Palvelujen ostot yhteensä	137 744 986	577 026 827

10.VALTUUSTORYHMILLE ANNETUT TUET	Kaupunki	
	2023	2022
Vasemmistoliiton Lahden valtuustoryhmä	5 000	7 084
Lahden kokoomuksen valtuustoryhmä	15 000	21 254
Lahden vihreä valtuustoryhmä	5 940	7 801
Lahden sos.dem. valtuustoryhmä	18 000	25 505
Lahden kristillisdemokraattinen valtuustoryhmä	5 000	4 581
Lahden Perussuomalaiset valtuustoryhmä	7 244	10 129
Keskustan valtuustoryhmä	940	0
Valtuustoryhmille annetut tuet yhteensä	57 124	76 355

11.SELVITYS SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEISTA

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenosta arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan. Pienet käyttömajausuushankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa (alv 0 %), kirjataan vuosikuluiksi.

Arvioidut poistoajat sekä poistomenetelmät ovat:

Käyttömajaus	Poistosuunnitelma		Lahden kaupungin poistosuunnitelma 31.12.2012 asti	Lahden kaupungin poistosuunnitelma 1.1.2013–31.12.2015, ellei poikkeuslupaa	Nastolan kunnan poistosuunnitelma 31.12.2015 asti
	1.1.2016 alkaen, ellei poikkeuslupaa	%			
Aineettomat hyödykkeet					
Kehittämismenot	2	50,0 %	-	2	-
Aineettomat oikeudet	5	20,0 %	5	5	5
Liikearvo	2	50,0 %	-	2	-
Muut pitkävaikutteiset menot					
- atk-ohjelmistot	2	50,0 %	5	2	3
- muut	2	50,0 %	3	2	-
Aineelliset hyödykkeet					
Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa				
Rakennukset ja rakennelmat					
- hallinto- ja laitosrakennukset	20	5,0 %	30	20	30
- tehdas- ja tuotantorakennukset	20	5,0 %	20	20	20
- talousrakennukset	10	10,0 %	7	10	15
- vapaa- ajan rakennukset	20	5,0 %	25	20	20
- asuinrakennukset	30	3,3 %	40	30	30
Kiinteät rakenteet ja laitteet					
- kadut, tiet, torit ja puistot	15	6,7 %	20	15	menojäännös 15 %
- sillat, laiturit ja uimalat	10	10,0 %	20	10	menojäännös 15 %
- muut maa- ja vesirakenteet	15	6,7 %	30	15	menojäännös 10 %
- vedenjakeluverkosto	30	3,3 %	-	-	menojäännös 8 %
- viemäriverkko	30	3,3 %	-	-	menojäännös 8 %
- sähköjohdot, muuntoasemat ja ulkovalaistuslaitteet	15	6,7 %	10	15	-
- muut putki- ja kaapeliverkot	15	6,7 %	-	-	menojäännös 20 %
- sähkö-, vesi- yms. laitojen koneet ja laitteet	10	10,0 %	-	-	menojäännös 20 %
- liikenteen ohjauslaitteet	10	10,0 %	10	10	-
- muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	10	10,0 %	15	10	-
Rakennusten peruskorjaukset	taloudellinen pitoaika lasketaan investointikohtaisesti		taloudellinen pitoaika lasketaan investointikohtaisesti	taloudellinen pitoaika lasketaan investointikohtaisesti	-
Koneet ja kalusto					
- muut kuljetusvälineet	4	25,0 %	5	4	5
- muut liikkuvat työkonet	5	20,0 %	5	5	5
- muut raskaat koneet	10	10,0 %	10	10	-
- muut kevyet koneet	5	20,0 %	10	5	-
- sairaala-, terveydenhuolto-, yms. laitteet	5	20,0 %	10	5	5
- atk-laitteet	3	33,3 %	3–5 vuotta	3	3
- muut laitteet ja kalusteet	3	33,3 %	3–15 vuotta	3	3
Muut aineelliset hyödykkeet					
- luonnonvarat	käytön mukainen ei poistoaikaa		käytön mukainen ei poistoaikaa	käytön mukainen ei poistoaikaa	käytön mukainen ei poistoaikaa
- arvo- ja taide-esineet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa	ei poistoaikaa	-
- ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat					
Pysyvien vastaavien sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa	-	ei poistoaikaa

12. PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET	Konserni		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Eläkevastuu 1.1.	2 596 900	2 823 100	2 596 900	2 823 100
Vähennys	-226 200	-226 200	-226 200	-226 200
Eläkevastuu 31.12.	2 370 700	2 596 900	2 370 700	2 596 900
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus 1.1	3 059 776	2 685 191	1 831 000	1 831 000
Lisäys	756 755	1 635 615	0	0
Vähennys	-421 142	-1 261 030	0	0
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus 31.12.	3 395 389	3 059 776	1 831 000	1 831 000
Oikeudenkäyntivaraus 1.1.	0	250 000	0	250 000
Vähennykset	0	-250 000	0	-250 000
Oikeudenkäyntivaraus 31.12.	0	0	0	0
Ei-suojaava koronvaihtosopimus 1.1.	1 664 042	7 363 659	1 664 042	7 363 659
Vähennykset	-1 664 042	-5 699 617	-1 664 042	-5 699 617
Ei-suojaava koronvaihtosopimus 31.12.	0	1 664 042	0	1 664 042
Muut pakolliset varaukset 1.1	21 105 798	6 194 613	7 164 629	1 087 093
Lisäys	2 121 638	18 666 657	1 000 000	9 167 830
Vähennys	-11 481 031	-3 755 472	-950 000	-3 090 294
Muut pakolliset varaukset 31.12.	11 746 406	21 105 798	7 214 629	7 164 629
Kaatopaikan maisemointivaraus 1.1.	5 393 109	4 746 381	0	0
Lisäys	638 963	948 624	0	0
Vähennykset	-321 204	-301 896	0	0
Ei-suojaava koronvaihtosopimus 31.12.	5 710 868	5 393 109	0	0
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1	6 667 326	5 244 525	0	0
Lisäys	0	1 807 416	0	0
Vähennys	-6 667 326	-384 615	0	0
Muut pakolliset varaukset 31.12.	0	6 667 326	0	0
Pakolliset varaukset yhteensä	23 223 363	40 486 951	11 416 329	13 256 571

13. PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSVOITOT JA -TAPPIOT	Konserni		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	2 240 047	4 094 026	1 895 733	4 094 026
Rakennusten luovutusvoitot	20 787 971	55 243 166	20 787 971	53 906 804
Muut luovutusvoitot	3 143 630	631 619	112 245	2 711
Luovutusvoitot yhteensä	26 171 648	59 968 811	22 795 948	58 003 540
Muut toimintakulut				
Myyntitappiot, Maa- ja vesialueet	-193 807	0	-4 063	0
Muut luovutustappiot	0	3 858	0	0
Luovutustappio yhteensä	-193 807	3 858	-4 063	0

15. OSINKOTUOTTOJEN JA PERUSPÄÄOMAN KORKOTUOTTOJEN ERITTELY	Kaupunki	
	2023	2022
Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä	2 556 049	6 408 718
Osinkotuotot ja osuuspääomien korot muilta	1 476 225	2 630 447
Osinkotuotot yhteensä	4 032 274	9 039 165

TASEEN LIITETIEDOT
TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

19. PYSYVÄT VASTAAVAT TASE-ERÄKOHTAISESTI

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet /Kaupunki

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	1 038 360	65 897 703	2 090 161	69 026 225
Lisäykset tilikauden aikana	64 306	525 000	1 066 602	1 655 908
Vähennykset tilikauden aikana	-1 042 559	0	0	-1 042 559
Siirrot erien välillä	1 364 603	5 141 534	-1 827 481	4 678 656
Yritysmyyntien ja vähennysten kertyneet poistot	1 560 059	0	0	1 560 059
Tilikauden poisto	-1 417 700	-4 954 655	0	-6 372 354
Poistamaton hankintameno 31.12.	1 567 070	66 609 582	1 329 282	69 505 934
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 567 070	66 609 582	1 329 282	69 505 934

AINEELLISET HYÖDYKKEET	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	138 093 927	257 549 978	207 900 874	5 533 384	242 509	48 743 117	658 063 789
Lisäykset tilikauden aikana	2 028 970	0	0	390 191	17 013	73 406 748	75 842 921
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	0	0	0	-671 334	-671 334
Vähennykset tilikauden aikana	-605 900	-39 186 811	-541 983	-15 298 802	0	-146 053	-55 779 549
Siirrot erien välillä	452	64 950 184	43 369 133	6 353 284	19 770	-119 371 478	-4 678 656
Yritysmyyntien ja vähennysten kertyneet poistot	0	24 422 711	541 983	15 272 564	0	0	40 237 258
Tilikauden poisto	0	-17 732 924	-24 465 912	-4 405 059	-19 186	0	-46 623 081
Arvonlennukset ja niiden palautukset	-19 109	0	0	0	0	0	-19 109
Poistamaton hankintameno 31.12.	139 498 339	290 003 138	226 804 095	7 845 563	260 106	1 960 999	666 372 240
Kirjanpitoarvo 31.12.	139 498 339	290 003 138	226 804 095	7 845 563	260 106	1 960 999	666 372 240

Olennaiset muutokset rakennuksista

Jalmarin rakennusten myynti	37 266 064,29
Kaarikadun päiväkodin purku	30,5 milj. euroa
Paavolan päiväkodin purku	1,6 milj. euroa
Eri päiväkotien, Metsäkankaan palvelutalon ja Nastolan vanhan paloaseman purku	3,8 milj. euroa
	1,4 milj. euroa

Olennaiset lisäpoistot

Jalmarin rakennusten myynti	1 535 774,88
eri päiväkodit	1,5 milj. euroa
	0,04 milj. euroa

MAA- JA VESIALUEET ERITTELY	Konserni		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen ei palautuskelpoiset liittymismaksut	1 326 470	1 096 395	1 631 746	1 619 815
Muut maa- ja vesialueet	156 876 700	155 903 098	137 866 593	136 474 112
Maa- ja vesialueet yhteensä	158 203 167	156 999 493	139 498 339	138 093 927

Pysyvien vastaavien sijoitukset /Kaupunki

Osakkeet ja osuudet	Osakkeet tytäryhteisöt	Osakkeet kuntayhtymät	Osakkeet omistusyhteis- yhteisöt	Muut osakkeet ja osuu- det	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	136 186 440	61 460 556	110 972	2 929 366	200 687 334
Lisäykset tilikauden aikana	4 249 739	0	0	62 607	4 312 346
Vähennykset tilikauden aikana	-19 350	-32 527 285	0	0	-32 546 635
Arvonlennukset ja niiden palautukset	-768 248	0	0	-237 986	-1 006 234
Poistamaton hankintameno 31.12.	139 648 582	28 933 271	110 972	2 753 987	171 446 811
Kirjanpitoarvo 31.12.	139 648 582	28 933 271	110 972	2 753 987	171 446 811

Laina ja muut saamiset	Muut lainasaamiset ty- täryhteisöiltä	Muut lainasaamiset mulilta yhteisöiltä	Muut saamiset	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	332 305 993	18 458 948	224 195	350 989 136
Lisäykset tilikauden aikana	0	0	7 750	7 750
Vähennykset tilikauden aikana	-35 797 281	-536 697	0	-36 333 978
Poistamaton hankintameno 31.12.	296 508 711	17 922 252	231 945	314 662 908
Kirjanpitoarvo 31.12.	296 508 711	17 922 252	231 945	314 662 908

Osakkeiden tilikauden arvonalennukseen sisältyy olennaisia lisäpoistoja, jotka johtuvat osakkeiden arvonalentumisesta

- KOKO Lahti Oy osakkeiden arvonalentuminen -768 000 euroa.

- PHP Holding Oy osakkeiden arvonalentuminen -238 000 euroa.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän osakkeet 31,69 milj. euroa ja Eteva kuntayhtymän osakkeet 0,84 milj. euroa alaskirjattiin 1.1.2023.

Tapahtuma Lahti Oy:n osakkeita hankittiin 1,0 milj. eurolla ja tehtiin 2,8 milj. euron sijoitus yhtiön sijoitetun vapaan pääoman rahastoon.

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy:lle tehtiin suunnattu osakeanti 0,41 milj. euroa.

20. KONSERNITILINPÄÄTÖKSEEN SISÄLTÄVÄT YHTEISÖT

Y-tunnus	Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Konsernin osuus omasta pääomasta	Konsernin osuus vieraasta pää- omasta	Konsernin osuus tilikauden tulok- sesta	
Lahden kaupunki						
Lahti		100,00	569 130 917 €	802 719 890 €	19 119 470 €	
Lahden Tilakeskus		100,00	102 976 434 €	210 339 499 €	23 084 272 €	
Lahden Kaupunginorkesteri		100,00	470 063 €	762 703 €	-212 178 €	
Lahden Kaupunginteatteri		100,00	-735 535 €	1 302 823 €	-600 644 €	
Liiketoiminta						
KOKO Lahti Oy	1538807-9	100,00	100,00	-2 152 240 €	4 705 851 €	-2 375 634 €
Lahden Pysäköinti Oy	0855202-9	100,00	100,00	9 460 423 €	14 657 342 €	26 179 €
Lahden Sairaalaparkki Oy	2417816-1	0,00	62,00	436 853 €	2 970 125 €	92 370 €
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	0855115-7	82,50	82,50	1 263 940 €	797 910 €	44 187 €
Lahti Aqua Oy	0950563-8	100,00	100,00	62 303 731 €	74 704 977 €	4 937 626 €
Lahti Energia Oy	0804847-1	100,00	100,00	139 801 388 €	460 938 400 €	13 018 165 €
Provincia Oy	2516653-3	50,88	52,98	1 696 836 €	1 218 139 €	-90 394 €
Päijät-Hämeen Ateriapalvelu Oy -konserni						
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	2828895-8	64,36	100,00	927 516 €	2 165 809 €	63 011 €
Ateriasisko Oy		0,00	100,00	167 026 €	86 118 €	49 378 €
Salpakierto Oy	0937458-6	60,15	60,15	3 820 304 €	7 942 297 €	-233 628 €
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	2828893-1	56,34	56,66	414 286 €	2 566 674 €	98 840 €
Työterveys Wellamo Oy	2306525-3	59,60	59,92	1 073 961 €	544 720 €	155 435 €
Tapahtuma Lahti Oy	3413274-9	100,00	100,00	3 800 000 €	0 €	0 €
Asuminen						
Lahden Talot Oy	1108275-0	100,00	100,00	129 061 392 €	284 440 475 €	2 727 673 €
Kiinteistöyhteisöt						
Kiinteistö Oy Hansaparkki	0741811-9	56,88	56,88	4 855 631 €	91 619 €	-290 €
Kiint Oy Lahden Siltavouti	0872475-9	7,60	100,00	8 751 686 €	17 413 €	-32 231 €
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	2871231-7	54,60	54,60	8 474 449 €	4 441 904 €	305 235 €
Kiinteistö Oy Nastonharjun liiketalo	0414205-7	75,60	75,60	167 584 €	3 584 €	2 206 €
Lahden Rudolf Steiner koulun Talo Oy	0667999-0	91,70	91,70	1 247 791 €	435 615 €	-18 190 €
Lahden Terveystalo Oy	0218029-5	100,00	100,00	546 234 €	57 263 €	-52 683 €
Nastolan virastotalokiinteistö Oy	0707526-7	100,00	100,00	233 497 €	1 294 €	-31 363 €
Paavolakiinteistöt Oy	2871232-5	100,00	100,00	8 569 930 €	3 312 876 €	403 051 €

	Y-tunnus	Kunnan omistus-osuus %	Konsernin omistus-osuus %	Konsernin osuus omasta pääomasta	Konsernin osuus vieraasta pääomasta	Konsernin osuus tilikauden tuloksesta
Kuntayhtymät						
Hollolan-Lahden Vesilaitos ky	0217865-4	40,00	40,00	550 356 €	102 246 €	14 288 €
Koulutuskeskus Salpaus ky		63,86	65,61	63 543 512 €	6 521 282 €	1 402 653 €
Päijät-Hämeen liiton ky	0215610-5	58,08	58,08	818 433 €	385 155 €	-85 173 €
Muut yhteisöt						
Lahden Konservatorio Oy	0149057-4	50,57	50,57	673 577 €	158 323 €	1 143 €
Lahden seutu - Lahti Region Oy	1074350-2	52,90	52,90	193 591 €	300 218 €	676 €
Lahti Events Oy	2662848-8	0,00	100,00	-6 888 698 €	7 123 997 €	-220 110 €
Päijät-Hämeen Ajoharjoittelurata Oy	0714333-8	92,27	92,27	5 863 €	3 151 €	-178 881 €
Radio- ja tv-museosäätiö	0960855-7	50,00	50,00	908 263 €	17 567 €	51 467 €
Spatium Toimitilat Oy	1577570-6	100,00	100,00	8 388 540 €	42 634 732 €	272 034 €

23. SAAMISTEN ERITTELY	Kaupunki			
	2023	2023	2022	2022
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0	2 202 083	0	1 532 981
Konsernitilisaamiset	0	5 577 203	0	23 500 106
Lainasaamiset	0	0	2 100 000	3 650 000
Muut saamiset	0	0	0	245 832
Siirtosaamiset	0	4 554 911	0	4 672 750
Yhteensä	0	12 334 197	2 100 000	33 601 669
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0	10 612	0	409 170
Yhteensä	0	10 612	0	409 170

24. SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYYVÄT OLENNAISET ERÄT	Konserni		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Muut siirtosaamiset	968 354	914 270	0	0
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä	968 354	914 270	0	0
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Valtionapu- ja EU-tukisaamiset	4 590 377	13 266 723	3 836 363	8 852 657
Kelan korvaukset työterveyshuollosta	1 220 579	1 740 460	750 000	730 000
Siirtyvät korot	2 973 351	463 137	7 526 245	5 134 567
Muut siirtosaamiset	11 867 900	22 515 449	1 095 171	1 223 430
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	20 652 208	37 985 770	13 207 779	15 940 654

TASEEN VASTATTAVAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

25. OMAN PÄÄOMAN ERITTELY	Konserni		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma				
Peruspääoma 1.1.	437 196 267	437 196 267	437 196 267	437 196 267
Lisäykset	376 286	0	393 068	0
Vähennykset	-32 510 503	0	-32 527 285	0
Peruspääoma	405 062 050	437 196 267	405 062 050	437 196 267
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma				
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 1.1.	12 614	12 614	0	0
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	12 614	12 614	0	0
Arvonkorotusrahasto				
Arvonkorotusrahasto 1.1.	383 450	638 884	80 010	80 010
Vähennykset	-262 435	-255 435	0	0
Arvonkorotusrahasto	121 015	383 450	80 010	80 010
Muut omat rahastot				
Lahden Kaupungin 90-vuotisjuhlarahasto 1.1.	0	0	42 884	42 884
Lahden Kaupungin 90-vuotisjuhlarahasto 31.12.	0	0	42 884	42 884
Lahden kaupungin vahinkorahasto 1.1.	0	0	10 966 126	10 792 524
Siirrot rahastoon	0	0	259 113	173 603
Lahden kaupungin vahinkorahasto 31.12.	0	0	11 225 240	10 966 126
Rahastopääomat				
Rahastopääomat 1.1.	12 622 739	12 049 137	0	0
Rahastopääomat, lisäykset	209 991	573 603	0	0
Rahastopääomat, vähennykset	-399 629	0	0	0
Rahastopääomat 31.12.	12 433 102	12 622 739	0	0
Muut omat rahastot	12 433 102	12 622 739	11 268 123	11 009 010
Edellisten tilikausien ylijäämä (alljäämä) muutos				
Edellisten tilikausien ylijäämä (alljäämä) 1.1.	374 464 752	309 978 401	213 059 965	190 042 566
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	2 991 783	-3 643 086	-19 153	-4 067 238
Yritysmyyntit	-1 509 638	0	319 215	0
Yritysosot	-247 671	0		
Osingonjako	3	0		
Edellisten tilikausien ylijäämän muutos	2 515 199	93 242		
Salpakierto Oy, omien osakkeiden osto Sysmältä	0	-29 163		
Edellisten tilikausien ylijäämä (alljäämä) 31.12.	378 214 429	306 399 394	213 360 027	185 975 328
Tilikauden ylijäämä (alljäämä)	60 251 527	68 065 358	41 404 499	27 084 637
OMA PÄÄOMA Yhteensä	856 094 737	824 679 822	671 174 709	661 345 252
* Lahden kaupungin peruspääomasta vähennettiin vuonna 2023				
	Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä		31 687 086 €	
	Eteva kuntayhtymä		840 199 €	
	Kuntayhtymäosuudet yhteensä		32 527 285 €	
* Lahden kaupungin peruspääomaa lisättiin vuonna 2023 Päijät-Hämeen kuntayhtymälle siirtyneiden henkilöiden lomapalkkavelka			393 068 €	
* Lahden konsernin peruspääomasta vähennettiin vuonna 2023				
	Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä		31 687 086 €	
	Eteva kuntayhtymä		840 199 €	
	Kuntayhtymäosuudet yhteensä		32 527 285 €	
** Lahti konsernin osakepääomaa lisättiin Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy:n osakepääoman korotuksella				
	Lahden kaupunki		203 424 €	
	P-H hyvinvointialue		96 626 €	
			300 050 €	

				Kaupunki	
27. PITKÄAIKAISET VELAT		2023	2022	2023	2022
Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin 5 v. kuluttua					
Lainat rahoitus- vakuutuslaitoksilta		520 000 000		545 000 000	
Velat, jotka erääntyvät myöh. kuin 5 v. kuluttua yhteensä		520 000 000		545 000 000	
28. JOUKKOVELKAKIRJALAINAT				Kaupunki	
		2023	2022	2023	2022
JVK-Laina 2019/2023		0		60 000 000	
Joukkovelkakirjalainat yhteensä		0		60 000 000	
29. PAKOLLISET VARAUKSET		Konsemi		Kaupunki	
		2023	2022	2023	2022
Eläkevaraus		2 370 700	2 596 900	2 370 700	2 596 900
Eläkevaraukset		2 370 700	2 596 900	2 370 700	2 596 900
Muut pakolliset varaukset					
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus - Ranta Kartano		3 395 389	3 059 776	1 831 000	1 831 000
Johdannaissopimukset		0	1 664 042	0	1 664 042
Lainasaamiset		0	0	7 214 629	7 164 629
Kaatopaikan maisemointivaraus		5 710 868	5 393 109	0	0
Muut pakolliset varaukset		12 257 420	21 105 798	0	0
Muut pakolliset varaukset		21 363 677	31 222 726	9 045 629	10 659 671
PAKOLLISET VARAUKSET Yhteensä		23 734 377	33 819 626	11 416 329	13 256 571
30. VIERAS PÄÄOMA		Konsemi		Kaupunki	
		2023	2022	2023	2022
Velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä sekä osakkuus- ja omistusyhteisöille					
		Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille					
Saadut ennakot		0	56 149	0	60 095
Ostovelat		0	3 182 483	0	2 428 600
Konsernitilivelat		0	70 224 215	0	62 627 173
Siirtovelat		0	18	0	-69 437
Velat tytäryhteisöille yhteensä		0	73 462 866	0	65 046 431
Velat kuntayhtymille					
Ostovelat		0	70 934	0	17 840 690
Siirtovelat		0	0	5 964 210	0
Velat kuntayhtymille yhteensä		0	70 934	5 964 210	17 840 690
VIERAS PÄÄOMA yhteensä		0	73 533 800	5 964 210	82 887 121
31. SEKKITILILIMIITTI				Kaupunki	
		2023	2022	2023	2022
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.				20 000 000	20 000 000
-siitä käyttämättä oleva määrä				20 000 000	20 000 000
32. MUIDEN VELKOJEN ERITTELY		Konsemi		Kaupunki	
		2023	2022	2023	2022
Muut velat					
Liittymismaksut		36 562 165	38 722 496	0	0
Liittymismaksut, sisäinen		119 145	137 612	0	0
Muut velat		201 151	174 001	0	0
Muut velat yhteensä		36 882 462	39 034 110	0	0

38. VUOKRAVASTUUT	Konsemi		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Toimitilojen vuokravastuut	226 751 098	400 305 618	205 687 683	198 384 968
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	50 947 588	45 068 092	9 676 100	5 998 102
Maa-alueiden vuokravastuut	6 842 733	6 919 559	169 263	125 040
Muut vuokravastuut	2 528	11 354	1 430	10 347
Vuokravastuut	284 543 946	452 304 623	215 534 476	204 518 456
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus, vuokravastuut				
Toimitilojen vuokravastuut	22 817 754	49 803 940	20 007 618	21 137 192
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	8 283 164	4 603 283	4 520 470	1 401 478
Maa-alueiden vuokravastuut	427 680	386 617	10 633	14 880
Muut vuokravastuut	2 058	11 354	1 430	10 347
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus, vuokravastuut	31 530 655	54 805 194	24 540 151	22 563 897
PPP-hankkeet, vuokravastuut	12 523 261	0	12 523 261	0
Sopimuksiin sisältyvät lunastusvelvoitteet, vuokravastuut	0	800 000	0	816 240
Kuntakonsernin sisäiset vuokravastuut	3 241 079	2 752 429	3 241 079	2 752 429

39. VASTUUSITOUMUKSET	Konsemi		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma	202 340 000	197 180 000	202 340 000	197 180 000
Jäljellä oleva pääoma	115 783 000	122 962 764	115 783 000	122 962 764

40. VASTUU KUNTIEN TAKAUSKESKUKSEN TAKAUSVASTUISTA	Konsemi		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	996 951 281	908 678 594	996 951 281	908 678 594
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	793 597	525 474	793 597	525 474

41. MUUT TASEEN ULKOPUOLISET JÄRJESTELYT	Konsemi		Kaupunki	
	2023	2022	2023	2022
Sopimusvastuut				
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	13 914 157	14 524 824	13 914 157	14 524 824
Maankäytösopimuksista kunnalle aiheutuvat velvoitteet	5 607 000	5 607 000	5 607 000	5 607 000
Vuokravastuut	6 522 999	6 234 058	0	0
- Spatium Toimitilat Oy maanvuokrasopimus 28.2.2063 saakka 6,2 milj. eur				
Muut sopimusvastuut	12 638 741	27 791 806	12 523 261	13 182 380
Arvonlisäveron palautusvastuu *)	40 887 102	43 122 269	92 860	131 283
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	807 659	1 715 144	0	0
Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt	80 377 658	98 995 102	32 137 278	33 445 487

* Lahden kaupungin arvonlisäveron palautusvastuu vertailuvuoden luku muutettu kumulatiiviseksi luvuksi

Johdannaissopimukset				
Koronvaihtosopimukset				
Käypä arvo	14 787 183	35 537 878	1 297 564	4 279 916
Kohde-etuuden arvo	310 276 321	457 612 610	140 000 000	160 000 000
Optio-oikeuden sisältävät koronvaihtosopimukset*)				
Käypä arvo	-11 287	-2 736 302	0	0
Kohde-etuuden arvo	5 108 800	23 977 370	0	0
Sähköjohdannaiset				
Käypä arvo	3 146 067	-41 987 614	0	0
Kohde-etuuden arvo	28 576 850	42 561 722	0	0
Johdannaissopimukset yhteensä				
Käypä arvo	17 921 963	-9 186 037	1 297 564	4 279 916
Kohde-etuuden arvo	343 961 970	524 151 702	140 000 000	160 000 000

*) Optio-oikeus vastapuolella

Lahden kaupungin johdannaissopimukset

Lahden kaupungin rahoitustoiminnan periaatteet ohjaavat kaupungin varainhankinnan ja rahoitusriskien hallinnan toimenpiteitä. Rahoitusriskejä hallitaan hajauttamalla lainat nostohetken markkinatilanteen mukaan, olemassa oleva lainasalkku huomioiden ja ottamalla kantaa nostettavan lainan korkoperustaan, valuuttaan sekä erääntymisajankohtaan, tai erillisillä johdannaissopimuksilla.

Johdannaissopimuksilla suojaudutaan korko- ja valuuttariskeiltä. Korkoriskin hallinnan tavoitteena on korkotason muutosten epäedullisten vaikutusten tasaaminen, kassavirtojen ennakoitavuuden parantaminen sekä korkokustannusten alentaminen. Johdannaissopimuksilla muutetaan kiinteäkorkoisten ja vaihtuvakorkoisten lainasopimusten korko- ja/tai valuuttajakaumaa suhdannetilanteen ja korko-odotusten perusteella. Kaupungin tavoitteena on suojautua korkoliikkeiden aiheuttamilta ylimääräisiltä kustannuksilta sekä pitää lainoista aiheutuva rahoitusrasitus mahdollisimman matalana ja ennakoitavana. Valuuttamääräisiin lainoihin kohdistuva valuuttojen kurssimuutoksista aiheutuva epävarmuus, valuuttariski, eliminoidaan lainan noston yhteydessä valuutta- ja koronvaihtosopimuksilla.

Kaupunki suojaa johdannaissopimuksilla olemassa olevia lainoja lainakohtaisilla, yksittäisen lainan korkoriskin pienentämiseksi tehdyillä sopimuksilla. Johdannaissopimuksilla on toteutettu lainakohtaisen suojauksen lisäksi myös tulevan lainasalkun suojausta ilman lainakohtaista kytköstä. Näissä suojaustoimenpiteissä on ollut lähtökohtana se, että erääntyvistä kertalyhenteisistä lainoista johtuvan uudelleenrahoitustarpeen sekä arvioitujen pitkän aikavälin investointitarpeiden johdosta kaupungin lainasalkun koko tulee pysymään kohtuullisella tasolla myös tulevaisuudessa.

Lahden kaupunki määrittelee kaikki tilinpäätöshetken mukaiset johdannaissopimukset suojaaviksi ja esittää ne ainoastaan tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Alla on lueteltu tilinpäätöshetkellä voimassa olleet johdannaissopimukset (numerot 1–3). Johdannaisten markkina-arvot on esitetty liitetiedoissa pankin ilmoituksen mukaan ja ne sisältävät kertyneet korot.

Koronvaihtosopimukset

Koronvaihtosopimus nro 1

Nimellispääoma	EUR 63 000 000,00
Käypä arvo 31.12.2023	EUR 1 573 784,60
Käypä arvo 31.12.2022	EUR 2 899 968,55
Maksettu korko	0,875 %
Vastaanotettu korko	3 kk Euribor
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	11.12.2014
Sopimuksen eräpäivä	11.12.2024

Koronvaihtosopimus nro 1 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi: Sopimuksella on muutettu lainan vaihtuva korko kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät sekä koron määräytymis- ja maksupäivät vastaavat toisistaan. Lainan ja koronvaihtosopimuksen ehdot vastaavat toisiaan täydellisesti paitsi vaihtuvan viitekoron käsittelyn osalta, mikäli viitekorko on negatiivinen. Lainan kokonaiskorko on aina vähintään nolla, koronvaihtosopimuksen koronlaskennassa negatiivinen viitekorko huomioidaan täysimääräisesti.

Euriborkoron ollessa positiivinen lainan vuosittainen korkokustannus on enintään 0,875 prosenttia sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali. Mikäli euriborkorko on negatiivinen, lainan vuosittainen korkokustannus sisältää lisäksi koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuuden. Negatiivisen koron tuottama lisäkustannus tilinpäätöshetkeen mennessä on ollut yhteensä noin 1,6 milj. euroa eikä jäljellä olevalle sopimuskaudelle odoteta tilinpäätöksen laadintahetken korkoennusteiden perusteella lisäkustannuksia negatiivisesta euriborkorosta. Vaikka koronvaihtosopimuksessa ei ole ns. korkolattia, katsotaan sopimuksen olevan riskienhallinnallisesti suojaava.

Koronvaihtosopimus nro 2

Nimellispääoma	EUR 37 000 000,00
Käypä arvo 31.12.2023	EUR 1 721 355,00
Käypä arvo 31.12.2022	EUR 3 583 438,00
Maksettu korko	2,20 %
Vastaanotettu korko	6 kk Euribor
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	7.4.2020
Sopimuksen eräpäivä	7.4.2040

Koronvaihtosopimus nro 2 on kohdistettu yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseen: Sopimuksella on muutettu 15. lokakuuta 2029 erääntyvän, pääomaltaan 40 milj. euron lainan vaihtuva korko kiinteäksi 37 milj. euron osalta (suojattu osuus lainasta 92,5 %). Lainan ja koronvaihtosopimuksen koron määräytymis- ja maksupäivät eroavat toisistaan vain vähän: koronvaihtosopimuksen koronmääräytymispäivät ovat 7.4. ja 7.10. ja lainan 15.4. ja 15.10. Koronmääräytymisen ajallisesta erosta syntynyt korkokustannuksia lisäävä vaikutus tilinpäätösajankohtaan mennessä oli n. 64 900 euroa ja vuodelta 2023 n. 43 300 euroa. Markkinoiden korko-odotusten mukaan arvioitu lisäkustannus vuodelle 2024 on n. 1 700 euroa. Ajallisen eron vaikutus vallitsevassa markkinaympäristössä ei ole merkittävä eikä olennainen, joten sopimuksen katsotaan olevan suojaava ja käsittely taseen ulkopuolella liitetiedoissa antaa oikean ja riittävän kuvan sopimuksen vaikutuksista.

Lainan ja koronvaihtosopimuksen ehdot eroavat vaihtuvan viitekoron käsittelyn osalta, mikäli viitekorko on negatiivinen. Lainan kokonaiskorko on aina vähintään nolla, koronvaihtosopimuksen koronlaskennassa negatiivinen viitekorko huomioidaan täysimääräisesti. Euriborkoron ollessa positiivinen, lainan korkokustannus koronvaihtosopimuksen voimassaoloajalla on vuosittain enintään 2,20 prosenttia sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali. Mikäli euriborkorko on negatiivinen, lainan vuosittainen korkokustannus sisältää myös koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuuden. Negatiivisen koron tuottama lisäkustannus tilinpäätöshetken mennessä on ollut noin 0,4 milj. euroa eikä jäljellä olevalle sopimuskaudelle odoteta tilinpäätöksen laadintahetken korkoennusteiden perusteella lisäkustannuksia negatiivisesta euriborkorosta. Vaikka koronvaihtosopimuksessa ei ole ns. korkolattiaa, katsotaan sopimuksen olevan riskienhallinnallisesti suojaava.

Lahden kaupungin vuonna 2027–2029 erääntyvien kertalyhenteisten lainojen määrä on yhteensä 110 milj. euroa. Todennäköistä on, että vuoden 2029 jälkeen koronvaihtosopimukseen nro 2 kohdistettu laina tai muu erääntyvä laina on uudelleenrahoitettava, jolloin nostettavan uuden lainan ehdot voidaan asettaa vastaamaan koronvaihtosopimusta ja koronvaihtosopimus säilyy suojaavana sopimusajan loppuun.

Koronvaihtosopimus nro 3

Nimellispääoma	EUR 40 000 000,00
Käypä arvo 31.12.2023	EUR -1 997 575,94
Käypä arvo 31.12.2022	EUR -239 448,27
Maksettu korko	2,84 %
Vastaanotettu korko	6 kk Euribor
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	26.8.2022
Sopimuksen eräpäivä	26.8.2042

Koronvaihtosopimus nro 3 on kohdistettu kahden lainan, A ja B, korkoriskin suojaamiseen: Sopimuksella on muutettu vaihtuva korko kiinteäksi lainan A koko lainapääoman, 39 milj. euron osalta ja lainan B 1,0 milj. euron osalta (koko lainapääoma 40 milj. euroa; lainan suojattu osuus yhdessä koronvaihtosopimuksen nro 2 kanssa on 95,0 %). Laina A erääntyy 13.12.2035 ja laina B erääntyy 15.10.2029. Lainojen ja koronvaihtosopimuksen koron määräytymis- ja maksupäivät eroavat toisistaan: koronvaihtosopimuksen koronmääräytymispäivät ovat 26.2. ja 26.8. ja lainan A 31.5. ja 30.11. sekä lainan B 15.4. ja 15.10. Ajallisen eron vaikutusta on arvioitu lainan A osalta. Koronmääräytymisen ajallisesta erosta syntynyt korkokustannuksia lisäävä vaikutus tilinpäätösajankohtaan mennessä oli n. 108 000 euroa ja vuodelta 2023 n. 58 000 euroa. Markkinoiden korko-odotusten mukaan arvioitu lisäkustannus vuodelle 2024 on n. 18 800 euroa. Ajallisen eron vaikutus vallitsevassa markkinaympäristössä ei ole merkittävä eikä olennainen, joten sopimuksen katsotaan olevan suojaava ja käsittely taseen ulkopuolella liitetiedoissa antaa oikean ja riittävän kuvan sopimuksen vaikutuksista.

Lainojen ja koronvaihtosopimuksen ehdot eroavat vaihtuvan viitekoron käsittelyn osalta, mikäli viitekorko on negatiivinen. Lainojen kokonaiskorko on aina vähintään nolla, koronvaihtosopimuksen koronlaskennassa negatiivinen viitekorko huomioidaan täysimääräisesti. Euriborkoron ollessa positiivinen lainojen korkokustannus koronvaihtosopimuksen voimassaoloajalla on vuosittain enintään 2,84 prosenttia sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali, lainan A koko pääoman osalta ja lainan B 1,0 milj. euron pääoman osalta. Mikäli euriborkorko on negatiivinen, lainojen vuosittainen korkokustannus sisältää myös koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuuden. Jäljellä olevalle sopimuskaudelle ei odoteta tilinpäätöksen laadintahetken korkoennusteiden perusteella lisäkustannuksia negatiivisesta euriborkorosta. Vaikka koronvaihtosopimuksessa ei ole ns. korkolattiaa, katsotaan sopimuksen olevan riskienhallinnallisesti suojaava.

Lahden kaupungin vuosina 2027–2029 erääntyvien kertalyhenteisten lainojen määrä on yhteensä 110 milj. euroa ja vuosina 2033–2035 yhteensä 149 milj. euroa. Todennäköistä on, että vuoden 2027 ja 2033 jälkeen koronvaihtosopimukseen nro 3 kohdistetut lainat tai muu erääntyvä laina on uudelleenrahoitettava, jolloin nostettavan uuden lainan ehdot voidaan asettaa vastaamaan koronvaihtosopimusta ja koronvaihtosopimus säilyy suojaavana sopimusajan loppuun.

Lahti-konsernin johdannaissopimukset

Konserniin kuuluvien yhteisöjen johdannaissopimusten nimellisarvot ja käyvät arvot on ilmoitettu konsernin tilinpäätöksen laadintahetken omistusosuuden mukaisesti ja vertailuvuoden osalta vertailuvuoden tilinpäätöshetken omistusosuuden mukaisesti. Käypä arvo tarkoittaa pankin johdannaissopimuksesta ilmoittamaa markkina-arvoa tilinpäätöshetkellä, joka sisältää kertyneet korot. Konsernitiilinpäätöksen liitetiedoissa esitetyt johdannaissopimukset on numeroitu juoksevasti (Lahden kaupunki 1–3, konserniyhteisöt 5–34).

Koronvaihtosopimukset

Koronvaihtosopimukset on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Sopimuksilla on muutettu lainan vaihtuva korko kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma ja eräpäivät vastaavat toisiaan tai koronvaihtosopimuksen pääoma voi olla pienempi ja/tai voimassaoloaika lyhempi kuin lainan. Mahdollinen koron määräytymis- ja maksupäivien ajallinen ero ei ole merkittävä tai olennainen. Negatiivisen viitekoron käsittelyn osalta lainoissa ja koronvaihtosopimuksissa on eroja lainaehdoista riippuen. Lainan kokonaiskoronlaskennassa negatiivinen viitekorko joko huomioidaan enintään lainan marginaalia vastaavan prosenttimäärän osalta tai ei ollenkaan, jolloin negatiivisen viitekoron tulkitaan olevan nolla. Koronvaihtosopimuksen koronlaskennassa negatiivinen viitekorko huomioidaan aina täysimääräisesti.

Alla on lueteltu tilinpäätöshetkellä voimassa olleet koronvaihtosopimukset. Niiden markkina-arvot on esitetty pankin ilmoituksen mukaan ja ne sisältävät kertyneet korot.

Nro	Nimellispääoma EUR	Käypä arvo EUR	Nimellispääoma EUR	Käypä arvo EUR	Sopimuksen eräpäivä
	31.12.2023	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2022	
1	63 000 000,00	1 573 784,60	63 000 000,00	2 899 968,55	11.12.2024
2	37 000 000,00	1 721 355,00	37 000 000,00	3 583 438,00	7.4.2040
3	40 000 000,00	-1 997 575,94	40 000 000,00	-239 448,27	26.8.2042
5	1 000 925,00	-4 303,00	1 126 041,00	19 154,00	4.8.2031
6	12 487 278,00	1 761 233,02	12 642 723,00	2 428 509,09	1.4.2029
7	1 238 867,65	119 124,35	1 253 205,67	177 108,46	30.4.2027
8	1 670 616,00	217 216,00	1 689 680,00	283 013,00	6.2.2029
9	5 474 655,00	455 948,44	5 538 593,00	665 382,26	1.12.2026
10	24 000 000,00	188 604,00	27 000 000,00	2 679 959,00	5.12.2031
12	24 000 000,00	204 158,00	12 280 000,00	383 681,00	15.5.2026
13	6 000 000,00	260 209,00	9 000 000,00	448 069,00	15.9.2025
15	9 491 525,00	475 475,00	10 847 458,00	868 916,00	16.12.2030
16	4 879 956,48	273 460,56	4 913 394,72	400 887,41	31.10.2026
17	1 783 994,00	93 598,68	2 081 328,00	141 300,39	13.10.2026
18	787 963,00	-3 388,00	886 458,00	24 330,00	4.8.2031
19	2 364 075,32	132 479,65	2 380 220,70	194 211,88	31.10.2026
26	6 308 786,00	424 555,00	6 352 312,00	627 831,00	23.10.2027
27	7 653 622,00	479 852,62	7 744 064,00	707 436,36	27.3.2028
28	1 924 826,16	104 782,01	2 138 695,72	181 210,13	30.11.2027
29	3 870 939,93	219 263,73	3 897 464,23	321 069,63	31.10.2026
30	8 144 732,00	880 070,76	8 178 042,00	1 280 423,30	23.10.2027
31	6 243 645,00	863 939,94	6 321 365,00	1 195 030,51	1.4.2029
32	11 263 180,00	1 719 092,00	11 380 504,00	2 425 704,00	16.12.2030
33	11 705 333,00	1 701 993,00	11 838 095,00	2 427 013,00	16.12.2030
34	8 781 401,00	1 291 555,00	8 880 439,00	1 837 364,00	16.12.2030
25	9 200 000,00	1 630 700,00	27 000 000,00	912 286,00	5.12.2031

Pakollisiin varauksiin kirjatut korkojohdannaissopimukset

Johdannaissopimukset on tulkittu ei-suojaavaksi ja sopimusten negatiiviset markkina-arvot tai markkina-arvojen muutokset on kirjattu tulospaikutteisesti varovaisuuden periaatteen mukaisesti pakollisiin varauksiin.

Nro	Nimellispääoma EUR	Käypä arvo EUR	Nimellispääoma EUR	Käypä arvo EUR	Sopimuksen eräpäivä
	31.12.2023	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2022	
23	5 108 800,00	-11 287,45	5 108 800,00	54 544,48	28.12.2026

Sähköjohdannaiset

Nimellispääoma EUR	Käypä arvo EUR	Nimellispääoma EUR	Käypä arvo EUR
31.12.2023	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2022
28 576 849,55	3 146 066,99	42 561 721,60	-41 987 613,90

Lahden kaupungin ja Lahti-konsernin johdannaissopimusten korkoherkkyys

Seuraavassa taulukossa on esitetty Lahden kaupungin ja Lahti-konsernin korkojohdannaissopimusten korkoherkkyys, ts. miten korkomuutos vaikuttaa sopimusten markkina-arvoihin. Korkoherkkyys on laskettu, jos korkoprosentti muuttuu tilinpäätöshetken tasosta -1, -0,5, +0,5, +1 tai +2 prosenttiyksikköä. Johdannaissopimusten negatiivisten kassavirtojen ajoittuminen tulevaisuudessa on arvioitu tilinpäätöshetken termiinikorkojen perusteella. Herkkyysanalyyssissä esitetyt johdannaissopimukset on numeroitu juoksevasti (Lahden kaupunki 1-3, konserniyhteisöt 5-34).

Lahden kaupungin ja Lahti-konsernin korkojohdannaissopimukset, herkkyysanalyysi

Nro	Johdannaissopimustyyppi	Sopimuksen nimellisarvo	Sopimuksen eräpäivä	Negatiivinen kassavirta 31.12.2023 termiinikorkojen perusteella	Laskennallinen markkina-arvo 31.12.2023	Korkomuutoksen vaikutus laskennalliseen markkina-arvoon 31.12.2023				
						Korkomuutos verrattuna 31.12.2023 korkotasoon				
						-1,0 %	-0,5 %	+0,5 %	+1 %	+2 %
1	Koronvaihtosopimus	63 000 000	11.12.2024	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 573 785	1 285 345	1 435 089	1 729 771	1 874 757	2 160 134
2	Koronvaihtosopimus	37 000 000	7.4.2040	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 721 355	-3 480 937	-780 836	4 025 232	6 160 861	9 963 120
3	Koronvaihtosopimus	40 000 000	26.8.2022	Negatiivinen sopimusajan loppuun	-1 597 576	-6 772 548	-3 239 915	2 972 174	5 699 419	10 500 655
Lahden kaupungin johdannaiset yhteensä (1-3)		140 000 000			1 297 564	-8 968 140	-2 585 662	8 727 177	13 735 037	22 623 909
Muutos laskennalliseen markkina-arvoon 31.12.2023						-10 265 704	-3 883 226	7 429 613	12 437 473	21 326 345
5	Koronvaihtosopimus	1 000 925	4.8.2081	Negatiivinen 11/2024-11/2020	-4 303	-40 791	-22 506	13 812	31 846	67 670
6	Koronvaihtosopimus	12 487 278	1.4.2029	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 761 233	-539 579	-266 083	258 863	510 692	993 973
7	Koronvaihtosopimus	1 238 868	30.4.2027	Positiivinen sopimusajan loppuun	119 124	-33 708	-16 699	16 395	32 490	63 801
8	Koronvaihtosopimus	1 670 616	6.2.2029	Positiivinen sopimusajan loppuun	217 216	141 750	179 197	254 107	291 568	366 502
9	Koronvaihtosopimus	5 474 655	1.12.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	455 948	-98 494	-48 825	48 006	95 200	187 198
10	Koronvaihtosopimus	24 000 000	5.12.2081	Positiivinen sopimusajan loppuun	188 604	-680 964	-239 476	605 327	1 009 400	1 782 694
12	Koronvaihtosopimus	24 000 000	15.5.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	204 158	93 104	148 914	258 850	312 987	419 629
13	Koronvaihtosopimus	6 000 000	15.9.2025	Positiivinen sopimusajan loppuun	260 209	200 740	230 486	290 083	319 933	379 735
15	Koronvaihtosopimus	9 491 525	16.12.2030	Positiivinen sopimusajan loppuun	475 475	180 196	328 147	622 469	768 837	1 059 983
16	Koronvaihtosopimus	4 879 956	31.10.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	273 461	-91 483	-45 377	44 659	88 609	174 423
17	Koronvaihtosopimus	1 783 994	13.10.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	93 599	-31 614	-15 684	15 442	30 644	60 345
18	Koronvaihtosopimus	787 963	4.8.2081	Negatiivinen 11/2024-11/2030	-3 388	-32 112	-17 718	10 873	25 070	53 272
19	Koronvaihtosopimus	2 364 075	31.10.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	132 480	-44 320	-21 984	21 636	42 928	84 502
23	Kynnysellinen koronvaihtosopimus, myyty optio	5 108 800	28.12.2026	Negatiivinen sopimusajan loppuun	-11 287	-120 560	-59 103	55 826	106 399	165 400
25	Koronvaihtosopimus	9 200 000	5.12.2031	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 630 700	803 236	1 223 453	2 027 017	2 411 101	3 145 623
26	Koronvaihtosopimus	6 308 786	23.10.2027	Positiivinen sopimusajan loppuun	424 555	251 588	337 465	509 254	595 162	767 000
27	Koronvaihtosopimus	7 653 622	27.3.2028	Positiivinen sopimusajan loppuun	479 853	-281 456	-139 356	136 665	270 694	531 047
28	Koronvaihtosopimus	1 924 826	30.11.2027	Positiivinen sopimusajan loppuun	104 782	-49 451	-24 476	23 985	47 488	93 084
29	Koronvaihtosopimus	3 870 940	31.10.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	219 264	-72 530	-35 976	35 407	70 252	138 286
30	Koronvaihtosopimus	8 144 732	23.10.2027	Positiivinen sopimusajan loppuun	880 071	-258 406	-127 863	125 233	247 887	485 651
31	Koronvaihtosopimus	6 243 645	1.4.2029	Positiivinen sopimusajan loppuun	863 940	-270 244	-133 267	129 653	255 784	497 848
32	Koronvaihtosopimus	11 263 180	16.12.2030	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 719 092	1 093 837	1 407 090	2 030 942	2 341 536	2 960 047
33	Koronvaihtosopimus	11 705 333	16.12.2030	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 701 993	1 053 240	1 378 257	2 025 537	2 347 795	2 989 535
34	Koronvaihtosopimus	8 781 401	16.12.2030	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 291 555	803 918	1 048 219	1 534 750	1 776 975	2 259 337
Lahti-konsernin johdannaiset yhteensä (1-34)		315 385 121			14 775 896	-6 992 244	2 481 170	19 821 964	27 766 315	42 350 495
Muutos laskennalliseen markkina-arvoon 31.12.2023						-21 768 140	-12 294 726	5 046 068	12 990 419	27 574 599

42. HENKILÖSTÖN LUKUMÄÄRÄ 31.12.	Kaupunki	
	2023	2022
Konsernihallinnon palvelualue	328	314
Sivistyksen palvelualue	2 994	3 012
Kaupunkiympäristön palvelualue	197	202
Yhteensä	3 519	3 528
Taseyksiköt		
Lahden Tilakeskus	34	33
Lahden kaupunginorkesteri	70	73
Lahden kaupunginteatteri	99	102
Yhteensä	203	208
Kaupunki yhteensä	3 722	3 736

44. LUOTTAMUSHENKILÖN PALKOISTA PERITYT JA TILITEYT LUOTTAMUSHENKILÖMAKSUT	Kaupunki	
	2023	2022
Askola/Myrskylä-Pukkila perussuomalaiset	36	12
Hämeen Kokoomus	554	608
Hämeen Perussuomalaisten piiri	12	80
Hämeen Sosiaalidemokraatit ry	831	1 122
Hämeen Vihreät	363	369
Kristillisdemokraatit Lahden Kunnallisjärjestö ry	5 263	5 546
Keskustapuolueen Päijät-Hämeen piiri	290	660
Keskustapuolueen Lahden kunnallisjärjestö	4 841	4 819
Kokoomuksen Lahden kunnallisjärjestö ry	20 750	20 856
Lahden Perussuomalaiset ry	7 717	7 768
Lahden Sosiaalidemokraattinen Puolue	31 047	31 726
Lahden Vihreät ry	9 378	9 477
Liike Nyt ry Lahti	1 362	672
Vasemmistoliiton Lahden Kunnallisjärjestö	6 108	6 685
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	88 550	90 400

45. TILINTARKASTAJAN PALKKIOT	Kaupunki	
	2023	2022
KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy/TALVEA Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	64 209	61 204
Hanketarkastus	23 437	13 626
Konsultointi	0	14 300
Tilintarkastuspalkkiot yhteensä	87 646	89 131

46. INTRESSITAHOLLIKETAPAHTUMAT

PHHYKY:n pakollinen varaus palkkaharmonisaatiota varten

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä (PHHYKY) on tilinpäätöksessään 2022 tehnyt 20 milj. euron pakollisen varauksen liittyen mahdolliseen takautuvaan palkkaharmonisaatoratkaisuun. PHHYKY on ilmoittanut Lahden kaupungin laskennalliseksi osuudeksi 12,1 milj. euroa. Lain sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta mukaan PHHYKY:n henkilöstö on siirretty liikkeenluovutuksella hyvinvointialueelle 1.1.2023. Työsopimuslain ja lain kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta mukaan luovuttaja on luovutuksensaajalle vastuussa ennen luovutusta erääntyneestä työntekijän saatavasta, jollei muuta ole sovittu. Muuta ei ole sovittu kuntayhtymän ja kaupungin tai hyvinvointialueen välillä. Saatava ei ole erääntynyt ennen 1.1.2023. Henkilöstöä edustava keskusjärjestö on käynyt neuvotteluja mahdollisesta ratkaisusta työnantajaa edustavan järjestön kanssa. Ratkaisuesityksen hyväksymisestä päättää hyvinvointialue 1.1.2023 tapahtuneen liikkeenluovutuksen jälkeen. Kaupungin tulkinnan mukaan saatava tulee erääntymään vasta päätöksen ja maksusuunnitelman jälkeen. Näin ollen kaupungin tulkinnan mukaan PHHYKY ei ole vastuussa takautuvasta palkkaharmonisaatiosta edellä mainitun lainsäädännön perusteella. Tällöin ei myöskään muodostu katettavaa alijäämää, josta omistajakunnat olisivat vastuussa. Lahden kaupunki ei tällä perusteella ole sisällyttänyt PHHYKY:n esittämää osuutta pakollisesta varauksesta vuoden 2022 tilinpäätöslaskelmiinsa. Asian käsittely on kesken vuoden 2023 tilinpäätöksen valmistuessa.

INTRESSITAPAHTUMIA KOSKEVA LIITETIETO

Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n ja Lahden Seutu–Lahti Region Oy:n rahoitussopimukset

Lahden kaupunki toteutti elokuussa 2017 yhdessä muiden Päijät-Hämeen kuntien kanssa selvityksen elinkeinotoimen järjestämisestä ja rahoittamisesta vuodesta 2019 alkaen kahden yhtiön mallin mukaisesti (elinkeinoyhtiö ja markkinointiyhtiö). Kuntien välisissä neuvotteluissa sovittiin, että nämä yhtiöt ovat Lahden Seudun Kehitys Ladec Oy ja Lahden Seutu–Lahti Region Oy. Uudella rahoittajasopimuksella korvataan aiemmat Päijät-Hämeen maakunnallisen markkinointiyhtiön rahoittajasopimus vuodelta 2013 sekä Lahden kaupunkiseudun elinkeinoyhtiötä koskeva rahoitussopimus vuodelta 2016.

Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n rahoittajasopimuksessa mukana ovat Asikkalan, Hartolan, Hollolan, litin ja Padasjoen kunnat sekä Lahden ja Orimattilan kaupungit. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus tuli voimaan 1.1.2019. Vuosittainen maksuosuus on 12 euroa per asukas ja alle 5 000 asukkaan kuntien (Hartola ja Padasjoki) osalta 7 euroa per asukas.

Lahden Seutu–Lahti Region Oy:n rahoittajasopimuksessa mukana ovat Asikkalan, Hartolan, Hollolan, litin, Padasjoen ja Sysmän kunnat sekä Heinolan ja Lahden kaupungit. Kärkölän kunnanvaltuusto päätti 12.2.2024, että Kärkölän kunta liittyy Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n rahoitussopimukseen nykyisillä sopimusehdoilla 1.1.2025 alkaen. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus tuli voimaan 1.1.2019. Vuosittainen maksuosuus on 4,50 euroa per asukas.

Kaupungin päätökset järjestelyn osalta kaupunginhallitus 14.6.2018 § 161.

Suomen Hiihtoliiton maksujärjestelysopimukset koskien LAHTI 2017 MM-kisoja

Vuoden 2017 MM-kisojen osalta oli ennen kisoja sopimuksin vahvistettu, että Suomen Hiihtoliitto ry korvaa kisojen järjestäjälle järjestämiskustannuksina 0,9 milj. euroa ja että Suomen Hiihtoliitto ry vastaa kisojen mahdollisesti tuottamista tappioista. Kisojen toiminnasta vastuullinen järjestäjä Lahden kaupungin konserniyhtiö Lahti Events Oy järjesteli Suomen Hiihtoliitto ry:n velkojen maksujärjestelyä kaupunginhallituksen antaman omistajaohjauksen mukaisesti.

Suomen Hiihtoliitto ry:n veloista tehtiin Suomen Hiihtoliitto ry:n ja Lahti Events Oy:n välillä kaksi maksujärjestelysopimusta, joiden summat olivat 1,8 milj. euroa ja 0,966 milj. euroa. Maksujärjestelysopimukset koskevat LAHTI 2017 MM-kisojen sekä yhdistetyn MC-kisojen järjestämisestä aiheutuneiden vapaaehtoisuuskustannusten korvaamista, Suomen maajoukkueen majoituskuluja sekä lopullisten laskelmien mukaisia kisojen tappioita. Maksujärjestelysopimukset ovat sisällöltään samanlaisia ja ehtojen mukaan Suomen Hiihtoliiton velat maksetaan enintään 15 vuoden aikana sovituin korkoehdoin. Sopimukseen perustuvan tappion korvaamisesta ei makseta arvonlisäveroa (KHO: 2019:31).

Lahti Events Oy:n ja Lahden kaupungin välille jouduttiin edellä mainitun Lahti Events Oy:n ja Suomen Hiihtoliitto ry:n maksujärjestelyn vuoksi tekemään toinen maksujärjestelysopimus, jolla kisajärjestelyistä vastannut tytäryhtiö maksaa kaupungille sopimuksen mukaisen korvauksen 1,1 milj. euroa (sis. alv), josta sovittiin vähennettäväksi työkorvauksia sekä kaupungin sitoumuksen perustuen VIP-tilojen vuokrat. Sopimuksen mukaan Lahti Events Oy korvaa kaupungille jäljelle jäävän saatavan 0,8 milj. euroa (sis. alv) viiden vuoden maksuajalla.

Kaupungin päätökset edellä mainittujen järjestelyjen osalta: kaupunginhallitus 26.6.2017 § 242, konserni- ja tilajaosto 6.11.2017 § 131, kaupunginjohtajan ja Lahti Events Oy:n toimitusjohtajan allekirjoittama maksujärjestelysopimus.

Suomen Hiihtoliitto ry:n maksujärjestelysopimukseen perustuvat velkasaatavat siirrettiin KOKO Lahti Oy:lle liiketoimintasiirtona alkuvuodesta 2023. Konserni- ja tilajaosto velvoitti KOKO Lahti Oy:n lopettamaan Lahti Events Oy:n toiminnan ja Lahti Events Oy asetettiin selvitystilaan 27.2.2023. Kaupunki päätti 19.6.2023 siirtää itselleen KOKO Lahti Oy:ltä Suomen Hiihtoliitto ry:n maksujärjestelysopimukset, minkä jälkeen se on ollut sopimusosapuolena edellä mainituissa maksujärjestelysopimuksissa. Siirto toteutettiin markkinahintaan. Kyseisestä kaupunginhallituksen päätöksestä on valitettu 9.10.2023 Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen, jossa asia on kesken.

Kaupungin päätökset edellä mainittujen järjestelyjen osalta: konserni- ja tilajaosto 19.7.2022 § 79, kaupunginhallitus 19.6.2023 § 234.

Kaupunki kirjasi Lahti Events Oy:n ja Lahden kaupungin välisen maksujärjestelysopimuksen jäljellä olevan maksamattoman saatavan 248 000,00 euroa sekä 30.11.2023 asti kertyneet korot 13 279,60 euroa luottotappiona vuoden 2023 tilinpäätöksessä.

Kaupungin päätökset: kaupunginhallitus 4.12.2023 § 417.

Lainat ja takaukset

Lahden kaupungin rahoitus- ja sijoitustoiminnan ensisijaisena tehtävänä on tukea kaupungin ja kaupunkikonsernin toimintaa kaupunginvaltuuston asettamien strategisten ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisessa ja varmistaa varallisuusasema. Kaupunkikonsernin sisäisen rahoitustoiminnan tarkoituksena on varmistaa konsernin maksuvalmius. Kaupunginvaltuusto päättää lainan antamista kokevista periaatteista talousarvion hyväksymisen yhteydessä tai erikseen ja antaa hyväksymänsä vuosittaisen määrärahan puitteissa valtuuden kaupunginjohtajalle myöntää lyhyt- ja pitkäaikaista luottoa kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille ja säätiöille.

Lahden kaupunki on tilinpäätöshetkellä myöntänyt tytäryhteisöilleen tai kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille luottoja 46 kappaletta, yhteensä 296,5 milj. euroa ja muille yhteisöille 8 kappaletta, yhteensä 18,0 milj. euroa. Suurin osa lainoista on vakuudettomia. Sopimukset ovat ehdoiltaan vastanneet tekoahetkellä olleita markkinaolosuhteita ja ne ovat tehty kulloinkin voimassa olleiden kaupungin rahoitusperiaatteiden mukaisesti.

Osassa lainasopimuksia on tilinpäätöshetken mukaan arvioituna tavanomaista alhaisempia lainamarginaaleja. Tällaisia tytäryhteisöille tai kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille annettuja lainoja on tilinpäätöshetkellä yhteensä 7,4 milj. euroa. Lainat on nostettu vuosina 2001–2005. Lisäksi muille yhteisöille annetuista lainoista 11,7 milj. euroa on myönnetty korottomana pääomalainana LAB-ammattikorkeakoulu Oy:lle vuonna 2017 järjestelyssä, jossa LAB-ammattikorkeakoulu Oy liitettiin osaksi Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston konsernia.

Lahden kaupunki on tilinpäätöshetkellä antanut tytäryhteisöilleen takauksia yhteensä 115,8 milj. euroa. Takaussopimuksista peritään takauksen antohetkellä tavanomaisena pidettyä takauspalkkiota. Tilinpäätöshetken mukaan arvioituna tavanomaista alhaisempia takauspalkkioita peritään sopimuksista, joiden yhteismäärä on 58,0 milj. euroa. Takaussopimukset on tehty 2004–2010 välisenä aikana.

KONSERNI VAKUUDET JA VASTUUSITOUKSET

Muut konserniyhteisöjen vastuusitoumukset

Lahti Energia Oy

Lahden kaupungin ilmanlaadun yhteistarkkailusopimuksen velvoitemaksu vuodelle 2024 on 52 480 euroa. Lahti Energia Oy on ollut mukana Fennovoima Oy:n Hanhikivi 1 -ydinvoimahankkeessa Voimaosakeyhtiö SF:n kautta. Lahti Energia Oy on sitoutunut rahoittamaan hanketta ennen kaupallisen käytön alkua enintään 23 736 700 eurolla. Fennovoima purki touko-kuussa 2022 hankkeen laitostoimitussopimuksen eikä ydinvoimalalla ole enää rakentamislupaa. Fennovoima käy tällä hetkellä välimiesmenettelyä laitostoimitussopimuksen merkittäviin viivästyksiin ja sopimusrikkomuksen vuoksi.

Lahti Energia on sitoutunut vastaamaan omistussuutensa suhteessa Voimaosakeyhtiö SF:n hallinto- ym. vastaavista vuositaisista kustannuksista.

Lahti Energia Oy on antanut sitoumuksia erilaisiin energjainvestointeihin 4 400 000 eurolla vuodelle 2024. Lahti Energia Oy on sitoutunut antamaan konserniyhtiöiden puolesta yhteensä 284 369,70 vastatakauksen, joka päättyy 15.7.2032.

Lahti Energia Oy on sitoutunut antamaan enintään 66 500 000 euron takaukset Oomi Palvelu Oy:n puolesta. Takauksen sitoutunut osuus sisältyi liitetietojen kohtaan 23.1.

Lahti Energia Sähköverkko Oy:n osakkeita on annettu yleis-pantiksi 102 osaketta yhteensä 200 osakkeesta. Osakkeiden tasearvo on 11 636 663,31 euroa.

Päästöoikeustilanne: Lahti Energian tuotantolaitoksissa syntyi vuonna 2023 päästökaupan piiriin kuuluvia hiilidioksidipäästöjä 24 636 tonnia. Siirtyviä EUA-oikeuksia 31.12.2022 on 29 986 tonnia, joiden käypä arvo on 2 398 880 euroa.

Lahti Aqua Oy

Aqua Verkko Oy:llä on pääomallinaa (2/2018) Lahden kaupungin konsernipankista 31 000 000 euroa ja laina-aika päättyy 15.12.2038. Laina on osakeyhtiölain 12 § mukainen, jolloin pääoman tai koron maksamisesta ei anneta vakuutta. Lainan pääomaa lyhennetään ja korkoa maksetaan osakeyhtiölain luvussa asetetuina rajoittein. Mikäli korkoa voidaan maksaa vain osittain, siirtyy maksamaton korko seuraavaan maksun edellytyksen täyttävään eräpäivään. Avoinna oleva saldo 31.12.2023 on 24 473 684,18 euroa. Yhtiö ei ole antanut lainoista vakuutta.

LABIO Oy:llä on pääomallinaa (2/2013) Salpakierto Oy:stä (ent. Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy) 1 200 000 euroa ja laina-aika päättyy 30.11.2033. Laina on osakeyhtiölain 12 § mukainen, jolloin pääoman tai koron maksamisesta ei anneta vakuutta. Lainan pääomaa lyhennetään ja korkoa maksetaan osakeyhtiölain luvussa asetetuina rajoittein. Mikäli korkoa voidaan maksaa vain osittain, siirtyy maksamaton korko seuraavaan maksun edellytyksen täyttävään eräpäivään. Avoinna oleva saldo 31.12.2023 on 581 196,54 euroa.

LABIO Oy:llä on pääomallinaa (1/2015) Salpakierto Oy:stä (ent. Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy) 1 680 000 euroa ja laina-aika päättyy 31.8.2033. Laina on osakeyhtiölain 12 § mukainen, jolloin pääoman tai koron maksamisesta ei anneta vakuutta. Lainan pääomaa lyhennetään ja korkoa maksetaan osakeyhtiölain luvussa asetetuina rajoittein. Mikäli korkoa voidaan maksaa vain osittain, siirtyy maksamaton korko seuraavaan maksun edellytyksen täyttävään eräpäivään. Avoinna oleva saldo 31.12.2023 on 646 153,86 euroa.

LABIO Oy

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt LABIO Oy:lle ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisen ympäristöluvan 220/2020. Tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi LABIO Oy on antanut Hämeen ELY-keskukselle vakuudeksi pankkitakauksen (Nordea nro 00101-02-2410596) arvoltaan 356 500 euroa. Pankkitakaus on voimassa 31.3.2026 saakka, jonka jälkeen sitä jatketaan toiminnan loppuun saakka.

Salpakierto Oy

Nordea Pankki Oyj on antanut Hämeen ELY-keskukselle Salpakierto Oy:n puolesta ympäristönsuojelulain (527/2014) 59 §:n tarkoittaman omavelkaisen takauksen koskien Kujalan ympäristöluvaa 56/2021 Dnro ESAVI/8698/2020 asianmukaisen jätehuollon, seurannan, tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi. Pankin kokonaisvastuu on 6 560 902 euroa. Takaus on voimassa 17.12.2031 saakka.

Nordea Pankki Oyj on antanut Hämeen ELY-keskukselle Salpakierto Oy:n puolesta ympäristönsuojelulain (527/2014) 59 §:n tarkoittaman omavelkaisen takauksen koskien kattohuopajätteen käsittelyn ympäristöluvaa 344/2020, 22.09.2022 Dnro ESAVI/16350/2020 asianmukaisen jätehuollon, seurannan, tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi. Pankin kokonaisvastuu on 3 224 000 euroa. Takaus on voimassa 18.11.2030 saakka.

Muut taloudelliset vastuut, joita ei ole merkitty taseeseen: Yhtiö on varautunut jätelain ja ympäristölupien mukaisiin kaatopaikkojen jälkihoitovelvoitteisiin tekemällä vuosittain kirjanpidossa pakollisen jälkihoitovaruksen. Varauksen muutokset on eritelty taseen liitetiedoissa. Vastuiden suuruus vuoteen 2069 on n. 12,7 milj. euroa, josta jälkihoitovaruksena on kirjattu taseeseen n. 5,7 milj. euroa. Taseeseen kirjaamaton jälkihoitovastuu on n. 7 milj. euroa. Jälkihoitovaruksien käyttösuunnitelmat ja jälkihoitovastuu tarkistetaan vuosittain.

Yhtiö on velvollinen tarkistamaan kiinteistöinvestoinneista tekemiään arvonalisäverovähennyksiä, mikäli kiinteistön verollinen käyttö vähenee tarkistuskauden aikana. Vastuun enimmäismäärä on 784 715,40 euroa ja viimeinen tarkistusvuosi on 2029.

Keskeiset liitetiedot

LAHTI-KONSERNIN SUURIMPIEN YHTEISÖJEN TUNNUSLUKUJA 2023 JA 2022

		Henkilökun- nan määrä	Liikevaihto € 1 000 €	Tilikauden tulos € 1 000 €	Oma pää- oma € 1 000 €	Suhteellinen vel- kaantuneisuus %	Omavarai- susaste %	Sijoitetun pääoma tuotto %
Lahti Energia Oy -alikonsemi								
	2023	200	186 030	13 018	139 801	240,0 %	23,1 %	4,9 %
	2022	200	205 585	15 983	125 092	219,7 %	21,4 %	1,6 %
Lahti Aqua Oy -alikonsemi								
	2023	79	42 415	4 938	62 304	170,5 %	45,9 %	6,3 %
	2022	79	41 196	6 714	59 194	191,5 %	42,4 %	4,2 %
Salpakerto Oy								
	2023	58	18 170	-388	6 351	71,0 %	22,5 %	0,6 %
	2022	59	21 174	1 883	6 501	69,5 %	23,1 %	9,8 %
Lahden Pysäköinti Oy								
	2023	9	2 507	26	9 460	531,4 %	39,2 %	1,4 %
	2022	7	2 334	753	9 434	476,1 %	38,1 %	3,5 %
Lahden Salraalaparkki Oy								
	2023	0	956	149	705	501,0 %	12,8 %	4,7 %
	2022	0	930	211	524	579,1 %	8,8 %	2,3 %
Lahden seutu - Lahti Region Oy								
	2023	19	3 761	1	366	8,5 %	53,3 %	1,1 %
	2022	16	2 223	2	365	13,8 %	54,3 %	0,4 %
KOKO Lahti Oy								
	2023	36	6 112	-2 376	-2 152	74,5 %	-89,2 %	224,3 %
	2022	34	5 142	581	623	41,7 %	16,6 %	30,0 %
Lahti Events Oy								
	2023	7	12	-220	-6 889	58159,1 %	-3394,1 %	0,4 %
	2022	7	557	-4 894	-6 669	1617,1 %	-285,6 %	-378,9 %
Lahden Talot Oy -alikonsemi								
	2023	35	58 246	2 728	129 061	481,7 %	16,6 %	1,8 %
	2022	32	52 471	12 972	54 147	540,9 %	15,7 %	3,5 %
Spatium Tolmitilat Oy								
	2023	6	9 016	272	8 389	461,4 %	8,7 %	2,1 %
	2022	6	8 339	495	3 044	528,8 %	8,0 %	-0,4 %
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy								
	2023	31	3 250	54	1 532	23,5 %	66,7 %	3,9 %
	2022	34	3 404	-69	1 478	18,2 %	70,5 %	-4,7 %
Provincia Oy								
	2023	136	12 130	-171	3 203	18,9 %	58,2 %	-5,3 %
	2022	111	10 387	57	3 213	23,3 %	57,0 %	1,8 %
Työterveys Wellamo Oy								
	2023	50	7 335	259	1 792	12,3 %	66,3 %	14,5 %
	2022	62	7 554	-350	1 533	13,0 %	60,9 %	22,8 %
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy								
	2023	197	14 522	63	928	14,8 %	30,0 %	6,8 %
	2022	177	13 057	-488	257	11,8 %	14,1 %	-191,5 %
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy								
	2023	508	22 857	174	731	19,7 %	13,9 %	29,0 %
	2022	484	20 383	141	555	18,2 %	13,0 %	21,5 %
* Koulutuskeskus Salpaus ky								
	2023	652	65 511	2 138	96 850	14,7 %	90,3 %	2,2 %
	2022	666	3 462	2 973	59 041	16,6 %	89,1 %	2,9 %
* Päijät-Hämeen Iliton ky								
	2023	32	2 668	-147	1 409	21,1 %	23,5 %	-10,4 %
	2022	342	28 833	-389	2 733	14,6 %	22,8 %	-14,5 %
* Kuntayhtymän 100% luvut								

Tunnuslukujen laskentakaavat

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Tuloslaskelma

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot} + \text{Arvonalentumiset}$

Vuosikate € / asukas

= $\text{Vuosikate} / \text{Asukasmäärä}$

Rahoituslaskelma

INVESTOINNIT

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

=toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä

Investointien tulorahoitus, %

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

LAINANHOITO

Laskennallinen lainanhoitokate

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

MAKSUVALMIUS

Rahavarat 31.12.

= Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset

Kassasta maksut kootaan seuraavista eristä:

Tuloslaskelmasta:

Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainojen lisäys

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Kassan riittävyys (pv)

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tase

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

= $[\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Omavaraisuusaste, %

= $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Lainat ja vuokravastuut, 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokravastuut}$

Lainat ja vuokravastuut, €/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuuden määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Lainat €/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjasaamiset ja muut lainasaamiset

Taseyksikön tunnusluvut**Tuloslaskelma****Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %**

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalla maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Lainat kunnalta} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalla maksetut korkokulut} + \text{Muille maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Sijoitettu korollinen vieras pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

Voitto, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen varauksia} / \text{Liikevaihto})$

Rahoituslaskelma**Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €**

=toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä

Investointien tulorahoitus, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / \text{Investointien omahankintameno}$

Pääomamenojen tulorahoitus, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / (\text{Investointien omahankintameno} + \text{Antolainojen nettolisäys} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainanhoito**Lainanhoitokate**

= $(\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} + \text{Korkokulut} - \text{Tuloverot}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Maksuvalmius**Current ratio**

= $(\text{Vaihto-omaisuus} + \text{Lyhytaikaiset saamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Rahat ja pankkisaamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Quick ratio

= $(\text{Rahat ja pankkisaamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Lyhytaikaiset saamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Kassan riittävyys (pv)

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tase**Kertynyt yli- / alijäämä**

= $\text{Edellisten tilikausien yli- / alijäämä} + \text{Tilikauden yli- / alijäämä}$

Omavaraisuusaste, %

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Konsernin tunnusluvut**Tuloslaskelma****Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista**

= 100 * Toimintatuotot / Toimintakulut

Vuosikate prosenttia poistoista

= 100 * Vuosikate / (Poistot + Arvonalentumiset)

Vuosikate € / asukas

= Vuosikate / Asukasmäärä

Asukasmäärä**Rahoituslaskelma**INVESTOINNIT**Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä viideltä vuodelta, €****Investointien tulorahoitus, %**

= 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

LAINANHOITO**Laskennallinen lainanhoitokate**

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

MAKSUVALMIUS**Kassan riittävyys (pv)**

= 365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Kassasta maksut kootaan seuraavista eristä:

Konsernituloslaskelmasta:

Toimintakulut

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Konsernin rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainasaamisten lisäykset

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Tase**Omavaraisuusaste (%)**

= 100 * (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt yli- / alijäämä (1 000) €

= Edellisten tilikausien yli- / alijäämä + Tilikauden yli- / alijäämä / 1 000

Kertynyt yli- / alijäämä € / asukas

= (Edellisten tilikausien yli- / alijäämä + Tilikauden yli- / alijäämä) / Asukasmäärä

Konsernin lainakanta (1 000) € 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Konsernin lainat (1 000) € / asukasAsukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla konsernin lainakanta tilinpäätös-
vuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.**Lainat ja vuokravastuut 31.12.**

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Konsernin lainat ja vuokravastuut, €/asukasAsukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittua lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätös-
vuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.**Konsernin lainasaamiset (1 000) € 31.12.**

= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjasaamiset ja muut lainasaamiset

Konsernin henkilöstömäärä 31.12.

= Kunnan ja sen tytäryhteisöjen palveluksessa olleiden henkilöiden lukumäärä 31.12.

Taseyksiköiden tilinpäätökset

LAHDEN TILAKESKUS

TOIMINTAKERTOMUS

Toiminta-ajatus

Tilakeskus on kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaoston alainen kunnallinen taseyksikkö, jonka tehtävänä on järjestää kaupunkiorganisaatiolle sen tarpeiden mukaiset toimitilat ja niihin sovitut kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut. Tilakeskus vastaa kaupungin omistamasta toimitilakannasta, sen teknisestä kunnosta ja arvosta, tuottavuudesta, tehokkaasta käytöstä ja kehittämisestä. Tilakeskuksen päätöksentekuelimenä toimii konserni- ja tilajaosto. Kaupungin konsernitasoisen tilahallinnon ohjaukseen sisältyy valmistelutehtäviä, joista vastaa Tilakeskuksen johto.

Toimitilajohtajan katsaus

Tilakeskus jatkoi vuonna 2023 toimitilakantansa uudistamista ja kehittämistä palveluverkkosuunnitelmiin ja rakennusten tekniseen kuntoon perustuvan pitkäjänteisen investointi- ja kunnossapito-ohjelman avulla. Toimitilakannan kehittäminen on pitkäjänteinen jatkuva prosessi. Kiinteistöihin liittyvien turvallisuusratkaisujen kehittämistyötä digitaalisia ratkaisuja hyödyntäen on edelleen jatkettu. Tilakeskus on myös jatkanut pitkäjänteistä ja tuloksekasta energiatehokkuustyötä ja ympäristöasioiden kehittämistä niin uudis- ja perusparannushankkeissa kuin olemassa olevan rakennuskannan ylläpidossa. Kiinteistökannan salkutus päivitettiin vuonna 2023. Salkutuksen E-salkun eli imagorakennusten kunnostusohjelmaa jatkettiin Lahden kylän koulurakennuksen kunnostuksella. E-salkun kunnostusohjelmaa jatkuu vielä usean vuoden ajan. Myös vuonna 2022 aloitettua energiansäästöohjelmaa jatkettiin. Sillä pyrittiin mm. kompensoimaan jatkunutta energianhinnan nousua etenkin kaukolämmön osalla.

Vuotta 2023 leimasi rakennusalan laskusuhdanne sekä kuntien omistamien sote-kiinteistöjen vuokraamiseen ja jatkokäyttöön liittyvä epävarmuus. Tilastokeskuksen mukaan rakennuskustannukset nousivat 3,0 % vuodentakaisesta vuonna 2023. Tarvikepanoksista vuodessa kustannukset nousivat eniten lämmöneristeissä (15,0 %). Tuoreimman Tilastokeskuksen kiinteistöjen ylläpitoindeksin mukaan kiinteistön ylläpidon kustannukset nousivat Suomessa 3,6 % vuoden 2023 kolmannella neljänneksellä vuoden 2022 vastaavasta ajankohdasta. Kiinteistön ylläpidon kulueristä eniten kasvoivat jätehuollon kustannukset, 9,9 %. Veden ja jäteveden kustannukset kasvoivat 4,6 %, korjaukset 3,4 %, lämmitys 7,0 %, hallinto 3,6 %, käyttö ja huolto 5,0 % sekä ulkoalueiden hoito 5,9 %. Siivouksen kustannukset nousivat 6,4 % ja vahinkovakuutukset 2,0 %. Sähkön kustannukset laskivat 6,2 % vuoden takaisesta.

Talonrakennushankkeista valmistuivat kaupungintalon perusparannus, Renkomäen monitoimitalo sekä Kivimaan monitoimitalon perusparannusosa. Rakennushankkeet ovat toteutuneet pääosin käyttösuunnitelman mukaisessa aikataulussa Kisaapuiston pääkatsumohanketta lukuun ottamatta.

Tilakeskuksen hallinnoima oma tilakanta vähentyi yhteensä noin 27 300 m² verran. Vanhan rakennuskannan poistumaa kertyi purkamisten seurauksena noin 9 000 m² ja Jalkarannan sairaalan rakennusten kaupalla 18 000 m² sekä muilla pienillä kiinteistökaupoilla 300 m². Omaan tilakantaan valmistui Renkomäen monitoimitalo 6 900 m². Uusi Tiirismaan peruskoulu vuokratila 6 400 m² (Kirkkokatu 16) valmistui kesäkuussa 2023. Vuokrattujen väistötilojen kokonaismäärä koulujen tai päiväkotien tilapäistilat tarpeisiin väheni vuoden 2023 aikana 8 000 m². Päättyneitä väistötiloja olivat Tiirismaan ja

Kivimaan koulujen tilapäistilat. Vuokrattuja tilapäis- tai lisätiloja on vuoden päättyessä 23 800 m².

Henkilöstö

Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 34. Yhdessä avoimessa tehtävässä rekrytointiprosessi oli kesken. Henkilöstömenot olivat 2,2 milj. euroa ja 3,1 prosenttia liikevaihdosta.

Tilakeskuksen henkilöstön yhteistoiminta-elinä toimii työpaikkakokous, joita pidettiin vuoden aikana kaksi kertaa. Henkilökohtaiset kehityskeskustelut sekä ryhmäkehityskeskustelut pidettiin pääosin tammi-huhtikuun aikana koko henkilöstön osalta. Terveysperusteisia poissaoloja oli 8,4 päivää per henkilötyövuosi.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinnan järjestäminen

Tilakeskuksen toimintaa on ohjannut ja valvonut kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaosto kaupunginvaltuuston määrittämien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti.

Sisäisen valvonnan osalta on noudatettu kaupungin konsernihallinnon ja sisäisen tarkastuksen ohjeita sekä toteutettu yksikkökohtaista valvontaa Tilakeskuksen johtoryhmässä yhteisesti sovittujen pelisääntöjen mukaisesti.

Toiminnan tavanomaista riskien hallintaa ovat urakkasopimuksiin perustuvat rakennustöiden aikaiset ja takuajan vakuudet ja vakuutukset sekä ns. ulosvuokrattujen kohteiden vuokratuotot muissa kuin vähäistä taloudellista intressiä omaavissa sopimussuhteissa. Tilajavastuulain mukaisessa valvonassa hyödynnetään kaupallista, tilajalle maksutonta tilajavastuu.fi-palvelua sekä tarvittaessa Suomen Asiakastieto Oy:n luottotietorekisteriä. Kaupakirjoissa, vuokrasopimuksissa, urakka-asiakirjoissa ja monissa muissa sopimuksissa käytetään vakiintuneita, tarkastettuja sopimusehtoja. Poikkeuksellisten sopimusehtojen tarkastamisessa käytetään kaupungin lakimiesten asiantuntemusta.

Toiminnan tunnuslukuja

Toimintavuoden aikana talonrakennushankkeita valmistui yhteensä noin 66,7 milj. euron arvosta, perusparannettua ja uudistettua rakennuskantaa kirjattavaksi Tilakeskuksen taseeseen. Merkittävimmät valmistuneet hankkeet olivat kaupungintalon peruskorjaus, Kivimaan monitoimitalon vanhan osan perusparannus sekä Renkomäen monitoimitalon uudisrakennus. Purettuja rakennuksia olivat mm. Kaarikadun ja Paavolan päiväkodit, Metsäkankaan palvelutalo, Kartanon koulun B-osa ja Mukkulan koulun H-, I- ja J-osat. Kaikkiaan purettuja rakennuksia oli yhteensä noin 9 000 m².

Tilakeskuksen liikevaihto oli 70,9 milj. euroa (edellisvuonna 69,6 milj. euroa) ja liikeylijäämä oli 26,1 milj. euroa (edellisvuonna 57,5 milj. euroa).

Tilikauden ylijäämä oli 23,1 milj. euroa (edellisvuonna ylijäämä 53,4 milj. euroa). Käyttöomaisuudesta on tehty 1,5 milj. euron lisäpoistot. Lisäpoistoja tehtiin mm seuraavista rakennuksista: Kasakkamäen koulu, Kivijärven koulu, Kunnaksen koulu ja Paavolantori.

Omien toimitilojen ylläpitoon käytettiin yhteensä noin 9,8 milj. euroa (edellisvuonna noin 9,6 milj. euroa) ja talonrakennusinvestointeihin yhteensä 21,5 milj. euroa (edellisvuonna 39,1 milj. euroa). Investointihankkeita aktivoitiin yhteensä 66,7 milj. euron edestä ja pitkäaikaisen velan määrä väheni kaikkiaan 33,0 milj. eurolla. Tilakeskuksen pitkäaikainen korollinen

velka kaupungille oli tilikauden päättyessä 206 milj. euroa (edellisvuonna 239 milj. euroa).

Kiinteistöjen sähköiseen huoltokirjajärjestelmään (BEM) tuli vuoden 2023 aikana asiakkaiden palvelupyyntöjä yhteensä 6 842 kappaletta (edellisvuonna 6 495 kpl).

Tilojen ja omaisuuden määrä

Tilakeskuksen omistajahallinnassa oli tiloja vuoden lopussa yhteensä 342 500 m² ja vuokrahallinnassa on markkinoilta vuokrattuja tiloja 112 100 m². Kaupungin oman palvelutuotannon käytössä tiloista oli 341 300 m², josta 94,3 prosenttia oli sivistyksen palvelualueen, 4,3 prosenttia konsernihallinnon palvelualueen ja 1,3 prosenttia kaupunkiympäristön palvelualueen käytössä. Tilakannasta ulos vuokrattuja tiloja (mukaan lukien konserniyhtiöt) oli 45 600 m², josta Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymälle vuokrattuja tiloja oli 10 900 m². Pysyvien markkinoilta vuokrattujen tilojen määrä on lisääntynyt ja lisännyt ulkoisia vuokramenoja.

Tilakeskuksen koko tase oli 314 milj. euroa (edellisvuonna 326 milj. euroa), rakennuskannan jälleenhankinta-arvo on noin 916 milj. euroa ja tekninen arvo noin 686 milj. euroa.

Muutoksia toimitilakannassa

Vuoden 2023 aikana purettua tilakantaa poistui noin 9 000 m². Tämän lisäksi on kiinteistökaupoilla poistunut toukuussa 2023 Jalkarannan sairaalan rakennukset ja entinen Rinteen koulu yhteensä 18 300 m².

Talous

Tilakeskuksen taloutta on tasapainotettu tilapäisellä sisäisen korkomenon 1,7 prosenttiyksikön alennuksella, vuoden 2023 sisäinen korko oli 1,3 prosenttia. Vuoden 2023 osalta Tilakeskuksen tulos oli ylijäämäinen 23,1 milj. euroa Jalkarannan sairaalan rakennusten kiinteistökaupan ansiosta sekä ylläpidon vähentämisen takia. Ylläpidon vuosikorjaustöitä priorisoitiin talouden tasapaino-ohjelmaan vaikuttavana toimenpiteenä. Lisäksi Tilakeskuksella on tilinpäätöksessä vuokrasaamiaisia lähes 1,5 milj. euroa.

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden ylijäämä 23,1 milj. euroa esitetään lisättäväksi edellisten tilikausien ylijäämään.

LAHDEN TILAKESKUS

TULOSLASKELMA	2023	2022
Liikevaihto	70 915 182,39	69 600 419,60
Valmistus omaan käyttöön	603 323,70	468 528,00
Liiketoiminnan muut tuotot	20 787 970,94	53 907 104,23
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-9 388 839,92	-8 182 338,99
Palvelujen ostot	-11 696 908,87	-11 203 590,32
	<u>-21 085 748,79</u>	<u>-19 385 929,31</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-1 853 784,92	-1 743 246,53
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-308 375,92	-288 715,74
Muut henkilösivukulut	-66 433,33	-64 745,30
	<u>-2 228 594,17</u>	<u>-2 096 707,57</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 147 481,69	-23 353 172,82
Arvonalentumiset	-19 108,85	-157 253,00
	<u>-19 166 590,54</u>	<u>-23 510 425,82</u>
Liiketoiminnan muut kulut	-23 701 228,63	-21 482 364,39
Liikelyi-/alijäämä	26 124 314,90	57 500 624,74
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	20,72	-62,48
Kunnalle maksetut korkokulut	-3 109 329,88	-4 175 329,88
Muut rahoituskulut	-365,55	-1 635,29
	<u>-3 109 674,71</u>	<u>-4 177 027,65</u>
Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä	23 014 640,19	53 323 597,09
Yli-/alijäämä ennen varauksia	23 014 640,19	53 323 597,09
Poistoeron lisäys/vähennys	69 631,38	116 668,48
Tilikauden yli-/alijäämä	23 084 271,57	53 440 265,57
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	8,30	17,21
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	8,30	17,21
Voitto, %	32,45	76,61

LAHDEN TILAKESKUS

RAHOITUSLASKELMA

2023

2022

Toiminnan rahavirta

Liikeyli-/alijäämä	26 124 314,90	57 500 624,74
Poistot ja arvonalentumiset	19 166 590,54	23 510 425,82
Rahoitustuotot ja -kulut	-3 109 674,71	-4 177 027,65
Tulorahoituksen korjauserät	-20 787 970,94	-53 906 804,23
	21 393 259,79	22 927 218,68

Investointien rahavirta

Investointimenot	-21 511 197,77	-39 072 223,52
Rahoitusosuudet investointimenoihin	48 000,00	732 000,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	35 706 130,00	96 280 750,00
	14 242 932,23	57 940 526,48

Toiminnan ja investointien rahavirta**35 636 192,02****80 867 745,16****Rahoituksen rahavirta**

Antolainauksen muutokset

Antolainasaamisten muutos	-7 750,00	0,00
	-7 750,00	0,00

Lainakannan muutokset

Pitkäaikaisten lainojen muutos kunnalta	-33 000 000,00	-82 000 000,00
	-33 000 000,00	-82 000 000,00

Muut maksuvalmiuden muutokset

Saamisten muutos kunnalta	670 206,05	1 800 163,47
Saamisten muutos muilta	-968 902,54	-964 721,56
Korottomien velkojen muutos muilta	-2 329 745,53	296 812,93
	-2 628 442,02	1 132 254,84

Rahoituksen rahavirta**-35 636 192,02****-80 867 745,16****Rahavarojen muutos****0,00****0,00**

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien**rahavirran kertymä 5 vuodelta, €****-110 955 458,14****-59 277 728,85****Investointien tulorahoitus, %****196,53****200,40****Lainanhoitokate****14,57****19,40****Quick ratio****0,0****0,5****Current ratio****0,0****0,5**

LAHDEN TILAKESKUS

TASE	2023	2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	2 230 851,16	2 413 999,80
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	1 244 272,16	1 304 487,52
Rakennukset	288 665 898,87	256 141 024,64
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 350 320,56	12 596 950,99
Koneet ja kalusto	14 398,51	32 361,56
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	3 633 942,14	48 279 948,39
	<u>305 908 832,24</u>	<u>318 354 773,10</u>
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	2 059 446,49	2 059 446,49
Muut saamiset	7 750,00	0,00
	<u>2 067 196,49</u>	<u>2 059 446,49</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	2 019 955,12	998 152,40
Saamiset kunnalta	865 631,98	1 535 838,03
Muut saamiset	844 652,06	807 552,24
Siirtosaamiset	0,00	90 000,00
	<u>3 730 239,16</u>	<u>3 431 542,67</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>313 937 119,05</u>	<u>326 259 762,06</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	79 892 162,56	26 459 434,66
Tilikauden yli-/alijäämä	23 084 271,57	53 440 265,57
	<u>102 976 434,13</u>	<u>79 899 700,23</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	621 185,91	690 817,29
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat kunnalta	206 179 222,13	239 179 222,13
Lyhytaikainen		
Ostovelat	3 615 351,74	5 972 018,86
Muut velat	62 852,17	58 691,57
Siirtovelat	482 072,97	459 311,98
	<u>4 160 276,88</u>	<u>6 490 022,41</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>313 937 119,05</u>	<u>326 259 762,06</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuus, %	33,00	24,70
Suhteellinen velkaantuneisuus, %*	229,37	198,91
Kertynyt ylijäämä 31.12. 1000 €	102 976	79 900
Lainakanta 31.12. 1000 €	206 179	239 179

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI

TOIMINTAKERTOMUS

Toiminta-ajatus

Kaupunginorkesteri tarjoaa monipuolisilla konserteillaan erityisesti lahtelaisille elämänlaatua parantavia ja henkistä virkistymistä lisääviä elämyksiä. Orkesteri jatkaa kansainvälistä näkyvää työtään ja näin toimii yhtenä kaupungin merkittävistä vahvuustekijöistä.

Intendentin katsaus

Vuoden 2023 teemana oli saada yleisö palaamaan konserttisaleihin koronapandemian jäljiltä. Vaikka tilanne oli jo merkittävästi parempi kuin vuonna 2022, pääsylipputulot jäivät alle tulotavoitteen. Yleisömäärät paranivat vuoden aikana, ja syyskaudella oli jo useita loppuunmyytyjä konsertteja.

Kevätkauden kohokohdista mainittakoon Masaaki Suzukin johtama Brahmsin Saksalainen messu, nuorten solistien konsertti sekä kapellimestari Anja Bihlmaierin viimeiset konsertit päävierailijapositionissa. Lisäksi kuulumme vielä maaliskuussa Kaija Saariahon suunnitteleman ohjelmakokonaisuuden. Saariaho menehtyi kesällä 2023. Kevään päätti suurteos Carl Orfin Carmina Burana.

Syyskauden avasi Abba-konsertit Rajaton-lauluyhtyeen kanssa. Jo 20 vuotta täyttänyt konserttikokonaisuus tanssitti yleisöä kolmen täyden salin verran. Sibelius-festivaali järjestettiin 24. kerran ja sen taiteellisena johtajana toimi orkesterin ylikapellimestari Dalia Stasevska. Festivaalille saapui kuulijoita 20 eri maasta. Syksyn kohokohtiin kuuluivat mm. Hannu Linnun vierailu sekä kunniakapellimestari Osmo Vänskän johtama Fokus Jaakko Kuusisto, jonka ohjelmalla kunnioitimme edesmenneen konserttimestarimme monipuolista uraa.

Henkilöstö

Orkesterin henkilöstössä oli tilikauden päättyessä kaksi viranhaltijaa, 67 toistaiseksi palkattua kokoaikaista työntekijää ja yksi määräaikainen työntekijä. Määräaikainen työntekijä siiaisti vanhempainvapaalla olevaa työntekijää.

Terveysperusteisia poissaolopäiviä per henkilötyövuosi oli 10,3. Tavoitteeksi oli asetettu 8,0 poissaolopäivää. Sairauspoissaoloihin vaikuttaa muutama pidempikestoinen sairausloma.

Ympäristöasiat

Kaupunginorkesteri jatkaa Hiilineutraali Sinfonia Lahti -hankettaan. Keväällä 2023 toteutetun LUT-yhteistyön kautta saimme uusia ehdotuksia hankkeemme edistämiseen. Projektiin osallistui seitsemän opiskelijaa.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Riskikartoitus tehdään Lahden kaupunginorkesterissa säännöllisesti. Viimeisin päivitys tehtiin kevätkaudella 2023 kaupungin riskienhallintaohjelmaan. Riskienhallintaan ja -seurantaan osallistuvat kaikki hallinnon työntekijät oman vastuualueensa osalta.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Orkesterin toiminnalliset tavoitteet sisältyivät sivistyksen palvelualueen tavoitteisiin ja toteutuminen raportoidaan sivistyksen palvelualueen tavoitteiden toteutuman yhteydessä.

Tuottavuustoimenpiteet

Orkesterin suurin yksittäinen tuottavuutta edistävä asia on pääsylipputulot. Lisäksi orkesteri saa tuloja mm. tilausesiintymisistä, yritysyhteistyöstä ja radioinneista.

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitusta kuvataan rahoituslaskelmassa.

Orkesterin sitova tulostavoite alkuperäisessä talousarviossa oli tilikauden yli-/alijäämä nolla euroa. Tulostavoitetta ei saavutettu.

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden alijäämä 212 178,39 euroa esitetään kirjattavaksi taseen oman pääoman liikeylijäämä/alijäämä tilille.

Toiminnan laajuutta kuvaavat tunnusluvut	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023
Julkaisia konsertteja	78	43	20	43	55
* Kuulijoita em. konserteissa	43 705	15 540	7 561	20 133	33 430
Muita esiintymisiä (tilausesiintymiset, ulkomaan konsertit, pienryhmät)	142	45	1	73	82
* Kuulijoita em. konserteissa	17 305	2 538	228	3 765	13 587
Kuulijoita yhteensä	61 010	18 078	7 789	23 898	47 017
Valtionosuuden perusteet:					
* Henkilötyövuodet	84	84	84	91	91
*Valtionosuus 1 000 €	1 488	1 612	1 547	1 829	1 913

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI

TULOSLASKELMA	2023	2022
Liikevaihto	614 412,79	327 164,80
Liiketoiminnan muut tuotot	32 957,98	75 593,27
Muut tuet ja avustukset	31 390,00	314 360,00
Tuet ja avustukset kunnalta	5 620 100,01	5 415 000,00
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-21 355,80	-36 793,39
Palvelujen ostot	-1 218 212,24	-1 083 099,36
-1 239	-1 239 568,04	-1 119 892,75
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-3 536 774,68	-3 430 252,58
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-597 923,46	-572 195,36
Muut henkilösivukulut	-143 330,54	-128 495,77
	-4 278 028,68	-4 130 943,71
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-54 473,57	-58 927,77
Liiketoiminnan muut kulut	-938 868,22	-864 890,74
Liikelyi-/alljäämä	-212 077,73	-42 536,90
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	69,48	68,29
Muut rahoituskulut	-170,14	-99,97
	-100,66	-31,68
Tilikauden yli-/alljäämä	-212 178,39	-42 568,58
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-36,83	-11,75
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	-36,83	-11,75
Voitto, %	-34,53	-13,01

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI

RAHOITUSLASKELMA	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Liikelyi-/alijäämä	-212 077,73	-42 536,90
Poistot ja arvonalentumiset	54 473,57	58 927,77
Rahoitustuotot ja -kulut	-100,66	-31,68
	-157 704,82	16 359,19
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-26 285,48	-10 000,00
	-26 285,48	-10 000,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	-183 990,30	6 359,19
Rahoituksen rahavirta		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0,00	-1 103,52
Saamisten muutos kunnalta	211 726,16	71 920,26
Saamisten muutos muilta	-83 918,41	35 520,02
Korottomien velkojen muutos muilta	56 182,55	-112 695,95
	183 990,30	-6 359,19
Rahoituksen rahavirta	183 990,30	-6 359,19
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	0,00	0,00
Rahavarat 1.1.	0,00	0,00
	0,00	0,00
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	93 314,46	184 365,97
Quick ratio	2,0	2,0
Current ratio	2,0	2,0

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI

TASE	2023	2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Ennakkomaksut	15 000,00	0,00
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	58 601,84	102 389,93
	<u>74 201,84</u>	<u>102 389,93</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	15 263,20	3 901,32
Saamiset kunnalta	1 036 249,81	1 247 975,97
Muut saamiset	51 104,30	43 208,71
Siirtosaamiset	76 371,71	11 710,77
	<u>1 178 989,02</u>	<u>1 306 796,77</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>1 253 190,86</u>	<u>1 409 186,70</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Ed. tilikausien yli-/alijäämä	682 240,91	724 809,49
Tilikauden yli-/alijäämä	-212 178,39	-42 568,58
	<u>470 062,52</u>	<u>682 240,91</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	20 425,17	20 425,17
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Saadut ennakot	166 649,64	46 096,58
Ostovelat	22 172,13	86 347,47
Muut velat	76 129,61	79 643,37
Siirtovelat	497 751,79	494 433,20
	<u>762 703,17</u>	<u>706 520,62</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>1 253 190,86</u>	<u>1 409 186,70</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuus, %	43,26	50,05
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	9,46	10,77
Kertynyt ylijäämä, 1 000 €	470	682
Lainakanta 31.12. 1 000 €	0	0

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

TOIMINTAKERTOMUS

Toiminta-ajatus

Kaupunginteatteri on korkeatasoinen, omaleimainen ja ohjelmistoltaan monipuolinen metropolialueen pohjoinen keskus-teatteri ja Lahden keskeinen vetovoimatekijä. Teatteri järjestää teatteriesityksiä omana tuotantonaan ja yhteistuotantoina. Ohjelmistonsa täydentämiseksi teatteri järjestää koti- ja ulkomaisia teatterivierailuja ja muita kulttuuriesityksiä.

Teatterinjohtajan katsaus

Vuosi 2023 oli teatterin juhluvuosi. Teatteritoiminta täytti 100 vuotta ja teatteritalo 40 vuotta. Juhlavuoden kunniaksi järjestettiin useita erilaisia tapahtumia, mm. seminaareja sekä kaupunkilaisille avoimet näyttelyt teatterin toiminnasta ja teatteritalosta. Lahden teatteritalolle myönnettiin kansainvälinen arkkitehtuuristatus. Docomomo Suomi Finland ry valitsi teatteritalon modernin arkkitehtuurin merkkiteosten joukkoon.

Teatterin laajan peruskorjauksen suunnitteluun osallistuttiin jo vuoden 2023 aikana. Peruskorjauksen vaikutuksia teatterin talouteen ja toimintaan on ryhdytty selvittämään ja hakemaan erilaisia vaihtoehtoja peruskorjauksen aikaisen toiminnan järjestämiseksi.

Teatterin tulos jäi alijäämäiseksi. Jo alkuvuodesta tunnistettiin merkittäväksi riskiksi teatterin katsojamäärä, joka ei palautunut koronapandemiaa edeltävälle tasolle. Ryhmien määrä ja koko olivat selkeästi pienempiä kuin aiemmin. Yksittäiset asiakkaat jättivät myös lippujen varaamisen ja ostamisen lähemmäksi esityspäivää, mikä heikensi ennakoitavuutta. Toinen riskiksi tunnistettu tekijä oli yleinen hintojen nousu, mikä epäilemättä vaikutti myös katsojien mahdollisuuksiin ostaa teatterilippuja. Hintojen nousu näkyi myös kulujen toteutumisessa. Esityksiä jouduttiin peruuttamaan vähäisen kysynnän ja henkilöstön sairauspoissaolojen vuoksi. Talouden tasapainoon saattamiseksi on tehty suunnitelmia, joiden toteuttaminen alkaa näkyä vuoden 2024 ja viimeistään vuoden 2025 aikana.

Teatteri oli jälleen mukana Taidetestaajissa ja Lahden kaupungin kulttuurikasvatusohjelmassa, mikä mahdollisti kokonaisen ikäluokan kulttuurikokemuksen. Kulttuurin näkeminen osana kaupunkilaisten hyvinvointia ja kaupungin elinvoimaa on ollut muutoinkin myönteisellä tavalla esillä. Teatteri sisältyi myös Lahden kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan.

Henkilöstö

Kaupunginteatterissa palvelussuhteessa oli vuoden lopussa 99 henkilöä. Tässä luvussa on mukana myös erilaisilla työvailla olevien työntekijöiden sijaiset. Lisäksi vuoden lopussa oli noin 30 tilapäistä ja osa-aikaista työntekijää määräaikaissa työsuhteissa. Tilapäiset työntekijät ovat pääosin vierailuvia suunnittelijoita, taitelijoita ja avustajia, joiden palkkausperusteena on teoksen harjoitus- tai esityskerta. Vapautuvien tehtävien täyttämistä harkitaan tapauskohtaisesti ja noudatetaan kaupungin täyttölupamenettelyä. Teatteri käyttää mm. aula- ja eteispalvelussa vuokratyövoimaa tarpeen mukaan.

Vuonna 2023 terveysperusteisia poissaoloja oli 8,3 kalenteripäivää/henkilötyövuosi, mikä on vähemmän kuin edellisenä vuonna, jolloin niitä oli 11,6. Tavoitteeksi oli asetettu 10 kalenteripäivää/henkilötyövuosi.

Ympäristöasiat

Teatteritalon ja esitysten valaisemiseen käytettävän energian minimointiin on kiinnitetty huomiota mm. hankkimalla energiatehokkaampia lamppeja. Näytelmien pukuja ja lavasteita varastoidaan ja hyödynnetään yhä uudelleen. Käytöstä poistettava lavastus- ja pukumateriaali kierrätetään mahdollisuuksien mukaan. Lipunmyynnin osalta verkkokaupan osuus

kokonaisuudennististä tulee jatkossa lisääntymään. Teatterin tiedot ovat mukana kaupungin ympäristötilinpäätöksessä.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Kaupunginteatterilla on tilikauden aikana tarkistettu riskienhallintasuunnitelma. Näytelmäkohtaiset riskien arvioinnit on laadittu aina ennen ensi-iltaa. Energian riittävyteen liittyvän uhan vuoksi päivitettiin sähkökatkoihin liittyvät toimintaohjeet. Toiminnassa on kiinnitetty huomiota sisäisen valvonnan toteutumiseen. Tämä näkyy erityisesti sopimusten laadinnassa, ostolaskujen käsittelyssä sekä talousarvion toteutumisen seurannassa.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Teatterin toiminnalliset tavoitteet on määritelty sivistyksen palvelualueen käyttösuunnitelmassa, jossa on kuvattu toimintasuunnitelma ja toimenpiteet tavoitteiden toteutumiseksi.

Talouden seuranta ja kustannustietoisuutta on parannettu mm. hyödyntämällä taloustilanteen seurannassa ja analysoinnissa käytössä olevia raportointityökaluja kuten Johdon raportointia. Esihenkilöt seuraavat oman toimintansa toteutumista ja johtoryhmä säännöllisesti kokouksissaan. Vuonna 2020 aloitettua prosessien kehittämistä jatkettiin työyksiköiden omilla selvityksillä ja keskusteluilla. Teatterissa laadittiin yhdessä henkilöstön kanssa Hyvä käytös sallittu -toimintaohjeet, joiden tavoitteena on tukea henkilöstön yhdenvertaisuutta sekä työhyvinvointia. Teatterin nimikkeet muutettiin sukupuolineutraaleiksi korvaamalla mies -päätteiset nimikkeet.

Tuottavuustoimenpiteet

Teatterin ensi-iltoja oli seitsemän, joista neljä oli omia ja kolme yhteistuotantoja. Ensi-iltojen määrä oli talousarviotavoitteen mukainen. Tilavarauksen kautta toteutui yhteensä neljä tilaisuutta.

Kaupungin LUMO-ohjelman mukainen 50 000 euron säästö toteutettiin leikkaamalla kaupungin avustusta ja lisäämällä teatterin omia tuloja. Lipunhintoja korotettiin kohdennetusti noin 5 %.

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tulos esitetään tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitus esitetään rahoituslaskelmassa.

Teatterin sitova tulostavoite alkuperäisessä talousarviossa oli, tilikauden yli-/alijäämä nolla euroa. Teatterin tulos vuodelta 2023 oli 600 644,47 euroa alijäämäinen. Vuoden 2023 tilinpäätöksen jälkeen teatterilla on taseessa 735 534,75 euroa katettavaa alijäämää.

Tilikauden alijäämä muodostui liikevaihdon jäämisestä alle tavoitteen. Liikevaihdosta toteutui 85,6 %. Lisäksi muut liiketoiminnan tulot jäivät alle arvioidun toteutuman ollessa 56,8 %. Kuluista ylittyivät eniten henkilöstökulut pääosin vierailijoiden, paikkaus- ja sijaisuuskustannusten vuoksi. Lisäksi edellisten vuosien toteutumien perusteella varatut erilliskorvaukset ylittyivät. Useat henkilöstövaihdokset aiheuttivat lisäksi kertaluonteisia kustannuksia. Henkilöstökulujen toteutuma oli 105 %.

Hintojen nousu näkyi niin materiaalihankinnoissa kuin palvelujenkin ostossa, joiden toteutuma oli 103,9 %.

Katsojamäärä jäi merkittävästi alle talousarviossa arvioidun. Kokonaiskatsojamäärä oli 59 595 ja jäi tavoitteesta 11 405 katsojaa. Tulotavoite katsojaa kohden toteutui tavoitetta korkeampana. Esityksiä oli 285 kpl, joista omia esityksiä oli 268 ja vierailuja 17. Peruutettuja esityksiä oli yhteensä 41 kpl.

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden alijäämä 600 644,47 euroa esitetään kirjattavaksi taseen oman pääoman liikeylijäämä/alijäämä tilille.

Toiminnan laajuutta kuvaavat tunnusluvut	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023
Katsojia	83 664	74 477	34 792	25 404	41 514	59 595
Ensi-iltoja	8	9	10	5	7	7
Esityskertoja*	323	282	182	144	209	285
Tulot/€/katsoja**	25,58	27,63	23,63	26,68	26,03	27,17
Valtionosuuden perusteet:						
henkilötyövuodet	120	120	120	116	119	119
Valtionosuus 1 000 €	2 275	2 266	2 586	2 576	2 741	2 865

* Teatterinäytäntöjen lisäksi teatterin järjestämiin 156 yleisötyön tilaisuuteen osallistui 12 353 henkilöä.

**Tunnusluku ei sisällä kaupungin toiminta-avustusta ja Teatteri- ja orkesterilain mukaista valtionosuutta.

Lahden kaupungin teatteritoimintaan saama valtionosuus perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamien henkilötyövuosien lukumäärään. Henkilötyövuodet määräytyvät pääosin teatterin toteutuneiden kustannusten (pois lukien tilakustannukset ja kustannuslaskennalliset erät) mukaan. Vuonna 2023 yhden vahvistetun henkilötyövuoden valtionosuuden arvo oli 65 058 euroa, josta valtionosuutta maksettiin 37 % eli 24 071 euroa.

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

TULOSLASKELMA	2023	2022
Liikevaihto	1 619 542,95	1 080 563,30
Liiketoiminnan muut tuotot	89 955,44	491 430,88
Tuet ja avustukset kunnalta	7 558 400,01	7 237 899,96
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-363 416,54	-320 035,60
Palvelujen ostot	-1 398 518,83	-1 218 628,47
	<u>-1 761 935,37</u>	<u>-1 538 664,07</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-4 541 394,17	-4 095 634,61
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-766 726,77	-676 400,78
Muut henkilösivukulut	-165 035,92	-149 594,44
	<u>-5 473 156,86</u>	<u>-4 921 629,83</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-203 635,08	-175 155,39
Liiketoiminnan muut kulut	-2 420 008,97	-2 250 755,75
Liikelyi-/alijäämä	-590 837,88	-76 310,90
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	31,12	21,26
Kunnalle maksetut korkokulut	-7 815,88	-7 815,88
Muut rahoituskulut	-2 021,83	-1 869,22
	<u>-9 806,59</u>	<u>-9 663,84</u>
Tilikauden yli-/alijäämä	-600 644,47	-85 974,74
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	339	-74
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	339	-74
Voitto, %	-37,09	-7,96

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

RAHOITUSLASKELMA	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Liikelyi-/alijäämä	-590 837,88	-76 310,90
Poistot ja arvonalentumiset	203 635,08	175 155,39
Rahoitustuotot ja -kulut	-9 806,59	-9 663,84
	-397 009,39	89 180,65
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-130 423,92	-147 647,21
Investointien rahavirta	-130 423,92	-147 647,21
Toiminnan ja investointien rahavirta	-527 433,31	-58 466,56
Rahoituksen rahavirta		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos	5 734,55	2 162,50
Saamisten muutos kunnalta	547 967,66	150 705,50
Saamisten muutos muilta	15 381,38	34 945,17
Korottomien velkojen muutos muilta	-42 700,28	-129 346,61
Rahoituksen rahavirta	526 383,31	58 466,56
Rahoituksen rahavirta	526 383,31	58 466,56
Rahavarojen muutos	-1 050,00	0,00
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	2 550,00	3 600,00
Rahavarat 1.1.	3 600,00	3 600,00
	-1 050,00	0,00
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, €	1 679,49	-685 984,98
Quick ratio	0,3	0,9
Current ratio	0,3	0,9

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

TASE	2023	2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	52 498,85	91 953,90
Koneet ja kalusto	269 113,28	302 869,39
	<u>321 612,13</u>	<u>394 823,29</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	3 816,40	2 386,48
Saamiset kunnalta	219 494,38	767 462,04
Muut saamiset	49 202,86	55 398,33
Siirtosaamiset	11 869,12	22 484,95
	<u>284 382,76</u>	<u>847 731,80</u>
Rahat ja pankkisaamiset	2 550,00	3 600,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>608 544,89</u>	<u>1 246 155,09</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Ed. tilikausien yli-/alijäämä	-134 890,28	-48 915,54
Tilikauden yli-/alijäämä	-600 644,47	-85 974,74
	<u>-735 534,75</u>	<u>-134 890,28</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
	41 256,86	35 522,31
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat kunnalta	260 528,90	260 528,90
Lyhytaikainen		
Saadut ennakot	110 859,50	118 164,50
Ostovelat	94 570,75	124 562,57
Muut velat	144 395,45	145 197,15
Siirtovelat	692 468,18	697 069,94
	<u>1 042 293,88</u>	<u>1 084 994,16</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>608 544,89</u>	<u>1 246 155,09</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuus, %	-147,79	-11,96
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	12,86	13,93
Kertynyt ylijäämä, 1 000 €	-736	-135
Lainakanta 31.12. 1 000 €	261	261

Kirjanpidon eriyttäminen

Lahden kaupunginmuseon museokauppa

Lahden kaupunginmuseon museokauppatoiminta täyttää kilpailulain 30 d §:n edellytykset, koska liikevaihto on yli 40 000 euroa. Museokaupan eriytetyn laskennan perusteena on käytetty toimintolaskentaa ja laskennassa on sovellettu Kuntaliiton käsikirjan Kustannuslaskentaopas kunnille ja kuntayhtymille (2012) periaatteita palvelujen tuotteistamisesta.

Museokaupalle on kirjanpidossa oma sisäinen tilausnumero (101052607). Museokaupan tuotteiden hinnoittelussa on huomioitu tuotteen ostohinta, oman tuotannon kustannukset, tuotto-odotus ja arvonlisävero.

LAHDEN KAUPUNGINMUSEON MUSEOKAUPPA

TULOSLASKELMA	2023	2022
Liikevaihto	243 062,57	205 925,36
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-169 878,66	-145 411,99
Palvelujen ostot	-18 116,41	-26 909,83
	<u>-187 995,07</u>	<u>-172 321,82</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-120 173,71	-118 061,11
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-21 732,15	-19 752,47
Muut henkilösivukulut	-2 814,90	-4 321,82
	<u>-144 720,76</u>	<u>-142 135,40</u>
Liiketoiminnan muut kulut	-66 588,08	-60 516,33
Liikeylli-/alijäämä	-156 241,34	-172 048,19
Tilikauden yli-/alijäämä	-156 241,34	-172 048,19

Satamatoiminta

Lahden kaupungin satamatoiminta täyttää kilpailulain 30 d §:n edellytykset, koska liikevaihto on yli 40 000 euroa. Satamatoiminnan eriytetyn laskennan perusteena on käytetty toimintolaskentaa ja laskennassa on sovellettu Kuntaliiton käsikirjan Kustannuslaskentaopas kunnille ja kuntayhtymille (2012) periaatteita palvelujen tuotteistamisesta. Satamatoiminnalle on kirjanpidossa oma tulosityksikkö sekä kustannuspaikka. Lisäksi toimintolaskennan avulla on satamatoimintaan kohdistettu mm. hallinnon kustannuksia.

Satamien palvelukokonaisuus ajanvietemahdolluuksineen muodostuu useammasta palveluntarjoajasta. Kaupunkiympäristölautakunta päättää perittävistä satamamaksuista. Niiden perusteena on satamatoiminnasta ja satama-alueista syntyvät suunnitellun palvelutason mukaiset ylläpito- ja huoltopalvelukustannukset.

SATAMATOIMINTA

TULOSLASKELMA	2023	2022
Liikevaihto	376 912,56	343 088,00
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-90 938,03	-65 554,00
Palvelujen ostot	-474 690,41	-215 350,00
	<u>-565 628,44</u>	<u>-280 903,00</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-45 897,00	-46 208,00
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	-8 795,37	-9 079,00
Muut henkilösivukulut	-1 772,08	-1 690,00
	<u>-56 464,45</u>	<u>-56 977,00</u>
Poistot	-341 559,76	-241 374,00
Liiketoiminnan muut kulut		
Tilavuokrat	-48 060,00	-46 380,00
Muut kulut	-149,00	201,00
	<u>-48 209,00</u>	<u>-46 179,00</u>
Liikeylli-/alijäämä	-634 949,09	-282 345,00
Tilikauden yli-/alijäämä	-634 949,09	-282 345,00

KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT JA TOSITELAJIT

Luettelo v. 2023 käytetyistä kirjanpitokirjoista:

Päiväkirja	sähköisessä arkistossa
Pääkirja	sähköisessä arkistossa
Käyttöomaisuuskirjanpito	sähköisessä arkistossa
Ostoreskontra	sähköisessä arkistossa
Myyntireskontra	sähköisessä arkistossa
Palkkakirjanpito	sähköisessä arkistossa
Varastokirjanpito	sähköisessä arkistossa
Konsernikirjanpito	atk-tulosteena
Lainat (anto- ja ottolainat)	sähköisessä arkistossa
Haltijavelkakirjat ja panttikirjat	atk-tulosteena
Takaussitoumukset	atk-tulosteena
Lahjoitusrahasotot	atk-tulosteena
Rahoitusosuuskortisto	atk-tulosteena
Tasekirja	erikseen sidottu paperisena
Tase-erittelyt	erikseen arkistoitu paperisena

Käytetyt tositelajit:

Muistiotositteet	SA
Muistiotositteet, sähköinen hyväksyntä	SP
Muistiotositteet, excel-sisäänluku	SE
Muistiotositteet (jaksotukset)	SB
Jaksotuksen purku	JP
Muistiotosite (yrityksen sisäinen laskutus)	KU
Muistotosite (toistuvaistosite)	KT
Muistotosite (toistuvaissuoritus - ulkoinen)	ST
Muistiotosite (yritysten välinen kirjaus)	Y1
Tilastotosite	TI
ALV-vero kauden vaihteessa	SV
Laskujen maksatus	R2
Sähköiset ostolaskut (IP), veloitus	KR
Sähköiset ostolaskut (IP), hyvitys	KG
Ostoreskontra (toimittajat suoritus)	KZ
Laskutus- ja myyntireskontratositteet	RV
Myyntireskontra (asiakas suoritus)	DZ
Myyntireskontra (korkolasku)	DA
Tasaustosite (reskontra käsinkuittaus)	AB
Maksunpalautus asiakkaalle	ZP
Luottotappiokirjaus	LT
KOM purku taseeseen	PU
KOM kirjaus	AA
KOM poistokirjaus	AF
COFI-täsmäytys	SC
Maksuselvitys	ZV
Rahoitus	R1
Tositetiliotteet	SK
F.K. palkkaliittymä	L1
TEM matkalaskuliittymä	L2
CPU-kassapankkiliittymä	L4
Lippupiste In-House	L7
Lomapalkkavaraukset	L8
CPU-reskontra	L9

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Lahdessa 25. päivänä maaliskuuta 2024

Kaupunginjohtaja

Niko Kynäräinen

Lahden kaupunginhallitus

Sirku Hildén

Kalle Aaltonen

Mira Nieminen

Milla Bruneau

Jouni Kaikkonen

Minna Lampinen

Erkki Nieminen

Toni Putula

Jorma Ratia

Matti Talja

TILINTARKASTAJAN MERKINTÄ

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Lahdessa 6. päivänä toukokuuta 2024

TALVEA Julkishallinnon Palvelut Oy

Jukka Vuorio,
HT, JHT